CARTEA CĂMINULUI CULTURAL

ECHIPE STUDENȚEȘTI LA SATE

PROGRAM DE LUCRU ȘI REZULTATE

INTÂIUL AN

1 9 3 4

FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ „PRINCIPELE CAROL"
BUCUREȘTI
STRADA LATINĂ, 8

CARTEA CĂMINULUI CULTURAL

1

ECHIPE STUDENȚEȘTI LA SATE

PROGRAM DE LUCRU ȘI REZULTATE

INTÂIUL AN

1 9 3 4

FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ „PRINCIPELE CAROL“
BUCUREȘTI
STRADA LATINĂ, 8

M. S. REGELE, PATRIARHUL MIRON și Dl. Profesor D. GUSTI în mijlocul studenților,
la plecarea Echipelor Studențești.

INDEMNUL

M. S. REGELUI CAROL II CĂTRE STUDENȚI

ROSTIT LA 30 IUNIE 1934, LA FUNDAȚIA CULTURALĂ REGALĂ „PRINCIPELE CAROL"

Țiu întâi să vă mulțumesc pentru felul cum ați răspuns la apelul Meu. Sper că sunteți toți convinși de munca ce vi se cere. E adevărat că este o muncă de sacrificiu, dar trebue să fiți convinși că este o muncă adânc rodnică și folositoare țării. Nu plecați acolo ca să faceți muncă de paradă, ci vă duceți în acele colțuri pierdute de țară ca să întreprindeți o lucrare de fiecare clipă, o lucrare migăloasă, dar o lucrare care trebue să lase urme trainice în fiecare sat.

Dorința Mea este ca după plecarea echipelor, satul să fie, pe cât se poate, transformat. Transformat ca aspect exterior și transformat și ca viață intimă.

Fără a intra în detalii prea mari, detalii care vi se vor da prin programele lucrate și chibzuite de oameni cari cunosc această chestiune, vreau să indic două sau trei lucruri pe cari le cred de toată importanța.

Din punct de vedere edilitar, o constatare tristă: când treci de pe drumul mare și ajungi în sat, în cele mai multe locuri găsești că drumul este stricat. Praful, de trei ori mai mult decât afară. Șanțurile pline de apă stagnantă. Nici un podeț. Gar-

durile cad. Incât aici este o primă muncă, de aspect exterior. Necurățenia este mare și mai nicăeri nu vedeți grădini, cu toate că fiecare sătean are un petec de pământ, câțiva metri pătrați, prin care ar putea să înflorească întreg aspectul locuinței sale.

Aceasta din punct de vedere exterior.

Din punct de vedere al locuinței săteanului: constatăm că în cele mai multe locuri nu se deschide fereastra, deci intri într'un aer îmbâcsit. Prima voastră datorie este de a face să priceapă fiecare că aerul nu este un dușman, ci este un prieten. De aci se leagă chestiunea curățeniei interioare a casei.

Sunt multe locuri, trebue să mărturisesc, unde această curățenie există. Dar nu peste tot și probabil nu acolo unde veți fi trimiși voi, pentrucă tocmai de aceea sunteți trimiși.

De chestiunea aceasta se leagă chestiunea curățeniei corporale a fiecăruia. Trebue să învățăm cele mai elementare reguli de igienă, fizică și morală. Trebue să învețe săteanul cum se lucrează și cât se lucrează, căci la noi se lucrează în timpul muncilor agricole și pe urmă, în cele mai multe locuri, restul anului se stă fără să se mai facă nimic. Este un lucru care duce la tot felul de păcate și în contra acestui lucru va trebui luptat.

In direcția muncii agricole, în direcția gospodăriei, rare sunt satele unde o să găsești de pildă un coteț. Păsările sunt toate pe stradă, călcate de automobile; de unde ceartă, și de unde ură. Acest lucru se poate evita în felul cel mai simplu: construirea de mici cotețe și hrana să se dea în curte, nu pe stradă.

Dacă vă indic aceste lucruri este ca să vă arăt că munca voastră este o muncă de detaliu, așa cum vi s'a cetit. Va trebui să treceți din casă în casă, să vorbiți cu fiecare, să-i îndrumați și sfătuiți. Voi nu veniți cu puterea pumnului; voi trebue să veniți cu puterea inimei și puterea convingerei. Numai vorbind, arătând fiecăruia ceeace trebue să facă, îi veți putea îndruma.

Țiu să vă anunț că la sfârșitul acestor lucrări am hotărît să dau celor mai bune echipe câte un premiu. Celei dintâi, 20.000 lei; celei de a doua, 15.000 lei și celei de a treia, 10.000 lei.

Când veți ajunge acolo, duceți satelor acestora toată dradragostea Mea și tot sufletul Meu. Sper că dragostea Mea și sufletul care-l am pentru țară și țăranii noștri, vor putea să radieze în sufletul și dragostea pe care le veți pune în munca pe care vi-o cer.

CUVÂNTAREA M. S. REGELUI CAROL II

ȚINUTĂ LA INAUGURAREA EXPOZIȚIEI ECHIPELOR REGALE STUDENȚEȘTI, LA 16 NOEMBRIE 1934, IN LOCALUL FUNDAȚIEI CULTURALE REGALE „PRINCIPELE CAROL"

Țin înainte de toate, să mulțumesc din adâncul sufletului celor cari au răspuns și mai ales celor cari au priceput așa de bine chemarea pe care am făcut-o.

Prin chemarea, făcută către tineretul studențesc, să vină alături de mine ca să încercăm o îndreptare sănătoasă a satelor noastre, am urmărit două scopuri:

Am urmărit, mai întâi, scopul cel mare, de a face ceva pentru satele și pentru țăranii noștri.

Dar, am mai urmărit și un alt scop: acela de a arăta tineretului nostru universitar, care este calea cea sănătoasă a muncii și a surplusurilor de energie.

Pot spune că sunt pe deplin mulțumit de rezultatele care s'au obținut. S'a făcut mult, dar ceeace s'a făcut eu nu pot s'o consider ca o operă definitivă; ceace s'a făcut nu este decât un început, nu este decât o îndrumare. Și astăzi, împreună cu mulțumirile mele celor cari, cu tot sufletul, cu toată dragostea și cu toată dezinteresarea au lucrat, sunt obligat să fac un călduros apel, ca această muncă să continue și anul viitor, așa cum s'a făcut până acum. Când spun că trebue să continue, eu înțeleg ca aceleași echipe să se ducă în aceleași locuri. Știu că

prin aceasta, din partea multora voi cere un sacrificiu, dar mai știu că voi găsi în tineretul nostru atâta patriotism și atâta dragoste de muncă, încât va răspunde în mare majoritate la apelul pe care-l fac. O operă ca aceasta nu este dintre acelea care se încep și apoi se lasă, ci este o operă care trebue să fie continuată, ași putea zice, o viață întreagă. Legătura pe care unii dintre voi ați făcut-o, sufletește, cu satele prin care ați fost, trebue să fie permanentă, trebue să se știe că voi sunteți nu numai îndrumători și ajutători la nevoe, căci aci nu este o chestiune de sfat, ci o chestie de suflet, de grije de orice clipă.

Exprimându-mi mulțumirea pentru tot ceeace s'a făcut, opera începută trebue să fie continuată și am toată nădejdea că așa va fi.

Țin să mai adaog că, pe lângă premiile care s'au dat, am înființat zilele acestea și o medalie, pe care am numit-o Medalia Reamintirii Regelui Carol al II-lea, al cărei principal scop este de a răsplăti pe aceia cari sunt colaboratorii mei în operele pe care le-am început.

Ași ruga pe d. Profesor Gusti să facă propuneri în vederea distribuirii acestor medalii.

Vizita Măriei Sale MARELE VOEVOD MIHAI de Alba Iulia şi a clasei Măriei Sale, la Expoziţia Echipelor Studenţeşti (22 Noembrie 1934).

CUVÂNT INTRODUCTIV

Volumul de față urmărește să dea imaginea unui nou fel de acțiune culturală la sate. Ea a fost gândită de M. S. Regele și încredințată spre îndeplinire Fundației Sale Culturale Principele Carol. Rezultatele întâei campanii din vara anului 1934 nu pot fi hotărîtoare, dar, pe dealtăparte, ele sunt cu atât mai bogate în învățături, prin noutatea încercării și prin răsfrângerile avute, atât în sufletul celor ce o începeau cât și al celor ce o primeau. Fundația își face o datorie să le aducă la cunoștința tuturor, fie și numai în această formă rezumată.

E vorba de activitatea echipelor regale studențești.

In Mai anul trecut, Maestatea Sa Regele în dorința unei acțiuni directe de îndreptare și cu urmări pipăite asupra satelor noastre, a fost de părere să se alcătuiască mici grupe de lucru din câte cel puțin 5 studenți, cari să trăiască trei luni în mijlocul țăranilor și să caute să le aducă, în tot acest răstimp, cel mai mare folos cu putință.

Deocamdată urmau să se aleagă zece sate, din toate regiunile țării și într'o stare economică și culturală, care făcea simțită o asemenea intervenție. Cheltuelile erau să fie acoperite din caseta particulară a Suveranului.

Fundația Culturală Principele Carol a avut sarcina să organizeze înfăptuirea acestei inițiative regești, dătătoare de mari nădejdi și s'o încadreze în munca ei obișnuită la sate. Ea a făcut-o cu toată însuflețirea, care-i venea mai ales din convingerea că i se punea la îndemână de marele ei Ctitor o minunată unealtă de lucru.

Timpul era destul de scurt, pentru cele trei operații cari trebuiau deodată puse la cale și duse împreună la bun sfârșit: alegerea studenților și îndrumarea lor, oricât de sumară; fixarea satelor și explorarea lor prealabilă, oricât de elementară; pregătirea maicuseamă a unui progam de lucru, care să servească drept îndreptar pentru toate echipele, oricât de general.

Prin răsunetul și sprijinul pe care gândul regal l-a găsit la autoritățile statului, la specialiștii din afară de Fundație și la toți colaboratorii ei, greutățile, care păreau nebiruite, au fost rând pe rând înlăturate. La începutul lui Iulie echipele regale studențești plecau din București, înzestrate cu toate mijloacele materiale și spirituale menite să le înlesnească și să le facă rodnică munca. La cele zece sate regale: Corbi, Nucșoara și Stănești din Muscel, Goicea-Mare din Dolj, Văcăreni din Tulcea, Nereju din Putna, Năpădeni din Bălți, Sadova din Câmpulungul Bucovinei, Leșu din Năsăud și Fibiș din Timiș-Torontal, s'au adaus încă două, pentru cari echipele au fost pregătite și supravegheate tot de Fundație: Ferdinand I din Constanța și Miron-Costin din Roman, întreținute însă de Ministerul Agriculturii. In strânsă legătură, lucrau, aproape în acelaș timp și după criterii asemănătoare, o echipă științifică a Institutului Social din Banat, la Belinț în Timiș-Torontal, și o echipă de specialiști trimeasă de secțiile științifice ale Astrei din Cluj, la Măguri, în țara Moților.

Inițiativa găsea imitatori chiar înainte să i se vadă întâile rezultate, într'atât ea a apărut chiar de la început, tuturor, ca o acțiune necesară și de încredere.

Se trecea însfârșit de la o bunăvoință împrăștiată, de multe ori numai verbală și totdeauna fără plan, și deci fără continuitate și metodă, la o faptă hotărîtă și limpede văzătoare.

Fundația a venit în trei feluri în ajutorul echipelor. Intâi, dându-le un cadru de tehnicieni, un medic uman, un medic veterinar, un inginer agronom, o maestră de gospodărie, specialiști de educație fizică, pentruca tinerețea și avântul lor să n'aibă șovăieli, chiar în fața celor mai grele probleme, pe cari viața de sat, îmbrățișată în întregimea ei, le scoate înainte la tot pasul.

Apoi, punându-le la îndemână programul de lucru, care le ajuta să înțeleagă și să cuprindă toată realitatea socială sătească, altfel atât de felurită și de uluitoare, prin gruparea ei în preocupări de sănătate, de muncă, de educație moral-religioasă și de înaintare propriu zis culturală, cu metodele de tratare a fiecărei grupe. Și însfârșit, ținându-le în legătură, pentru orice îndrumări, intervenții și supraveghere, cu Fundația și cu autoritățile centrale, printr'un inspector dintre organele ei de conducere, cu pregătire specială.

Fundația a mai făcut încă ceva, menit să păstreze și să ducă mai departe în fiecare sat lucrul început: a încadrat acest lucru în activitatea Căminului local. Suveranul a hotărît ca echipele studențești să se așeze câteva veri la rând în aceleași sate, tocmai pentru urmărirea și desăvârșirea întregului program, în adâncimea și nu în suprafața lui. Continuitatea se găsește prin aceasta asigurată, iar, în asemenea împrejurări, conlucrarea cu membrii Căminului e de cel mai mare folos.

Căminul Cultural este o organizație completă, care îmbrățișează toată viața satului. Programul lui nu e deosebit de al echipelor studențești. Numai că el nu poate să aibă în sprijin decât mijloacele restrânse locale, atât materiale cât și spirituale. Studenții aduc în schimb cu ei toată dragostea pentru satul românesc și toată strălucirea îndemnătoare la muncă și la

jertfe din partea tuturor, a încrederii regale. Satul se simte înviorat, cum s'a întâmplat pretutindeni unde au lucrat echipele studențești, și Căminul Cultural odată cu ele. Echipa se simte mai sigură, știind că se reazimă pe Cămin și-i lasă în seamă tot ce-a făcut, iar, Căminul, pus el însuș la treabă și cu pilda faptei, așa cum trebue într'adevăr săvârșită, pornește la drum cu noi puteri.

Volumul oglindește toate gândurile și faptele arătate până acum.

El se deschide cu cele două cuvântări ale Maestății Sale Regelui, una de linii de activitate și de purtare, în ajunul plecării echipelor, și cealaltă, de încheieri și încununare a unei sarcini bine împlinite.

Partea întâia a materialului propriu zis cuprinde Programul de lucru, ieșit din colaborarea celor mai buni cunoscători ai problemelor și care s'a aplicat în măsura în care se potrivea cu împrejurările speciale fiecărui sat. El nu e numai expresia unei metode, ci rezultatul unor îndelungi cercetări și meditații și depozitorul unui sistem de muncă împreună culturală.

Partea a doua aduce o dare de seamă a fiecărei echipe, din care se pot urmări rezultatele acestei mari acțiuni de îndreptare a vieții satelor noastre. O totalizare a rezultatelor, pe care o facem aici, va dovedi oricui, atât măsura silințelor cheltuite cât și perspectivele lor îmbucurătoare, din toate privințele.

Au luat parte la această muncă 98 de studenți, dintre cari: 17 mediciniști, 10 dela medicina veterinară, 14 dela agronomie, 28 dela litere, 5 dela științe, 11 dela drept, 7 dela teologie și 6 eleve dela gospodărie. Alături de studenți au lucrat 56 de tehnicieni, dintre cari: 12 medici umani, 7 veteri-

nari, 9 ingineri agronomi, 7 profesori de educație fizică, 9 studenți de educație fizică, 6 surori de ocrotire și 6 maestre de gospodărie.

In cele patru domenii hotărîte de programul de lucru, s'a ajuns la următoarele înfăptuiri:

Pentru **sănătate:** la îngrijiri medicale: *18300 consultații; 5381 de injecții; 590 vizite medicale la domiciliu; 1611 anchete medicale; 155 analize medicale; 1434 consultații medicale cu tratament; 14 farmacii model;* la educația fizică: *pregătire pre-regimentară a 39 de tineri.*

Pentru **muncă:** la agronomie: *3330 consultații; 22 conferințe și lecții practice; 345 ha arături și însămânțări; 3473 pomi deparazitați și altoiți, 1068 plantați; 2 vagoane cereale de probă; distribuirea de animale mari și mici de rasă; instrumente și mașini agricole distribuite sătenilor;* la îngrijiri veterinare: *5092 consultații; 6522 injecții; 2150 vaccinări;* la îngrijiri edilitare: *22 poduri de ciment; 397 poduri de lemn; 30600 m. șanț; 60750 m. șosea; 1000 mp. teren de sport; 200 case vopsite și reparate; 16 grajduri construite; 83 fântâni; 6 școli și biserici (2 reparări);* la gospodărie: *160 de lecții practice de gospodărie.*

Pentru **suflet:** *89 predici și discuții religioase; 1500 de icoane distribuite; un muzeu bisericesc.*

Pentru **minte:** *24 de cămine culturale înființate, 2 festivaluri; 2187 de volume distribuite; 107 de șezători; 24 conferințe.*

Fără îndoială că din înșirarea acestor cifre nu se poate înțelege deplin bogăția rezultatelor obținute și nici hărnicia metodică a echipelor.

De aceea, ca o complectare, tipărim, în a treia parte, și câteva spicuiri din rapoartele amănunțite, privitoare la munci speciale ale echipei, precum și câteva fragmente din lucrările științifice de cercetare monografică, alcătuite de membrii Echipelor.

Partea a patra a volumului e o reproducere a statutului Că-

minelor culturale ale Fundației, pe care echipele regale studențești au chemarea să le umple de un nou cuprins, de suflet și de faptă.

In Arhiva Fundației, alte lucrări de valoare, din aceeași campanie de lucru, așteaptă tipărirea. Deocamdată, cele publicate aci vor putea folosi celor ce vor să-și dea seama de ceeace înseamnă, în scopuri și realizări, activitatea echipelor regale studențești, ca un izvor de informație, iar membrilor din echipe, ca o recunoaștere a frumoasei lor munci și ca un îndreptar de viitor.

Fundația Culturală Principele Carol e mândră că a izbutit să facă aevea cuvântul regal, cu toate că se știe la întâiul pas și e pătrunsă de câtă răspundere și de câte greutăți o așteaptă.

Ținta: ridicarea și organizarea satului românesc; unealta: inimosul nostru tineret universitar; și călăuza: Majestatea Sa Regele, sunt prea mari și dătătoare de îndemn pentruca să nu credem și să nu lucrăm din toate puterile.

D. GUSTI

M. S. REGELE CAROL II, la Fibiș, pentru inspectarea echipei, întâmpinat cu pâine și sare de primarul comunei.

PROGRAMUL DE LUCRU

I. CERCETAREA VIEȚII SĂTEȘTI CA BAZĂ A ACȚIUNII CULTURALE

Toate planurile de lucru de față nu prevăd decât principii generale și dorinți ale noastre. Aplicarea lor de la caz la caz, în fiecare sat în parte, atârnă de realitățile și de împrejurările întâlnite acolo.

Rodnicia unei munci culturale este legată nu numai de punerea la punct a unui plan teoretic, ci în primul rând de înțelegerea clară a realității sociale, pentru care lucrăm.

Toate planurile de lucru se vor adapta după împrejurări.

Aceste împrejurări însă, trebue să fie cunoscute temeinic. Cu alte cuvinte munca de ridicare culturală în sate trebue să înceapă printr'o muncă de cercetare a realității sătești.

Dealtfel, este mai ușor pentru o echipă de lucru să înceapă prin cercetarea vieții sătești și numai după ce va fi ajuns să o cunoască bine, să treacă la partea a doua, mai grea, a acțiunii directe.

Cea dintâi lună de muncă va fi deci în majoritatea ei, închinată luării contactului cu satul și cunoașterii lui. Și, în acest domeniu, principiul de muncă al echipei va fi tot acela al muncii colective. Printre activitățile de totdeauna ale unui Cămin, este prevăzută și alcătuirea monografiilor satului, ca bază

reală a tuturor celorlalte activităţi. Ca atare, toţi membrii Căminului, preoţi, învăţători şi intelectuali, vor trebui să fie organizaţi şi îndemnaţi să muncească cu echipa pentru alcătuirea unei asemenea monografii.

Ceeace nu trebue pierdut din vedere este că, în cazul de faţă, monografia satului nu trebue să fie socotită decât ca o primă etapă de lucru. Ceeace se urmăreşte nu este alcătuirea unor studii de sociologie monografică sau de folklor, ci înţelegerea critică a realităţii, asupra căreia vom acţiona. Studiul, făcut desigur după metode ştiinţifice ne va ajuta şi psihologic, prin trezirea unui interes pentru viaţa satului, care, de cele mai multe ori, este necunoscută chiar şi cărturarilor din sat. Prin cercetarea directă, ştiinţifică a satului, nu vom putea cădea în greşala de a voi să aplicăm mecanic, în toate satele, planul teoretic alcătuit de Fundaţie. Ci, vom înţelege că ridicarea culturală a satului trebue să pornească de la el însuşi, aşa cum este, de la greutăţile şi ajutoarele pe care ni le dă el, înspre un ideal de viaţă mai ridicată.

Studiul realităţii sociale săteşti va trebui să se refere la toate domeniile de activitate ale Căminului: economică, igienică, religioasă, morală şi culturală în genere. Asupra chipului în care un asemenea studiu poate fi făcut, membrii echipelor se pot lămuri cetind cele două volume ale Institutului Social Român: Tr. Herseni „Teoria Monografiei Sociologice" şi H. H. Stahl „Tehnica Monografiei Sociologice". *In mod obligatoriu va trebui să se citească şi să se aplice Cap. IV „Indrumări pentru alcătuirea monografiilor" din volumul de „Tehnica Monografiei Sociologice".*

Fundaţia Culturală Regală Principele Carol, în măsura puterilor va trimite planuri şi chestionare detaliate, iar prin delegaţii săi va contribui, în fiecare sat în parte, la lămurirea problemelor speciale ce s'ar ivi.

După ce această muncă de lămurire asupra împrejurărilor

sătești va fi făcută, echipa împreună cu delegatul Fundației, va alcătui planul de acțiune culturală, pe care îl va aplica apoi intens în cursul celor două luni rămase.

Aparent, este o întârziere de o lună pusă în activitatea noastră, dar această întârziere este singura chezășie pentru seriozitatea și rodnicia ei.

Echipele, care vor lucra în aceleași sate, sunt datoare să cerceteze la Fundație dosarele cu lucrările anului precedent, pentruca această lună de pregătire să fie câștigată, și în acelaș timp pentruca lucrările să aibă continuitatea necesară.

II. ACȚIUNEA CULTURALĂ

A. CULTURA SĂNĂTĂȚII

Sănătatea satului. Știm din biologia umană că populația are o evoluție cu totul alta la sate decât la orașe. Că la orașe populația se compune în mare majoritate din săteni imigrați. Că acești locuitori urbani, proaspăt rupți din mediul lor rural, unde au trăit dela plămădirea rassei umane, până azi, sunt supuși unui fel nou de a trăi, care e de natură de a distruge capacitatea lor vitală astfel, încât în scurtă vreme, uneori în aceeași generație, altădată în următoarele 2—3 generații, sunt condamnați la complecta dispariție. O dispariție lentă, nedureroasă, acceptată uneori cu bună-voie de orășeni, reducerea numărului copiilor, apoi căsătoriile fără copii și în fine celibatul.

Deși orașele sunt uneori uzine distrugătoare de vieți omenești, și deși populația orașelor nu se reproduce, totuși orașele cresc mereu, pe când populația dela sate, care se reproduce mult mai intens, rămâne aproape staționară. Cauza acestui paradox este emigrarea spre orașe a tuturor sătenilor, cari

constituesc un excedent de născuţi asupra morţilor. Cu cât mai mare este excedentul natural de populaţie la sate, cu atât mai viu este ritmul de urbanizare a unei ţări.

Niciodată urbanizarea nu trebue să însemneze evacuarea populaţiei de bază a satelor, ci numai cedarea prisosului de populaţie, care se formează an de an pe cale naturală în sate. Satele deci sunt *rezervorul biologic* al naţiunii, şi au prin urmare menirea principală de a garanta continuitatea biologică a neamului românesc. Aceasta este principala atribuţie a satului, şi acest capitol sacrosanct trebue găsit şi apărat cu sfinţenie. Satul este deci un factor biologic şi nu trebue scos cu nici un chip din acest rol, pentrucă am periclita sursa, din care ţara se alimentează cu ceeace avem mai scump, cu viaţă omenească.

Astfel privit satul, naşte întrebarea firească: prin ce mijloace putem conserva cu maximum de garanţie rezervoriul de energie biologică, pe care o constitue populaţia satelor noastre? Răspunsul este limpede: prin apărarea, faţă de orice influenţe dăunătoare, a patrimoniului ereditar, care constitue temelia specificului românesc al neamului nostru şi a sănătăţii tuturor sătenilor. Prin apărarea deci de influenţele păgubitoare a nenumăratelor boli cari sunt astăzi răspândite în mediul rural, şi cari dau un coeficient de mortalitate extrem de ridicat.

Pentru a preveni depopularea satelor şi degenerarea constituţiei fizice, spirituale şi morale a populaţiei rurale, trebue să *prevenim* influenţele dăunătoare de orice fel, cari reduc vitalitatea neamului şi să-i asigurăm putinţa de a o feri şi scăpa de orice boală ce ar putea-o contracta din lipsă de prevedere.

Spre deosebire de oraş, toată biologia satului e sub stăpânirea naturii elementare. Aici nici o lucrare artificială de geniu sanitar pentru apărare ori confort, nu se interpune, între om şi fenomenele fireşti. Lipsa de lumină artificială îl sileşte pe sătean să înceteze activitatea de îndată ce apune soarele. Inun-

dațiile, lipsa de căi de comunicație, răsleţirea satelor îi izolează în casă în timpul când vin ploile toamnei noroioase și când se topesc omăturile iernii. *S'ar putea spune că satul este administrat de natură.* Viața rurală se desfășoară astfel, răstignită pe cele patru brațe ale crucii anotimpurilor: cu toată activitatea înghesuită din mijlocul primăverii până în al toamnei, cu cealaltă jumătate de an în hibernație, ca pământul, așteptând primăvara și rodirea.

De ritmul acesta trebue să ție mai întâi seamă cercetătorul satului. Căci natura orânduește și condiționează munca, odihna, somnul, hrana, căsătoria, belșugul sau lipsurile, boala și sănătatea în sat.

Vara, sătenii sunt aproape toți plecați din sat în câmp, pe dealuri, la munte, după munci și nevoi. Câte odată ei nu vin cu săptămânile acasă. Activitatea începe cu noaptea'n cap, ca să înceteze cu apusul soarelui. Deci vara oamenii nu pot fi găsiți și cercetați decât acolo unde-și au ocupațiile: în câmp, la arie, la coasă, la treer, în islaz, la pădure, etc. Cercetătorul trebue să meargă el însuși acolo spre a cunoaște viața pe care o duce săteanul, condițiile prielnice, ori nu, în care muncește, greșelile de igienă pe care le săvârșește, unele care se pot îndrepta, altele fatale, impuse de împrejurări de neînvins. In deosebi, vara trebue îndreptată hrana muncitorului sătean, dovedindu-i-se că munca este în funcție de hrană, că organismul este o mașină care arde combustibil și produce forță proporțional cu calitatea și cantitatea materialului cu care e alimentată, etc.

Țăranul, la muncă, nu atât din lipsă, cât din neștiință și rea obișnuință, are o hrană și rea și neîndestulătoare: mămăligă, ceapă, oțet, puțin pește sărat (uneori stricat), un boț de brânză, castraveți și ardei....; rare ori o fiertură de fasole acrită cu prune. Lipsește cu desăvârșire pâinea, oul, carnea, laptele, absolut necesare refacerii și reparării țesuturilor tocite

de muncă. Nici cel puțin cartoful nu intră în hrana obișnutită a țăranului. Apa pe care o bea e caldă și clocită, ținută într'o doniță lăsată în bătaia soarelui, ori adusă dintr'un știubei, unde se adapă la un loc vitele și oamenii, fiarele și broaștele. Acolo, în câmp, femei însărcinate în a noua lună muncesc în rând și din greu cu bărbații. Uneori durerile facerii le apucă pe ogoare. Lehuze gălbejite, abia ridicate de câteva zile din pat, se clatină anemice, cu coasele în mâini, și nu știu unde să se împartă mai întâi: între pologul amenințat de ploae, între copilul care plânge după sân la umbra unei clăi, năpădit de furnici și căruia îi dă să sugă țâță înfierbântată; sau între nevoile de acasă, unde o așteaptă alt cârd de copii, de purcei de orătănii, care toate țipă de foame și trebuesc potolite și alinate. Viața sătencii, această matcă, acest rezervor sacru al neamului, este o tragedie națională. Apoi, alături de părinți sau de stăpâni, o oaste de copii și flăcăiandri schiloditi de munci neomenoase tocmai în epoca creșterii, fetițe pipernicite și istovindu-se de aceleași griji ca și mamele lor.

Această stare de lucruri nu mai trebue să dăinuiască, ci trebue să depunem toate eforturile pentru o grabnică îndreptare.

1. MĂSURI COLECTIVE

Ce poate face igiena în fața unui complex de împrejurări cari stăpânesc și cari trebuesc totuși oprite de a-și exercita influențele nefaste? Inainte de toate operă de educație, pentru prevenirea relelor. Apoi prin măsuri de ordin general, se va căuta îmbunătățirea condițiunilor de viață, a satului, stabilindu-se un standard de igienă rurală cât mai ridicat.

Mijlocul prin care se pot obține rezultate durabile este pilda. Exemplul trebue dat înainte de toate de echipă. Apoi, trebuesc aleși gospodarii cei mai luminați spre a fi convinși să adopte

anumite deprinderi sănătoase, cari nu se vor putea generaliza altfel decât prin crearea unei mode în mijlocul sătenilor. Moda nu este altceva decât imitarea unor deprinderi introduse de fruntașii satului cari servesc drept exemplu pentru ceilalți săteni.

1. *Lucrări edilitare.* Cercetătorul va studia putința unor irigații, canalizări, diguri, aduceri de ape, secări de mlaștini, împăduriri de râpi și terenuri alunecoase, plantații și tot ce privește geniul sanitar. Acolo unde satul singur sau o obște de sate vecine nu ar fi în stare să facă lucrările, poate interveni Statul, obligat prin legi speciale, sau silit de opinia publică, luminată asupra foloaselor naționale ce ar rezulta din asemenea lucrări, care ar îndrepta însăși igiena națiunii.

2. *Casa și curtea* lui nu se sfârșesc la gardul împrejmuitor. Ulița din față și șanțul sunt tot ale lui; îl privesc tot pe el. Nu numai buna înfățișare a satului, dar însăși sănătatea gospodarului cere ca șoseaua din dreptul casei lui să fie curată, șanțul adâncit și cu scurgere, așa ca apa să nu-i clocească în poartă și să aducă boale lui și copiilor. Deci în preajma Duminicii, când se mătură curțile, trebue măturată (ca în străinătate) și șoseaua, iar șanțurile curățate de burueni și mărăcini. Bălțile din curți, topilele unde putrezesc cânepele femeilor trebuesc scurse. Fântânile satului ținute curat ca niște altare, cum erau socotite odinioară de strămoșii noștri, păgâni, dar mai înțelepți ca noi. Și noi punem acum cruci și icoane pe la fântâni și le sfințim la bobotează, dar le spurcăm tot timpul anului. Maidanele trebue îngrădite. Curțile închise, porțile tot timpul trase, gardurile fără spărturi, vitele în ocol și în ogradă, păsările în curte, porcii în oborul lor, să nu mai umple ulițele satului, făcând stricăciuni la vecini și mai ales punându-se în calea trăsurilor și mașinilor. (Multe nenorociri se întâmplă din pricina unei vite care-ți iese dintr'odată în fața automobilului). Gunoaiele, murdăriile, hoiturile de păsări și vite moarte nu

trebuesc svârlite, nici în drum, nici pe maidane, nici pe apă, căci duc boala mai departe. Gunoaiele să fie strânse în fundul ogrăzii într'o groapă, iar hoiturile îngropate adânc.

3. *Construcții.* Pentru orice construcție și clădire, casă, moară, atelier, legea obligă să se ceară autorizația primăriei și a medicului. Casa trebue așezată în anume fel, cu fața în soare și către stradă, pusă pe linie (aliniere), cu ferestre luminoase, etc. Pe cât cu putință igiena va lupta pentru *comasarea satelor,* strângerea satului pe o suprafață cât mai mică, pentru ca lucrările de salubritate și edilitate să poată fi mai ușor făcute și cheltuelile lor suportate de cât mai mulți, — într'un sat strâns la un loc, pe o uliță sau două, poți aduce apă bună, pe țevi, poți pune felinare care să lumineze noaptea, poți trage un fir electric dela o turbină de moară, poți pava ulița, ori gudrona șoseaua, etc.

Industriile insalubre, abatoarele, mori, dârste (pive) brutării, cârciumi și cantine, exploatări de lemn, tăieri de pădure, mine, toate trebuesc cercetate din punctul de vedere al igienei oamenilor ce muncesc acolo.

4. *Alimentare cu apă.* O chestiune însemnată este alimentarea satului cu apă de băut (potabilă). Cooperativa satului poate aduce apă pe olane sau țevi dela o sursă ceva mai depărtată. In orice caz, puțurile rele trebuesc desființate și vor trebui construite puțuri igienice din tuburi de ciment cu ghizduri înalte de ciment cu capac deasupra. Sau pompe americane cu țeavă de fontă. Puțurile trebuesc apărate de vite și de noroaiele cari se fac primprejur, iar pe un perimetru de câțiva metri în jurul lor trebue îngrădit, pietruit sau chiar cimentat și pentru adăpatul animalelor, construit mai departe un uluc (jghiab).

5. *Igiena muncii* individuale și colective trebue supraveghiată și îndrumată. Atât prin conferințe, cât și prin contact personal, se va explica sătenilor, că munca trebue să fie limitată și alternată cu odihnă. Cu deosebire vor fi menajați copiii și fe-

meile gravide, spre a nu fi istoviți de muncă, ceeace le reduce rezistența față de boli și oprește desvoltarea normală a copiilor. Munca istovitoare în câmp nu e atât de sănătoasă cum se crede. Oamenii se lăcomesc și muncesc prea mult, până la spetire. Le trebue explicat că munca fără rânduială îmbătrânește și-l sleește pe om înainte de vreme. Sunt munci grele care dau betejeli de care omul suferă apoi toată viața, nemai fiind bun de nimic. Din ridicarea de poveri prea mari, din herniile (surpăturile), căderea rinichilor cu dureri de șale (lumbago), lumina din câmp și sclipirea holdelor în soare care aduce pierderea vederilor (cataractă); nemâncarea, bolbotinele fierte aduc pelagra; iar pe deasupra țuica și vinul (alcoolul) nu dau nici o putere de muncă și nu țin loc de hrană. Munca trebue alinată cu odihnă și răsplătită cu hrană bună, altfel o batjocorire a omului ca și a vitei.

Nu trebue uitat, că orice muncă prezintă diferite riscuri, cari prin o prevedere rațională pot fi reduse la minimum. Astfel, pentru lucrările de treerat și pentru mori, proprietarii vor fi obligați să pue apărători la curele. Oameni vor purta ochelari de praf, vor fi hrăniți suficient, și li se va amenaja un duș pentru curățenie.

6. *Igiena familiei și a rassei.* Traiul în familie. Moralitatea soțului și a soției e o chezășie pentru sănătate. Natalitatea satului (câți copii se nasc pe an), mortalitatea copiilor, născuțiimorți, semnalează dacă igiena satului e în suferință. Cercetătorul trebue să știe câte căsătorii și câte divorțuri sunt la mia de locuitori, câte concubinaje, toate acestea având mare înrâurire asupra sănătății neamului. Ce prolificitate (câți copii la familie) acum și cât în trecut? Ingrijirea medicală empirică (prin babe, vraci și vrăjitoare), îngrijirea prin medic, agent sanitar și moașă. Pricinile pentru care oamenii fug de spitale și de ajutorul medical.

Activitatea de cercetare și îndrumare sanitară a unui sat

poate da prilej celei mai interesante teze de doctorat în medicină.

Cercetătorul nu va scăpa prilejul să adune tot folklorul medical de vrăji, descântece şi practice empirice, magie, opoterapie, aparate de fracturi, numiri de boale, credinţe şi superstiţii, datine originale şi străvechi.

Deasemenea se va aduna statistica guşaţilor, cretinilor şi a tuturor infirmilor fizici şi mintali din sat, stabilindu-se după putinţă, şi cauzele acestor infirmităţi (sifilis ereditar, alcoolism, etc.).

2. MĂSURI INDIVIDUALE

a) Aflarea şi îngrijirea bolilor

In ordine cronologică prima noastră preocupare este îngrijirea medicală a tuturor bolnavilor din sat.

Dealtfel mijlocul cel mai eficace pentru câştigarea satului şi a încrederii oamenilor sunt consultaţiile medicale, date bolnavilor. Trebue însă multă blândeţe, bunătate şi îngăduinţă, o ascultare atentă, fiindcă bolnavul are multe de spovedit.

Sunt mai întâi boalele contagioase care bântuesc în localitate, boale pe care ţăranii le ascund. Intrebăm prin sat de copiii bolnavi, şi ne informăm la preot pe cine a spovedit şi împărtăşit, cerem relaţii agentului sanitar şi moaşei şi dacă aflăm ceva intrăm cu simplitate în casa bolnavului. Nu pierdem nici un prilej când oamenii sunt strânşi la un loc, să ne amestecăm între ei şi să-i ispitim în privinţa sănătăţii lor şi a familiei lor. Dacă sunt copii, le examinăm pe nebăgate de seamă, palmele: dacă are vreunul descvamaţie (indiciu asupra scarlatinei). Boalele epidemice grave, scarlatina, difteria (anghina), poliomielita, (paraliza infantilă), tifosul exantematic (lingoarea neagră), trebuesc izolate numaidecât la spital cu ajutorul au-

torităţilor locale, primar, medic, etc. Vom ajuta pe sătean să-şi facă dezinfecţia casei fierbând rufele bolnavului, văruind odăile, pomestind pe jos, etc., aşa după cum dispune medicul oficial. Dacă moare un bolnav de boală contagioasă medicinistul echipei va îngriji ca înmormântarea să se facă după toate regulele igienice, luându-se măsuri de apărare atât în casă cât şi la biserică. Alaiul, pomenile, sărutarea mortului, pomana hainelor, vor fi oprite cu desăvârşire, cadavrul înfăşurat într'un cearceaf înmuiat în acid fenic şi pus în cosciugul ţintuit, va fi dus cât mai neîntârziat la cimitir.

Vara bântue la sate mai ales febra tifoidă, dizenteria şi diareea copiilor mici. Dacă sunt în sat cazuri de tifos, se impune vaccinarea preventivă a populaţiei cu vaccin antitifo-paratific, fie în injecţii, fie pe gură. Dacă bântue scarlatina sau difteria, se poate deasemenea face vaccinarea împotriva lor, Institutul Cantacuzino procurând gratuit vaccinurile necesare.

Toţi bolnavii de tuberculoză pulmonară, sifilis, pelagră, şi bolile venerice, trebuesc descoperiţi şi urmăriţi. Familiile lor trebuesc sfătuite şi luminate asupra primejdiei la care sunt expuşi toţi cei din casă. Tuberculoşii trebuesc izolaţi singuri într'o odae. Dar mai ales sifiliticii trebuesc supuşi imediat tratamentului, dacă nu se pot face injecţii, măcar le administrăm fricţiuni mercuriale. Celelalte boale venerice, în special blenoragia, trebuesc descoperite şi tratate neapărat. Pelagra iarăşi a apărut în unele sate. Tratamentul este: schimbarea regimului alimentar prin lapte, ouă, unt, carne proaspătă şi legume. Apoi fier, arsenic şi drojdie de bere (tratament american cu vitamină), iar diareea o tratăm cu medicamente conţinând opiu.

Paludismul nu bântue numai la baltă, ci a fost adus şi la deal şi chiar la munte de oamenii cari se întorc dela muncă. Se pot lua lame de sânge celor suspecţi de paludism şi trimise pentru examinare la Bucureşti. In regiunile impaludate, misionarul sanitar se va aproviziona cu chinină din belşug dela au-

torităţile sanitare, pentru a combate boala prin chininizare sistematică a satului, iar pentru stârpirea răului se vor cerceta şi ataca din rădăcini pricinile, bălţi, lacuri, etc.

Tot în maladiile sociale intră polipii şi vegetaţiile adenoide din gâtul şi nasul copiilor. Trebue făcută o statistică a acestor suferinzi, cari pot fi adunaţi toţi la un loc într'un orăşel, unde un medic specialist adus dela Bucureşti îi poate opera pe toţi odată.

Sunt o mulţime de alte boale specifice satului, dar mai ales boalele parazitare, ca paraziţii intestinali, limbrici, tenie, tricocefali: cam 80% din populaţia sătească suferă de această parazitoză intestinală, şi mai ales la copii. Se va da tuturor santonină (prafuri de limbrici), dar mai ales se va îngriji apa puţurilor, spălarea fructelor şi a verdeţurilor, fierberea laptelui, etc., şi se va combate părerea greşită că limbricii vin din mâncarea zaharicalelor. Alte boale parazitare ca: râia, tricofiţiile pielii şi ale părului (pecingini, bube dulci, chelbe) trebuesc combătute cu răbdare şi energie, mai ales prin curăţenie. Mamele trebuesc educate să-şi ţie copiii curaţi, să-i spele, să-i îngrijească, să-i pieptene. Vindecarea se face cu tratamente speciale: râia cu soluţie vleminschi sau alifie de pucioasă, tricofiţiile şi pecinginile cu tinctură de iod, bubele cu alifie galbenă de mercur. Copiii bolnavi de boale parazitare ale părului şi pielei, vor fi izolaţi de ceilalţi copii sănătoşi trebuind să doarmă aparte, cu rufăria lor şi cu părţile bolnave acoperite (de pildă cu scufiţe în cap).

La ţară se întâmplă accidente destul de grave. Cele mai dese accidente sunt la munca câmpului: lovituri, tăeturi, răniri. Toate aceste plăgi trebuesc spălate cu apă curată, dacă nu e îndemână puţin spirt sau tinctură de iod şi apoi acoperite cu o cârpă curată, până la sosirea medicului. Sătenii trebuesc sfătuiţi să nu oprească sângele din răni presărând praf şi ţărână sau acoperindu-le cu făină, sau orice altă substanţă.

Pentru scrântituri (luxații) și fracturi, până la venirea medicului, oamenii trebuesc învățați să nu lase babele să rupă și mai rău osul prin manopere greșite. Se poate face la repezeală un aparat foarte simplu din două sau trei șipci subțiri de lemn, puse în jurul mădularului scrântit, ori frânt și peste ele tras strâns o fașă de pânză.

In general, toate bubele și rănile trebue ținute cât se poate de curat. Cele vechi supurate și obrintite pot fi tratate acasă de gospodină, prin spălături și băi antiseptice (acid-boric, creolină), sau măcar cu spălături cu apă de pelin și apoi prin băi prelungite de soare și lumină, care zvântă și vindecă multe plăgi și supurații cronice.

Oriunde se recunoaște o tuberculoză locală, fie a pielii, fie a oaselor (abces rece, osteomielită, colț de lup cum se zice popular) fie tuberculoza ganglioanelor și scrofuloză (uime, cârtițe) se vor încerca cu răbdare băile de foi de nuc și sare, siropul iodotanic, dar mai ales cura prelungită de aer și soare.

In general trebue făcută educația ca pentru orice boală, rană sau sminteala sănătății, să fie întrebat numai decât medicul, și să se ceară asistența spitalelor. Dar mai ales nu trebue să se uite că prima obligațiune a medicinistului echipei, este de a face declarația fiecărui caz de boală infecțioasă ce se descoperă în sat. Nu se poate concepe ca autoritățile sanitare să nu fie informate asupra cazurilor de boli infecțioase cunoscute medicinistului echipei.

Gospodinele vor fi deprinse să pună ventuze, să facă un masaj rațional (dela extremități spre inimă în sensul circulației venoase, să îngrijească o indigestie, aplecare, să dea o curățenie, purgativ, să ție copiilor un regim de mâncare când au diaree (regim de făinoase, ceaiuri) să îngrijească o răceală, o amigdalită simplă, etc.

Farmacia casnică. Se poate organiza ușor o farmacie casnică ținută măcar într'o firidă unde se strâng câteva feși de pânză

fiartă (sterilizată) şi câteva alte bucăţi de pânză tăiate pătrăţele, care vor sluji de pansament sterilizat pentru orice întâmplare. Apoi o sticluţă cu spirt sau dacă e o regiune de deal, o sticluţă cu fructe de ţuică ori tescovină tare. Câteva săculeţe de floare de muşeţel a cărei fiertură e bună pentru spălat rănile, gargară, spălături în ochi, urechi, clistire, spălături pentru boalele de femei. Un săculeţ cu codiţe de cireşe şi mătase de porumb; ceaiul din ele e bun pentru a mări urinarea la boala de rinichi cu umflătură. Apoi foi de ismă (fintă), de sunătoare (pojarniţă), floare de soc, bună pentru răceală, floare de nalbă, seminţe de gutui bune pentru tuse; tot aci pe o policioară trebue să se găsească şi câteva prafuri de aspirină şi de chinină, un pacheţel de acid-boric, un altul de sare amară, o cutie cu sămânţă de muştar.

b) **Educaţia sanitară.**

1) *Igiena personală.* Spălarea corpului măcar până la brâu în fiecare dimineaţă, deprinderea de a spăla mâinile la fiecare mâncare, deprinderea ca muncitorul, oricât ar fi de trudit, să-şi lepede la culcare straiele din timpul zilei şi să se îmbrace cu o cămaşă de noapte. Mai ales să lepede încălţămintea şi să spele picioarele: oamenii să nu mai doarmă îmbrăcaţi şi încălţaţi. Deasemenea, deprinderea să-şi spele dinţii şi să-şi spele gura măcar seara la culcare. Deprinderea să doarmă nu pe pământul gol sau pe scândura goală a patului, ci pe o saltea măcar de paie. Pe cât e cu putinţă, să se împiedice promiscuitatea; părinţii să doarmă într'o odaie, copiii, dacă sunt mari, în alta.

Pe lângă fiecare casă se poate face acum vara un duş dintr'o putinică urcată pe o platformă ţinută de patru stâlpi şi apărată de rogojini sau de ţoale. Alteori se poate aşeza o cadă sau un hârdău într'o şură. Stăruinţă pentru folosirea să-

punului: omul să nu se spele nici cu nisip, nici cu humă. Săpunul se poate face în casă, după sfatul maestrelor. Cu orice chip trebue luptat împotriva murdăriei, a spălării pe sponci cu apă luată în gură și scuipată în mâini.

Educate în special gospodinele ca ele să aibă grijă de curățenia bărbaților și a copiilor. Copiii să fie cercetați de păduchi și alți paraziți, deparazitați cu petrol, pieptănați în fiecare zi, cu pieptenele des.

2) *Igiena casei, aerisirea, curățirea și stârpirea insectelor.* Vara sătenii nu stau și nici nu dorm în casă. Totuși trebue educați să facă aerisirea și curățenia odăilor. Mai ales că la țară locuințele sunt năpădite de tot soiul de insecte și paraziți, îndeosebi ploșnițe (stelnițe), purici, păduchi, furnici, muște, țânțari, etc.

Gospodinele vor fi învățate să opărească scândurile patului și ale mobilei din casă, cât mai des, cu leșie fierbinte, dar mai ales să le frece și să le îmbibe cu gaz (petrol). Pereții trebuesc spoiți des cu var în care se pune piatră vânătă, dacă sunt paraziți sau au fost boale epidemice în casă, după ce s'au astupat toate găurile odăilor. Pe jos, dacă e pomesteală, se spoește tot cu var, iar, dacă sunt scânduri, se opăresc cu leșie tare.

Pentru stârpirea puricilor trebuesc îndepărtate din casă și din tindă toate animalele, câini, viței, purcei, pisici purtătoare și aducătoare de purici. Animalele trebue și ele la nevoe deparazitate cu petrol. Păsările deasemenea trebuesc scăpate de păduchi și cotețele lor deparazitate. Țânțarii vor fi goniți cu fum de gunoiu. In gospodăriile cari au vite din belșug, boi, vaci, cai, țânțarii se strâng mai ales în grajduri ca să sugă sângele vitelor și oamenii scapă de înțepăturile lor. Pentru stârpirea muștelor, cel mai bun leac este îndepărtarea gunoaielor depe lângă casă (mai ales bălegarul de vite) și strângerea lor într'o groapă acoperită în fundul ogrăzii.

Latrina trebue aşezată departe de fântână, cu cel puţin 20 metri, să aibă hazna în pământ şi să fie ţinută totdeauna curată şi văruită cât de des, chiar jos pe scaun. Inăuntrul latrinei trebue să se svârle des, var nestins. Indată ce ea s'a umplut de treisferturi, trebue astupată şi înlocuită cu alta.

Curtea trebue măturată în fiecare zi, curăţată de bălegare şi de gunoaie cari trebuesc depozitate în groapă. Grajdurile, slonurile, coşarele, coteţele, şi toate celelalte acareturi depe lângă casă trebuesc curăţate zilnic, chiar văruite, din când în când. In deosebi grajdul vacilor care dau lapte pentru casă. In unele provincii vitele sunt îngrijite omeneşte, grajdul este pavat cu lespezi şi în el e tot aşa de curat ca într'o odae de locuit.

3) *Hrana săteanului.* Gospodina trebue deprinsă să dea demâncare copiilor şi bărbatului în fiecare dimineaţă când pleacă de acasă şi să consume lapte, ouă, carne, bucate îndestulătoare, deci să le folosească bine, nu să le vândă. Explicaţi că oţetul, ceapa, ardeiul, mămăliga, alăturea de ţuică, aţâţă şi rod mucoasele stomacului (pieliţa rânzei). Că arsurile şi durerile din capul pieptului vin din mâncare proastă şi băuturi alcoolice, aceasta fiind toată pricina betejelilor (dispepsii hiperacide) de care suferă lumea la ţară.

Acolo unde e regiune de deal, se vor înfiinţa cuptoare pentru uscatul prunelor, schimbând industrializarea lor din ţuică în conserve de prune şi magiun (povidlă). De obicei locuitorii dacă fac vin sau ţuică, nu le vând (mai ales că ies de calitate proastă), ci le ţin pentru casă şi nu se lasă până nu le beau într'o lună-două. Sunt sate întregi care din Septemvrie până în toamnă târziu nu se mai trezesc din beţie. Remediu: cooperative care să cumpere dela săteni întreaga recoltă de prune şi struguri, să fabrice în bune condiţii vinul şi ţuica şi pe care să le vândă în altă parte. Trebue deasemenea pusă stavilă deschiderii cârciumilor prin aplicarea legilor cari limi-

Vizita Sanctității Sale PATRIARHUL MIRON, la Expozitia lucrărilar echipelor dela Fundația Culturală Regală „Principele Carol" (16 Noembrie 1934 — 15 Decembrie 1934).

tează numărul lor; prin aplicarea amenzilor pentru comercianţii vinovaţi, prin aplicarea legilor asupra beţiei, prin interzicerea acordării băuturilor pe datorie, etc.

Legea sanitară a introdus dreptul de opţiune locală a populaţiei cu privire la *cârciumi*. Populaţia poate stabili singură prin vot universal al tuturor bărbaţilor şi femeilor majore numărul şi felul cârciumilor din sat. Dacă numărul cârciumilor este prea mare, trebue provocat un vot general al populaţiei, care în felul acesta este îndrumat să se preocupe de problema alcoolismului şi a controlării cârciumelor.

Recoltele trebuesc supravegheate, în deosebi cele de porumb, ca să fie bine coapte. Porumbul cules să nu zacă în câmp cu săptămânile până la dijmuire. Recolta trebue păstrată la adăpost de umezeală şi mucegăire în hambare igienice, sau dacă porumbul e necopt, trebue uscat în cuptoare, etc.

Se vor da sfaturi practice şi exemple de cum se pot pregăti mâncări bune tot cu aceleaşi lucruri din care gospodina nu ştie, nu se pricepe să scoată nimic. Nu e bătătură în care să nu se găsească o pasăre, câteva ouă, o vacă sau câteva oi, cari bine îngrijite, ar da lapte să îndestuleze o casă. Toate acestea săteanul din neglijenţă şi din economie, nu le foloseşte pentru el. Cercetătorul va stărui pentru înmulţirea păsărilor şi a vitelor pe lângă casă, porci pentru tăiat puşi la îngrăşat, etc. Acolo unde e sărăcie mare sau boală cum e pelagra, cercetătorul va stărui pentru schimbarea culturilor de porumb sau grâu în altele mai rentabile sau mai sănătoase: grădini de zarzavaturi pe lângă casă, culturi de cartofi sau de fasole, ori de mazăre, pomi roditori, crescătorii de peşti în lacurile şi heleşteele depe lângă sate, sau iazuri artificiale, etc.

4) *Igiena maternităţii.* Medicinistul echipei (cu atât mai bine dacă e o femee) trebue să cunoască toate femeile însărcinate

din sat, în a câtea lună sunt, şi toate lăuzele; pentru aceasta trebue să ia contact cu moaşa şi agentul sanitar, dar mai ales cu babele moaşe ale satului în mâna cărora se dau femeile. Trebue îndreptate practicile greşite dela naştere şi lăuzia femeilor nu cu brutalitate, şi fără jicnirea datinilor şi tradiţiilor neprimejdioase. Femeile cari nasc trebue asistate şi îngrijite, educaţia lor trebue făcută mai ales în ceeace priveşte paza lăuzei, alăptarea şi îngrijirea noului născut, pentru a se evita atât boalele şi racilele cu care rămân femeile rău îngrijite la naştere (metrite, salpingite, sterilitate, rupturi, căderi ale uterului, etc.).

Se va cerceta la ce vârstă se mărită fetele de obiceiu la ţară; părinţii îşi însoară băeţii şi îşi mărită fetele prea devreme, fetele chiar dela 14 ani, băeţii dela 17 ani, spre „a-i vedea la casa lor". Această practică este dăunătoare igienei rassei: primii copii născuţi din asemenea perechi sunt slabi, debili, degeneraţi şi nu trăesc. Pentru asigurarea sănătăţii neamului, părinţii ei înşişi trebuesc să fie deplin formaţi ca să poată la rându-le procrea.

5) *Ingrijirea copiilor mici.* Nimic mai îngrijorător pentru soarta unui neam decât marea mortalitate a copiilor. La noi este înspăimântător, mai ales la ţară, unde jumătate din copiii născuţi nu ajung anul. Trebue luptat, începând dela asigurarea sănătăţii părinţilor, educarea prenupţială a tinerilor, lămuriri asupra boalelor care înrâuresc sănătatea copiilor sau se moştenesc (sifilis, pelagră, tuberculoză, alcoolism, guşă, cretinism, debilitate, etc.). Ingrijirea femeilor însărcinate şi educarea lor (consultaţii şi îngrijiri prenatale), mai ales a primiparelor. Asistenţa copilului la naştere şi asigurarea celor mai elementare măsuri de igienă: tăerea buricului cu foarfecele sterilizat (nu cel cu care se tund oile), legarea lui cu aţă sterilizată (fiartă), căci fălcarniţa (tetanosul) noilor născuţi care omoară la ţară atâţia copii s'ar stăvili astfel. Apoi dezin-

fectarea ochilor noului născut cu câteva picături de soluţie de nitrat de argint, sau zeamă de lămâe. Educaţia tinerelor mame, care trebue învăţate cum şi cât să alăpteze copilul: din 3 în 3 ore ziua (adică de cel mult şase sau şapte ori pe zi şi numai odată noaptea). Nu trebue dat sânul copilului ori de câte ori ţipă. Nu-i trebue altă mâncare până la şase luni decât laptele mamei; mai ales acum vara copiii mor pe capete de enterită (diaree, urdinare), provenită de greşeli de alimentaţie. Copiii mici trebue feriţi de fructe crude mai ales de cele cu sâmburi, de castraveţi şi de legume nefierte. Dela 6 luni până la 1 an, să li se dea lapte de vacă, orez cu lapte, pâine cu lapte, gris cu lapte, cartofi fierţi şi terciuiţi, supe de zarzavaturi. Abia la un an să li se dea ouă, brânză cu mămăliguţă şi câte puţină carne. Să nu fie înţărcaţi înainte de un an şi niciodată vara. Femeia care lăptează să se hrănească bine, ca să aibă lapte îndestulător şi hrănitor. Ea trebue să doarmă îndeajuns noaptea, să nu se prea ostenească ziua cu munci grele, să nu lase copiii singuri acasă, căci poate să-i găsească opăriţi, arşi, ori mâncaţi de porci. Acum vara copiii mai mărişori pot fi strânşi într'o ogradă la joacă, sub supravegherea unei copile mai mari. Acolo se pot face băi de soare, stropiri cu apă, exerciţii şi jocuri fizice, cântece, povestiri, chiar mâncare în comun, etc. Numai prin educarea şi însănătoşirea copiilor se poate regenera un sat şi ridica din starea de nesănătate şi mizerie în care se găseşte.

c) Cultura fizică

Ţinând seama că în Iulie, August şi Septembrie sătenii sunt preocupaţi în primul rând de intensele munci agricole, rezultă că exerciţiile fizice din acest timp vor avea mai mult un caracater igienic şi recreativ.

Ele vor consta din:

a) Gimnastică (cu aparate improvizate);

b) Jocuri mici şi jocuri sportive (mingea peste plasă, oina, etc.);

c) Atletism uşor (alergări, aruncături, sărituri);

d) Dansuri naţionale (cele din localitate şi altele din celelalte regiuni);

e) Tirul (redus — cu arme de calibru mic);

f) Inotul (unde este posibil);

g) Exerciţii din programul pregătirei militare pentru obişnuirea cu formaţiile şi spiritul de ordine (acestea se vor aplica mai cu seamă tinerilor cari intră în prevederile Legii pregătirii preregimentare).

Toate aceste ramuri se vor preda de absolvenţi sau studenţi (studente) ai Institutului Superior de Educaţie Fizică, aplicând programele analitice corespunzătoare vârstelor: şcoalei primare, secundare, preregimentare. Aceste programe analitice se vor da de către Oficiul Naţional de Educaţie Fizică, care le are imprimate. Tot educatorilor fizici le revine şi obligaţia, ca împreună cu medicii să participe la întocmirea fişelor individuale şi a datelor statistice doveditoare ale activităţii ce s'a desfăşurat şi ale rezultatelor obţinute.

Ca măsură pedagogică firească pentru sporirea rezultatelor se vor organiza premii, etc.

Pentruca efectele igienice şi educative să fie bune, această activitate se va desfăşura zilnic socotind o oră pentru exerciţiile de: gimnastică, joc, atletism şi încă o oră pentru dansuri naţionale, tir şi eventual înot.

La programul de educaţie fizică va participa tineretul de ambe sexe până la vârsta de 20 ani în mod obligator, bineînţeles ţinând seamă de ocupaţiile lor casnice şi apoi în mod facultativ, adulţii.

B. CULTURA MUNCII

a) Agricultură, viticultură, păduri, etc.

1) Recunoașterea localității și ancheta economică a unității administrative;

2) Contactul cu Camera Agricolă pentru asigurarea concursului și găsirea mijloacelor de ajutorare a satului și întocmirea programului de lucru comun;

3) Să se lucreze așa încât fiecare gospodar să știe a prețui bălegarul, aducându-l la platforma din sat sau ducându-l la câmp; să se dea sfaturi asupra felului cum trebue întreținută platforma și pentru strângerea gunoaielor din sat, din curte, etc.

4) Combaterea buruenilor în mod permanent;

5) Combaterea secetei prin grăpare, tăvălugit și prășire, unde e cazul;

6) Uniformizarea soiurilor de semințe pe comune;

7) Problema stațiunii de mașini agricole (adăpost bun pentru mașini la cooperativă, primărie, la un gospodar bun, etc.);

8) Sfaturi pentru buna întreținere a mașinilor, uneltelor și vehiculelor în timpul când nu sunt ocupate, astfel ca fiecare gospodar să-și aibă atelierul de reparații;

9) Planul de cultură al loturilor țărănești și al tarlalelor pe specii de cereale, după condițiile economice locale;

10) Să se dea îndrumări și să se stărue ca lotul școalei să fie un câmp demonstrativ pentru săteni; de ex., să se destineze două ha. pentru pădure de salcâmi pe seama școalei;

11) Loturile bisericești să se cultive după îndrumările specialistului spre a servi de pildă;

12) Deasemenea, lotul zootehnic să se cultive cu plante de nutreț. In caz că nu este lot zootehnic în localitate, să se destineze și în acest scop o anumită porțiune din islazul comunal;

13) Sfaturi pentru utilizarea pământului în așa fel ca să nu rămână nimic neproducător de venit;

14) Să se pună tot temeiul pe îngrijirea islazurilor ca bază a îmbunătățirii creșterii vitelor. Islazurile să fie curățite mereu de bălării, mărăcini, pietriș, etc;

15) Să se stărue a se întocmi amenajamentul pastoral al islazului, iar dacă este întocmit, să se urmărească punerea lui în aplicare, cu cea mai mare strictețe;

16) Să se stărue pentru intensificarea culturii plantelor industriale (in, cânepă, bumbac, etc.), a plantelor medicinale, bineînțeles numai a celor proprii regiunii;

17) Indrumări pentru colectarea plantelor medicinale sălbatece din regiune, atât pentru nevoile casei, cât și pentru comerț;

18) Planuri și sfaturi pentru edificarea de case mai omenești, grajduri, cotețe, șuri pentru unelte și furaje, hambare, coșare, etc. Sfaturi privitoare la locul lor și așezarea cea mai potrivită în curte;

19) Infrumusețarea gospodăriei (grădina de flori, curățenia, rânduială, etc.);

20) Sfaturi pentru curățirea curților și grădinilor de bălării;

21) Sfaturi pentru îndrumarea gospodarilor (femei, bărbați și copii) ca să-și găsească ocupații rentabile și utile pentru timpul iernei;

22) Să se stărue pentru înființarea pepinierelor școlare în vederea îndestulării satelor cu pomii și arborii necesari;

23) Să se dea îndrumări și sfaturi pentru buna îngrijire și întreținere a plantațiilor de pe șosele și drumuri, iar acolo unde sunt, să se complecteze lipsurile; controlul celor tineri cari nu au tutori și cari trebuesc neapărat puși;

24) Să se stărue ca toate localurile publice să aibă grădini bine îngrijite și plantații model;

25) Să se stărue pentru găsirea posibilităților de valorificare a fructelor, legumelor și în general a tuturor produselor

agricole după împrejurările locale și pentru industrializarea lor unde e cazul;

26) Să se caute a se face cuptoare de uscat fructe, legume, instalații simple pentru marmelade, în regiunile pomicole, cu concursul localnicilor sau al autorității județene;

27) Problema înzestrării comunei cu reproducători, conform planului zootehnic al Ministerului. Grajduri pentru reproducători și revizuirea reproducătorilor ce se află în comună, pentru a se vedea care sunt apți și care nu, precum și eventualele lipsuri ce s'ar constata;

28) Problema stațiunii de montă pentru acea localitate şi posibilități de a o crea.

29) Inființarea de pepinieră de salcâmi și plantarea hotarelor cu perdele de salcâmi, inclusiv islazul comunal;

30) Să se sfătuiască, acolo unde e cazul, să se facă baraje contra inundațiilor și să se întreprindă consolidarea terenurilor degradate (fugitive, abrupte, eroziuni), prin plantări și lucrări tehnice. Lucrările se pot executa prin munca în comun și cu materialul dat eventual de Casa Pădurilor, Camera Agricolă, etc.;

31) Sfaturi pentru organizarea în cooperative, asociații agricole, apicole, pomicole, de desfacerea laptelui şi a derivatelor, creșterea păsărilor și a altor animale. După împrejurări să se stărue în sensul ca să se asaneze unitățile existente, cari lâncezesc;

32) Să se stăruiască pentru asigurarea avutului sătenilor (clădiri, recoltă, vite, etc.) și în deosebi asupra formei de asociații locale, mutuale, potrivite pentru asigurarea vitelor;

33) Să se organizeze un serviciu de informații zilnice pentru săteni despre prețurile curente ale produselor agricole.

IULIE

In agricultura propriu zisă:

1) Să se stărue asupra datei secerișului la fiecare cultură,

organizarea treeratului, facerea prăşitului, cositul plantelor de nutreţ şi cruţarea lor, lopătarea rapiţei şi mazărei în magazie; asupra bunei utilizări a maşinilor agicole de la staţiunea din localitate.

2) Să se pună multă grijă pentru întorsul miriştilor, în vederea culturii făinoaselor.

In grădina de pomi, de legume şi de flori.

Să se stărue asupra stropitului cu insecticide şi fungicide, ruperea lăstarelor de prisos la pomii din livadă, strângerea fructelor căzute, eventual valorificarea lor; asupra îngrijirii altoilor şi a legumelor (prăşile şi udări repetate, dacă este nevoe).

In vie.

Să se stărue asupra stropitului contra manei, oidiumului, clorozei, asupra prăşitului, legatul lăstarelor cu rafie, etc.

Pe islazul comunal. (Pe Iulie şi August).

1) Să se stărue asupra bunei întreţineri a păşunei, adăposturilor, păşunatului în tarlale şi specii de vite, asupra reînoirii movilelor pe hotar, pentru distrugerea buruenilor, îngrijirea perdelelor de protecţie, darea berbecilor la oi, dând sfaturi asupra reproducătorilor potriviţi; asupra grăpatului lucernierelor şi distrugerea cuscutei prin ardere.

2) Să se facă ogoare pentru crearea unei lucerniere din islaz.

Agricultura (îndrumări comune pentru toate lunile).

1) Recunoaşterea tipurilor de stupi şi a stuparilor din localitate. Sfaturi pentru răspândirea stupului celui mai potrivit după gradul de pricepere al stuparului.

2) Indicaţii pentru cel mai practic stup sistematic. Sfaturi pentru construirea lui în sat, ţinându-se seamă de eftinătatea materialului şi uşurinţa de confecţionat.

3) Indrumări pentru cultura plantelor melifere după sezon şi regiuni.

4) Sfaturi pentru creșterea și înlocuirea mătcilor, arătând importanța mătcilor tinere într'o colonie de albine.

5) Sfaturi pentru adoptarea fagurilor artificiali, confecționatul lor și așezarea în stupi, arătându-se foloasele ce se urmăresc, mărindu-se recolta din ele.

6) Indrumări asupra chipului cum putem împiedica roitul natural în vederea menținerii coloniilor puternice.

7) Sfaturi privitoare la supravegherea și extragerea mierei.

8) Sfaturi pentru înlăturarea furtișagurilor obișnuite între colonii.

9) Sfaturi pentru hrănirea stimulentă de toamnă, arătând stuparilor avantajele ce avem prin înmulțirea albinelor în acel timp.

10) Indrumări referitoare la pregătirea coloniilor pentru iernat (rânduirea fagurilor, complectarea proviziilor și tăierea stupilor cu număr mic de albine).

11) Indrumări cu privire la combaterea dușmanilor și a boalelor albinelor.

12) Indrumări cari se vor da celor ce nu cunosc această ramură de activitate pentru a se ocupa de stupărit.

13) Valorificarea mierei și a cerei, rentabilitatea stupăriei precum și îndrumări cu privire la industrializarea produselor albinelor.

14) Sfaturi cari se vor da în stupine, fiecărui gospodar în parte și în șezători cu tot satul.

AUGUST

In agricultura propriu zisă:

1) Să se stărue asupra întorsului miriștilor, facerei ogoarelor pentru semănăturile de toamnă, asupra strânsului fânului în bune condiții, semănatul rapiței; asupra recoltatului diferitelor plante, treeratul cerealelor, condiționarea lor în magazie,

pregătirea semințelor pentru semănat în toamnă (triorat, porzolat, etc.). Pregătirea nutrețurilor murate.

In grădini de pomi, de legume și de flori:

Să se stărue și să se aplice tratamentul cu insecticide. Să se facă altoirile în ochiuri; pregătirea culesului fructelor, adunarea fructelor căzute pe jos și valorificarea lor, adunarea semințelor necesare pentru pepinieră, sfaturi pentru îngrijirea grădinei de legume, producerea, uscarea și păstrarea semințelor de legume. In grădinița cu flori să se recolteze mereu semințele și să se îngrijească regulat (prașila, bețe pentru plante urcătoare); se va stărui ca fiecare să facă magiun și marmelade, să usuce fructe, legume, etc.

In vie:

Să se ia toate măsurile pentru culesul strugurilor, pregătind din timp vasele necesare. Să se dea podgorenilor îndrumări de sezon.

SEPTEMBRIE

La câmp:

1) Să se stărue asupra pregătirii seminței (alegerea și desinfectarea), facerea semănatului la grâu, orz, secară, (pe cât posibil în rânduri), facerea ogoarelor pentru semănăturile de primăvară, strângerea nutrețurilor, recolta porumbului în bune condiții, îngrijirea bucatelor în magazii.

2) Să se stărue asupra căratului și împrăștiatului gunoiului la câmp.

In grădina de pomi, de legume și de flori: (Sfaturi comune cu luna August).

1) In pepiniera comunală și școlară să se facă semănatul pentru școala de pueți, să se scoată altoii, să se clasifice și să se distribue având povețe pentru buna lor plantare.

2) Să se dea îndrumări să se facă răzoare pentru semănatul şi săditul legumelor de toamnă (usturoi, ceapă, spanac).

In vie:

Să se dea sfaturi privitoare la retezatul lăstarelor, facerea analizii mustului, (când Camera Agricolă are utilajul necesar), culesul strugurilor, întrebuinţarea fermenţilor selecţionaţi, îngrijirea cramei sau a pivniţei, după cum e cazul.

Pe islaz:

Indrumări pentru cărăţitul mărăcinilor, spinilor, buruenilor, replantarea locurilor degradate, (râpi, coaste, etc.). Facerea (plantarea) umbrarelor, perdelelor, pregătirea terenului în vederea înfiinţării unei lucerniere, închiderea drumurilor nerecunoscute, etc.

Pe drumuri şi la autorităţi:

Facerea gropilor în vederea plantării pomilor şi a lipsurilor.

IN PADURE ŞI PEPINIERĂ

(Repartizarea muncei pe luni).

IULIE

1) Semănarea pe straturi, acolo unde poate fi cazul, a seminţei de ulm, dacă nu s'a semănat imediat după recoltare. (Mai-Iunie).

2) Plivirea şi săpeligirea puieţilor pe straturi, înlăturându-se buruienile ori de câte ori va fi nevoe. (Să nu se uite că un săpeligit bun face cât un udat).

3) Udarea straturilor (în cazul lipsei de ploaie) şi acoperirea lor cu un umbrar în caz de mare arşiţă.

4) Ingrijirea eventualelor plantațiuni sau semănături directe făcute în pădure în anii precedenți.

5) Curățirea lăstărișurilor și arboretelor tinere de esențele cotropitoare (salcie, plop, mesteacăn, etc.) și de uscături. Unde esențele cotropitoare sunt numeroase și prin scoaterea lor se produce gol, să li se taie numai vârfurile (adică să se facă degajarea). Din produsul curățirilor și degajărilor se refac gardurile de nuele, târnuri pentru măturat ograda, pereți la pătule sau coșare, iar ceeace nu este bun de împletit, se întrebuințează la foc.

6) Să se oprească tăerea pădurilor de crâng (stejar) ce se exploatează în vederea coajei, pe care deobicei sătenii o practică și în această lună (ultimul termen fiind 1 Iunie).

7) Se continuă însă cu tăerea pădurilor din regiunea de munte a speciilor rășinoase și chiar a fagului.

Arborii uscați și căzuți se scot oricând, pentru punerea lor în valoare și pentru igiena pădurii.

8) Acolo unde există tăeri sau transporturi să se țină lecții practice, insistându-se asupra modalității tăerii și asupra atenției la transport, spre a nu se vătăma micii pueți, cari vor face pădurea de mai târziu.

9) Să se scoată sătenii la lucru cu toată stăruința, spre a-și repara drumurile pentru aducerea lemnelor de la pădure sau a altor produse a muncii lor.

In cea mai mare parte acestea sunt neșoseluite, deteriorate, fără podețe, etc. și sătenii își rup carele, unul după altul, și își istovesc vitele; dar se hotărăsc foarte greu să se strângă cu toții la un loc, să repare drumul.

10) Să se vorbească sătenilor, ori unde ar fi ei adunați: la școală, primărie, biserică sau alte localuri publice, insistându-se asupra pericolului incendiilor. In acest sens să nu se îngădue focul în pădure sau aruncarea pe jos a chibriturilor ori țigărilor.

Dacă totuşi lucrătorii de pădure sunt nevoiţi să facă foc pentru hrana lor, să stea cineva permanent lângă foc şi să nu plece până când nu-l stinge până la cea mai mică scânteie.

11) Să se oprească prinderea puilor de păsări, de iepuri sau alte animale folositoare, ce eventual se găsesc pe câmpuri şi pădure.

12) Să se recolteze din pădure cu ajutorul copiilor sau celor ce nu au de lucru ciuperci (mânătărci) şi să se usuce pentru iarnă.

13) La fel plante medicinale, ce deobicei cresc în pădure.

14) Să se alcătuiască grupe de săteni şi copii spre a-i însoţi la pădure Duminecile şi sărbătorile. Aceasta în cadrul problemelor sportive (educaţie fizică). Cu acest prilej se va deprinde ordinea ori curăţenia pe locul unde s'au odihnit ori au luat masa, împiedicând orice stricăciune arborilor ori împrăştierea de hârtii, resturi de alimente, etc.

AUGUST

1) Ingijirea pueţilor în pepinieră şi a plantaţiunilor, în măsura în care apar burueni. Ridicarea umbrarelor către sfârşitul lunii.

2) Continuarea curăţirii lăstărişurilor şi arboretelor tinere, a tăerilor în regiunea muntoasă şi a transporturilor în genere, punâdu-se aceeaşi grije pentru apărarea lăstarilor şi pueţilor din regenerările naturale sau artificiale.

3) Insistenţă asupra întrebuinţării raţionale a produselor din curăţiri şi degajări. Să nu lipsească târnul de măturat din nicio gospodărie şi să nu existe gard de nuele dărâmat, cel puţin pentru cei ce au păduri, cari sufăr din cauza neefectuării operaţiunii de curăţire.

4) Continuarea cu adunarea ciupercilor comestibile, plantelor medicinale, uscarea şi conservarea lor.

5) La fel cu apărarea pădurilor contra incendiilor.

6) Să se sfătuiască sătenii să facă frunzare (de stejar, frasin și fag) pentru a preîntâmpina orice lipsă de nutreț. Chiar dacă iarna nu este lungă, frunzarul nu rămâne nefolosit, el economisește nutrețul necesar muncilor de primăvară.

7) Aceeași grije pentru apărarea puilor de păsări sau de animale folositoare ca în luna precedentă.

8) Aceeași recreație, prin excursiile la pădure.

Excursiile în mijlocul naturii și mai ales în mijlocul acestei creații magnifice a ei, pădurea, înviorează sufletul și întăresc corpul, făcând pe om mai bun și mai sănătos.

SEPTEMBRIE

1) Ridicarea umbrarelor de pe straturile din pepinieră.

2) Recoltarea semințelor de brad, stejar, frasin și tei. La stejar să se observe că, la început cade ghinda nesănătoasă și mai către finele lunii, cade cea bună.

3) Insămânțarea locurilor goale în păduri, cu ghindă, fie în gropi -- ca pe porumb — fie pe săpături în bande (fâșii) distanțate la 1 metru.

Dat fiind lipsa totală de obișnuință a sătenilor în recoltarea semințelor arborilor de pădure, să se stărue ca măcar 2-3 gospodari mai de seamă, să recolteze și însămânțeze în pădure, ca să se convingă ceilalți prin puterea faptei.

4) Să se dea sfaturi cum să se păstreze și cum se va semăna primăvara, în pepinieră, sământa de frasin și să se indice în ce loc anume este bine să se planteze frasinul.

5) Odată cu luna Septembrie se încep exploatările în pădurile de foioase (la coline înalte, deaiuri, câmpie), tratate în crâng sau codru. Să se sfătuiască tăetorii a-și aranja din timp uneltele (bine ascuțite, bine fixate, cozi de rezervă, etc.).

6) Se continuă cu facerea frunzarelor, mai ales acolo unde s'a început tăerea.

b) Munca femeii în gospodărie

a) *Educația și economia casnică.*

1) Să se arate gospodinelor cum să folosească odăile unei case, mai multe sau mai puține după starea lor materială.

2) Așezarea mobilierului în camere, potrivit cu trebuințele și după caracterul regiunii.

3) Intreținerea odăilor și lucrurilor din cameră, tindă, odaia cea mare, odaie de culcare, cămara, bordeiul, privata, podul casei, măturatul camerelor, menajul zilnic, săptămânal și de sezon. (Anotimp).

4) Intreținerea coșarelor și a cotețelor.

5) Bucătăria și întreținerea ei.

6) Lucrurile din bucătărie și mașina de gătit; — întreținerea și curățirea lor.

7) Vatra și cuptorul de pâine.

8) Aprinderea focului în mașină, în vatră și în cuptorul de pâine.

9) Stârpirea insectelor din locuință, cu materialele ce se găsesc la țară.

10) Așezarea pivniței și curățirea butoaelor.

11) Intreținerea meselor, dulapurilor, vaselor de bucătărie.

12) Spălarea farfuriilor, a lingurilor, a cuțitelor, a fundurilor de lemn, a străchinilor și a ulcioarelor de pământ.

13) Curățirea copăilor de pâine.

14) Spălarea vaselor de aramă și alte metale.

15) Fabricarea săpunului în diferite moduri; pregătirea leșiei.

16) Pregătirea scrobelelor.

17) Diferite ape și leșii folosite la spălarea rufelor.

18) Uscarea și călcarea rufelor spălate, prin mașina de călcat sau punerea greutăților deasupra.

19) Scoaterea petelor de pe rufe prin mijloace la îndemâna gospodinelor ca: zemuri acre sau lapte, sare, etc.

20) Spoirea unei locuinţe cu var.

21) Intreţinerea podelelor de scânduri sau pământ.

22) Curăţirea uşilor, a ferestrelor vopsite şi nevopsite, spălarea geamurilor şi a oglinzilor.

23) Curăţirea velinţelor, a sumanelor şi a altor haine de lână cum şi păstrarea lor în timpul verei.

24) Spălarea rogojinelor.

25) Intreţinerea mobilierului potrivit materialului din care este confecţionat.

26) Luminatul camerelor; diferite mijloace de iluminare, întreţinerea şi curăţirea lămpilor de iluminat.

27) Incălzitul camerelor, combustibilul ce se poate folosi potrivit cu materialul aflat în regiune.

28) Curăţirea şi păstrarea îmbrăcămintei.

29) Păstrarea căciulelor, a cojoacelor, a zeghelor, bunzelor şi a broboadelor.

30) Incălţăminte de tot felul. Curăţirea şi întreţinerea ei.

31) Spălarea iţarilor de dimie, spălarea maramelor, a perdelelor şi a velinţelor, albe şi colorate.

32) Spălarea ciorapilor de casă şi de târg.

33) Conducerea casei, împărţirea şi folosirea timpului.

b) *Hrana, alimentarea şi bucătăria.*

1) Puterea de hrănire a alimentelor.

2) Păstrarea şi folosirea alimentelor.

3) Diferite moduri de pregătire: prin fierbere, coacere şi frigere.

4) Pregătirea mâncărurilor după anotimp şi din alimentele produse în gospodărie.

5) Cum se fac pâinea, azima, mămăliga, borşul, pastele făinoase (iofca, tăiţei, panglicuţe, melcişori, trahana, etc).

6) Prelucrarea laptelui (unt, lapte bătut, brânză cu smântână, brânză cu cheag, iaurt, orez cu lapte, tăiței cu lapte și cafea cu lapte).

7) Curățirea și tăierea legumelor, preparea salatelor crude și fierte (lăptugi, sfeclă, castraveți, roșii, vinete, ardei, etc).

8) Supe din legume proaspete și cărnuri.

9) Topirea grăsimilor (unt, grăsime de porc, sau de vacă și oaie).

10) Fierberea ouălelor: vârtoase, cleioase, cu zeamă; ochiuri în tigaie și în apă, jumări.

11) Coacerea dovleacului.

12) Mămăliguță cu brânză și ouă.

13) Mâncări naționale: ghiveci, varză cu carne, sarmale, tocană, ciulama, pilaf cu carne, legume și fructe.

14) Piureuri de cartofi, fasole, mazăre, spanac, etc.

15) Grâu cu lapte, cu nuci, colivă, porumb fiert și copt, păsat.

16) Clătite, scoverzi fără drojdie, și dospite, cozonaci și gogoși.

17) Bulion, magiun, marmelade, fructe uscate.

18) Oțetul din fructe și din vin.

19) Pregătirea conservelor prin uscare, saramură, opărite și în oțet.

20) Pregătirea cărnurilor sărate și afumate (carne de porc, gâscă, vacă, oaie și miel).

21) Tăerea și curățirea păsărilor.

22) Tăerea, pârlirea sau opărirea și pregătirea porcilor.

23) Pregătirea fripturilor la cuptor, la grătar, la frigare și înăbușite.

24) Mâncări din carne tocată (perișoare, sărmăluțe, chifteluțe, musaca, roșii umplute, ardei umpluți, dovlecei umpluți, etc).

25) Mâncări din pește proaspăt și sărat: ciorbă, rasol,

fript, prăjit, umplut, saramură, marinată, plachie, salată de icre, — la proţap.

26) Mâncări din carne de pasăre: rasol, ciulama, pilaf, mâncare cu fasole verde, cu roşii, pui cu smântână, pui cu mujdei, piftie de gâscă, gâscă cu măsline, ciulama, curcan cu caise şi cu prune.

27) Mâncări din vânaturi; pregătirea vânatului: din iepure, prepeliţă, becaţă, raţe şi gâşte sălbatice.

28) Mâncări de post: iahnie de fasole şi cartofi, măsline cu ceapă, stufat cu praz, sarmale cu orez, fasole bătută, pilaf cu ciuperci, pilaf cu dovlecei.

29) Băuturile: apă de băut, filtrarea şi însănătoşirea ei.

30) Băuturi răcoritoare: limonadă şi siropuri de fructe.

31) Ceaiurile: rusesc, de tei, de soc, ismă, muşeţel, sunătoare.

32) Regularitatea meselor, aşezarea şi servirea lor.

Maestra de gospodărie întocmeşte şi răspândeşte la casele gospodinelor liste săptămânale de mesele cât mai variate cu putinţă ce se pot pregăti, într'o familie de ţărani săraci sau gospodari înstăriţi, ţinând seamă de felul alimentelor ce există în gospodărie şi care se pot procura cu uşurinţă, cum şi de anotimp, pentruca să le obişnuiască cu mâncări cât mai hrănitoare, pe care să ştie să le întocmească după valoarea lor alimentară.

c) **Industriile casnice.**

1) Cunoaşterea materialelor de ţesut: lâna, inul, cânepa, bumbacul, borangicul.

2) Spălarea şi prelucrarea lânei brute.

3) Topirea, meliţarea şi dărăcirea cânepei şi a inului; torsul lor.

4) Uscarea şi filarea gogoşilor de mătase.

5) Vopsitul materialului cu vegetale și aniline.

6) Diferite țesături de lână, in, cânepă, bumbac, borangic, curate sau în amestec, cum și împletituri.

7) Folosirea lor în gospodărie.

8) Penele și fulgii de păsări. Recoltarea și folosirea lor pentru perne și saltele.

9) Lucratul saltelelor din foi de porumb, paie și lână.

Pentru toate obiectele lucrate se ține seamă de produsul regiunii și de modelele locale.

Acest program de lucru se desfășură de maestră, la câteva gospodării din sat, cum și prin organizarea de cursuri cu lecții practice ținute la sediul Căminului cu un număr de 10—15 gospodine.

Dumineca și în zilele de sărbătoare se fac demonstrații practice cu caracter public la sediul Căminului, la școala primară sau la vreo gospodărie particulară.

d) **Asociații țărănești.**

Agricultura țărănească trebuie îndrumată înainte de toate, spre asocierea acelor mijloace de producție, care o pun cu totul în inferioritate față de marea proprietate. Technica țărănească sufere azi de două mari lipsuri:

a) Modul cum se face aratul.

b) Modul cum se face semănatul.

Toată atenția echipelor tehnice și economice trebue îndreptată asupra acestei stări de lucruri. In acest scop se va căuta:

A se ține conferințe cu sătenii lămurindu-i întâiu verbal asupra foloaselor ce le vor avea asociindu-se pentru efectuarea acestor munci. Arătura e lucrarea de căpetenie a pământului. Un țăran care ară superficial, cu un plug mic și cu două vite slabe, niciodată nu va putea scoate din pământ, ceiace pământul poate da.

Cetele de arat, înființate în acest scop prin asocierea a câte 2-3 țărani ar avea ca scop, utilizarea unui plug mai greu; întrebuințarea a 2-3 perechi de vite la un plug, efectuarea de arături adânci și deci realizarea primului pas în intensificarea agriculturii noastre.

Fără investiții mari de capital, cu aceleași vite, care în situația de azi, ară slab și prost, țărănimea noastră, în cele mai multe regiuni, ar putea efectua lucrări raționale ale pământului.

Organizarea cetelor de arat va putea fi înfăptuită, asociindu-se într'unele părți țărani vecini de tarlale, într'altele, vecini de case.

Se va căuta în acest scop să se experimenteze, practic, și să se demonstreze țăranilor, ce arături se pot face prin asociere, față de arăturile individuale.

Duminicile și sărbătorile, la biserică și la școală, echipele economice să facă calcule practice, convingând pe țărani, cum timpul mai mult, ce l'ar întrebuința, prin asociere la arat, se va întoarce în folosul lor. In multe comune islazul comunal va trebui întors, arat și semănat, tot prin colaborarea sătenilor. In multe comune, sutele de hectare, rezervate pentru izlazurile comunale nu mai produc nici un fir de iarbă, din cauză că nu au fost întreținute până acum. Sunt islazuri pe care dela 1918 până azi, deci de 17 ani, nu a mai trecut nici-o grapă, nici-o îngrijire omenească. Aceste islazuri sunt invadate de buruieni și oferă cel mai trist spectacol al țării românești.

In 3 zile, islazul comunal, poate fi întors, semănat în primul an cu o plantă de cultură și lăsat apoi să se înerbeze.

Organizarea cetelor de semănat. Prin procurarea de semănători, în asociație, țărănimea noastră va fi în posesia unui mijloc de producție, de o importanță practică foarte mare. Propaganda echipelor va trebui îndreptată neapărat în acest sens. Ministerul de agricultură și Camerele agricole ar trebui

să subvenţioneze asociaţiile ţărăneşti, constituite, în vederea procurării de semănători.

Un mic calcul ne va arăta cât revine la hectar, costul şi amortizarea unei semănători. O semănătoare ţărănească costă 10.000 lei. Dacă Camera dă o subvenţie de 25% ar reveni asociaţiei cu 7.500 lei. O semănătoare poate fi întrebuinţată chiar într'o asociaţie cu 30 ha. total (adică 6 ţărani cu câte 5 ha). De ha. ar reveni investiţie iniţială 7500:30 = 250 lei sau 125 lei de pogon. Semănătoarea poate fi întrebuinţată în mijlociu 10 ani deci la *300 hectare*. Costul de întreţinere şi mici reparaţii s'ar urca in 10 ani la 2000 lei + 750 = 9500 lei : 300 ha. = 30-32 lei de hectar sau 15-16 lei de pogon. Cu această cheltuială, foarte mică, asociaţia ţărănească, constituită prin îndemnul echipelor Fundaţiei, va putea pune sământa în pământ în aceleaşi condiţii ca şi marele proprietar.

Sistemul de lucru cu semănătoarea în asociaţie. Dacă la cele 30 ha., asociate se cultivă anual (în loturi individuale) 10 ha. grâu, 10 cu porumb, urmează că în fiecare anotimp de semănat, asociaţia în timp foarte scurt şi util, poate să semene fără a se plânge nici unul din co-asociaţie că a întârziat cu semănatul. Vor fi anotimpuri când asociaţia ţărănească va putea închiria chiar semănătoarea la alţi săteni şi micşorează astfel, cheltuelile asociaţiei. Constituirea cetelor de arat şi asociaţiile de semănat, va însemna *cel mai practic început* de organizare a ţărănimei noastre şi de ridicare a technicei ţărăneşti.

Procurarea capitalului. Pentru a stimula interesul ţărănimei, semănătorile nu trebuesc să fie date gratis, ci pe un preţ redus, deci cu subvenţiune de stat. Restul capitalului poate fi procurat pe următoarele căi:

a) Unde sătenii dispun de capital propriu ei vor trebui să depună câte 1250 lei, dacă asociaţia e formată din 6 săteni.

b) Unde nu dispun de capital, acesta va putea fi împru-

mutat dela Banca populară care va acorda împrumutul, luând în schimb ca gaj, semănătoarea asociației. Asociația va achita în rate egale, anuale, datoria la Banca populară. Acest fapt va stimula pe săteni pe deoparte, de a îngriji semănătoarea; pe de alta de a o da cu un preț modest, cu chirie și la alți săteni și de a-și căpăta astfel bani pentru rata ce datorează la Bancă.

c) In alte regiuni, capitalul va putea fi procurat de Camera de agricultură, tot sub formă de împrumut.

Cetele de treerat. (Asociațiile de treerat). Pe lângă arat și semănat, mai e o muncă ce trebue efectuată în asociație: treeratul. Cu ocazia lucrărilor Seminarului de Sociologie la Drăguș am găsit țărani asociați, cari cumpăraseră mașini de treerat mici și cu care treerau la întreaga comună. In cele mai multe județe ale țării, sătenii noștri treeră în cete, închiriind în comun, câte o garnitură de treerat. Aceasta e o dovadă vie, că săteanul nostru nu e refractar spiritului de asociație. Propaganda echipelor va trebui îndreptată și în acest sens dacă în comunele respective, se face încă cu caii. Desigur că în criza actuală, procurarea de garnituri mici de treerat, în asociație, e imposibilă. Propaganda va trebui făcută în sensul, de a arăta țăranului că treeratul cu vitele e o muncă ce-i depreciază recolta și că dacă în regiune sunt garnituri de treerat, ce se pot închiria, în cazul acesta țăranii, constituiți în cete, pot treera mai bine și mai eftin și mai repede decât marele proprietar.

Exemplu: O garnitură streină, treeră cu prețul de 5 lei de sac (Hl.). Un sătean cu *5 ha.* din care numai 3 sunt cu cereale de treerat, la o recoltă medie de 1400 kgr. la ha., ar avea de treerat în total 4200 kgr. sau în mijlociu 64 hl. a 5 lei = *320 lei.* Cu 320 lei, el își poate treera toată recolta în condiții foarte bune și cu siguranță că pe marfa obținută

astfel, va obține un preț superior. Numărul sătenilor, din cete, va varia după regiune și după mărimea mașinei.

Magazia satului. O altă asociație, e înființarea „magaziei satului" sau „magazia sătească". Această magazie ar avea ca scop adunarea la un loc a cerealelor și vinderea lor în comun. Azi sătenii desfac individual, se concură între ei fără să-și dea seama, oferind în aceiași zi, cantități mari de cereale și prin aceasta nu e de mirare că întotdeauna săteanul încasează prețuri mult mai mici decât marele proprietar.

In regiunile unde odinioară, funcționau obștiile sătești, obștii, care iarăși au dovedit că săteanul nu e refractar spiritului de asociație, valorificarea cerealelor în comun, a dat rezultate bune. Ideia aceasta trebuie reluată, cu mai mult curaj, cu mai multă însuflețire, mai ales că Banca Centrală Cooperativă, subvenționează această valorificare a cerealelor țărănești.

Normele de organizare și funcționare a magaziei sătești vor fi date de organele cooperative. Echipele vor avea de lucrat în schimb, pregătind sufletește pe țăran pentru acest fel de asociații, arătându-i cu exemple practice, cât pierde prin faptul că își vinde recolta singur. Magazia sătească va putea procura și ține pentru comună, un trior, câteva vânturători cu care să se curețe cerealele și în special cele destinate însămânțărilor.

Asociații pentru îmbunătățiri fondiare (îmbunătățirea pământului). In unele comune, aceste asociații sunt foarte necesare. Scopul acestor asociații, ar fi:

a) Executarea de lucrări de îndiguire în comun. In special în regiunile unde pericolul inundațiilor e permanent, aceste asociații fără investiții de capital mare, ar pune la adăpost sigur averi de milioane ce azi se irosesc.

b) Executarea de lucrări de desecare (șanțuri pentru scurgerea apelor) și valorificarea terenurilor inundabile.

c) Executarea de lucrări de irigație în regiunile unde e apă

suficientă şi unde prin irigare s'ar putea lua în cultură plante speciale, de randament mare.

d) Plantarea terenurilor nisipoase şi fixarea lor. Aceste plantaţii au dat în multe regiuni ale ţării rezultate admirabile, iar în regiunea dela Ciuperceni (Dolj) suprafeţe foarte mari au putut fi redate culturii, numai prin plantaţii de salcâm.

e) Plantarea în regiunile de deal şi munte a râpilor şi coastelor despădurite.

f) Plantaţii de adăpost în special în regiunea de stepă a ţării, la fiecare lot ţărănesc.

g) Plantaţii în contra vânturilor dominante pe terenurile ce aparţin comunei, în special pe islazurile comunale.

h) Crearea de pepiniere comunale din care să se iea arboretul necesar.

Asociaţii pentru îmbunătăţirea vitelor. Prin aceste asociaţii s'ar procura reproducători în comun şi s'ar organiza îngrijirea acestor reproducători.

Banca Populară. In această direcţie echipele vor face numai propagandă urmând ca pentru înfiinţarea şi organizarea băncii să se cheme un delegat al Oficiului Naţional de Cooperaţie.

Sucursala Sindicatului agricol judeţean. Cum în multe judeţe funcţionează sindicate agricole sau viticole, se va căuta a se înfiinţa în comună sau în regiune, o sucursală a sindicatului judeţean. Acolo unde funcţionează, sindicatele dau rezultate foarte bune în ceiace priveşte procurarea articolelor de menaj şi industriale de care săteanul are nevoie. Pentru orice completări de informaţii a se adresa la „Uniunea Sindicatelor agricole", B-dul Brătianu 5, Bucureşti.

*

Gospodării Model. Pentru ca programul de tehnică agricolă al Fundaţiei să poată fi verificat în comunele în care vor lucra

echipele regale, se va căuta a se înfiinţa „gospodării model". Prin „gospodării model" nu trebuie să înţelegem gospodării ce ar fi silite să investească capital mult, care uneori ar însemna lux sau risipă, pentru condiţiile ei locale. „Gospodăria model" va fi aceia, care sub conducerea agronomului local va căuta, cu mijloacele ei proprii să aplice: sistemul de cultură cel mai potrivit pentru regiune; numărul de vite de muncă strict necesar suprafeţei ce o posedă şi utilizarea acestor vite la maximum; vitele de rentă şi numărul lor; inventarul mort strict necesar şi adaptat nevoilor locale. Cu un cuvânt gospodărie model va fi aceia ce va lucra, în condiţiile în care se găseşte, cu minimum de capital şi maximum de folos.

Contabilitatea ţărănească trebue introdusă în gospodăriile din comunele unde vor lucra echipele sau în comunele unde există cămine culturale, pendinte de Fundaţiile regale. Pe lângă rezultatele de ordin ştiinţific şi practic, ce sătenii le vor pune la îndemână cercetătorilor, contabilitatea ţărănească va fi un mijloc de educare a ţărănimei noastre, determinând-o să gândească mai mult asupra problemelor ce interesează bunul mers al gospodăriei.

Contabilitatea ţărănească poate fi introdusă cu colaborarea Secţiei de Economie Rurală din Institutul de Cercetări Agronomice care a tipărit în acest sens carnete de contabilitate simplă agricolă şi pe care le-a introdus în multe gospodării ţărăneşti.

e) Medicină veterinară

1) *Program general*

1. Sfaturi relative la îngrijirea, hrănirea şi exploatarea vitelor şi păsărilor.

2. Intervenţii la autorităţi ca să aducă în sat reproducători masculini din rasele specificate în harta zootehnică.

3. Organizarea creșterii vitelor și păsărilor pe baze de sindicate.

4. Alegerea materialului femel de reproducție.

5. Indrumări referitoare la necesitatea culturii și conservării plantelor de nutreț.

6. Amenajarea pășunelor.

7. Organizarea desfacerii produselor animale (lapte, ouă, lână, etc.) prin cooperative, de comun acord cu studenții dela Academiile Comerciale și Agricole.

8. Sfaturi relative la prelucrarea laptelui și conservarea ouălor.

9. Construiri de platforme pentru gunoi și gropi pentru colectarea urinei.

10. Asistența veterinară pentru toate speciile.

11. Descoperirea bolilor infecto-contagioase cu ajutorul reactivilor biologici, în comun acord cu medicul veterinar de stat (tuberculoză, durină, avort epizootic, morvă, tifoză aviară, etc.).

12. Inoculări preventive contra diferitelor boli contagioase (dalac, difterie, variolă ovină, etc.).

13. Conferințe de zootehnie și medicină veterinară.

14. Anchetă zootehnică și sanitară-veterinară.

2) *Desvoltarea programului*

a) *Specia boului.*

Determinarea raselor de taurine din sat. Efectuarea controlului laptelui. Examinarea alimentației și igienei grajdurilor. Formarea de rații după producție și introducerea de alimente noi în hrana animalelor. Alimentarea, creșterea și îngrijirea viteilor și păstrarea exemplarelor mai reușite pentru creștere. Determinarea numărului și rasei de tauri pentru comuna respectivă. Ingrijirea taurilor. Convingerea sătenilor pentru monta individuală; selecția materialului femel pentru reproducție. In-

locuirea materialului impropriu în câteva gospodării. Luarea contactului cu medicul veterinar oficial pentru combaterea epizotiilor și maladiilor contagioase ca: dalacul, avortul epizootic, mamitele, sterilitatea, febra aftoasă și efectuarea tuberculizării.

b) *Specia calului.*

Determinarea aproximativă a raselor de cai. Reliefarea calităților raselor proprii pentru nevoile agriculturii. Creșterea, îngrijirea și alimentarea cailor adulți și a tineretului. Dezavantajul înhămării prea de timpuriu. Combaterea maladiilor contagioase, cu aprobarea medicului oficial. Determinarea serologică a durinei și a morvei. Rezultatul stațiunilor de montă din ultimii ani. Construirea adăposturilor igienice de cai. Asistența medicală la diferite cazuri ivite. Aplicarea diferitelor potcoave la maladiile copitelor.

c) *Specia porcului.*

Creșterea, îngrijirea, alimentarea și producția porcilor locali, comparativ cu aceia a altor rase mai rentabile. Creșterea și îngrijirea porcilor pentru îngrășat și pentru reproducție. Modul de valorificare a porcilor și măririi rentabilității. Numărul de vieri necesari montei scroafelor din comună, alimentarea, întreținerea și adăpostirea lor. Darea la montă, durata gestației, creșterea tineretului și alimentarea lui. Combaterea maladiilor contagioase ca: pesta, rugetul, etc. Valorificarea ghindei, jirului și pășunilor prin porci.

d) *Specia oilor.*

Indrumarea sătenilor cu privire la: creșterea, îngrijirea, alimentarea și valorificarea producției oilor. Modul de fabricare a brânzeturilor românești din lapte de oaie. Selecția oilor pe varietăți și după producție. Mijloacele pentru combaterea boa-

lelor parazitare (râie, strongiloză, etc.) și boalelor contagioase (vărsat, antrax, etc.).

e) *Păsări.*

Indrumarea sătenilor cu privire la hrana păsărilor (importanța albuminei pentru producția ouălor), locului și modului de construcție a cotețelor. Rolul unui coteț bun în gospodărie și în creșterea păsărilor. Introducerea cuibarelor automate și controlul productivității la crescătoriile mari din comună. Inlocuirea tuturor cocoșilor existenți cu alții de rasă în toate gospodăriile. Combaterea pestei, holerei, difteriei și tifozei aviare.

f) *Probleme generale.*

Numărul animalelor pe specii din comună; numărul mediu pe cap de locuitor și la ha. Inființarea unei cooperative de lăptărie a satului. Inființarea unei cooperative pentru desfacerea ouălelor (la înființarea acestor cooperative se va lucra de comun acord cu studenții dela Academia Comercială și Agricolă). Căutarea debușeurilor convenabile. Inființarea sindicatelor de creștere pentru vaci și eventual pentru alte specii. Intervenții la prefectură, Camera de Agricultură, comună pentru procurarea reproducătorilor masculi ca: tauri, armăsari, vieri, berbeci, cocoși, etc., din regiunile de creștere cu renume.

Indrumarea gospodăriilor cu privire la prepararea și conservarea furajului murat și explicarea avantagiilor oferite de acest nutreț, față de hrana obișnuită. Construirea a cel puțin unei gropi de porumb murat în sat. Imbunătățirea pășunilor (în colaborare cu studenții dela Academia de Agricultură). Sfaturi pentru folosirea gunoiului și îndrumări referitoare la construcția platformei de gunoi și a gropii de colectat urina. Importanța mustului de gunoi ca îngrășământ.

C. CULTURA SUFLETEASCĂ, MORAL-RELIGIOASĂ

1) Conlucrarea cu preotul pe tărâmul religios. Membrul echipei, dacă e student teolog, să cânte în strană, sau dacă e preot misionar, să slujească împreună cu preotul localnic.

2) Predică, cu învoirea preotului, pornind dela Evanghelia zilei cu sfaturi de viață mai ridicată, combaterea relelor din sat, a superstițiilor, etc.

3) Să se ia înțelegere cu fruntașii satului, pentruca Dumineca dimineața, primăria și cârciumile să fie închise.

4) Orice șezătoare a Căminului să nu fie lipsită de partea religioasă-morală.

5) Bunăvoința și purtarea corectă față de sectanții din sat, dacă sunt, intrând în contact cu ei — și întrebuințând mijloacele evanghelice de convingere.

6) Să se împartă cărți religioase și să se vorbească despre cuprinsul lor la Cămin sau la șezătoare.

7) Să se stărue pentru îndemnarea sătenilor la spovedanie și împărtășire. Preotul duhovnic, în loc să dea creștinilor drept canon un număr de mătănii, când crede de cuviință să-i îndemne să săvârșească o faptă bună în legătură cu activitatea Căminului (sădirea pomilor). In zilele de sărbătoare să se împărtășească, dacă se poate, și membrii echipei în fața norodului, cuvântându-se despre însemnătatea acestui act, care impresionează în chip deosebit mulțimea.

8) Să se facă mici reparații la biserică: zidul, împrejmuirea, văruirea ei, dacă e cazul. Să se sădească pomi și flori în curtea bisericii și în cimitir.

9) Să se repare crucile și să se pue candele la cimitir.

10) Să se îngrijească troițele de la drumuri. Să se facă sfeștanie și procesiune solemnă.

11) Să se ridice o troiță de stejar, de către membrii echipei, în amintirea eroilor, în cazul când nu e monument în sat.

La 6 August să se facă pomenirea lor la monument sau la troiță.

12) Să se pună o candelă în amintirea eroilor, la școala primară din sat, candelă întreținută de eleve sau elevi. Tot ei vor îngriji de florile și grădinița monumentului.

13) Să se îndemne gospodinele pentru danii la biserică precum: un preș, o țesătură, o scoarță, o rogojină, etc.

14) Să se viziteze gospodăriile și să se ia notă de casele unde lipsește icoana, ca să se dăruiască din icoanele Fundației.

15) Să fie sfătuiți oamenii să nu mai facă clacă Dumineca și în zilele de sărbătoare, ci să meargă la biserică.

16) Să se combată înjurăturile, blestemele, etc., superstițiile, sărbătorile păgânești, vrăjile, descântecele, luxul. Să se îndemne sătenii să meargă la doctor. Portul național să nu fie uitat.

17) Să se înființeze la biserică un dulap pentru păstrarea cărților bisericești.

18) Să se transcrie inscripțiile bisericii, precum și amintirile și însemnările de pe cărțile bisericești vechi.

19) Să se facă un scurt istoric al bisericii, care împreună cu inscripțiile, să fie pusă în ramă cu geam, păstrându-se la muzeul bisericesc sau în tinda bisericii.

20) Să se alcătuiască un muzeu bisericesc chiar în biserică.

21) Să se înființeze, dacă nu există, cor la biserică, fie cu adulții, fie cu elevii din cursul primar. Să se deprindă sătenii și copii să cânte cântece cu subiect religios-moral („Cruce sfântă părăsită", etc.).

22) Să se facă proecții cu tablouri religioase, în special cu scene biblice, care influențează mult asupra conștiinței săteanului.

23) Să se dea atenție educației religioase a copiilor, tineretului, fetelor și gospodinelor.

24) Să se urmărească, prin sfat prietenesc, împăcarea celor certați din sat și înființarea sfatului de judecată, alcătuit din oameni bătrâni și buni, cum e păstrat în Basarabia.

25) Să se îndemne cei ce trăesc în concubinaj, să se cunune. Echipa să cunune — dacă se poate — mai multe familii într'o sărbătoare cu deosebită solemnitate, intervenindu-se ca formalitățile să fie gratuite.

26) Să se dea atenție operei de catehizare.

27) Alcătuirea de sfaturi de gospodine sub conducerea preotului pentru ajutorarea săracilor și pentru ușurarea cheltuielilor, la naștere și la moarte în familiile nevoiașe și pentru creștineasca îndrumare a copiilor.

28) Adăposturi pentru copii, în vremea când părinții lor sunt la muncă.

D. CULTURA MINȚII (INTELECTUALĂ)

a) *Cartea.*

1) Să se cerceteze dacă și ce biblioteci există în sat: a) școlară, b) populară, c) parohială.

2) Care este inventarul cărților și dacă e potrivit cu cetitorii: săteni, copii, cărturarii satelor.

3) Cine e bibliotecarul? Indrumări pentru un bibliotecar de sat.

4) Există în bugetul comunei, la fondul cultural, o mică subvenție pentru cumpărări de cărți și abonamente de reviste? (Să se vorbească cu primarul).

5) Să se arate care e programul Fundației pentru publicațiile țărănești: *Cartea Satului, Căminul Cultural, Albina.*

6) Ședințe de cetire întregite pentru vârstnici cu ziarul satului și pentru copii cu povești și anecdote vesele.

7) Să se urmărească mersul cetitului în sat: ce cărți se citesc și câte, după categorii, pe vârstă, sex, profesii; ce reviste, ce ziare? (Fișa cetitorului).

8) Există biblioteci la vreun ţăran din sat? Ce cărţi are şi cum şi le-a procurat?

9) E cu putinţă să se facă un colportaj de cărţi: la cooperativă, şcoală, biserică, târguri? (Librăria Căminului Cultural).

10) Echipele să alcătuiască o bibliotecă potrivită cu trebuinţele locale care să rămână ca bibliotecă a satului, aşezată de preferinţă la Căminul Cultural, sau, dacă există bibliotecă locală, să întregească inventarul ei.

b) *Şezători, comemorări, cursuri.*

1) Să se organizeze şezători, potrivit cu obiceiul locului, cu un cuvânt de sfat, cu cetiri, cântece, poveşti şi teatru.

2) Să se organizeze zile de comemorări tip pentru serbările naţionale, culturale sau bisericeşti cari vor cădea în acest răstimp.

3) Să se cerceteze numărul neştiutorilor de carte, împărţiţi pe categorii: fără şcoală, cu şcoală întreruptă cu ştiinţă de carte uitată.

4) Experimentarea de cursuri concentrate pentru neştiutorii de carte, de două luni, cu învăţătorul, preotul, bibliotecarul şi cărturarii satului.

5) Să se arate ce urmăreşte o şcoală ţărănească, şi ce fel s'au organizat cele de până acum şi interesul sătenilor ca să le frecventeze.

c) *Muzeul sătesc.*

1) Să se cerceteze dacă există muzeu sau început de muzeu la şcoală sau la Cămin.

2) Să se colecţioneze obiecte pentru secţia de artă populară: port, icoane, unelte; secţia istorică: documente, cărţi, medalii; secţia de ştiinţă şi mediu natural: feluri de pământ, roce, flori, păsări; secţia economică: produse ale pământului, ale muncii femeii.

d) *Cinematograf.*

Sătenii și studenții la lucru.

1) In caz că există sau se poate duce în sat un aparat de cinematograf, reprezentarea de filme culturale, însoțite totdeauna de lămuriri necesare: filme de feluri de munci și de producție, pentru vârstnici; filme de sănătate; filme distractive.

2) Indrumări pentru îngrijirea aparatului (arderea lămpilor, încărcarea acumulatorilor, măsurile de siguranță împotriva focului), pentru școala operatorului și pentru găsirea filmelor potrivite.

e) *Radio.*

1) In caz că există sau se poate duce în sat un aparat de radio, îndrumări pentru folosirea lui în legătură cu programul general și în special cu programul de Duminecă, pentru săteni și pentru copii.

2) Indrumări pentru procurarea și întreținerea aparatului.

f) *Teatru sătesc.*

1) Să se adune materialul folkloristic privitor la tot ce este spectacol scenar: a) Vicleimul; b) Păpușari-Vasilache; c) Orațiile munții; d) Caloian, Paparude; e) Plugușoare, Sorcove, Capră; f) Scene, Monoloage, Anecdote, Cuplete referitoare la stările și oamenii din loc.

2) Să se strângă legendele — populare ori culte — și epizoade de viață socială ori istorice, ilustrătoare ale locului, pentru a forma eventual schemele unor piese, cortegii ori balade înscenate.

3) Să se facă statistica spectacolelor din trecut.

4) Să se adune material din literatura cultă ori populară, vrednic să fie cetit ori recitit din pricina înfățișării de stări asemuitoare. Acest material, dacă nu se va folosi întreg, va rămâne Căminului pentru întrebuințare mai departe.

5) Să se aleagă copiii, fetele, flăcăii, oamenii și femeile în stare să joace teatru.

6) Să se așeze ori perfecționeze o sală și o scenă ca să fie în stare de primit o piesă. Aflarea locurilor în aer liber —

curţi şi pieţe în afară de sat — unde s'ar putea juca deosebite feluri de spectacole.

7) Să se facă şezători în fiecare sărbătoare alcătuite cât mai variat după planul de şezători alăturat. Se vor întrebuinţa cu precădere sătenii în tot ce este legat de teatru: monoloage, scene, povestiri şi chiar lecturi, alături bineînţeles de teatrul propriu zis.

8) Să se pregătească jucarea Vicleimului şi a datinelor (repertoriu permanent).

9) Să se pregătească piesele ce se vor putea juca.

10) Să se facă un cortegiu istoric explicat de vreo baladă.

g) *Programele şezătorilor.*

Programele pot cuprinde:

1) O conferinţă de cel mult un sfert de oră, privitoare la suflet, minte, muncă ori sănătate.

2) Coruri; solo, duete vocale ori instrumentale.

3) O povestire liberă cu subiect local.

4) Un monolog.

5) Cimilituri.

6) O lectură de proză ori de poezie.

7) O poezie, legendă ori cântare înscenată.

8) O scenetă locală cu cântece.

9) Un dans local înscenat.

10) O piesă de teatru.

11) Un jurnal vorbit cu noutăţile săptămânii.

h) *Muzica.*

1) Inviorarea muzicii săteşti poate fi realizată prin descoperirea şi repunerea în circulaţie a cântecelor populare uitate, atrăgând atenţia asupra frumuseţii şi valorii lor sufleteşti.

2) Educaţia muzicală poate fi urmărită prin perfecţionarea execuţiei cântecelor ştiute, prin învăţarea de altele noi, prin fundarea de grupuri corale şi instrumentale, etc.

3) Programul de lucru trebue să țină neapărat seamă de condițiile particulare ale fiecărui sat.

De aceea, înainte de orice altă activitate, să se cerceteze care e zestrea muzicală a satului. Să se ia informații dacă preotul, învățătorul, cântărețul de biserică, lăutarul, se bucură de vreo considerație deosebită pentru felul lor de a cânta sau pentru râvna de a învăța pe alții să cânte, ori de a asculta la cei ce cântă. Sunt oameni în sat vestiți pentru cântece și jocuri? Sunt săteni cari, fără a fi profesioniști (lăutari), cântă din instrumente? Sunt femei care au renumele că bocesc (jelesc) deosebit de frumos? Ce repertoriu muzical există în școala primară și în biserică? Există cor de biserică, de șezătoare, sătesc? Dar fanfară? Câți membri are corul? Ce repertoriu?

4) Să se pornească de la cele mai frumoase și caracteristice cântece sătești, generalizându-le, făcând să le cânte cât mai mulți și apoi, cât mai frumos: cântec de leagăn, de nuntă, de îngropăciune (bocet), de stea, de miliție, de lume (obștești), doine, colinde (la sărbătorile din mijlocul iernii), balade (la petreceri, la mese mari), jocuri, strigături (la horă), etc.

5) Să se învețe copiii să-și construiască jucării muzicale, iar în jocurile pe care le facem cu copiii, să intercalăm cântecul.

6) Să se încurajeze construcția de instrumente muzicale, de fluere, mai ales, căutând să se înjghebeze mici grupuri de cântăreți din fluer, adăogând și alte instrumente, flueratul sau chiar cântatul din gură.

7) Să se stărue pentru înființarea de reuniuni corale și instrumente, grupându-se cât mai mulți săteni și sătence.

Se va porni dela cântarea unisonă, monodică, și apoi, pe îndelete și cu mare grijă, vom adăoga o a doua voce.

Acelaș lucru pentru corurile de biserică.

Dacă se isbuteşte să se închegheze cât de modeste formaţii de cor sau fanfară, este bine ca ele să se producă la împrejurări solemne din viaţa satului sau sătenilor: la o nuntă, la o înmormântare, la o procesie — nu numai la serbarea stereotipă dela şcoală.

Două împrejurări sunt prin excelenţă prielnice învăţării muzicii şi jocului: claca (şezătoarea) şi hora. Aci poate interveni cu mare tact însă, educatorul.

Ca orice program cultural, programul muzical nu poate fi aplicat şi realizat decât de oameni cu dotaţie şi pregătire deosebită. De aceea, mergând la sat, va trebui să aflăm şi afiliem oamenii necesari, învăţător, preot, cântăreţ de biserică.

8) Se va da atenţie deosebită strângerii de material documentar relativ la viaţa muzicală, a satului: cântece, instrumente muzicale, jucării muzicale, cărţi vechi de cântece, note muzicale (psaltichie şi notaţie lineară), precum şi orice obiect sau informaţie cu privire la muzică (obiceiuri, ziceri, basme, snoave, strigături, vocabular, etc.).

III. ALCĂTUIREA ECHIPELOR

1. ANGAJAMENT DE ONOARE

Subsemnatul

Răspund chemării M. S. Regelui şi cunoscând scopul şi programul de lucru al campaniei de ridicare culturală a satelor, conform regulamentului stabilit, îmi iau îndatorirea de onoare de a sta în satul în care voi fi trimes, timp de trei luni neîntrerupte, şi de a lucra acolo cu tot sufletul şi puterea mea de muncă.

Student Anul Facultatea
Născut în satul
Domiciliat în

2. REGULAMENTUL ECHIPELOR DE LUCRU STUDENŢEŞTI.

I. Fiecare membru al echipei, potrivit legământului de onoare semnat, se obligă a rămâne trei luni neîntrerupte în sat şi a munci din tot sufletul şi cu toată puterea de muncă la îndeplinirea programului stabilit de Fundaţie.

Dreptul de control al muncii şi de conducere aparţine împuterniciţilor Fundaţiei.

II. Din sânul fiecărei echipe se va delega un şef, care va conduce lucrările ei şi căruia îi va reveni sarcina de a coordona munca membrilor şi de a păzi buna aplicare a programului de lucru, ordinea şi prestigiul moral al echipei.

III. Pentru gospodărirea vieţii în comun, echipa îşi va organiza o administraţie şi o popotă, pe care o va controla singură, sub răspunderea şefului echipei, care va administra şi sumele de bani.

Locuinţele se vor alege la săteni, locul general de întrunire va fi la şcoală sau la sediul Căminului, iar masa se va lua împreună în mod obligator.

IV. Plecarea în sat şi din sat se va face colectiv la datele şi cu mijloacele de comunicaţie, hotărâte de Fundaţie.

V. Munca tuturora va fi comună. Nimeni nu va putea refuza să participe la aplicarea întregului program, sub cuvânt că a venit pentru o singură misiune. Strâns unită, echipa lucrează în voioşie, dar disciplinat, laolaltă, toate problemele.

VI. Şeful echipei va avea îndatorirea de a ţine zilnic cronica, în care se va însemna amănunţit mersul lucrărilor şi întâmplărilor vieţii satului, primind datele necesare dela membrii echipei şi dela tehnicienii alipiţi.

VII. Toate rezultatele cercetărilor făcute în sate de către echipele trimise, aparţin Fundaţiei Principele Carol, care singură va avea drept să le folosească, prin tipar sau altfel, evident

cu respectarea dreptului de proprietate științifică a acelui care le-a obținut.

VIII. In caz de neînțelegeri, împuternicitul Fundației va hotărî și la nevoe va putea exclude din echipă pe membrul ce se face vinovat de abateri grave.

3. INDRUMARI GENERALE ASUPRA PURTARII ECHIPELOR IN SAT

Când sosește o echipă culturală într'un sat, este firesc ca toate privirile să fie îndreptate asupra ei. Oricât de puțin timp ar sta și oricât de puțin contact ar lua cu oamenii, în lumea satelor se află repede tot ceeace a făcut și a vorbit, și în bine și în rău. Orice echipă culturală nu poate deci trăi în sat decât o viață de caracter public.

Cu atât mai mult când această echipă sosește în numele Maestății Sale Regelui și stă timp de trei luni, spunând că are de scop să se amestece în toată viața satului și să ajute la îndreptarea ei. Este o datorie a fiecăruia să nu uite nici o clipă că se află ca pe o scenă și că întreg satul îl privește ca să vadă în pilda lui chipul acela de a trăi mai bine și mai ridicat cultural despre care le vorbește, îndemnându-i.

Orice greșală, fie chiar mică, orice neregulă în ordonarea vieții proprii din lunile acestea nu va rămânea ascunsă satului și va avea drept consecință o pierdere a încrederii oamenilor în crezul de viață care se dovedește prin tine însuți a fi numai o vorbă.

Decât zece discursuri despre sentimentul religios, mai bine o regulată frecventare a bisericii. Decât o aspră morală împotriva beției, mai bine cumpătarea ta. Și decât revolta împotriva murdăriei fizice, mai bine curățarea cu grijă a gospodăriei în care stai, astfel ca să se vadă că ar fi plăcut și

bine pentru toată lumea să trăiască în satul acela, așa cum ai trăit tu trei luni de zile.

Una din greșelile celor care fac pentru prima oară o muncă de felul acesta, la sate, este aceea de a lua pe țărani „de sus“, cu disprețuitoare milă. Săteanul însă nu este un copil și nici un vinovat. Dimpotrivă, de multe ori este un model de viață tradițională armonioasă față de care nu avem nimic altceva de făcut decât să-i dăm putința de a se folosi, în viața modernă de astăzi și în mijlocul greutăților ei, de toate beneficiile culturii: igienă, organizație economică, participare la viața cărții. Ca atare, o regulă dela care nu are absolut nimeni dreptul de a se abate este aceea a perfectei bune cuviințe față de săteni. Increderea lor, prietenia lor și deci putința de a lucra efectiv la ridicarea culturală a satului, se capătă numai atunci când fiecare își dă seama că a venit în sat din iubire pentru ei și din stimă pentru viața satului, izvor viu al neamului.

Prima grijă la sosirea în sat trebue să fie aceea de a vizita pe toți fruntașii. O vizită colectivă la primar, preot, învățător, jandarm, pretor, proprietarul mai mare de acolo, este nu numai o politețe, dar și o muncă efectivă; toți fruntașii trebue să fie câștigați la munca pe care o faci, toți trebue să-ți devină ajutoare de toată ziua. După plecare, toți aceștia strânși în Căminul Cultural, vor continua să facă munca, așa cum te-au văzut la lucru și în proporție cu stima pe care ți-ai câștigat-o.

Insă adevărata muncă trebue să înceapă cu săteanul. Și de aceea echipele de lucru vor trebui să treacă prin toate casele, astfel ca în fiecare să se știe ce vrei și în fiecare să se simtă prezența ta. Amestecul în viața lor trebue să fie o realitate zilnică.

Puși trei luni de zile în slujba satului, direct din dorința Maestăției Sale, va trebui ca prezența echipei regale să fie un

eveniment de care să aibă a lua seama satul: să se bucure în tot timpul anului, să-i pară rău după plecarea echipei şi să le rămână în amintire pentru totdeauna.

Ceeace trebue mai cu seamă ştiut e că munca echipelor studenţeşti în aceste trei luni nu înseamnă o activitate odată pentru totdeauna, fără legătură îndărăt şi fără continuitate în viitor. Ea se încadrează organic în programul de lucru permanent la sate al Fundaţiei Culturale Regale Principele Carol, care se împlineşte prin Căminele Culturale. Intâia îndatorire a echipei e să întărească în satul unde lucrează, Căminul Cultural al Fundaţiei şi să-l înfiinţeze, dacă el nu există.

Unul din membri echipei va trebui deci să-şi ia sarcina de a conduce lucrările de organizarea Căminului. Cum însă într'un Cămin sunt mai multe funcţii de îndeplinit, este bine ca toţi ceilalţi membri ai echipei să şi le ia asupra-şi. Să fie astfel delegat cineva pentru a ajuta şi deprinde pe *bibliotecarul* Căminului. Altcineva să lucreze pe lângă *secretarul* Căminului şi tot astfel, alţii pe lângă conducătorul corului, al farmaciei, al activităţii sportive, al activităţii de excursii, de organizare a şezătorilor culturale, etc.

In fiecare moment activitatea echipei trebue să fie întreţesută cu activitatea membrilor permanenţi ai Căminului.

Oarecari reguli sunt de ţinut în seamă, pentruca un Cămin să funcţioneze în bune condiţii. In mapa care se dă fiecărui şef de echipă, se găsesc formularele şi explicaţiile necesare. Avem acolo un Regulament de funcţionare a Căminului, care trebue să fie cetit de către toată lumea. Avem un model de scrisoare circulară, prin care se arată amănunţit care sunt formalităţile de îndeplinit pentru înfiinţarea rapoartelor semestriale de activitate.

Dificultatea cea mare pe care Fundaţia o are în organizarea Căminelor, izvorăşte din faptul că prea puţine Cămine ştiu să-şi facă contabilitatea propriei lor activităţi. Se lucrează în

unele părți foarte mult, însă se lucrează fără plan de lucru bine stabilit. Fundația nu poate să-și ducă la bun sfârșit rostul său de organ centralizator al tuturor activităților Căminelor, dacă aceste Cămine nu o informează regulat și corect de ceeace se muncește în sate. Și Căminul el însuși nu-și poate vedea roadele activității și, deci, se descurajează lesne, dacă nu pune bună ordine în organizarea sa. Aceasta este cu atât mai grav cu cât Căminul având personalitate juridică, este legal obligat la anumite acte juridice.

Luate rând pe rând, iată care sunt actele de gospodărire internă ale unui Cămin.

In primul rând, în fiecare an trebue să se aleagă un Sfat conducător. Lista Sfatului trebue să fie trimeasă în dublu exemplar, Fundației, spre aprobare.

Căminul trebue să-și alcătuiască neapărat un buget. Chiar dacă sumele pe care le mânuește Căminul sunt extrem de mici, tot trebue să-l aibă. Acest buget de asemenea trebue să fie înaintat în dublu exemplar Fundației, pentru a fi aprobat.

Căminul mai este dator să trimeată semestrial un raport de activitate, care trebue să cuprindă numărul volumelor aflate în bibliotecă, rezultat din registru-inventar, numărul cetitorilor, din foile de cetitor special alcătuite (exemplarele se găsesc în mapa șefilor de echipe), numărul șezătorilor ținute, arătate în registrul special al șezătorilor. Asemeni și numărul pieselor de teatru jucate, al filmelor de cinematograf rulate, al prilejurilor în care a cântat corul, în care s'a folosit aparatul de radio, al pieselor de muzeu, al activității economice sau de sănătate, etc.

Trebue ca echipa să înceapă a se deprinde ea însăși să însemne zi de zi, tot ceeace constitue activitatea ei. Pentru aceasta se folosește mai întâi *cronica* pe care o ține șeful de echipă. Această cronică este ținută de către echipă, pentru ea însăși și pentru Fundație. O altă serie de cronici trăbue însă

ținută, demonstrativ, în folosul Căminului și pentru educarea membrilor permanenți ai Căminului. Va avea deci și Căminul un registru de cronici, în care să fie obișnuiți cei din Cămin să scrie toate faptele mai de seamă ale vieții Căminului lor: constituire, alegeri de comitete, inspecții, vizite, clădiri, etc., precum și evenimente din viața însăși a satului. In paralel însă cu această cronică centrală a Căminului, vor trebue să existe tot atâtea registre câte activități există în Cămin. Dacă este Căminul sărac, să întrebuințeze simple caete de scris; însă înregistrarea activității Căminului în orice caz trebuește făcută.

Astfel, conducătorul corului să aibă un carnet, în care să-și noteze numele tuturor acelora cari cântă în cor, repertoriul curent al corului și prilejurile în care corul a făcut repetiții sau a cântat în public. Cel care organizează serbările culturale va trebui să aibă un alt caet, în care să noteze chipul cum au decurs aceste serbări, iar într'un dosar aparte va strânge, în dublu exemplar, programele tuturor serbărilor culturale. Bibliotecarul va folosi deasemenea registrele de organizare a bibliotecii.

In primul moment, acest sistem de a lucra apare ca o îngreuiare a muncii Căminului. De fapt, îngreuiarea este numai aparentă, iar sistemul aduce mari foloase în total. De pildă la alcătuirea Repertoriului semestrial, este mai ușor și mai corect să folosești însemnările din registre și să scoți programele șezătorilor din dosarul respectiv și a le trimite Fundației, decât a-ți aduce atunci aminte de tot ce s'a întâmplat cu șase luni în urmă. Ceeace adeverește zicătoarea că leneșul mai mult aleargă, după cum și scumpul mai mult păgubește.

Membrii echipelor trimise de Fundație trebue deci să se socotească, în privința organizării Căminelor, ca niște membri ai Căminelor și, ca atare, trebue să îndeplinească față de Fundație toate îndatoririle obișnuite. Să trimeată regulat și la timp corespondența obligatorie, Fundației. In acest scop, s'a adăo-

gat în mapa șefului de echipă hârtia și plicurile trebuincioase.

Ca normă generală de conducere în activitatea studenților în Cămine, trebuesc să fie permanent chemați la muncă toți membrii localnici ai Căminului. Rezultatul muncii noastre trebue să fie dublu: să dăm pildă de muncă ordonată și rodnică atât în viața interioară administrativă a Căminului, cât și în viața satului. După plecarea echipelor, Căminul rămas pe urma noastră trebue să ajungă a fi un punct de radiere pentru întreaga regiune.

ACTIVITATEA ECHIPELOR

ACTIVITATEA ECHIPEI STĂNEȘTI-MUSCEL

ECHIPA. **Studenți:** Berbeniță Serafim, șeful echipei, filosofie; D-ra Gherasim Elena, medicină; Petrescu Magda, absolventă litere; Matei Dumitru, medicină; Cazan Alexandru, drept; Ardelea Constantin, agronomie; Ion Caramalău, licențiat științe naturale; **Marinescu Ion, învățător,** litere.
Tehnicieni: Dr. Vlădescu Ovidiu, medicul Circumscripției Muscel; Tudose Vasile, inginer agronom; Radu Gheorghe, doctor medicină veterinară; Barbu Corneliu, O. N. E. F.; Buzatu Apostol, O. N. E. F.
Inspectorul Fundației: Henri H. Stahl.

Schiță descriptivă a satului

Satul Stănești este cel dintâi, urcând spre munte, din cele trei sate de pe Valea-Doamnei, în cari au lucrat echipele regale. Spre deosebire de satele Corbi și Nucșoara, satul Stănești este așezat la Nordul unui basin foarte larg al satului Domnești, acolo unde valea începe să se strâmteze între dealurile Godeanu, Vlezea, Ciocul, Toaca și Plaiul-Pârâeștilor. Spre Nord de Stănești, valea se strâmtează din ce în ce, satul Corbi abia încăpând pe marginile apei, satul Nucșoara trebuind să se urce pe dealurile alăturate.

Hotarul comunei Stănești poate fi geograficește împărțit în două printr'o linie pe care ar indica-o însuși cursul râului Doamnei. Partea de la Vest prezintă un fel de treaptă, un pod, de unde și numele de Podoreanu, Poduri, după care urmează

dealul în formă de spinare, parte împădurit și parte muscel de livezi și fânețe. Dealurile acestea care pornesc din basinul Domneștilor și se ridică brusc înspre satul Poenărei, au o culme care poartă numele de Plaiul-Oii, pentrucă pe aci era odinioară drumul oilor între munte și câmpie. Pe malul stâng al râului Doamnei dealurile sunt mai abrupte, despădurite și roase de ape. Pe această parte a hotarului toate văile (valea-Cutei, valea-Lupului, valea-Boașei și Vlezea, valea-Pârâeșilor) sunt torențiale, constituind o primejdie pentru gospodăriile așezate în acele locuri.

Satul Stănești este compus din trei cătune prezintând trei aspecte deosebite.

1. *Cătunul Poduri* așezat pe malul drept al râului, se numește așa după forma de pod a terenului, formă care a silit la o așezare înghesuită a caselor pe o singură stradă principală, din care se deschid câteva mici uliți laterale.

2. *Cătunul Pârâești* își trage numele deasemenea de la forma, brăzdată de pârae, a terenului pe care e așezat. Aci este vechea vatră a satului și s'a păstrat o viață mai patriarhală.

3. *Cătunul Stănești* este cea mai recentă așezare în acest loc, dalungul șoselei județene, născută printr'o „scoatere la linie", a gospodăriilor.

Imbucătățirea aceasta pe cătune face ca viața socială a satului să prezinte un triplu aspect. In Pârâești găsim ultimii descendenți ai vechilor locuitori ai satului, așezați pe un teren cu totul neprielnic, înghesuiți între malurile abrupte ale pâraelor, trăind într'o sărăcie înfrățită cu murdăria, ceeace dă naștere unui teren prielnic bolilor. Cătunul Poduri, cu casele lui așezate regulat pe o singură uliță, permite o viață de comunitate mai strânsă și deci o putință de acțiune culturală mai ușoară. Totuși nu aci este centrul de greutate al satului, ci în Stănești, pe unde trece șoseaua, unde sunt biserica, școala,

cele două încăperi pentru horă ale cârciumarilor și unde-și au locuințele învățătorii și cei mai înstăriți gospodari.

Intreaga viață a satului Stănești este hotărîtă de aceste condiții naturale. Apropierea muntelui a făcut din stăneșteni crescători de vite, pe aci prin Stănești trebuind să treacă toate oile târlarilor din Valea-Doamnei, la coborîrea spre iernat. Apa Doamnei ea însăși determină o exploatare foarte intensă a pădurilor din munte și a dat naștere unei industrii speciale a bilăritului, adică a transportului pe apă a bilelor pentru facerea șiței. Iar dealurile din jurul satului au îngăduit pomăritul, care este astăzi destul de puternic, deși, spre deosebire de alte sate de pe Valea-Doamnei, cum de pildă satul moșnenesc al Poenăreilor, în Stănești se cultivă mai ales pruni.

Satul Stănești pare a fi destul de vechi și legendele de întemeere ale satului foarte bogate. Ni se vorbește de o așezare a satului de pe timpul lui Mihai Viteazul sau de o așezare mai recentă în urma valului de imigrație a mocanilor, a „ungurenilor" cari au umplut întreaga Vale a Doamnei. Fapt este că reformele agrare ale Domnitorului Cuza i-a găsit pe stănișteni în situația de clăcași mânăstirești. Tabela de delimitare, păstrată în sat, ne indică la 1864, 159 de gospodari, în afară de țigani cari nu sunt împroprietăriți; și anume au fost 41 gospodari împroprietăriți după claca cu 4 boi, 84 împroprietăriți după claca cu 2 boi și 34 împroprietăriți după claca cu palmele.

Populația de azi a Stăneștilor este de 1390 de suflete, constituind 347 de gospodării, ceeace revine la o medie de 4 locuitori pe gospodărie. Caracteristic este faptul că toate familiile cu vază din sat nu descind din familiile băștinașe stăneștene, ci din cele de origină ardeleană.

Făcând socoteala pe suprafața totală a satului care este de 711,97 ha., însemnează că avem o repartiție de 195,2 locuitori pe km. pătrat, ceeace constitue o densitate destul de mare

într'o regiune de munte ca aceasta. Repartizată pe vârste şi sexe, populaţia Stăneştilor se înfăţişează astfel:

Vârsta	Bărbaţi	Femei
1-10	174	190
10-20	107	120
20-30	137	125
30-40	87	83
40-50	58	86
50-60	53	55
60 în sus	50	65
Total:	**666**	**724**

Superioritatea numărului de femei faţă de al bărbaţilor se vădeşte la toate vârstele, cu excepţia categoriei 20—40 de ani. Echipa din Stăneşti a făcut o statistică demografică pentru perioada de la 1870—1933, ale cărei rezultate se află consemnate în dosarele Fundaţiei.

Din punctul de vedere al igienei, avem o repartizare de 1,38 locuitori la o cameră. S'ar părea că aceasta reprezintă un standard de viaţă destul de ridicat. Realitatea este însă cu totul alta. Numărul mare de odăi nu corespunde unor nevoi de viaţă, ci unor consideraţiuni de mândrie. Familia întreagă se înghesue într'o singură odae, restul casei păstrându-se pentru primire de oaspeţi, sărbători, etc. Tot astfel, faptul că din totalul camerelor 352 sunt pardosite cu scânduri ar fi îmbucurător, dacă nu am şti că tocmai camerele de locuit sunt cele lipite pe jos cu pământ. Foarte multe din odăi au geamuri care nu se pot deschide niciodată, uneori geamuri prinse deadreptul în tencuială. Din 347 de gospodării 142 au latrină, ceeace înseamnă 41% din total.

In privinţa sănătăţii, iată care sunt rezultatele anchetei făcute de către echipă:

Sifilis	10	cazuri
Tuberculoză	6	„
Pelagră	18	„
Guşă	70	„

Din pricina lipsei de apă de fântână, Stăneştenii au obiceiul să bea apa din râul Doamnei în condiţiuni cu totul neigienice, ceeace duce la creşterea guşei, boală deosebit de ameninţătoare pentru populaţia acestui sat.

Deasemeni, în timpul lucrului echipei s'a ivit o epidemie de dizenterie care s'a cifrat la 41 de cazuri.

Activitatea culturală a echipei

Acestea fiind, foarte sumar expuse, realităţile sociale ale satului Stăneşti, pe care echipa s'a străduit dealtfel să le cunoască cât a putut mai aprofundat printr'o cercetare de monografie sociologică, planul nostru de acţiune a fost stabilit, cu sprijinul preoţilor şi învăţătorilor din sat, astfel ca prin mijloacele ce le aveam să putem rezolva sau măcar începe munca pentru o rezolvare a greutăţilor de viaţă stăneşteană.

In domeniul igienei satului. Echipa medicală şi-a împărţit timpul de lucru în două: o jumătate de zi s'a lucrat la dispensar, dându-se consultaţii şi împărţindu-se medicamente; după masă echipa mergea din casă în casă alcătuind fişele familiale şi dând pe de altă parte sfaturile necesare de igienă, curăţirea casei şi a curţii. Rezultatul acestei munci a fost că de îndată ce s'a aflat de trecerea din casă în casă a echipei şi mai ales de faptul că se scria în dosare situaţia în care se găseau gospodăriile, a început în sat o activitate de curăţire a gospodăriilor foarte mulţumitoare. Pe măsură ce înaintam cu vizitele noastre, întâlneam case din ce în ce mai curate. De la început, prin simple sfaturi s'a ajuns ca toate puţurile să fie spoite cu var.

Iar mai târziu când s'a ivit în sat o epidemie de dizenterie, toate puţurile au fost secătuite şi spoite din nou. Mai grea a fost oprirea comunicării dintre familiile bolnave cu restul satului, fapt căruia se datoreşte numărul mare de cazuri, chiar mortale, de dizenterie.

Socotind numărul consultaţiilor date locuitorilor din Stăneşti, avem 1365 de consultaţii la totalul de 1390 locuitori. Aceasta nu înseamnă că avem de a face cu 1365 de bolnavi, ci cu mult mai puţin, mulţi prezentându-se în repetate rânduri. Din totalul cazurilor ivite, 167 adică 11,8%, reprezintă boli sociale. Repartizate pe sexe avem 67 de cazuri (9,9%) pentru bărbaţi şi 98 de cazuri (13,5%) pentru femei. Repartizând pe vârste consultaţiile date, avem următoarea situaţie:

1-10	364	48	13,2
11-20	227	21	9,15
21-30	262	21	8
31-40	170	22	12,5
41-70	367	51	14,6

Activitatea medicală nu s'a desfăşurat însă numai în Stăneşti, ci consultaţiile s'au dat tuturor acelora cari le solicitau. Mulţi din aceştia erau din satele învecinate. Pentru a vedea gradul de extensiune a activităţii medicale, dăm tabloul de repartizare a bolnavilor pe satele de unde au venit:

Stăneşti	1394
Corbşori	459
Domneşti	80
Retevoeşti	11
Bălileşti	17
Petroşani	23
Slănic	23

Câmpulung	1
Galeş	8
Poenărei	5
Muşeteşti	2
Prosia	1
Corbi	2
Leceşti	3
Brăceni	2
Adresa necunoscută	20

Activitatea medico-veterinară. Medicul veterinar a înregistrat 865 de cazuri morbide, dintre care 711 au fost boli contagioase, 75 intervenţii chirurgicale, 29 boli interne, 16 obstetricale şi 29 diverse boli interne. Din acestea 675 privesc păsări, 74 porci, 66 boi, 49 cai, o oaie. S'a putut astfel opri de către echipă o epidemie de holeră la găini şi una de pestă porcină. In afară de aceasta s'au dat nenumărate sfaturi cu prilejul vizitelor prin toate gospodăriile.

Activitatea agronomică a început prin sfaturi de îngrijire a pomilor şi prin muncă demonstrativă în livezile gospodarilor. S'a trecut apoi la o serie de lecţiuni practice de altoit, care s'au ţinut fie la învăţător care avea o mică pepinieră, fie la locuitorii satului cari aveau prin grădini mici pomi de altoit. Au fost în total 7 lecţiuni de altoit ascultate de 52 de săteni.

Din cauza paraziţilor ce bântuiau prin grădini, echipa a întreprins o campanie de stropire a pomilor. Astfel, din totalul de 36.812 pomi fructiferi pe care i-a numărat echipa cu prilejul statisticii economice făcute, au fost stropiţi 1.047.

In partea ultimă a campaniei echipa a fost preocupată de lecţiile practice referitoare la culesul, ambalatul şi păstratul fructelor. Culesul s'a putut face în condiţii bune; ambalajul şi conservatul însă nu, din pricina lipsei de fonduri. Pentru con-

servatul fructelor, echipa a reuşit, totuşi să determine repararea unui cuptor de uscat fructe şi construirea unui beciu pentru păstrarea fructelor.

In domeniul gospodăriei. In domeniul gospodăriei, echipa a căutat să fie în sat pildă vie de cum se poate gospodări. Curăţirea zilnică a localului şcoalei, în care ne aveam instalate dormitorul, muzeul, infirmeria, magazia şi o sală de şedinţe şi festivităţi, curăţenia curţii, a bucătăriei model, cu toate lucrurile puse la locul lor, precum şi curăţirea şi îngrijirea grădinii şcolare, ţineam să fie un exemplu vrednic de imitat.

Pretutindeni se dădeau sfaturi în acelaş sens, iar unde, dintr'un bun obiceiu sau numai ca să ne intre în voie, se făcea curăţenie, le împărtăşam bucuria noastră, împărţindu-le revista „*Albina*" şi cărţi cu conţinut agricol şi pomicol.

Domnişoarele dela gospodărie au încercat o acţiune directă în ceeace priveşte gospodăria. Inconjurate de câte 10—12 gospodine care aduceau material, lucrau împreună, preparând diferite mâncări din produsele locale. Şi cum Stăneştii sunt un sat pomicol, s'a dat o deosebită atenţie preparatelor din fructe, pentru care sătencele arătau mult interes.

In domeniul educaţiei fizice. Educaţia fizică făcută de echipă a avut două obiective: 1. Să facă o experimentare a educaţiei preregimentare, care a reuşit în totul şi 2. Să cultive tineretul satului în direcţia sporturilor şi a jocurilor naţionale. In direcţia educaţiei preregimentare s'au ţinut regulat, în fiecare Duminecă şi sărbătoare, şedinţe de trageri şi instrucţie individuală. Şedinţele acestea erau cercetate de flăcăii satului şi de copii.

Exerciţiile acestea se ţineau în grădina săteanului Samoilescu unde s'au făcut măşci de tragere şi s'au pus panouri, la distanţe diferite (30—50—100 m.).

In privinţa sporturilor s'a observat o plăcere deosebită pen-

tru volley-ball, pentru care s'a amenajat un teren în curtea școlii, unde flăcăii și fetele, în timpu liber veneau și se distrau; peste săptămână, când flăcăii și fetele erau la muncă, veneau copiii cari se jucau sub supravegherea O.N.E.F-iștilor.

In domeniul spritual. In acest domeniu activitatea echipei a fost complexă și multiplă.

Pornind dela ideia de a închgheba un cor cu care să facem șezători, am ajuns la rezultatul că fiecare repetiție de cor se transforma într'o adevărată șezătoare. In loc de un cor restrâns, am ajuns ca toți participanții la aceste șezători să alcătuiască un cor imens.

Sfaturile pe care voiam să le dăm satului le împărtășeam în întruniri, pe care le țineam tot la școală, în zilele de sărbătoare. Aci se țineau cuvântări de către membrii echipei, cuvântări cu caracter practic, sau de orientare asupra situației în care se găsește întreaga lume, în momentul de față și de îmbărbătare și încredere ce trebue să avem în destinele neamului nostru.

Un alt prilej bine venit pe care echipa îl folosea pentru a vorbi sătenilor erau Duminicile și sărbătorile la biserică. Subiectele erau de natură religioasă în legătură cu Sf. Evanghelie și cu nevoile vieții de azi. Studenții se asociau cântăreților pentru a da răspunsurile la Sf. Leturgie și împreună cu învățătorii și intelectualii satului formau un cor bisericesc ascultat cu multă plăcere de săteni.

In domeniul activității edilitare. In înțelegere cu organele administrative ale satului s'a reușit ca, din sumele alocate în bugetul primăriei și prin prestație, să se facă o stradă model. Strada din Poduri a fost îmbunătățită cu șanțuri pe ambele laturi și pentruca șanțurile să nu fie stricate de vite, s'au pus apărători. Lemnul a fost dat de primărie cu obligația ca fiecare sătean să le pună pe distanța cât ține proprietatea sa; fiecare sătean și-a făcut podișcă la poartă, ca șanțurile să nu se înfunde. Pământul scos din șanțuri a fost aruncat în

niște grădini ca să nu se facă noroi pe stradă. Iar pentru a da, apei de ploaie ce se strângea pe șanțuri, posibilitatea să se scurgă, s'au făcut trei podețe pe stradă. Strada a fost pietruită apoi pe tot parcursul ei, rămânând să se facă încă două poduri mai mari pe unde pârâul rupe mai rău strada și iarna se face un noroi de netrecut. Lucrările la unul din aceste poduri au început în ultimile zile ale șederii noastre în sat și vor fi continuate de către săteni.

Prin tăierea tufișului din zăvoi s'a făcut de către primărie un drum nou.

Drumul impracticabil spre moara lui Iosif și Mitică Dogaru urmează să fie transformat într'o alee plantată cu salcâmi. Prin luarea de nisip pentru căminul ce se zidește, se face un șanț de scurgere a apelor de ploaie, astfel ca aleia să nu mai fie stricată și să se umple gropile existente.

Din cauză că nu se găsea o casă unde echipa să închirieze pentru sine o bucătărie, echipa a construit în curtea școlii primare o bucătărie de lemn, care a rămas apoi proprietatea Căminului Cultural „Marele Voevod Mihai".

De două ori, odată la început și odată în preajma venirii M. S. Marelui Voevod Mihai, echipa a făcut să se curețe șanțurile de urzici, spini și alte bălării, să se măture străzile și curțile.

Construirea unui cămin cultural. Activitatea de care echipa culturală din satul Stănești are a se bucura cel mai mult este însă aceea depusă pentru construirea unui cămin cultural model. Pornind de la principiul pus de Fundație că acțiunea unei echipe într'un sat rămâne numai întâmplătoare dacă nu are cine o duce mai departe, an de an, ne-am străduit să trezim interesul satului și conducătorilor lui pentru munca noastră. In ședințele noastre de seară în care se adunau săteni și fruntași la șezătorile organizate de echipă, am reușit să stabilim legături sufletești între noi toți, destul de puternice pentru ca

să putem porni la o muncă ce ar fi putut să pară la început îndrăzneaţă şi anume construirea unui local propriu al căminului, aşa cum nu se mai află altul în toată regiunea. Bunăvoinţe nu ne-au lipsit. In afară de ajutorul Fundaţiei care a dat suma de 20.000 lei, am găsit sprijin şi la prefectul judeţului şi la întreaga comună. S'a donat pentru ridicarea căminului un foarte frumos teren aşezat în mijlocul satului, s'au alcătuit planuri şi s'au pus temeliile căminului, în ultima lună de lucru a echipei. Satul întreg a dat ajutorul muncii cu braţele şi căruţele, astfel că cheltuielile pe care le-am avut nu au fost prea mari.

In amintirea vizitei Măriei Sale Marelui Voevod de Alba Iulia, căminul cultural din Stăneşti poartă numele Măriei Sale. Căminul el însuşi a fost conceput în mare. S'a hotărît o sală de spectacole de 23 metri lungime pe 11 metri lăţime, camere mari şi spaţioase pentru bibliotecă, muzeu, farmacie, cooperativă, precum şi alte săli interioare pentru diverse nevoi culturale. In pivniţele Căminului se va face păstrarea fructelor. Deşi pornit în proporţii aşa de mari, căminul este astăzi ridicat din roşu şi complect acoperit. Incă o mică sforţare şi satul Stăneşti va avea căminul aşa cum şi l-a dorit. Iar echipa regală din comuna Stăneşti va avea mulţumirea să ştie că în acel sat există un semn vădit al faptului că a dus măcar în parte la îndeplinire gândul Maestăţii Sale Regelui şi anume de a fi muncit cu folos, la munca de înfrăţire cu satul şi de ridicare a lui, spre o viaţă mai bună.

SERAFIM BERBENIŢĂ
Şeful Echipei — Stăneşti

ACTIVITATEA ECHIPEI CORBI-MUSCEL

ECHIPA. **Studenţi:** Vasile Cotigă, şeful echipei, lic. drept şi litere; Capagea Ioan, litere; Imbrescu Dumitru, litere; Ţurcanu Lucia, absolventă medicină; Novac Atanasie, absolvent medicină; Răuţă Aurel, agronomie; Ştefănescu Constantin, medicină veterinară; Eugenia Bitel, licenţiată litere; Trincă Marin, O. N. E. F.; Andrei Radu, O. N. E. F.; Demirulis M., şcoala menaj; Iustina Mitulescu, şcoala menaj.

Technicieni: Dr. I. Dumitrescu, medicul plăşii sanitare Comana; D-ra Eugenia Dandu, maestră de menaj; Dan Constantin, inginer agronom, profesor.

Inspectorul Fundaţiei: Henri H. Stahl.

Satul Corbi

1. *Așezarea geografică. Viața economică.* Satul Corbi, așezat în partea de nord-vest a județului Muscel, tăiat chiar prin mijloc de apa Doamnei, care împarte satul în patru cătune (Corbii, propriu ziși, pe dreapta; Piua, Alexandria și Zgheab pe stânga), este un sat de deal 530 m. altitudine. Așezat de o parte și de alta a râului și dealungul lui, satul Corbi este un sat răsfirat, unele case fiind la distanțe considerabile. Ulițele numite „hudițe" sunt strâmte și neregulate; gospodăriile mici și adunate; case de bârne și acoperite cu șiță. Satul Corbi nu este tăiat numai de o apă, ci și de o șosea județeană, care-l pune în legătură cu orașele: Pitești, Câmpulung și București, precum și cu numeroase sate, făcând ca târgul duminical să existe și să aibă un strălucit viitor. Tăiat de o apă și de o

șosea, satul Corbi se comportă ca un centru. Târgul contribue mult la această situație a sa.

Satul Corbi este un centru economic și în primul rând, un centru de vite. Creșterea vitelor, iată ocupația de seamă a corbeanului. Această ocupație a corbeanului își are tradiția ei: el a venit din Jina cu ghituțele și copiii iată dece el are dragoste de meseria sa și nici în timpuri grele, în timpuri de secetă, nu o părăsește. Din cercetările noastre, reese că datoriile cele mai mari dela bancă, sunt făcute pentru cumpărare de fânețe. Din totalul pământului din Corbi, 1898 ha., numai fânețe sunt 826 ha., adică 43,47%, iar pășuni (izlaz), 534 ha., adică 28,2%. Iată câteva cifre impunătoare. (Corbenii n'au fânețe artificiale). Dintre animale cele mai obicinuite, în Corbi, sunt oile. Sunt în Corbi 14.730 de oi și ca să mai dăm și altă cifră, pentru a se evidenția faptul de mai sus, dăm cifra păsărilor, care este 2940.

Portul și viața gospodărească a corbeanului este ciobănească. Iată câteva versuri ale săteanului G. N. Moise zis și Floricu:

Și porniam, cântând pe luncă
Oile glasu-mi ascultă.
Mă cunosc pe fluerat
Că le chem la pășunat.
Le chem din strunguț' afară
Ele după mine sbiară.
Și-am lăsat găleata plină
La băcițele din stână.
Și-așa-i viața'n ciobănie
Cu oițele'n câmpie.

Corbeanul, în afară de vite, se mai ocupă și cu agricultura, cu pomicultura. Din totalul pământului arătat mai sus, ară-

tura este 412 ha., adică 21,69%, porumb 96%, printre care se cultivă și fasole, precum și dovleac; cartofi 2%; sfeclă 1%; legume 1%.

Livezile de pomi ocupă o suprafaţă de 84 ha., adică 4,42% din totalul pământului din Corbi. Totalul pomilor este de 40.070, dintre care pruni (circa 20 varietăți) 36.000, adică 89,88%; urmează: meri, peri, nuci, etc. Prunele sunt folosite, fie la fabricarea țuicii, fie la afumat sau la uscat pentru iarnă. Sunt în satul Corbi 28 cazane de țuică, 463 buți și 478 butoae. Țuica o vinde sau o întrebuințează pentru sine.

Ceeace dă viață economică satului Corbi este, fără îndoială, târgul duminical, a cărei vechime se pierde în negura trecutului, spunându-se că era și pe timpul clăcii, și care contribue în mare măsură la buna stare a comunei, iar în viitor va contribui și mai mult, dacă se va bucura de o organizație mai pricepută și mai serioasă. Elementul organizaţiei și aici ca și în alte părți, lipsește. Târgul face parte integrantă, nu numai din ansamblul nevoilor corbeanului, dar și din structura sa sufletească. La târg se tratează afaceri, se discută probleme, de aci radiază vorbele de clacă sătești, aici se pierde timpul duminica de dimineață. Biserica pretinde să se schimbe târgul de Duminică în altă zi a săptămânei, într'o zi lucrătoare. Satul aproape tot, nu mai vorbesc de autorități, se împotrivește. Târgul nu poate fi schimbat, fiindcă el nu depinde numai de corbeni, ci și de vecinii din împrejurimi, adică de cumpărători, în parte și vânzători, care's străini, țărani ca și ei și, care prin urmare, nu se pot deplasa într'una din zilele lucrătoare, lăsând câmpul în plata lui Dumnezeu. Târgul este viitorul satului Corbi și ori ce schimbare a sa în cursul săptămânii înseamnă, în afară de nesatisfacerea unor necesități de prim ordin, și știrbirea unui viitor, așa de bogat pentru sat.

Corbenii sunt în majoritate agricultori. Iată procentajul profesiunilor în Corbi, așa cum rezultă din fișele în-

tocmite de echipă: agricultori: 46,73%; muncitori: 35,66%; meseriaşi: 6,77%; comercianţi: 2,94%; industriaşi: 2,03%; funcţionari şi pensionari: 5,87%. Averea lor: inventar mort: 102 pluguri; 206 căruţe cu osii făcute din lemn şi la jug trag vacile; 418 răsboaie de ţesut la 463 familii; 43 maşini de cusut; etc. Ca producţie proprie au: lână, brânză, fructe, ţuică, etc. Corbenii trăesc foarte modest, nu că n'ar avea cu ce, ci fiindcă aşa s'au obişnuit.

Datorille dela bancă ne arată că cei mai bogaţi sunt mai săraci decât săracii. Depunerile ne arată hărnicie. Iată cifrele: Din 463 de familii câte are satul Corbi, 214 familii sunt datoare, adică 46,22%, dintre care 143 de familii sunt datoare la bancă şi 71 datoare la particulari. Motivul datoriei este cumpărarea de porumb, în majoritatea cazurilor. Din 463 de familii, numai 57 de familii sunt deponente, adică 12,3% şi mai mult decât majoritatea au depus banii la banca din sat. Dacă raportăm acest număr al deponenţilor la profesiune, vedem că primul loc este ocupat de ciobănie, profesie fără riscuri. Corbenii au arătat încredere faţă de instituţiile bancare ale satului, prin depunerile ce le-au făcut. Aceste instituţii sunt: Banca comercială a Corbenilor, înfiinţată în 1929, cu un capital de 350.000 lei; Banca populară Victoria, anul 1904, capital 700.000 lei; Cooperativa Mioriţa, anul 1907, capital 80.000 lei, care au încetat activitatea lor odată cu punerea în vigoare a legii conversiunii. Cu aceste instituţiuni economice ale sale, satul Corbi pare a fi un sat bogat. De fapt aceste instituţiuni emană dela anumite persoane sus puse. Corbenii, ca proprietari de pământ stau nu tocmai bine. Majoritatea are până la 1 ha.; peste 10 ha. sunt numai 8 familii; între 5—10 ha. sunt 27 familii, iar 12 familii n'au un petec de pământ.

2. *Problema populaţiei.* Problema populaţiei în Corbi este o problemă dureroasă. Satul Corbi numără 1911 locuitori,

dintre care, 908 sunt bărbaţi, iar 1003 sunt femei. Iată şi populaţia repartizată pe grupe de vârstă şi pe sexe: I. populaţia sugară (0—1 an) 68: b. 32, f. 36; II. populaţia preşcolară (2—7 ani) 279: b. 153, f. 126; III. populaţia şcolară (8—15 ani) 300: b. 145, f. 155; IV. populaţia dela 16—25 ani) 317: b. 131, f. 186; V. populaţia (peste 26 ani) 947: b. 447, f. 500. Natalitatea medie pe 10 ani este de 82,9, mai mică decât natalitatea pe întreaga ţară. Cauza o găsim nu numai în căsătorii târzii, ci şi'n lipsa de căsătorii. Natalitatea pe sexe: la 100 fete se nasc 111 băeţi. Mortalitatea în satul Corbi este mică, mai mică de cât în restul ţărei (pe 10 ani s'a obţinut 0,4, pe când în întreaga ţară cifra variază între 1,8—2). Mortalitatea medie pe 10 ani e 18,3, pe când mortalitatea în România variază între 19—22 la mie. Mortalitatea pe sexe: la 100 femei, mor 91 bărbaţi. Cauza trebue căutată în munca istovitoare a femeei. Cauzele mortalităţii: senilitate, boli aparatul respirator, boli prima copilărie, etc. Sporul populaţiei pe ultimii 10 ani este 14,1 la mie. Populaţia din Corbi este staţionară.

Din calculele făcute de echipă asupra căsătoriilor pe ultimii 10 ani, reese că procentajul acestora în Corbi este de 7,9%, pe când în ţară este 9—12%.

In privinţa higienei corbenii stau rău. La cele 463 familii sunt 463 case, iar densitatea populaţiei pe case este de 4,1% şi pe familii tot 4,1%, populaţia fiind în număr de 1911 locuitori. Cele mai multe case au numai 2 camere (43,4%). Camere mici, cu ferestre mici, cu aerisire nulă, cubaj mic, fără ca să intre şi soarele. In general „locuinţele lasă de dorit". (Dosarul Dr. I. Dumitrescu). Camerele sunt suprapopulate şi văruite de patru ori pe an (când umblă popa cu crucea). La unele case paturile sunt cu picioarele bătute în pământ, oblice, economisindu-se perina, pe care n'o au. In jurul casei murdăria este în belşug. Cocina de porci, emană murdărie şi

miros, nu atât pe uliță, cât în curte. La acestea toate se mai adaogă și closetele, mizerabil făcute (54,21% au closete) și mai cu seamă lipsa de closete. Igienic, satul și locuitorii lasă de dorit.

3. *Viața religioasă.* La 463 familii erau pe vremuri 4 biserici, acum sunt numai trei. Corbenii sunt religioși, până în cele mai intime chestiuni. Preotul este autoritatea cea mai mare și cea mai respectată. Corbeanul nu înțelege că mai poate exista și o altă credință decât a lui. Toți cei de altă religie decât cea ortodoxă, sunt „anabaptiști". Pe aceștia ei nu-i pot admite, cu aceștia nici nu vor să aibă raporturi. Veniți din Jîna sat lângă Sibiu acum 200 și mai bine de ani, pe motive religioase (n'au voit să se unească cu biserica catolică) și așezați în jurul unei biserici și pe moșia unei biserici, după sfaturile unui vlădică dela Curtea de Argeș, corbenii n'au cedat nimic din ce era al lor și al găzduitorilor lor și așa, s'au cristalizat pentru prezent și viitor. Corbeanul este religios și multe lucruri numai prin religiozitate și le explică.

4. *Viața sufletească.* Corbenii sunt clăcași, dar în Corbi se află și câțiva moșneni. Structura sufletească a moșneanului, este structura omului liber de când se știe el, a omului cu prestanță și demnitate, a omului serios, cu capul sus, liber în vorbire, în fine a omului care te privește în ochi fix. El e stăpân pe sine și sigur de sine. Structura sufletească a clăcașului este structura omului, care a fost supus, robit, este anonim, nesigur de sine și de ce spune, cu capul plecat și umil, în general este omul care are nevoe de stăpân. Explicația o găsim în trecut. Prin împroprietărire, clăcașii au devenit niște individualiști, fără personalitate și fără un pic de sociabilitate. Moșneanul e omul cu personalitate și cu multă sociabilitate, (diferența aceasta sare orișicăruia în ochi, dacă are în fața sa un corbean și un poenărean, așa cum am avut eu). Moș-

nanul știe ce-i asociația, fiindcă s'a născut, a crescut și a murit în asociație. Problemele culturale, care prin esența lor sunt probleme de asociație, prind mult mai repede într'un mediu moșnenesc, decât într'un mediu clăcășesc.

5. *Viața culturală.* Vom cerceta aici influența exercitată de instituțiile de cultură asupra satului, felul cum privește sau primește corbeanul cultura, precum și reacțiunile lui. Știutorii de carte, repartizați în trei categorii, ne dau următorul procentaj: 1. Populația școlară (8—15 ani): 87%; 2. Populația ce a avut vârsta școlară după răsboi (16—25 ani): 85,5%; și 3. Populația care a avut vârsta școlară înainte de răsboi (peste 26 de ani); 58,3%. La întreaga populație de peste 8 ani, avem știutori de carte: 69,7%, iar analfabeți: 30,3% (o treime). Din actuala populație școlară, 13% nu frequentează cursurile școlare (cretinism sau rea voință). Relativ la populația repartizată pe sexe, cu excepția grupei de vârstă 8—15 ani, femeile dau un procent mai mare de analfabete. Lupta dusă de școală, contra analfabetismului, duce și aici la victorie. In Corbi exista numai o bibliotecă a școlii, prăfuită și aceea. Existau și două cămine cari — însă — nu puteau lucra, din pricina certurilor dintre conducători. Biserica influențează mult prin puterile sale naturale și prin predici ocazionale. Abonați la ziare sau reviste săteni nu sunt. Armata, în sufletul corbeanului, ocupă un loc negru. Reacțiunea lui aici nu se poate manifesta, ca în cazul școlii, unde nu admit învățământul complimentar, pe motivul că e numai pierdere de timp. Ca urmare a acestui fapt, se cer școli sătești, școli care să sălășluiască între pereții satului, nu ai școlii. Atunci va vedea săteanul că școala nu-i o pierdere de timp, ci un factor care să-i ajute în viața sa.

6. *Viața juridică.* Incepem întâi cu problema persoanei. Fiecare persoană trebue să poarte un nume. Numele oficial, cunoscut de opinia publică, nu-i, în cele mai multe cazuri, identic cu numele legal, cu numele rezultat din acte.

Mecanismul onomasticei funcţionează după anumite criterii, care pentru satul Corbi sunt următoarele: părinte cu renume, adoptator, ocupaţie, locul unde a stat, locul de unde a venit, întâmplare ciudată şi hazlie, etc. Măritatul bărbaţilor (frequent în Corbi) atrage uneori şi schimbarea numelui. Un măritat, dacă mai ales este şi gărtan — venetic — nu poate schimba numele unei averi pur corbeneşti. El trebue să ia numele averii (familia Sturzeanu). Gărtanii, măritaţi fiind, trebuesc asimilaţi: iată imperativul corbenesc. Şi sunt asimilaţi prin luare de nume din Corbi. In privinţa succesiunilor, casa este luată de feciorul mai mic; concepţia succesiunii soţului supravieţuitor este mai morală decât concepţiunea legiuitorului nostru, copiii de suflet — cracă pădureaţă — sunt înzestraţi de părinţii lor, înainte de adoptare, ca o datorie părintească făcută înainte de vreme, din cauza împrejurărilor, etc. Contractele sunt îmbibate de moralitate. Folosinţa juridică a pământului ne arată abundenţa înzestrărilor şi moştenirilor şi lipsa de cumpărări şi arendări. Am cercetat şi contractele colective, care toate sunt relative la păşunat. Criminalitatea este relativ redusă.

Terminând cu prezentarea realităţii, să trecem la: munca şi realizările echipei. Vom expune întâi, munca şi realizările echipei în ansamblul ei, apoi pe specialităţi, rămânând ca la urmă, să prezentăm modificările aduse de echipă realităţii sufleteşti a satului.

Munca şi realizările echipei

Trebue să dovedeşti săteanului că nu-l dispreţueşti, nici pe el, nici munca lui. Increderea se poate câştiga prin vorbă bună, prietenia copiilor, purtare corectă, etc. Pentruca să dovedeşti săteanului că nu-i dispreţueşti munca, trebue să faci aceeaşi muncă ca şi el cu convingere, bună voinţă şi veselie. In felul

Expoziția Echipelor Studențești : Valea Doamnei.

(Panourile lucrărilor echipelor din Stănești, Corbi și Nucșoara)

acesta, s'a putut scoate acea exclamaţie a tuturora: „Domnii ăştia nu pun pe alţii să facă, ci pun ei mâna!". Scopul nostru nu era să avem admiratori, ci imitatori. Toate acestea au la baza lor exemplul.

In domeniul edilitar, echipa a realizat următoarele:

1. S'a curăţit curtea şcolii şi în faţa şcolii, pentru a arăta cum trebue fiecare să îngrijească de casa şi gospodăria sa. Faptul că noi am făcut aceasta, n'are mare valoare; mare valoare are faptul c'am găsit imitatori, cari şi în zilele următoare, din proprie iniţiativă, au făcut ceeace am făcut noi. Sărbătoarea mai ales, curtea şi uliţa din dreptul său, erau totdeauna curăţite.

2. S'au secat două ape stagnate şi s'a captat şi un isvor. Am avut concursul sătenilor vecini, cari cu copii cu tot au venit să ne ajute. Ruşinea aceasta, de a curăţii alţii pentru ei, n'o puteau suferi. Bunul simţ al Românului a reacţionat sănătos şi va reacţiona în toate ocaziile.

3. Şoseaua era plină de burueni. Echipa împreună cu câţiva săteni, a procedat la curăţirea şoselei de buruieni. S'a dovedit aici că şi avutul public trebue îngrijit. Apoi:

4. S'a mutat hora din localul cârciumei (nehigienic şi imoral) şi de pe şosea (praf şi oprirea circulaţiei) în zăvoi, în mijlocul naturei.

5. Echipa a amenajat terenul de sport (foot-ball, volley, gropi de sărituri şi cel de tir).

6. Echipa, ajutată de primărie şi de jandarmerie a făcut ordine în târg, făcând să nu mai staţioneze căruţe cu marfă pe şosea, oprind circulaţia, nici marfă etalată în faţa şi la uşa bisericei şi în felul acesta a făcut ca fiecare marfă să-şi aibă raionul ei. Lucrul nu era greu, dar nu-i venise nimănui în minte, fiindcă nu gândiau că poate fi mai bine altfel.

7. Echipierele şi fete din sat au curăţit biserica din Alexandria.

8. Echipa a făcut dintr'un dispensar dat uitării, în care crescuse iarbă și cântau cucuvaele, un dispensar model pentru întreaga Vale a Doamnei. Dintr'o curte sălbatecă și năpădită de burueni, am făcut una civilizată, cu alei, bănci și mese (am avut concursul primarului). Pentru dispensar am făcut o masă ginecologică, din inițiativa studentului-medicinist A. Novac, pe care am lăsat-o căminului cultural.

In domeniul moral-religios, echipa a avut mai multe greutăți de învins.

In domeniul moral, echipa a sfătuit pe concubini, să se cunune, pe certați să se împace, pe copii să fie ascultători, pe tineri să respecte pe bătrâni, etc. Cazurile grave și fără soluții au fost atenuate prin explicări și justificări. Echipa a arătat valoarea armoniei în familie și în societate, prin diferite cuvântări și a fost în ansamblul său cea mai armonică. In domeniul religios, echipa a frequentat regulat bisericele (două în Corbi și una în Poenărei), luând parte activă la slujba religioasă (echipierii au citit cazania și au cântat la strană). Ne-a lipsit teologul, dar lipsa lui nu s'a simțit, decât doar în organizarea de coruri bisericești, fiindcă am avut echipieri buni predicatori. S'au ținut, în general, 12 predici și alte câteva cuvântări ocazionale. Icoanele trimise de Fundație, pentru a fi împărțite sătenilor, au constituit faptul hotărîtor pentru căpătarea încrederei dela sat. Acum au văzut ei că domnii studenți se îngrijesc și de ce aveau ei mai scump: religia. Am făcut inaugurarea dispensarului și a căminului cultural, la care a participat întreg satul. Activitatea moral-religioasă a contribuit mult la dobândirea încrederii corbeanului.

In domeniul cultural, am ajutat instituțiile de cultură în misiunea lor, am creiat instituții de cultură (cămine culturale). Am ajutat școala, arătând necesitatea cărții și foloasele ei, am ajutat biserica în opera sa nazarineană și armata, în opera sa națională (pregătirea premilitară). Am întemeiat cămine culturale

(prima grijă a echipei) unul în Corbi, altul în Poenărei, iar în Corbeni-Bucșenești, jud. Argeș și, în Brăteni și Aninoasa am dat norme de îndrumare, pentru înființarea de cămine. Pentru căminul Poenărei, d. Vică Poenăreanu, sprijinătorul inițiativelor, a pus la dispoziție, casele bătrânești din Poenărei, iar pentru căminul din Corbi, comuna a cedat un teren, unde se va ridica localul căminului cultural. Ca agent de cultură, echipa a sprijinit căminul și i-a arătat drumul. Am inițiat pe intelectuali în conducerea și administrația căminului. Am pregătit pentru cămin așa zisele cadre. Au fost inițiați 5 elevi dela cursul primar complementar și numeroși săteni, în tainele altoitului, un om, ca agent veterinar, iar pentru intelectuali, subsemnatul a ținut trei lecții de sociologie, (Ce-i sociologia, sociologia monografică și monografia satului Corbi), în scopul de a nu se neglija de cămin cercetările monografice, atât de însemnate și atât de instructive. In urma acestor lecții, urmau discuții. Am dat patru serbări (trei în Corbi și una în Poenărei) cu concursul sătenilor și al învățătorilor, dela cari căminele au avut un beneficiu de 2.000 lei și ceva. In Corbi serbările au fost date chiar de săteni, puși sub conducerea unui echipier. Folosindu-ne de ghicitori, publicul asistent era activ, ca și actorii. Am meditat și trei elevi pentru cursul secundar. In domeniul acesta al culturii, am fost ajutați mult de revista „Albina" care ne venea regulat. Trebue amintită și ocupația de Duminică a sătenilor: adunați mai mulți, cu unul mai priceput în ale cititului printre ei, la primărie sau chiar la una din mesele de afară, dela cârciumă, citiau „Albina". Cunoștințele neînțelese aici erau apoi explicate de specialiștii noștri.

Activitatea echipei pe specialități

Echipa, fiind alcătuită din studenți specialiști, la care s'au adăogat în cele din urmă și tehnicieni, era firesc să lucreze și pe specialități.

1. *Activitatea medicală*. S'au dat, la dispensarul renovat de echipă, 1546 consultaţiuni, dintre care 571 bărbaţi şi 975 femei. Dintre aceşti consultaţi, 1337 au fost din comuna Corbi, iar 209 din alte comune.

S'au dat, acasă la pacienţi, numeroase consultaţiuni.

S'a făcut tratamentul antisifilitic la 41 de sifilitici, dintre care 32 au fost din comuna Corbi, iar 9 din alte comune.

S'au făcut, cu ajutorul echipei, foile familiale ale tuturor familiilor din satul Corbi (465 familii).

S'a cercetat medicina empirică locală.

S'a făcut un studiu medical al satului Corbi.

2. *Gospodărie şi menaj*. S'au ţinut la cantina echipei 15 lecţii practice culinare, la cari au participat multe corbence (dela 50 la 80). Dintre auditoarele dela prima lecţie, 35 au audiat toate lecţiile până la sfârşit.

S'au ţinut, acasă la gospodine, 62 lecţii practice de gospodărie, la care au luat parte dela 10 la 20 gospodine.

Dela 25 Iulie până la 5 August, s'a ţinut la cantina echipei un curs de bucătărie, între orele 8—13, cu elevele cursului primar complementar. (Cursul acesta a fost un mijloc de-a atrage pe gospodine).

S'au vizitat toate gospodăriile câte o singură dată; aproape 60 de gospodării au fost vizitate de 3—4 ori. In total au fost făcute 560 vizite, câte 6—8 familii pe zi.

S'au făcut 15 saltele din foi de porumb (corbenii n'au saltele).

S'au făcut rafturi pentru păstratul rufelor.

S'au organizat trei clăci (tors de lână) de către maestra de gospodărie cu concursul echipei. S'a făcut deasemenea şi un studiu al satului în direcţia specialităţii respective.

3. *Activitatea medicului veterinar*. S'au dat 73 consultaţiuni.

S'au imunizat 383 găini contra holerei.

S'au făcut 14 reacţii de tuberculizare la 14 vaci.

S'au făcut 16 reacţii de maleinizare la 16 cai.

S'au vaccinat porcii contra tetanosului.

S'au împărţit 56 găini Rhode-Island la 20 de săteni, pentru răspândirea găinilor de rasă în localitate.

S'a cules folklor veterinar şi zootehnic. S'a făcut un studiu al satului Corbi în direcţia specialităţii respective.

4. *Activitatea agronomică.* S'au ţinut trei consfătuiri cu sătenii.

S'au făcut 5 demonstraţiuni practice cu sătenii (altoiri: 2; pregătiri insecticide: 2 şi îngrijiri de pomi: 1).

S'au iniţiat 5 elevi din cursul primar complementar în materie de altoire. (S'a făcut intervenţie ca doi din ei să fie primiţi ca bursieri, dar n'au voit părinţii să-i dea).

S'au vizitat toate gospodăriile şi livezile de pomi, şi s'au dat sfaturi în toate ocaziile.

S'a făcut un muzeu de fructe, care a rămas căminului cultural.

S'au dat sătenilor ca premii cărţi de specialitate (30), 6 păsări de rasă (plymouth) şi s'au dat indicaţiuni pentru păstrarea fructelor.

S'au întocmit cu ajutorul echipei, fişele economice ale tuturor gospodarilor din satul Corbi şi s'a făcut un studiu agronomic al localităţii.

5. *Educaţia fizică.* S'au făcut şedinţe premergătoare tirului, ca luarea liniei de ochire şi triunghiul greşelilor.

S'au făcut 14 şedinţe de tir, la care au luat parte 63 din totalul de 82 tineri (tabloul tinerilor ce intră în prevederile legii pregătirii premilitare), adică 76,82% (şedinţele s'au ţinut numai sărbătoarea, fiindcă în ziua lucrătoare, tinerii erau, ba la munte, ba la hodae).

S'a făcut: înnot, volley, sărituri, excursii, etc.

S'au predat jocurile naţionale învăţate la I. S. E. F.

După începerea şcolii primare, s'au făcut exerciţii de gim-

nastică cu școlarii și s'au cercetat jocurile de copii și dansurile locale.

6. *Activitatea juridică.* Sau dat 10 consultațiuni juridice (persoane ce se judecau); s'au dat 12 lămuriri juridice (persoane ce voiau să știe ce siguranță prezintă actul, pe care-l posedă). S'a explicat unor oameni de școală principiul neretroactivității legilor. Li s'au arătat la săteni — decorați cu Bărbăție și credință — formalitățile, ce trebuiau îndeplinite, pentru anumite drepturi ale lor; s'a cercetat aspectul juridic al satului.

Toată activitatea echipei în ansamblul ei și toată activitatea echipei pe specialități valorează mult mai puțin, decât modificările aduse de echipă realității sufletești a satului Corbi. Aceste modificări vor ajuta echipei de mâine în opera ei. Merită aceste modificări, să fie amintite. Noi am făcut să se schimbe o mentalitate. Corbenii s'au arătat la început mai mult refractari problemelor de cultură. Noi am făcut ca ei să vrea cultura și pe cei cari lucrează pentu ea. Satul n'avea întâiu încredere în ceeace putea face echipa, iar la sfârșitul șederei noastre doria să nu mai plecăm.

VASILE COTIGĂ
Șeful echipei Corbi-Muscel

ACTIVITATEA ECHIPEI NUCȘOARA-MUSCEL

ECHIPA. Studenți: Gheorghe Nicolescu, teologie, șeful echipei; Năstăsel Dumitru, litere; Lupescu Gheorghe, drept; Popescu Constantin, litere; Eugenia Lupescu, medicină; Panaitescu Victor, medicină; Mironescu Dumitru, medicină veterinară; Șerbănescu Nicolae, agronomie; Bâlă Smarandache, educația fizică; Ionescu Anton, educația fizică.

Tehnicieni: Dr. I. Dogaru, medic.

Inspector al Fundației: I. Conea.

Trimiterea a trei echipe pe aceiași vale, în localități apropiate a fost desigur o intenție de pură experimentare, în sensul de a se vedea efectul produs de activitatea lor, nu izolat, deci, pentru fiecare echipă în parte, ci în ansamblu. Alegându-se o regiune de munte, s'a pus accentul pe gradul de eficacitate al acestei acțiuni comune. Intr'adevăr echipele de pe Valea Doamnei, — despre ea e vorba, — au avut aceleași nevoi de rezolvat, au pornit la drum cam după acelaș program, adoptând aceiași metodă. S'a urmărit o schimbare generală a felului de viață a locuitorilor acestei regiuni. Dacă nu s'au realizat în întregime punctele din program, nesoluționându-se decât în parte deziderațele, sunt de vină — poate — impedimentele începutului, mai ales că veniam pentru prima dată în contact cu acești oameni extrem de fideli obiceiurilor, chiar dacă ele nu erau fericite, găsind o mentalitate oarecum refractară la anumite încercări ale noastre.

Satul Nucșoara se află, dintre cele trei sate cu echipe, la

partea de nord a Văii Doamnei, deci cea mai apropiată de munte. Un sat unde cu ori câtă vigoare ar acţiona mâna omului, roadele nu se văd decât puţine şi de cele mai multe ori deloc. Căci, nu este uşor lucru să faci o treabă asupra căreia se răsbună puterile naturii. In zadar ai încerca să sapi un şanţ, bunăoară, dacă el este sortit dela început distrugerii torentelor de ploaie. Nucşoara este o regiune stâncoasă, munţii îi stau în spate, uneori ca o ameninţare, alteori ca o chemare sinceră, spre a le împodobi cu turmele, vârfurile pustii. Păduri întinse de fag, mai spre poale, de brad, pe măsură ce înălţimea creşte, se întind dela marginea satului.

Această unitate administrativă are patru cătune: Nucşoara, Secături, Sboghiţeşti şi Slatina, fiecare din ele prezentând o altă notă caracteristică. Prin urmare, este de luat în seamă caracterul extrem de variat al satului, lucru care a impus echipei o grea sforţare de a înţelege nevoile fiecărui cătun în parte, sforţându-se ca să le remedieze, pe cât mai mult posibil. In mijlocul satului se află un minunat lac, ce conţine iod şi, dacă ar exista posibilitatea de amenajare, ar fi de prevăzut satului o largă prosperitate.

Regiune de munte, Nucşoara are locuitori vânjoşi, plini de vlagă, meşteşugari ai lemnului, etc. Ocupaţia de predilecţie este creşterea vitelor, mai ales, că au muntele deasupra, ce-i cheamă năvalnic spre înălţimile lui. Cum însă aci se găseşte, în apă, iod, populaţia ţinutului suferă de *guşe* într'un procent destul de ridicat. Dar, fiindcă, mai jos de sat sunt livezi de pruni, locuitorii au cunoscut, din vreme *plaga beţiei,* care ameninţă să se extindă cât mai mult. Echipa a avut, deci, de luptat şi împotriva acestui germene păcătos, ce ameninţă vlaga acestor oameni de munte, recunoscuţi, în trecut, mai ales, prin sănătatea şi vivacitatea manifestărilor lor. Populaţia, sub raportul statistic, nu pare a fi ameninţată totuşi, de curentul descreşterii. Natalitatea este încă în pro-

gres. O boală s'a cuibărit, urmând a distruge robustimea şi, în genere, sănătatea oamenilor: e *sifilisul.* E de mirat cum de-a putut pătrunde această plagă într'un aşezământ muntos, unde omul n'a cunoscut atât de des contactul cu oraşul, de unde se ştie, porneşte germenul boalei. Realitatea ne-a arătat un procent înaintat de sifilitici, unii dintre ei prezentând un pericol iminent pentru sănătatea celorlalţi.

Satul Nucşoara are o parte din locuitori veniţi de peste munţi, din Ardeal, restul fiind băştinaşi. E un sat, format din foşti clăcaşi. Sunt oameni puternic legaţi de tradiţie, orice iniţiativă luată prinde teren, cu greu, din cauza acestui conservatorism. Autohtonismul lor s'a impus peste tot. Dar, cu toate acestea, procesul de *orăşenizare* a început să se infiltreze şi aci. Echipa a avut de luptat împotriva pericolului, organizând o vie campanie de *reîmpământenire* a vechilor jocuri şi cântece locale.

Activitatea echipei s'a îndreptat în primul rând asupra Căminului cultural, ca fiind centrul de orientare în toate problemele satului. Dar, propriu zis, nu exista decât cu numele un asemenea cămin. De mulţi ani, datorită disensiunilor dintre intelectualii satului, activitatea din cămin a fost abandonată. Deasemenea funcţiona în aceleaşi condiţiuni, adică tot numai pe hârtie, un al doilea cămin la Bahna-Rusului. Echipa le-a dat viaţă, făcându-le focare de energie creatoare spre binele localnicilor. La fel, după indicaţiile echipei s'a înfiinţat Căminul cultural „Stelian Popescu" din Brădet-Argeş.

Prin echipă s'au făcut 60 abonamente la revista „Albina". S'au ţinut şezători cu sătenii, pentru a-i înfrăţi cât mai puternic cu năzuinţele şi programul preconizat de Fundaţie.

Frecvenţa regulată la biserică a fost una dintre grijile principale ale echipei. Am vrut să dovedim localnicilor că numai printr'un exemplu viu şi urmat cu sfinţenie de către echipieri, satul va avea prilejul să vadă că nu se face numai pa-

radă de vorbe, ci că însăşi echipa este centrul de unde radiază acţiunea. In tot timpul cât am stat în sat, unul din echipieri a întreţinut, în Dumineci şi sărbători, pe săteni, în biserică, cu predici adaptate la necesităţile existente şi ţinându-se în seamă felul de înţelegere al populaţiei. In amintirea vizitei Marelui Voevod Mihai, s'a ridicat un monument de ciment, ca o amintire pentru sat.

S'a făcut un pelerinaj la monumentul eroilor vorbindu-se sătenilor despre însemnătatea istorică a morţilor la actul unirii. S'au distribuit 100 icoane dela Fundaţie.

Pe terenul muncii propriu zise, echipa s'a simţit datoare să cunoască, mai înainte de toate, locuinţa fiecărui sătean. In acest scop s'au cercetat 376 de case ale satului, spre a se şti precis cum să se vină în ajutorul localnicilor, spre înfrăţirea echipei cu dânşii şi, totodată, pentru ca fiecare membru al echipei să cunoască şi să se înduioşeze de păsurile păturei ţărăneşti.

S'au lucrat două puţuri, unul în grădina lui Gheorghe Pasul şi altul, la Secături, la săteanul Mălureanu, iar al treilea s'a început tot sub supravegherea echipei, la Vasile Belu, urmând să fie terminat de săteni.

Agronomul echipei a cercetat gospodăriile satului, mai ales grădinile de pomi, dând îndrumări sătenilor şi punând mâna demonstrativ.

Veterinarul a îngrijit vitele sătenilor.

O. N. E. F.-istul echipei s'a ocupat de instrucţia preregimentară, făcând excursii în munţi, exerciţii de luptă, etc. La tragerile de tir a avut 65 de tineri şi anume: 20 de 18 ani, 25 de 19 ani şi 20 de 20 ani. Satul a fost atras spre aceste lecţiuni, urmărindu-le atent.

In privinţa sănătăţii oamenilor echipa a avut mult de lucru. A aranjat un dispensar necesar pentru consultaţii, inaugurat cu o creştinească sfeştanie. S'au dat 1570 de consultaţii, cele

mai multe la localnici. Au venit însă bolnavi şi dela sate îndepărtate din judeţul Argeş.

Echipa, prin secţia medicală, a făcut 399 injecţii.

In genere, starea sănătăţii satului lasă mult de dorit. Hrana slabă, ferestrele mai niciodată deschise, cu toate că sunt mici, fac ca tocmai aci la munte, unde aerul este curat, locuitorii să sufere. Robustimea lor, am mai spus, e numai aparentă, organismul fiind în plină dezagregare.

Acestea sunt în linii generale modestele realizări ale Echipei regale din Nucşoara, unde impedimentele începutului şi un concurs de împrejurări puţin favorabile, au stânjenit, în parte, frumoasele năzuinţe izvorâte din dinamica tinerească a echipierilor, dornici de muncă.

ACTIVITATEA ECHIPEI GOICEA MARE - DOLJ

ECHIPA. **Studenţi:** George Vasiliu, medicină, şeful echipei; St. Marinescu, teologie; Victor Costinescu, geografie; Sebastian Popescu, drept; Dencu Serafim, agronomie; Caius Oancea, geografie.

Tehnicieni: Dr. Iosif Ghitea, medic igienist; Ion Macedonschi, inginer agronom; Negreţ Alexandru, agent sanitar.

Inspectorul Fundaţiei: Şt. Iacobescu.

Comuna Goicea Mare este aşezată pe a doua terasă a Dunării, înaltă de 40—60 metri pe malul stâng al Desnăţuiului, în partea de vest a Judeţului Dolj, la o depărtare de 51 Km. de Craiova şi la 13 km. de gara Portăreşti, de pe linia Craiova-Calafat.

Satul, după statistica făcută de către membrii echipei, are 380 de case şi 557 de familii, cu un număr total de 1.867 suflete. Solul prezintă un strat gros de 50 cm. de pământ negru, ce se aşterne deasupra altui strat, argilos, întrebuinţat — în această regiune unde lemnele sunt rare — la construcţia caselor.

In ceace priveşte vechimea acestui sat, avem prea puţine ştiri. Fapt este că ne aflăm în faţa unui sat de clăcaşi, care au fost împroprietăriţi succesiv la 1864, 1879, prin legea însurăţeilor, la 1889 prin legea Carp şi la 1921 prin legea agrară.

Satul, alcătuit exclusiv din români, printre cari din nenorocire s'a lăţit prea mult sectarismul baptist, pare a fi în rapidă creştere. De unde în 1916 nu erau în Goicea Mare decât 322

de case, astăzi numărul lor e mult ridicat. Gospodăriile, destul de bune sunt aşezate pe o serie de străzi drepte şi neîngrijite.

Acest sat Goicea Mare, mai fusese studiat în vara anului 1925 de o echipă monografică a Seminarului de Sociologie, de sub conducerea d-lui profesor D. Gusti.

Activitatea în domeniul sănătăţii. Echipa îşi începe activitatea prin instalarea unui dispensar în localul cancelariei şcoalei din sat. De îndată oamenii încep să vie, ca să consulte pe medicul echipei, numărul lor urcându-se la câte 70—90 pe zi. Totalizând consultaţiile, obţinem un număr de 2371, dintre cari numai 849 bolnavi sunt din Goicea Mare, restul de consultaţii fiind date numeroşilor bolnavi sosiţi din satele învecinate, uneori dela zeci de kilometri depărtare. Aceiaşi bolnavi venind de mai multe ori la consultaţii, numărul tratamentelor făcute se urcă la cifra de 3640, iar numărul medicamentelor împărţite la 1571. In afară de aceasta s'au făcut şi 1169 de injecţii, şi 170 de analize diverse.

Bolile întâlnite în cursul acestor consultaţii medicale au fost următoarele: 1333 boli interne, 311 de chirurgie generală, 63 otorinolaringologice, 64 neurologie, 169 dermosifiligrafie, 94 oftalmologie, 12 psihiatrie, 21 urinare-venerice, 79 ginecologie şi restul boli diverse.

In ceiace priveşte bolile sociale echipa a tratat 290 de cazuri de paludism, 37 de sifilis, 32 de tuberculoză, 3 de pelagră şi 2 de blenoragie.

O deosebită grijă a fost dată de către echipă unei epidemii de dizenterie apărută în timpul şederii ei în sat, şi care a fost sugrumată prin măsurile energice de desinfecţie şi profilaxie luate, precum şi prin injecţiile cu ser antidizenteric pe care le-a făcut medicul nostru.

Deasemenea tetanosul a dat mult de lucru echipei, mai ales din pricina faptului că el se întâlnea des la copiii noi născuţi (falcariţă) şi provenea din modul total lipsit de higienă în

care se practică în sat moșitul empiric. Desigur că echipa nu s'a mulțumit cu cele 150 de injecții antitetanice pe care le-a făcut, ci a căutat să provoace și din partea satului o reacțiune, în scopul de a apăra viața copiilor împotriva moșitului făcut de către orișice femeie, cu instrumente primitive, într'o murdărie care nu mai trebuia să fie răbdată. Insoțiți de agentul sanitar și de moașă, membrii echipei au făcut prin sat vizite domicilare tocmai în scopul de a trezi în oameni o cât de mică grijă de higienă și de a le arăta cum anume trebuie să procedeze.

In afară de aceste consultații și vizite domiciliare, echipa a ținut o permanentă legătură cu sătenii, prin convorbiri avute asupra sănătății, în tot timpul șederii în sat. S'au putut determina astfel zece săteni să-și alcătuiască o farmacie de casă, care să le vie în ajutor, alături de farmacia complectă pe care echipa a lăsat-o în grija Căminului la plecarea ei din sat.

Activitatea echipei în domeniul muncii a fost următoarea: medicii noștri veterinari au făcut maleinizări și tuberculinizări la cai și la vacile de lapte, au vaccinat toți porcii contra rugetului, toate oile contra gălbezei. In total s'au făcut 540 de consultații și 2182 inoculări.

De asemeni prin Camera de agricultură din județul Dolj s'au adus dela Brașov 85 de găini și cocoși Rhode Island care s'au distribuit sătenilor mai harnici, cu obligația ca ei să ia măsurile necesare, care le-au fost explicate, pentru a se ajunge la o regenerare a rasei păsărilor. Tot astfel echipa a intervenit și pentru regenerarea rasei porcilor, prin aducerea unui vier de rasă.

Deosebită atenție s'a dat și muncii agricole a sătenilor din Goicea. In pământurile Goicenilor, nu se seamănă decât grâu, porumb, porumb de nutreț, in și cânepă; pe ici pe colo, ovăz sau fânețuri, în special trifoi. Prin conferințe ținute de inginerul agronom, fie la sediul Căminului, în școală, fie la câmp, și

mai ales prin demonstraţii practice, s'a căutat să se deprindă sătenii la folosirea seminţelor selecţionate de plante furajere, zarzavaturi, să sădească grădini de pomi fructiferi, puşi la dispoziţie în mod gratuit de către judeţ, să stârpească viţa de vie terasă, numită în grai local „zaibar", înlocuind-o cu viţă altoită.

In privinţa nutreţului vitelor, s'a făcut o demonstraţie de păstrat nutreţ pentru iarnă care a reuşit deplin.

In zile de sărbătoare şi la şezători, s'au organizat consfătuiri cu sătenii discutându-se probleme referitoare la hrana vitelor, schimbul de seminţe bune, îngrijirea vitelor, folosirea raţională a vitelor de muncă, etc.

Cea mai mare parte din munca echipei s'a îndreptat însă spre una din problemele care păreau a fi cele mai grave în satul Goicea: proasta stare edilitară a satului. In această direcţie echipa a realizat următoarele lucruri, fără îndoială cu ajutorul satului întreg, pe care a reuşit să-l câştige de partea sa în lupta pe care a dat-o pentru transformarea totală a străzilor şi uliţelor satului. Mai întâi s'au făcut 24 de km. de şanţuri, adică şanţuri dealungul tutulor uliţelor din sat, de amândouă părţile drumului. Pe lângă şanţuri s'au pus apărători văruite, iar în dreptul porţilor s'au făcut podeţe de ciment, în număr total de 150, plus alte 250 podeţe mai simple de lemn. Pentru scurgerea apei s'au mai făcut şi 25 de tuburi de ciment îngropate în pământ. Deasemeni două poduri mari de ciment.

In cursul acestei campanii generale de muncă edilitară s'a dat o grijă deosebită fântânilor. S'au asanat astfel 83 de fântâni.

Localurile publice din sat lăsau şi ele mult de dorit. Echipa a reuşit să determine terminarea şcolii noi şi repararea celei vechi. Cimitirul satului a fost curăţit făcându-se propagandă printre săteni pentru îngrijirea cuviincioasă a mormintelor.

Satul, îndemnat astfel, ne-a ajutat, văruindu-şi casele, reparându-şi toate gardurile povârnite, şi secând bălţile, izvoare de infecţie. Echipa a făcut şi o plajă la râu, loc de scaldă pentru sat.

In ceiace priveşte activitatea echipei în domeniul vieţii sufleteşti, transcriem aci câteva rânduri din raportul special al teologului echipei:

„In primul rând, ca teolog aveam datoria faţă de conştiinţa mea şi faţă de programul Fundaţiei Principele Carol, ca în fiecare Duminecă şi sărbătoare să merg la biserică. La biserică totdeauna, fără excepţie, am participat la slujba religioasă, cântând la strană şi ţinând predică în care explicam evanghelia zilei sau însemnătatea sărbătoarei după cum era cazul.

Trebue să spun că la început când am mers la biserică, nu erau la rugăciune decât şase bătrâni şi nicio femee. Faptul acesta nu m'a descurajat şi nici nu m'a făcut să nu predic. După predică şi după îndemnuri, numărul credincioşilor s'a mărit. A doua Duminecă au fost la biserică 14 bărbaţi şi 12 femei. A treia şi mai mult şi a. m. d., până ajunsesem ca să avem cam 100 de credincioşi la biserică. In acest sat trebue să se lupte în contra mentalităţii că pentru tineri este o ruşine să meargă la biserică. Intr'o măsură, s'a mai schimbat această mentalitate, căci văzându-ne pe noi membrii echipei — băeţi tineri ca şi ei — mergând la biserică, un grup dintre ei s'a hotărît să vină. Aceştia sunt băeţi din corul înfiinţat de mine cu flăcăii din sat. Imi pare rău că nu am putut să fac un cor bisericesc cu ei. Insă ceeace m'a împiedicat a fost faptul că toţi cei din sat în tot timpul săptămânii erau ocupaţi cu munca câmpului. Dar, pentru ca să-i fi învăţat răspunsurile la sfânta liturghie, era nevoie de un timp de care ei nu dispuneau în cursul săptămânii. In Dumineci nu puteam fiindcă eram ocupat cu şezătorile sau cu Căminele Culturale înfiinţate în satele vecine.

In Dumineci am organizat șezători culturale. Pentru aceasta a trebuit să facem o scenă permanentă în aer liber și să amenajăm un loc cu bănci, pentrucă o sală de clasă ar fi fost insuficientă pentru lumea ce venea la șezătoare. La început am ținut șezători în mod regulat, însă dela 15 August de când au început nunțile, n'am mai putut să le ținem în mod regulat, întrucât erau câte 2—3 nunți în fiecare Duminecă și lumea mergea la nuntă. Programul șezătorilor a fost întocmit în felul următor: un cuvânt înainte prin care puneam în legătură pe oameni cu ceeace am făcut noi în timp de o săptămână și cu ceeace voiam să facem în săptămâna ce urma; apoi un cor și o conferință, de agricultură, de igienă, morală, sau de îngrijirea animalelor, etc. Se cântau coruri, se citeau lecturi potrivite pentru popor, fie de studenții din echipă, fie de țărani cari citeau bine; se spuneau snoave, se recitau poezii, se făceau jocuri; țăranii puneau întrebări în legătură cu conferința ținută, pentru a se lămuri, mai ales asupra chestiunilor de agricultură. După terminarea șezătorii mergeam cu flăcăii și fetele la hora ce se întindea într'o poiană pe marginea râului Desnățuiu."

„In comuna Goicea-Mare am avut a lupta și cu sectanții și anume cu creștinii după evanghelie. Asupra lor am făcut Fundației Principele Carol un referat în 40 pagini. Acești sectanți au părăsit biserica nu pentrucă au fost convinși că învățătura bisericii noastre nu ar fi bună și nu i-ar conduce la mântuire, ci mai mult din ambiție, și din certuri locale. Acești sectanți au trecut prin mai multe faze: adventism, pocăitism, tudorism".

Starea culturală. Ca instituție de cultură în Goicea se găsesc acum două școli. Una nouă cu 4 săli, terminată în vara anului 1934, și școala veche clădită din cărămidă, cu două săli, care va fi transformată în local al Căminului Cultural înființat de echipă. Incă din anul 1925 d-l Prof. D. Gusti a înfiin-

ţat, în localul săteanului N. Georgescu, o bibliotecă numărând câteva sute de volume. Cu venirea echipei, biblioteca s'a mărit la 800 volume, care sunt date la cetit locuitorilor.

Infiinţarea de cămine noi. Faptul îmbucurător al activităţii echipei noastre a fost acela că vestea muncii pe care o făceam s'a răspândit în întreaga regiune. Nu numai bolnavii veneau dela mari depărtări pentru a primi îngrijiri la dispensarul nostru, dar şi cei sănătoşi veneau să ia pilda Căminului muncitor în toate domeniile vieţii săteşti în dorinţa de a o aduce la îndeplinire şi la ei în sat. Echipa din Goicea a putut astfel să înfiinţeze 6 Cămine culturale noi: mai întâi cel din Goicea Mare, apoi la rând Goicea Mică, Bârca, Popoviceni, Cârna şi Plosca. De asemeni două Cămine mai vechi, care lâncezeau, în satele Bistreţ şi Urzicuţa, au fost readuse la viaţă.

Echipa a avut bucuria să poată înfiinţa în patru din aceste Cămine infirmerii şi anume în Goicea Mică, Popoviceni, Cârna şi Plosca. Impreună cu Dispensarul din Goicea Mare ele constituesc fără îndoială un mare ajutor pentru sănătatea întregii populaţii din regiune.

Ca încoronare a întregii noastre munci, şi pentru a lăsa o amintire în sat din partea Echipei, s'a ridicat în sat o troiţă de lemn, sculptată frumos având următoarea inscripţie:

„Această Sfântă troiţă s'a ridicat de către Echipa Regală, trimisă de Maestatea Sa Regele Carol II, în vara anului 1934, în amintirea eroilor căzuţi în răsboiul pentru întregirea neamului, 1916—1918".

In ziua de Marţi 24 Septembrie 1934 troiţa s'a inaugurat în prezenţa d-lui Profesor D. Gusti, a d-lui prefect Gârboviceanu şi a d-lui deputat Tătărăscu precum şi a tuturor sătenilor din Goicea şi din împrejurimi. Atmosfera de mare sărbătoare, aşa cum nu a mai avut vreodată prilejul să vadă Goicea Mare, a lăsat o neştearsă amintire tutulor.

Iar troiţa rămasă acolo, înseamnă şi pentru echipă şi pentru sat, chezăşia că ceva din sufletele noastre s'a legat de acel sat şi că din nou suntem gata să pornim la vară o nouă campanie de muncă.

ŞTEFAN IACOBESCU
Inspectorul echipei-Goicea Mare

ACTIVITATEA ECHIPEI FIBIȘ-BANAT

ECHIPA. Studenți. Todan Liviu, drept, șeful echipei; Șandru Vasile, drept; Popovici Ion, litere; Spânu Valeria, medicină; Mladin Traian, medicină; Botez Ecaterina, asist. socială.

Tehnicieni: Dr. Nicolae Nicolae, medic; Magiaru Gh., stud. med. veter.; Stoica Vasile, ing. agronom; Chișozan Sofia, maestră gospod.; Hegheși Rozalia, soră ocrotire; Tol Petre, student O. N. E. F.; Hockl Hans, stud. O. N. E. F.

Dela Institutul de Demografie și Recensământ: Bernea Maria, absolv. Litere; Vestemeanu Maria, licențiată științe; Boeru Gheorghe, statistician; Biräescu Gh., statistician.

Asistente sociale și surori de ocrotire: Onciu Elisabeta, asistentă socială; Nasta Lucia, asistentă socială; Gașpar Sofia, soră de ocrotire; Cohan Ana, soră de ocrotire.

5 membri germani au format o secție de studii minoritare: Boden Clara, Wendel Hans, Reiter Willi, Awender Hans, Borsche Alois.

Inspectorul Fundației: Dr. Sabin Manuilă.

Expediției culturale organizată de către Fundația Regală Principele Carol în Fibiș, i s'a adus obiecțiunea, că activează pe un teren deștelenit, și încearcă să culturalizeze o populație, care nu are nevoie de îndrumări speciale pentru a-și valorifica la maximum munca sa. Se poate, ca dintre satele în cari au activat echipe studențești, Fibișul să fie cel mai avansat. Să examinăm, cari sunt avantagiile acestei situațiuni și ce probleme de rezolvat există în acest frumos sat bănățean.

Satul este situat la centrul geografic al triunghiului Timișora—Lipova—Arad, la câte 30 Km. distanță de fiecare. Origina satului nu se cunoaște. Documentele găsite în sat sunt

din secolul al XVIII-lea (data construcţiei bisericii; registre de stare civilă; testamente; etc.). Regiunea este de câmpie, cu foarte mici înclinaţiuni deluroase.

Populaţia este 2.161 locuitori cu 663 familii.

Numărul	populaţiei	a fost de:	2.431	la	1869
„	„	„	2.305	„	1880
„	„	„	2.221	„	1890
„	„	„	2.346	„	1900
„	„	„	2.428	„	1910
„	„	„	2.161	„	1930

Dacă numărul populaţiei s'a menţinut încă la un nivel destul de apreciabil, aceasta se datoreşte colonizărilor făcute în timpul din urmă pe scară întinsă. Populaţia indigenă scade vertiginos. In sat avem 1.417 Români, 389 Germani şi 343 Unguri. Germanii apar pe la anul 1800, iar Ungurii au fost aduşi ca servitori şi argaţi la curţile moşierilor în tot cursul sec. XIX-lea.

Românii sunt aşezaţi la Sud, Germanii la Nord, iar Ungurii sunt răsfiraţi pe toată suprafaţa satului.

Românii sunt ortodocşi, Ungurii şi Germanii sunt catolici. Există deci două biserici şi două cimitire, după confesiuni.

Viaţa culturală a satului este la nivel destul de ridicat. Ştiutorii de carte sunt mulţi. La Români 72.4%, la Germani 96.6%, iar la Unguri 75.1% din populaţie ştiu carte. Fiecare neam are manifestări culturale independente. Există unele ocaziuni de întâlnire pe acest teren între Români şi Germani.

Viaţa religioasă este intensă, populaţia poartă o deosebită grijă bisericilor şi problemelor religioase.

Viaţa economică este destul de avansată. Casele sunt mari şi bine construite, curtea gospodărească plină de animale şi acareturi. Pământul este exploatat intensiv şi cu multă pricepere. Există un cult pentru muncă şi pentru valorile materiale.

Se face agricultură, grădinărit, viticultură, dar mai ales zoocultură.

Se poate, deci afirma că populaţia din Fibiş are o stare materială bună, deşi satul nu contează între satele bogate din Banat. Buna stare se datoreşte muncii intense a populaţiei şi nu şi întinderii ţarinelor.

Iată în rezumat oglinda satului, în care a descins echipa regală studenţească, pentru a face muncă culturală în timpul verii anului 1934. Echipa s'a compus din 6 studenţi şi 6 tehnicieni, precum şi un număr însemnat de membri asociaţi, cari au lucrat în cadrele echipei.

Studiul problemelor din sat a fost făcut concomitent cu munca constructivă şi suntem siguri, că s'a făcut tot ce putea face o echipă improvizată, dispunând de un timp limitat şi lipsită fiind de alte mijloace decât propria ei muncă.

Inainte de a trece la o expunere sistematică a problemelor şi a activităţii echipei, trebuie să remarc două fapte importante şi anume:

In ziua de 7 Septemvrie 1934, echipa a primit Inalta vizită a Majestăţii Sale Regelui Carol al II-lea, Părintele Echipelor Regale, dirijate cu atâta suflet de d-l Profesor D. Gusti.

Majestatea Sa s'a informat detailat despre situaţia satului şi despre munca Echipei. Raportul general a fost citit, discutat şi aprofundat în faţa Majestăţii Sale. Satul şi Echipa au fost deopotrivă fericiţi de Inalta vizită. Peste câteva zile, cu ocazia prezidării lucrărilor de desgropare a cetăţii Capitalei Dacilor, Majestatea Sa a remarcat importanţa deosebită a muncii constructive, făcută de tineretul universitar, prin următoarele cuvinte: „Sarmisegetuza şi Fibişul sunt pentru Mine două puncte cardinale în această operă". Această apreciere Regală a fost săpată adânc, deopotrivă, în sufletul studenţilor, cărora li se adresa şi în marmora care a servit ca soclu pentru

bustul M. S. Regelui, ridicat de Echipă, în Fibiş, în amintirea Inaltei Sale vizite.

Al doilea fapt important l-a constituit convocarea conferinţei administrative de către d-l Prefect al Judeţului Timiş, Dr. D. Nistor, la data când s'au încheiat lucrările Echipei. La această conferinţă administrativă au participat conducătorii serviciilor publice din Timişoara şi delegaţii satelor din Banat, precum şi intelectualii din Arad.

Fiecare membru al Echipei a prezentat un raport succint despre problemele satului şi despre rezultatul activităţii Echipei în diferite domenii. Rapoartele au dat naştere la lungi şi animate discuţiuni, cari au lăsat auditorului o adâncă impresie. Importanţa deosebită a acestei manifestaţiuni nu poate fi îndeajuns subliniată. Ideile s'au răspândit, iar planurile vagi formulate de conducătorii judeţului Banatului, au început să se concretizeze spre a se transforma în fapte.

Cât de mult am fi dorit ca Majestatea Sa să fi asistat la această conferinţă plină de miez şi cu adevărat înălţătoare. Din rapoartele cetite la această conferinţă, voiu cita în cele ce urmează, fragmentele cele mai caracteristice.

Starea sanitară a satului nu este satisfăcătoare. Din cercetările statistice făcute de Echipă, rezultă că numărul morţilor este aproape egal cu cel al născuţilor. Cele mai răspândite boli sunt: bolile de stomac, tuberculoza, anemia, debilitatea şi consecinţele ei. Bolile venerice sunt relativ rare.

Pentru tratamentul bolilor s'a organizat un dispensar medical, cu medicamente, care a dat 1434 consultaţiuni gratuite şi la care au venit bolnavi şi din alte sate îndepărtate. S'au făcut anchete privind sănătatea populaţiei precum şi examenul medical al tuturor copiilor nou născuţi şi al copiilor de vârstă preşcolară, înscrişi în clasa I-a primară.

S'au făcut conferinţe la căminul cultural, în deosebi cu privire la igiena locuinţei şi alimentaţiei (Dr. N. Nicolae).

S'a făcut propagandă pentru aerisirea locuinţelor („unde nu intră soarele pe fereastră, intră doctorul pe uşă"). Sfaturile au dat rezultate satisfăcătoare vizibile.

S'a propagat consumaţia laptelui şi s'a putut verifica îmbucurătorul fapt că copiii cari au fost instruiţi să bea lapte, spre surprinderea mamelor lor, pretindeau să li se dea lapte, deşi până atunci refuzau să-l bea.

S'a făcut propagandă pentru curăţenia corporală. Aceasta deasemenea cu succes.

Bolile femeeşti au fost frecvente. S'au dat consultaţii şi s'au făcut tratamente. S'a studiat folklorul medical (D-ra Valeria Spânu, medicinistă).

In afară de colaborarea la dispensar şi la toate manifestaţiunile Echipei, studentul medicinist Mladin Traian, a făcut o interesantă anchetă privitoare la aprovizionarea cu apă a satului, şi la problema latrinelor. A constatat că: sătenii, aproape toţi, sunt pătrunşi de necesitatea fântânilor individuale, dovadă e faptul că majoritatea lor posedă fântâni, însă ele lasă de dorit din toate punctele de vedere. Cele mai multe sunt aşezate lângă casă. Latrine se găsesc la fiecare casă. „Am găsit câteva construite pe pârâiaşele ce trec prin fundul grădinilor, şi când m'am deplasat să le văd, sătenii m'au însoţit foarte bucuroşi explicându-mi că latrinele lor sunt aproape în permanenţă curate deoarece apa de ploaie le curăţă des. Le-am arătat însă că acest fapt prezintă un mare neajuns, deoarece poate răspândi diferite boli. Cazul l-am adus la cunoştinţa autorităţilor comunale, care au înţeles că trebuesc luate măsuri imediate. In ce priveşte construcţia, aceasta lasă foarte mult de dorit, căci multe dintre ele, se reduc la o groapă de ½ metru şi chiar mai puţin adânci şi neîngrădite, iar cele mai îngrijite erau îngrădite cu tulei. Chestiunea aceasta am adus-o în discuţiunea şedinţei administrative, când d-l Prefect al judeţului, în faţa primarilor şi în-

văţătorilor, a dat dispoziţii satisfăcătoare relativ la această chestiune. Noi ne-am mărginit a le vorbi despre necesitatea întreţinerii lor curate, şi ne-am propus a construi câteva latrine model".

Surorile de ocrotire (D-ra Rozalia Hegheşi, Ana Cohan şi Sofia Gaşpar), au colaborat la întreaga activitate sanitară a echipei. Au întocmit fişele familiale, au colaborat la anchete privitoare la bolile de cari a suferit populaţia în cursul ultimilor 12 luni şi la asistenţa medicală ce s'a dat bolnavilor în acest timp. Au examinat la domiciliu, şi au adus la dispensar pe toţi copiii sub un an şi pe cei de vârstă preşcolară. Au făcut anchete privitoare la alimentaţia copiilor de şcoală.

Asistenţa socială a studiat cu deosebire problema dependenţei sociale la sate. Până azi nu există în ţara noastră nici un studiu în această privinţă. Problemele fiind complicate, studiul lor nu a putut fi terminat complect. S'au remarcat numeroasele cazuri de văduvie, orfani, concubinaj, apoi alcoolism şi infirmităţi fizice.

Asistentele au colaborat la ancheta generală, privitoare la situaţia asistenţei medicale la sate.

In timpul şederei în Fibiş, asistentele au dat şi asistenţă efectivă în cazul unde s'a simţit vreo nevoie imediată.

Echipa de asistente condusă de d-na Dr. Manuilă, s'a compus din D-rele: E. Botez, Dr. Lucia Nasta şi Elisabeta Onciu.

Starea şi mişcarea populaţiei a fost studiată de un grup de statisticieni dela Institutul de Demografie şi Recensământ, compus din d-ra Maria Vestemeanu, D-ra Maria Bernea şi d-l G. Boeru.

Problema centrală a Banatului este problema populaţiei. Este suficient să amintim că Fibişul a avut la 1869, 2431 locuitori iar la 1930 numai 2161. Şi în această din urmă cifră se cuprind şi coloniştii recenţi, în număr de 350, aduşi de regimul românesc. Populaţia scade, deci, în ritm foarte viu.

S'a studiat în primul loc stratificarea actuală a populației pe vârste, pe neamuri, pe sexe, pe profesiuni. etc. Apoi s'a cercetat mişcarea populației pe 155 ani, adică din anul 1779. S'a extras copie depe fiecare act de naştere, moarte şi căsătorie pe toată această epocă. Datele sunt actualmente în cercetare.

Se vor întocmi arbori genealogici spre a se putea urmări filiațiunile. Se studiază actualmente problema fertilității femeilor şi cauza sterilității lor.

Medicina veterinară a activat în tot domeniul zootehniei. La sosirea echipei s'a găsit o epidemie mare de pestă porcină. Boala a provocat pierderile cele mai însemnate în urma vaccinărilor antirugetice şi a nedeclarării la timp a cazurilor de îmbolnăviri. Luându-se măsuri de poliția sanitară veterinară, epidemia a fost stinsă.

S'a studiat inventarul animal al satului. Fibişenii sunt crescători de animale şi ştiu a aprecia o vită frumoasă. Aci este locul să se facă un plan sistematic, zootehnic, care cu certitudine ar da rezultate satisfăcătoare.

S'a dat o deosebită atenție reproducătorilor satului. S'a întocmit planul de construcție al grajdului comunal, pe locul islazului comunal. S'au distribuit sătenilor găini, rasa Rhode Island şi s'a intervenit pentru aducerea de armăsari şi berbeci. Alimentația animalelor nu este tocmai rațională. S'au dat sfaturi şi s'au ținut conferințe în acest sens.

S'au dat numeroase consultații veterinare animalelor bolnave (Gh. Magearu, student veterinar).

Agricultura a fost studiată de d-nii ingineri agronomi V. Stoica şi D. Tocmacov. S'au făcut sondagii pentru analiza chimică a solului, s'au studiat plantele agricole şi spontane, însămânțările, recoltele şi plantele furajere.

S'au făcut conferințe, s'au dat consultațiuni, s'a împărțit

grâu de sământă, cu intenţiunea de a standardiza semințele întrebuințate. S'a introdus sământa de grâu Bankut 1201.

S'a studiat cultura tutunului și problema plantelor medicinale.

S'a inițiat organizarea unei cooperative de desfacerea produselor agricole.

Din cercetarea suprafețelor agricole ale satului, rezultă următoarele date: din 511 menaje agricole ale satului, 390 sunt românești (68.3%), 116 (sau 20.3%) sunt germane și 65 (11.4%) sunt maghiare.

Raportat la suprafețe, menajele sunt distribuite pe neamuri astfel:

	Români	Germani	Maghiari	Total Fibiș
Dela 1— 5 jugăre	21.02%	27.59%	50.77%	25.74%
„ 5—10 „	18.72%	18.96%	6.15%	17.34%
„ 10—20 „	36.92%	23.28%	1.54%	30.12%
„ 20—40 „	44.10%	15.52%	0.0 %	12.78%
Peste 40 „	0.52%	6.03%	0.0 %	1.58%
Numai casă și grădină..	8.72%	8.72%	41.54%	12.44%
	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Deci majoritatea mare a gospodăriilor dispune de mai puțin de 20 jugăre (69.20%). Românii sunt în special bine reprezentați în grupul dintre 10—40 jugăre. Germanii au loturile mai mari, iar Maghiarii dau proletariatul agricol al satului.

Se cultivă în măsură mare cereale și în măsură mai mică furaje și plante industriale.

Viile sunt destul de întinse, însă se cultivă în majoritate hibrizi.

Se întrebuințează mașini agricole numeroase. Astfel s'au găsit 34 mașini de semănat, 70 vânturătoare, 7 batoze acționate cu vapori, 1 mașină pentru treerat trifoi și lucernă. In afară de acestea, fiecare gospodărie posedă unelte agricole perfecționate.

Recolta anului 1934 a fost următoarea pe jugăr: grâul 700 kgr.; lintea 160 kgr.; orzul 600 kgr.; ovăzul 550 kgr.; porumbul 715 kgr.; greutatea grâului a fost de 76—81 kgr.

Gospodăria casnică a fost dată în grija maestrei de gospodărie Sofia Chişozan. D-sa a studiat alimentaţia copiilor, a îndrumat gospodăria echipei, a făcut lecţii de gospodărie cu fetele din şcoală şi a vizitat gospodăriile din sat, dând instrucţiunile cuvenite sătencelor. Deasemenea a colaborat la programele culturale ale Căminului Cultural.

Problema principală a sătencii este următoarea: din cauza excesului de activitate în munca câmpului, sătencele îşi neglijează gospodăria şi copiii, petrecând majoritatea timpului la câmp, unde muncesc alături de bărbaţi. Sătencele trebuiesc convinse că este mai economic pentru gospodăria lor să stea acasă unde să facă lucrări casnice, gospodărie şi să păzească avutul, decât să facă la câmp o muncă istovitoare şi dăunătoare sănătăţii lor şi mai ales îngrijirii copiilor.

Problema populaţiei minoritare a fost studiată în mod sumar de către d. Gh. Biràescu. Ne-a interesat aşezarea minorităţilor în sat, manifestarea lor în timpul imperiului maghiar şi situaţia lor sub regimul românenesc. Lucrarea încă nu este terminată.

Pentru studiul problemei *religioase-morale*, echipa a cooptat în sânul ei pe Părintele Gh. Todan, preotul satului. Este locul să amintim, că acest domeniu n'a fost în suferinţă înainte de venirea Echipei în Fibiş. Preotul satului are o autoritate deosebită în sat, este un conducător respectat, iubit şi ascultat de populaţie. De nimic nu sunt fibişenii mai mândri decât de preotul lor. Aceasta explică, pentruce biserica este întotdeauna frecventată de credincioşi, iar sectarismul odinioară răspândit, astăzi este în dispariţie.

Biserica este frumoasă şi foarte bine îngrijită. Există şi o biserică catolică. Majoritatea populaţiei este strict supravegiată de preot.

S'a plantat și reparat grădinița monumentului Eroilor din războiu, ridicat în fața bisericii ortodoxe.

Vița culturală a satului este destul de intensă. Sunt trei școli: una românească cu 2 învățători, una germană cu 1 învățător, și una maghiară cu 1 învățător. Populația știe carte în proporție de 81.4%. Deci analfabetismul este foarte redus.

Echipa a organizat un cămin cultural model, care s'a instalat în Casa Culturală din clădirea Primăriei.

Studentul însărcinat cu partea culturală a fost în contact permanent cu populația și a adunat un material bogat de folklor.

Am făcut apel și la domnii profeori Breazul și Givulescu pentru studiul folklorului muzical.

Astăzi avem un însemnat număr de înregistrări fonografice de o reală valoare artistică.

La Căminul Cultural s'a organizat un început de muzeu sătesc, apoi biblioteca, ce cuprinde astăzi 687 volume.

Pe lângă corul bărbătesc, care exista la venirea Echipei în sat, s'a organizat un cor mixt, care numără 120 persoane, și care s'a prezentat și în fața M. S. Regelui.

S'au organizat șezători și serbări în fiecare Duminică, la care a participat întreg satul. S'a jucat teatru, s'a cântat, declamat și dansat.

S'a organizat un festival în onoarea domnului Prof. D. Gusti, s'a organizat primirea M. S. Regelui și în fine s'au organizat serbările pentru desvelirea bustului M. S. Regelui.

La această secțiune au activat d-nii: Ion Popovici, studentul la litere și învățător-director P. Trăilescu, cooptat ca membru al Echipei.

Educația fizică a fost lăsată în grija d lui Petre Tol, absolvent al I. S. E. F., ajutat la început de încă un coleg al D-sale, trimis de O. N. E. F.

Din raportul D-sale cităm următoarele:

„Problemele de cari ne-am ocupat cu deosebire au fost următoarele:

1. Gradul de desvoltare fizică a tineretului de aci.
2. Introducerea educației fizice la sate.
3. Reînvierea portului și dansului național.
4. Desvoltarea sentimentului național.

In acest scop am făcut următoarele:

Am examinat copiii făcând măsurători antropometrice, adică mărimea, puterea și rezistența copiilor, din cari am constatat slaba desvoltare fizică a lor, care se datorează următoarelor cauze:

Căsătoria prea timpurie (băeții 16 ani, fetele sub 14). Munca prea grea, în general.

Punerea la muncă a copilului la o vârstă prea fragedă.

Lipsa de igienă (adică nu mănâncă regulat, nu beau lapte, etc., etc.).

La venirea noastră în Fibiș am găsit copiii palizi, cu defecte de atitudini (spinare încovoiată, umeri căzuți și altele) cari prin o simplă gimnastică s'ar fi îndreptat, iar sătenii ne-au întâmpinat cu zisa lor: „facem noi destulă gimnastică la coasă și la sapă până ne iese prin spate".

In această situație au început jocurile mici pentru copii și cu dansurile naționale pentru flăcăi și fete.

Rezultate: cu copiii am ajuns până acolo că execută programul de gimnastică după comandă și din îndemnul lor și-au făcut haine de gimnastică.

Pentru reînvierea portului și dansului național, la fiecare horă s'a dat întâietate și s'au preferat fetele și flăcăii îmbrăcați în costume naționale, membrii echipei servind drept exemplu.

Pentru desvoltarea sentimentului patriotic, am trecut dela jocuri mari la asociație, la istorisiri din viețile eroilor, la mar-

șuri cu cântece, în special cântece patriotice, mișcări de ordine, pregătindu-i totodată să tragă cu arma la țintă.

Ca rezumat, în domeniul educației fizice, s'a făcut până acum:

Terenul de joc din curtea Primăriei.

Terenul sportiv la câmp.

Terenul de volley-ball din fața reședinței echipei.

Intenții pentru viitor:

1. Prezența sorei de ocrotire să devină o realitate pentru a putea supraveghea copiii în manifestările lor.

2. Construirea unui bazin mic și eftin la Isvorul din Vale, unde copiii să se scalde și să învețe să înoate.

3. Sișta (poligon de tir), unde tineretul să învețe a trage cu arma la țintă.

4. Organizarea tineretului într'o asociație sportivă (cercetășie).

Toate acestea sunt făcute cu două scopuri:

a) Întărirea copiilor și scăparea de boli.

b) Pregătirea și oțelirea lor în vederea serviciului militar mai redus ce se va face cu cei ce au fost instruiți în felul arătat mai sus".

Manifestările juridice ale satului au fost studiate de d-nii L. Todan și V. Șandru, studenți la Drept.

Astfel au cercetat problema căsătoriilor premature, constatând numeroase căsătorii între tinerii de 14 ani (fete) și 17 ani (băeți). Motivul este de ordin economic. Concubinajul este destul de rar.

Administrația satului este suficientă sub raportul formal, dar lipsește spiritul de asistență devotată.

S'au studiat toate cauzele de proces pendinte. S'au găsit multe cazuri de amenzi fiscale, moșteniri, rente viagere, conversiuni, vânzări și cumpărări și văduve de războiu.

Echipa minoritară. Pentru studiul problemelor minoritare am

Expoziţia echipelor studenţeşti: Echipa Goicea-Mare

organizat o echipă specială, compusă numai din studenţi germani, cari au colaborat cu noi în cei mai buni termeni, stabilind prin aceasta primul contact de colaborare în opera de culturalizare a satelor mixte româno-minoritare.

Citām din raportul domnului Hans Wendel, student german, cele ce urmează:

„Tema noastră a fost cercetarea problemelor ştiinţifice, mână în mână cu tovarăşii noştri români din echipă. Specialmente, cu privire la problema colonizării satului Fibiş cu Germani, am constatat că elementul german a intrat în comună prin infiltrare din comunele din apropiere. Relativ puţine familii au venit nemijlocit din Germania. (Würtemberg şi regiunea Rinului), infiltrare începută la 1803.

Pentru scopuri statistice am scos fişele individuale de naştere, căsătorie şi moarte a indivizilor catolici din sat, din arhiva parohiei catolice din Maşloc.

Am lucrat în secţia economică, stabilind în colaborare cu colegii români, posesiunea familială a tuturor familiilor din sat.

Colega noastră, d-ra Clara Boden, a făcut ancheta sanitară la familiile germane.

Willy Reiter a cules folklorul german din sat. Domnul director al şcoalei germane, d. Borsche şi colegul Iosef Awender, au lucrat în secţia statistică. Modesta mea persoană în secţia statistică şi economică.

Mă simt dator să relev că în toate lucrările noastre am găsit bunăvoinţa colegilor noştri români şi mai ales ajutorul d-lui Inspector al Echipei.

Membrii echipei germane au fost următorii: D-ra Clara Boden, studentă la medicină, d. Alois Borsche, învăţător-director, d. Hans Wendel, d. Awender, d. Mettler şi d. Reiter".

Infăptuirile edilitare, în ordine cronologică, au fost următoarele (citez din raportul d-lui L. Todan, şeful Echipei):

„1. Curăţirea şanţurilor şi trasarea de şanţuri noui, acolo

unde nu existau, repararea gardurilor, vopsirea și văruirea caselor aproape în întreg satul. Prin îndemnuri, prin conferințe ținute cu ocazia șezătorilor culturale, prin publicitatea organizată cu ajutorul administrației comunale și prin participarea efectivă la lucru — cel dintâi exemplu în acest sens a fost curățenia și îngrijirea căminului echipei, în interior și exterior — echipa a desvoltat o puternică campanie de asanare a străzilor.

A fost suficient să se pornească câțiva gospodari pe treabă și încetul cu încetul tot satul a început să imite. Se spoiau casele, se săpau șanțuri, se reparau garduri, se văruiau pomii și întreg satul era angajat în această frenezie edilitară, de care se uimeau vecinii atunci când veneau la dispensar: „da ce i-o fi apucat pe fibișeni, că doar nu-s Pascile (Paștele)".

2. In jurul „Monumentului Eroilor" împrejmuit numai cu un gard la venirea noastră, s'a realizat o grădiniță împodobită artistic cu flori, diverse plantații și pietriș colorat. Echipa întreagă a participat la această lucrare cu muncă efectivă.

Sătenii au adus la această lucrare câteva care cu cărămizi de iarbă. S'au mai adus cu această ocazie câteva camioane de pietriș colorat dela Lipova (30 km. depărtare de Fibiș) și diverse plantații din Timișoara. Domnul Ing. Demetrovici, directorul serv. Horticol al Municipiului Timișoara, ne-a pus la dispoziție toate plantațiile de cari a fost nevoie.

Exemplul dat de populația românească înfrumusețând „Monumentul Eroilor" din fața bisericii românești, a fost imitat de populația germană, care face acelaș lucru la biserica nemțească.

3. Repararea bisericii prin concursul efectiv al țăranilor.

Indemnurile de fiecare zi ale echipei noastre, cuvintele Părintelui Todan — membru cooptat al echipei — au convins populațiunea că prosperitatea satului nu se poate atinge, decât în momentul în care cu toți vor participa, prin

muncă însufleţită şi desinteresată, la lucrările de renovare ale clădirilor publice din sat. Ţăranii au adus nenumărate care de nisip şi unii din ei au participat în permanenţă la tencuirea bisericii, la vopsirea gardului, etc. Repararea bisericii marchează cel dintâi jalon stabil în opera de edilitare a satului, prin prestaţiunea gratuită de servicii a sătenilor.

4. Repararea şoselei dela gară până'n sat şi în tot cuprinsul satului; repararea drumurilor din întreg satul.

Cu ocaziunea vizitei M. S. Regelui s'a început repararea şoselei dela gară până'n sat.

După vizita M. S. Regelui, sătenii continuă cu repararea drumurilor din întreg satul.

5. S'a făcut o alee cu nisip, dela biserică până la terenul de sport, nisipul fiind adus de săteni.

6. In faţa bisericii a fost ridicat un catarg de 30 m. înălţime. In vârful lui s'a arborat un drapel, iar mai jos un Petrolux, care luminează întreg centrul satului.

7. Instalarea lămpilor „Petrolux": una la sala căminului cultural, două la sediul echipei şi una la locul de joc pentru copii.

8. S'au făcut indicatoare de direcţie noi şi practice, la răscrucea drumurilor, în locul celor vechi defectuoase, astfel ca şi vehiculele-maşini cari fac rute mari, să se poată orienta. Textul indicatoarelor a fost schimbat, arătându-se oraşul apropiat şi distanţa exprimată în km. până la el.

9. S'au corectat stâlpii cari indicau greşit kilometrajul, fixându-se prin aceasta adevăratul rol al lor.

10. S'au făcut planuri pentru:

a) Construirea de grajduri noui, pentru animalele de reproducţie ale satului.

b) Pentru construirea unei băi de iarnă, cu duşuri.

c) Pentru construirea „Casei de Ocrotire", cu locuinţă pentru sora de ocrotire, dispensar şi sală de lectură.

Sumele necesare pentru aceste construcţii au fost obţinute.

Cele două construcţii, casa de ocrotire şi baia populară, se vor face în curtea Căminului Cultural, cea dintâi din grajdul taurilor şi cea de a doua din grajdul porcilor.

Grajdurile comunale vor fi mutate la marginea satului.

In felul acesta toate edificiile publice din sat vor fi grupate într'un tot unitar şi sistematic în centrul satului, servind drept model de imitat, pentru satele vecine.

11. Ridicarea busului M. S. Regelui, în amintirea vizitei dela Fibiş din 7 Septemvrie 1934, înconjurarea monumentului cu o grădină-parc prin concursul efectiv al sătenilor.

Această lucrare reprezintă pentru echipa noastră încoronarea unei metode de lucru, reuşita unei idei pe care am urmărit-o neîntrerupt, aceea de a introduce un element nou în mentalitatea ţăranului, făcându-l să înţeleagă că numai el este în măsură de a-şi ameliora condiţiunile de trai, punând umărul său la orice lucrare care ar aduce folos satului sau i-ar spori prestigiul.

Impletind colaborarea judeţului cu munca prestată în mod gratuit de săteni, acest eveniment istoric pentru comuna Fibiş, care este inaugurarea bustului M. S. Regelui Carol al II-lea, poartă pecetea acestei metode de lucru ce s'a dovedit eficace.

Incercarea echipei noastre de a schimba aspectul satului cu ajutorul sătenilor, cu propriile lor braţe, s'a lovit la început de marginile unei mentalităţi înguste, care considera orice lucrare de interes obştesc de competinţa autorităţilor administrative. Incetul cu încetul ţăranii au fost convinşi că şanţurile şoselei şi orice lucrare de interes obştesc trebue să fie făcută de propriile lor braţe, că ajutorul nu trebuie aşteptat numai dela autorităţi, ci el trebuie căutat între ei.

Sătenii au adus pentru ridicarea terenului şi pentru a-l face accesibil plantaţiunilor, 200 care de pământ şi 20 care de cărămizi de pajişte. Intreaga muncă manuală, premenirea pământului, facerea plantaţiunilor, a fost făcută de populaţia din

Fibiş. La sfaturile preotului, conducerea administrativă a satului, a premers cu exemplul: In zorii zilei de 27 Septemvrie, carele consilierilor comunali în frunte cu al părintelui Todan, sosesc cu pământ în faţa primăriei şi exemplul lor este urmat de aproape întreg satul.

S'au mai construit cu această ocazie 3 poduri de beton în faţa primăriei şi s'a ridicat un gard în curtea primărei.

Grădina din jurul monumentului a fost înconjurată de un gard de fier, cheltuelile fiind suportate în întregime de bugetul comunal".

In rezumat se poate conchide asupra următoarelor rezultate concrete datorite echipei:

1. Aspectul exterior al satului s'a schimbat complect în bine.

2. S'a grupat interesul satului în jurul Căminului Cultural care are o activitate permanentă şi foarte însufleţită.

3. Populaţia impresionată de vizita M. S. Regelui, s'a pătruns de o vie recunoştinţă şi dragoste faţă de Purtătorul de grijă a satului.

4. Echipa a intrat adânc în sufletul sătenilor, cari o recheamă, manifestându-se dragoste pentru membrii echipei.

5. S'a creat cea mai potrivită atmosferă pentru opera de culturalizare şi civilizare a satului. Ţăranii şi-au schimbat părerile cu totul defavorabile, ce le aveau despre intelectualii cari treceau prin sat.

Dr. SABIN MANUILĂ
Inspector al Echipei Fibiş-Timiş

ACTIVITATEA ECHIPEI LEȘU - NĂSĂUD

ECHIPA. **Studenți:** Anton Coșbuc, litere, șeful echipei; Clemence Tomaziu, doctorand medicină umană; Florea Florescu, litere; Caius Urdea, geografie; Natalia Munteanu, științe naturale; Barta I., educație fizică; Victor Pușcariu, educație fizică; Ion Dejica, doctorand med. veter.; Alexandru Minculescu, absolvent agronomie; Maria Vesa, gospodărie.

Tehnicieni: Dr. Bodescu, medic uman, Năsăud; Dr. Moldovanu, medic veterinar, Rodna; Ing. Ionescu Al., agronom, Bistrița; Gh. Oancea, prof. muzică.

Inspectorul Fundației: preot Gr. Popescu.

„Sper că sunteți toți convinși de munca ce vi se cere... Nu plecați acolo ca să faceți muncă de paradă, ci să întreprindeți o lucrare, care trebue să lase urme trainice în fiecare sat"...

Așa ne-a spus M. S. Regele într'o zi de la începutul lunei lui Cuptor din anul 1934 la Fundația Principele Carol... Și cu gând bun la Dumnezeu am plecat cu cei 8 studenți și 6 tehnicieni, toți fii de săteni, cari am alcătuit echipa noastră de lucru, în comuna Leșu din județul Năsăud, cu dorința Maestății Sale în inimă, cu hotărîre nestrămutată de a fi vrednici ascultători ai cuvântului încredințat.

Drum lung până acolo. Leșu este un sat de munte, ascuns în fundul Ardealului, în părțile someșene, sat de foști grăniceri, așezat în spatele masivului Rodnei, nu departe de Inău, care se vede în zare, cu vârful pleșuv, ca un moșneag albit de trecute vremuiri. Inumără peste 500 familii și aproape 2000

suflete. Heniul-Mare de 1610 m. înălțime și Blidariul îl strejuesc deoparte și de alta ca două metereze, printre care se rostogolesc apele repezi ale Leșului și afluentului său Leștiorul, ce-și dau întâlnire chiar în mijlocul satului.

De multe ori Leștiorul, — mai ales primăvara — vine năvalnic, târând după sine buștenii brazilor din munte și rupturi din stâncile, ce i se împotrivesc, păgubind sătenii, cu toate că locuințele sunt răsfirate pe o întindere de 20 km., ca oile Dochiei din legendă, încremenite de furtuna ce s'a pogorît pe furiș din munte.

Satul a fost înființat după anul 1547, fiindcă la această dată nu-l găsim trecut în catastifele de dări ale orașului Bistrița. In aceste documente îl aflăm însă în anul 1603. Primul preot amintit este Popa Anduica. In 1640 satul avea 10 gospodării, în 1711, 36 gospodării.

Intemeerea satului s'ar datora celor 5 familii: Moț, Hurdiș, Todica, Varvari și Constantin, cari au venit din țara leșească, la cari s'au adăogat mai târziu familiile: Solcan din Solca, Gălăveneștii din Jicova și Todicanii din Todașca. Numele acestor familii se păstrează și azi.

Despre obârșia satului, tradiția spune:

„Se zice că s'au așezat mai întâi 7 Ruși veniți din Galiția „(țara leșească) cu capre și oi și aflând luncă frumoasă, cu „codri seculari, neatinși de secure, ba nici de picior omenesc, „apoi făcând oarece poiană prin tăerea pădurii spre nutrirea „caprelor, s'a format comuna Leș, după numele Leșilor, cari „mai târziu au dispărut, formându-se comuna prin emigrare „mai mult de prin sate bucovinene, precum și ardelene, aflând „bune mijloace de trai și creșterea vitelor...“ (Arhiva Someșană Nr. 16).

Există și o a treia ipoteză că satul Leșu ar fi fost format de oamenii din Ilva-Mică, comună învecinată, peste cari au venit

şi alţii din restul Ardealului şi Bucovina şi în acest caz numele satului s'ar trage de la slavonescul *Lesz* care înseamnă pădure. Socotesc că această ultimă ipoteză este cea mai verosimilă.

Vremuri vitrege au îndurat şi Leşenii, ca toţi Românii de pretutindeni. „In 1717 satul fost prădat de Tătari. Au ars „atunci 11 case, luând în prinsoare 4 leşeni, apoi 18 cai, 20 „boi, 30 vaci, 840 oi, 4 porci, 125 stupi, 26 gălete grâu, 39 „ovăz, 53 secară, 30 care de fân, 100 ocii (130 kg.) brânză!" Ne putem face astfel o idee de plenul laut de Tătarii prădalnici, dacă numai din Leşu au ridicat atâta bogăţie.

Se păstrează în legătură cu acest fapt şi următoarea legendă: „Tătarii au luat 300 oi ale popii Dragotă, dar la vârful Măgurii i-a ajuns popa, s'a înţeles cu ei pe limba lor şi „i-au lăsat oile!"

In 1762 satul s'a militarizat din ordinul împărătesei Maria Tereza. Leşenii devin grăniceri, paznici la hotar. Aspectul primitiv al satului se schimbă. Comandantul militar cercetează viaţa particulară a grănicerilor: purtarea în familie şi în afară, mersul gospodăriei, curăţenia, etc.

Stăpânirea actuală a comunei se întinde pe o suprafaţă de 3564 ha. păduri şi păşuni, unde pasc în voe vitele locuitorilor: 1044 boi şi vaci şi peste 4000 oi şi capre. Cai puţini: 225, mai mult pentru căratul alimentelor la „casa din câmp", cum se zice în partea locului, unde-şi îngrijesc vitele iarna. Specific este faptul că restul gospodăriei este tot grupat în jurul casei. Foarte puţini seamănă într'altă parte. Pe terenul din spatele casei în sus, fiecare om îşi pune porumb, cartofi şi fasole, care nu-i ajung nici măcar o jumătate de an.

Viaţă trudnică de leşeni, fără prea multe posibilităţi de îmbunătăţirea traiului. Lemnul din păduri nu le mai rentează. Vitele sunt fără preţ. Anul trecut a fost foamete mare în sat. Şi-au vândut vitele pe nimica toată, ca să cumpere porumb; în

urmă antraxul le-a pricinuit mari pagube. Au murit vitele, fără pic de ajutorință.

Ne-am dus la Leșu, spunând sătenilor rostul venirii noastre și cuvântul Maestății Sale: „Când veți ajunge acolo, duceți „satelor acestora toată dragostea Mea și tot sufletul Meu..."

Bucuria cu care ne-au primit a fost răsplătită prin munca hotărîtă, izvorîtă din dragostea noastră curată, în timpul celor trei luni.

O prietenie strânsă s'a legat între echipă și săteni. A fost o întrecere adevărată în săvârșirea lucrului bun și folositor.

Echipele acestea n'au avut de scop numai cercetarea monografică a satelor, cum mi s'a întâmplat să aud pe unii. Au fost echipe de muncă trudnică și cu real folos, îmbrățișând toate domeniile de activitate ale satului. Am fost călăuziți de un program de lucru bine stabilit.

De trei ani încoace, mereu s'a prevăzut în programul de activitate al Consiliului comunal din Leșu, îndiguirea Leștiorului, aducător de mari pagube sătenilor. Anul acesta s'a înfăptuit.

Cine a văzut pe studenți la lucru, tăind cu ferăstrăul, îngropând adânc în pământ digul deoparte și de alta a apei, cărând piatră și butuci, își poate da seama de bucuria și imboldul sătenilor la lucru. Au venit oamenii singuri, să ne ajute. Se simțeau onorați să țină de căpătâiul trunchiului, alături de „domnii", veniți să le facă atâta bine!

300 de brazi, tăiați după cerințele silvice, au fost curățați și târîți din păduri, de la 3—4 km. distanță, cu câte 2 cai sau 2 boi la fiecare brad, până la dig. Roiau oamenii ca furnicile, în sus și în jos, lucrând cu folos. Și, în fruntea lor, părintele Vasile Coșbuc, nepot al marelui poet Coșbuc, un adevărat preot, învățătorul Leonte, primarul și notarul satului. Oameni de ispravă, ce merită toată lauda.

Brazii Leșenilor erau pentru noi, temelii trainice din dorință

şi gând regesc, cu cari am început realizările practice, izvorîte din înţelesul unei vieţi nouă, într'un sat uitat, din fostul ţinut grăniceresc.

In mijlocul Leşului erau două fierării. Nu rareori s'au aprins, primejduind casele vecine. Sâmbătă 15 Iulie noaptea, spre Duminecă, echipa s'a trezit în strigătele de alarmă ale sătenilor. In mijlocul satului o mare vâlvătae de foc!... Ardea una din fierării. Cu mare greutate focul a fost stins de oameni şi echipă. Cel dintâi lucru făcut Luni dimineaţă, a fost mutarea fierăriilor la margine, în loc mai potrivit, bineînţeles cu aprobarea satului şi bunăvoinţa meşterilor fierari.

Trei poduri noi au apărut ca prin minune peste Leş şi Leşţior, şanţuri de scurgere şi garduri frumoase, unele noi, altele reparate, împodobind ca o haină nouă gospodăriile săteşti. Nici bălării pe drumuri, nici gunoaie prin curţi. Două săptămâni în şir au fost deajuns. Studenţii în frunte, sătenii după ei, au luat satul dintr'un cap într'altul, şi cu toată întinderea lui, lucrul s'a făcut. Am învăţat pe oameni să-şi facă groapă de gunoaie. Noi înşine am făcut o platformă model cu piatră din albia râului şi beton, bine acoperită, pentru strângerea lor.

Şoseaua de la Leş până la Ilva-Leş, 4 km., era ca vai de lume. Nu se ştia încă, cine s'o repare: judeţul sau comuna? A venit echipa şi oamenii din sat şi astăzi se poate călători, fără teamă de prăbuşire în prăpastia de alături.

Erau mândri Leşenii că s'au învrednicit de cinstea că Fundaţia Regală Principele Carol le-a trimes echipa. Această mândrie şi-o arătau mai ales în tonul şi bunăvoinţa cu cari ofereau găzduirea bolnavilor din satele vecine, veniţi să-şi tămăduiască trupul la cabinetul medical al echipei, instalat în una din camerele Căminului Cultural.

Doctorul Emil Bodescu din Năsăud, care a lucrat în echipa noastră, cu ajutoarele sale, d-şoara Tomaziu Clementina şi d. Matica, studenţi în ultimul an la Medicină, nu

mai pridideau. De câte ori n'au mâncat la orele 3 și 4 după masă. In trei luni au fost cercetați 1902 bolnavi, dându-se în total 5185 consultații și, bineînțeles, medicamentele necesare.

Timpul liber a fost întrebuințat cu studiul familiilor, cu vizite la fiecare gospodărie, cu întocmirea fișelor medicale și monografia sanitară a comunei Leșu pe ultimii ani, o bună monografie care a fost prezentată Fundației la întoarcerea noastră.

Nici doctorii veterinari Moldovanu de la Rodna și Ion Dejica, nu s'au lăsat mai prejos. Au examinat la lumina științei toate practicile veterinare empirice, pe unele recomandându-le „doftorilor din sat", și arătând răul întrebuințării altora. S'au dus în munte și în pășunile unde-și țin oamenii vitele, de au făcut vaccinarea anticărbunoasă. Au deprins pe oameni cu o metodă mai bună de castrare a vitelor, povățuindu-i în tot chipul cum să le îngrijească și să le ferească de boală, cu grajduri, adăposturi, cum să fie potcovitul, etc. La locul numit „Boscădău" au fixat cimitirul pentru vite, împrejmuindu-l cu scânduri. Am lăsat în sat cotețe model, 50 perechi cocoși și găini „Rhode Island" pentru îmbunătățirea rasei, precum și un sindicat al Leșenilor, cu statute în regulă, destul de bine organizat, pentru creșterea, îngrijirea oilor, asigurând sătenilor o mai bună rentabilitate a produselor acestor vite. Un studiu și o statistică zootehnică împodobește lucrarea practică a acestor doi merituoși veterinari.

Fiecare secțiune a echipei și-a împlinit cu drag și prisosință datoria.

Agronomii, d. ing. Ionescu de la Bistrița și Alexandru Minculescu din echipă, cu altoirea (au altoit peste 300 pomi), curățirea, îngrijirea pomilor, păstratul fructelor, prepararea nutrețului murat, stropirea zarzavatului cu insecticide. Până acum oamenii se chinuiau întinzând cânepă peste zarzavat ca să alunge cu mirosul ei omida aducătoare de pagubă. O

grădină model, lângă primărie, va servi sătenilor drept exemplu de imitat.

Datorită domnilor studenţi Victor Puşcariu şi Barta dela Educaţia Fizică, din nou se joacă în comuna Leşu: Arcăneaua, Moldoveneasca, Sârba cu fete şi Someşana. Cu cât drag executau flăcăii exerciţiile preregimentare, tragerile la ţintă, jocurile la terenul de sport! Nu se poate bănui nici punctualitatea cu care veneau în fiecare zi câte 8 fete din sat, codănace şi jucătoare la horă, ba şi femei măritate să dea ajutor d-şoarei Maria Vesa, maestra de gospodărie, la prepararea mâncărei pentru popota echipei, să înveţe şi ele în chip practic, ceeace le explica maestra la cursurile teoretice ţinute săptămânal.

Un cor frumos pe patru voci cu flăcăi, fete şi săteni în vârstă, a fost înfiinţat de d-nul prof. N. Oancea. Oricine îşi poate închipui truda profesorului Oancea, ale cărui elemente din cor n'au văzut nicicând în viaţa lor un portativ! Nu e mai puţin adevărat că şi dragostea sătenilor pentru cântec nu o poţi găsi oriunde. Toată ziua la muncă, şi seara în loc să meargă să se odihnească, veneau kilometri întregi pe jos, pentru a lua parte la repetiţiile corale, care de multe ori durau până aproape de miezul nopţii! Dela Ilva-Mică la Leşu sunt 11 km. Ion Ciupa venea de acolo pe jos, cu ceilalţi prieteni ai lui!

Cu drept cuvânt spunea un moşneag din sat: „Eu nu cânt, dar vin în toată seara să ascult cântecele frumoase ale flăcăilor şi fetelor, însuraţilor şi nevestelor şi aşa fiind, îmi pare rău că îmbătrânesc"... Şi, ca el erau mulţi alţii...

Istoricul satului l-a alcătuit cu multă competenţă d-l Anton Coşbuc, student în ultimul an la Litere, şeful echipei. Dealtfel, arhiva someşană a publicat câteva din cercetările sale în acest domeniu. Cadrul geografic l-a tratat cu multă atenţie d-l Caius Urdea, licenţiat în geografie. N'am dat ui-

ţării nici studiul florei regiunii, strângând într'un erbar toate plantele de zonă alpină a Leşului, cele de medicină populară cu descântecele, bolile şi întrebuinţarea lor şi ne-am îngrijit de igiena casei, a copiilor mai ales. Ne-am străduit să împlinim cuvântul Maestăţii Sale, „să facem pe fiecare gospodină să deschidă ferestrele şi să înţeleagă că aerul nu este un duşman, ci un prieten"... Toţi am avut această grijă, dar mai cu deosebire d-şoara Natalia Munteanu, licenţiată în Ştiinţe Naturale, care are deplină dreptate când spune în lucrarea prezentată Fundaţiei, că a fost călăuzită de un gând modest, pe care l-a realizat cu multă credinţă.

Am dat sătenilor tot felul de îndrumări, sfătuind, îndemnând „cu timp şi fără timp", cum spune Sf. Apostol Pavel, — vorbind cu fiecare om în parte, în conferinţe, mai ales în Dumineci şi sărbători, când după Sf. slujbă, se strânge tot norodul într'un foişor al Căminului Cultural, să se mai vadă om cu om din satul atât de resfirat şi să asculte „poruncile".

La Leşu se păstrează vechiul obiceiu grăniceresc de a se strânge lumea la „porunci". Primarul aduce la cunoştinţă tuturor ce măsuri a mai luat, ce s'a mai întâmplat în sat şi în ţară şi se împarte corespondenţa.

Cu multă trudă şi răbdare d-l Florea Florescu a cules producţiile poporane, studiind datinile şi obiceiurile, vrăjitoria şi fonetica. Prezenţa chemătorilor la nunţi, cari duc pe mire în mijlocul satului de se întâlneşte cu mireasa, nănaşii şi feciorii de nănaşi şi mai ales strigăturile sunt specifice Leşului, după cum fiecare baciu e gata să-ţi spună că a văzut, ba chiar era să prindă la el în colibă pe fata pădurii, care ar avea o existenţă reală, ca şi zânele îmbunate în timp de furtună cu fumul frunzelor de arţar, teiu şi paltin, puse în ziua de Ispas, la Sf. Gheorghe şi Sânzieni, în pragul uşilor. Basme mai puţine în Leşu. Descântece mai multe. Foarte multe pentru vaci. Probleme fonetice foarte preţioase pentru filolog.

Forme arhaice ca: verinos (verenus), serin (serenus). Rotacisme: nimărui, fărină, apoi: a îmbla (umbla, ambulo). Alterarea labialelor: st'ele, mun'te, cin'e,... alterarea lui *d:* rândză, Dumn'edzău sau expresii neobişnuite ca: Mân'e alaltu în loc de poimâine, ieu nu merg altu, în loc de eu nu mai merg de loc, iea s'o luatu-să (în loc de ea s'o luat).

Este atât de bogat şi interesant acest studiu folkloristic, încât l-am îndemnat stăruitor pe strângător să-l prezinte ca teză de licenţă...

Iată câteva din înfăptuirile săvârşite de o mână de oameni într'un sat, numai în timp de trei luni, expuse fugar binevoitorului cetitor, pe care desigur că îl interesează ce se poate lulucra astăzi într'un sat românesc pentru ridicarea lui.

Am dorit şi urmărit „însănătoşirea satului în toate privinţele!"...

Lacrimile cu cari ne-au petrecut sătenii până la gară la plecare, sunt dovadă că nu în zadar s'au vărsat cu căldură. Au plâns şi ei şi noi. Ceva din mireasma binecuvântată, ceva din partea cea bună a sufletului nostru a rămas, ca un trainic îndreptar de viaţă nouă în Leşu.

Am scris aceste rânduri, bunule cetitor, fără întinate gânduri de laudă. Dealtfel, lucrările realizate de noi la Leşu au fost cercetate la faţa locului de d-l Profesor D. Gusti în inspecţia făcută echipei în ziua de 17 Septemvrie, onorându-ne cu astfel de cuvinte: „Mişcat, am luat cunoştinţă de lucrările echipei, recunoscute cu sinceră laudă şi mulţumire de întreg satul. Aduc felicitările mele cele mai călduroase tuturor pentru spiritul de jertfă, închinat operei scumpe Suveranului nostru, Intemeetorul şi Conducătorul Fundaţiei şi urez echipei o reîntoarcere voioasă, cu sănătate, în Bucureşti pentru a participa la Expoziţia lucrărilor tuturor echipelor, în modul cel mai corespunzător străduinţelor şi înfăptuirilor ei".

Toţi să fim încredinţaţi şi mai ales studenţii eşiţi din sâ-

nul ţărănimii, că putem face mult bine sătenilor, că avem o sfântă datorie să alinăm suferinţele, să luminăm mintea acelora din rândul cărora Dumnezeu ne-a învrednicit să ne ridicăm!... Acesta-i drumul spre Emaus, drumul mântuirii neamului...

In această înţelegere şi lucrare stă viitorul. Hotărît lucru: noi am plecat din Leşu încredinţaţi că am făcut temeinice începuturi.

Din sufletul nostru am dăruit o parte: aceea a iubirii de aproapele, de săteanul nostru, care ne-a răsplătit cu recunoştinţa, ce nu se poate exprima, recunoştinţă ce-şi are obârşia în izvorul lacrămilor sfinte, vărsate cu căldură în duioase îmbrăţişări la plecare.

Dorim şi altora mulţumirea sufletească, ce simţim noi, echipa dela Leşu, cari ne-am împlinit datoria, răspunzând chemării Maestăţii Sale.

PR. GR. N. POPESCU
Inspector al echipei Leşu-Năsăudului

ACTIVITATEA ECHIPEI SADOVA-BUCOVINEI

ECHIPA: **Studenţi:** Macarie Gh., şeful echipei; Şerban Nicolae, litere; Dimian Cristina, medicină; Penescu Valeria, litere; Serghie C., teologie; Scurtu Ion, O. N. E. F.; Mihai Colomiţchi, veterinar; Maria Nevel, gospodărie.

Technicieni: Dr. Emil Locusteanu; soră de ocrotire, Maria Andrievici.

Inspectorul Fundaţiei: A. Marinescu-Nour.

Câteva date asupra satului.

Așezare și împrejurimi. Când s'a cercetat harta Bucovinei, spre a se alege un sat în care să se desfășoare munca de-o vară a unei echipe studențești, comuna Sadova a atras dintru început atențiunea d-lui Profesor D. Gusti. Cercetător entuziast și migălos al satelor românești, profesorul de sociologie cunoștea regiunea, fiindcă cercetase cu câțiva ani înainte satul Fundul Moldovei și știa că aici se vor găsi prieteni și se vor putea închega gânduri și fapte.

Sadova este un sat de munte, cu populație curat românească, răsfirat pe amândouă malurile râului cu acelaș nume, la câțiva kilometri de Câmpulungul Bucovinei. Alcătuit din două cătune, Gura și Fundul Sadovei, satul acesta este o străveche așezare moldovenească, unde tradiția gopodărească s'a închegat în forme de nesdruncinată legătură cu pământul Moldovei.

In partea de răsărit a satului curge apa Moldovei. Pe malul acestui râu, atât în susul, cât și în josul lui, se întinde partea

cea mai nouă a satului, cu un număr de șapte zeci de case. Așezarea cea mai veche a satului o alcătuește Fundul Sadovei, cu case mărunte și bătrâne la miază-zi, Măgura la răsărit, Obcina Feredeului la miază-noapte, iar la apus închisă de un podiș ce se prelungește până în comuna Breaza, ciudată așezare de Huțani, la vreo douăzeci de km. distanță, — Sadova se bucură de un climat cald, subalpin, cu totul deosebit de acel din împrejurimi. Această îndulcire de climă a făcut ca Sadova să fie singurul sat cu fructe din toată regiunea.

Munții din miază-zi sunt acoperiți de păduri de brad, proprietatea satului, iar la apus și miază-noapte sunt despăduriți și lăsați pentru pășuni. Din toate satele regiunii, Sadova este unul din cele mai cuprinse, și mai românești.

Toată comuna numără 513 familii, în 426 case gospodărești, cu 1890 de suflete. Unele case sunt semețe și luminoase, altele mai mici; toate însă curate și dichisite cu drag de harnicele gospodine. Intre familiile sadovene sunt unele pomenite de documente străvechi, din vremea lui Ștefan cel Mare și mai înainte; Lateș, Zbranca, Coca sunt nume păstrate în hrisoavele vremii, amintitoare de mărețe fapte ale trecutului.

Datini și tradiții. Deși în apropierea orașului, atât cât poate fi considerat „oraș" Câmpulungul Bucovinei, Sadova însă și-a păstrat neatinsă și neschimbată comoara sa de obiceiuri și de tradiții. Doar îmbrăcămintea a primit influențe orășenești și continuă încă din pasiunea unei „mode de țară", care a cucerit și aici sufletul tineretului. Opincile încep să dispară, doar bătrânii și săracii le mai poartă, fiindcă înstăriții și tineretul caută ghetele și pantofii, dar mai ales cismele. La fete a apărut broboada orășenească, ciorapii de mătase după „moda doamnelor", mărgelele în toate culorile și chiar pudra. Flăcăii își înfășură în jurul gâtului fulare de lână și de bumbac, și înlocuesc bondița înflorată cu arnici roșu și negru, cu haina orășenească de piele.

Bătrânii cu plete argintii parcă sunt străjerii de odinioară. Bătrânele poartă pe cap albe zăbranice, catrințe alese și înflorate și sumane de lână, lucrate cu migală și cu pricepere în zilele de iarnă.

Așa s'au păstrat și obiceiurile.

Nunta, o sărbătoare a satului întreg. Cu vătăjei pe cai neastâmpărați, împușcând și chiuind să spargă văile; cu luarea iertăciunii după datină; cu orații dialogate, presărate cu vorbe de duh, cu mici scenete, în care apar la rând socrii, ginerele și mireasa; în fine cu tot alaiul de altădată al nunții țărănești. „Țărăneasca" și „Arcanu" sunt dansuri specifice regiunii și într'o bună măsură, Sadovei.

Immormântarea. Vechiul ritual este păstrat aidoma: cu prasnic și pomeni îmbelșugate, cu buciume plângărețe și cu cele douăsprezece vămi ale văzduhului. Nicăeri nu se poate vedea o mai adâncă și mai simțită solidaritate în durere și suferință ca aici, în desfășurarea teatrală a unei îngropăciuni creștinești.

Marile sărbători adună la biserică de la mic, până la mare, toate sufletele. Intre sărbătorile rânduite de biserică și păstrate cu sfințenie sunt cele ale sfântului Foca, ale sfântului Chirică Șchiopul și încă altele, unde ritualul păgânesc se amestecă cu evlavia creștinească. Apoi un sfânt Ilie al ciobanilor, care se scoboară din munți să-și primească jumătate din simbrie și să închege petrecerea unei zile și-a unei nopți întregi, cu jocuri, cu chiot și cu sgomot de clocotesc văile până'n afund de munte.

Viața moral-religioasă. Sadova are trei biserici. Cea din Gura Sadovei este o construcție monumentală, cu șase turnuri, ridicată în 1900, prin osârdia poporenilor și cu sprijinul Mitropoliei din Cernăuți.

In Fundul Sadovei exista până în anul trecut numai o biserică de lemn, destul de încăpătoare, ridicată în anul 1869. Din

1931 s'a început construcţia unei alte biserici, din piatră şi cărămidă, după chipul celei din Gura Sadovei, care a fost târnosită în toamna anului trecut. Noua biserică a costat peste 6 milioane lei, din care cea mai mare parte a fost adunată prin contribuţia sătenilor şi-a primăriei satului; Fondul Bisericesc din Bucovina şi Prefectura judeţului au dat, de asemeni, larg sprijin.

Este bine să spunem aici că ridicarea acestei biserici s'a făcut numai datorită silinţei fără preget a Preotului Grigore Agapie, parohul din Fundul Sadovei, care nu a încetat o clipă să stăruie în acest gând.

In zilele de sărbătoare cele două biserici sunt neîncăpătoare pentru toţi credincioşii satului. Nu există om care să stea acasă şi să nu vină să asculte sfânta slujbă şi să se închine înaintea altarului. Respectul zilelor de post este atât de adânc înfipt în tradiţia locului, încât în aceste zile sunt interzise petrecerile şi chiar dansul celor tineri.

Cultul morţilor are în Sadova un aspect deosebit. La marile sărbători ale anului, preoţii celor două biserici citesc lungile pomelnice, de sute şi mii de nume, ale celor morţi. Pomelnicile acestea sunt scrise pe cărţulii de familie, păstrate în altar, unde sunt înscrişi morţii cu trei-patru generaţii în urmă.

Grija şi păstrarea mormintelor este una dintre preocupările religioase ale Sadovenilor.

Viaţa culturală. Sadova are o şcoală de veche tradiţie, care şi-a înţeles rostul. Invăţătorul Leon Cehoschi, care stă în fruntea şcolii de peste treizeci de ani, este unul dintre vrednicii înfăptuitori ai crezului românesc în Bucovina. Muncii sale i se datoreşte procentul redus al analfabeţilor. Astfel până la vârsta de 25 de ani, toţi locuitorii sunt ştiutori de carte; pentru rest abia 14% sunt analfabeţi.

Imediat după unire, din iniţiativa învăţătorului, a luat fiinţă

o casă de lectură cu numele „Unirea“. Biblioteca de câteva sute de volume a fost trimisă din Cernăuţi. Ea a activat până în anul 1926, când s'a înfiinţat Căminul Cultural „Zorile“, încadrat în activitatea Fundaţiei. Biblioteca Căminului numără vreo 600 de volume. Alături de această bibliotecă, mai este una a Centrului Invăţătoresc, şi alta a parohiei locale, care conţine numai cărţi de ritual şi de doctrină creştină.

Numărul cetitorilor este destul de mare. In afară de cărţile împrumutate din bibliotecă, fiecare casă are cărţile ei de literatură, cu conţinut moral-religios, cu cunoştinţe practice, apoi reviste şi ziare.

Obiceiul şezătorilor este bine îndătinat. Copiii de şcoală, tineretul de la licee şi cel rămas acasă, sub conducerea învăţătorilor, organizează şezători şi serbări cu caracter şcolar.

Viaţa economică. Sadovenii sunt crescători de vite, cărăuşi de lemne, lucrători în pădure şi la fabrici.

Fiecare gospodar are vaci de lapte. Fabricarea brânzii, atât pentru nevoile casei, cât şi pentru comerţ, este o îndeletnicire principală în sat. Vitele sunt bine îngrijite. In general banul se câştigă uşor. Sunt în sat două fabrici de cherestea, în plină activitate.

Inainte cu câţiva ani au fost în Sadova câteva cârciumi. In anul trecut rămăsese numai una, fiindcă Sadovenilor nu le place rachiul şi nici taifasul de cârciumă. Altădată, când străinii se oploşiseră aici şi îndemnau la petreceri, erau cârciumi mai multe şi chefurile se ţineau lanţ. Acest lucru îngijea obştea şi într'o hotărîre comună poporenii s'au legat cu jurământ să nu mai bea rachiu. Jurământul s'a săvârşit în ziua de 30 August 1894 şi în pomenirea veşnică a acestei hotărîri au ridicat o cruce de piatră, pe care au săpat jurământul şi sub care au îngropat un butoi cu rachiu.

Infăptuirile echipei de studenţi

In acest cadru urma să se desfăşoare munca echipei de lucru a Fundaţiei Culturale Regale „Principele Carol".

Am sosit în Sadova în miezul unei zile de Iulie. Păstori şi tăetori de păduri, sadovenii se găseau în munţi după trebi. Spre tinerii studenţi, îmbrăcaţi în hainele lor de orăşeni, cei mai mulţi stingheriţi de aceste strae, se întorceau priviri de îndoială şi de neîncredere. Era neîncrederea de pretutindeni a săteanului român, care atât de greu îşi deschide inima străinului.

A urmat o săptămână de orientare, de cunoaştere, de înodări de cunoştinţe şi de prietenii, de frăţietate, de risipirea neîncrederei de la început. In câteva ore am căpătat doi buni prieteni: Leon Cehoschi, învăţător-director, bătrân verde şi vânjos de munte, suflet limpede şi cald, şi Vasile Rusu, tânărul primar al satului, om de acţiune, neostenit sprijinitor al lucrului nostru în Sadova.

Minunile prieteniei sunt de necuprins în cuvinte. Dacă s'a putut realiza ceva în Sadova Bucovinei, în aceste trei luni de convieţuire cu satul, apoi aproape totul se datoreşte prieteniei pe care tinerii studenţi au ştiut s'o sădească în fiecare suflet, în fiecare casă de sadovean. Zi de zi, oră de oră, aceşti tineri, veniţi din tot cuprinsul ţării, au deschis uşi şi fereşti ca să intre aer şi lumină, au descătuşat suflete de oameni, cu vorbă prietenoasă, cu sfat de frate mai luminat, cu leacuri pentru boli. Casele Sadovei, de la un capăt la celălalt, au fost răscolite şi cutreerate cu stăruinţă, cu încăpăţânare, de studenţi, alungând astfel neîncrederea, risipind răul, sădind încurajarea şi nădejdea. Nu poate să fie o mai puternică dovadă de încredere acordată de oamenii simpli ai satului, unor orăşeni care veneau în numele unui cuvânt regal, decât numărul celor peste 3000 de consultaţii medicale, pe care medicul echipei le-a dat

Sadovenilor. 705 bolnavi au deschis ușa dispensarului, și și-au mărturisit boala și suferința doctorului. Dacă s'ar ști câtă neîncredere mărturisește țăranul, mai ales munteanul, în leacuri doftoricești, s'ar înțelege că numai prietenia a putut face minunea de a se vedea un sat întreg lăsându-se pe mâna unui tânăr medic, cu vorbă domoală şi cu privire senină.

Sadova, ca toate satele de pe Valea-Moldovei, merită o atentă și stăruitoare grijă medicală. Rare sunt satele în care sifilisul să fi făcut o mai adâncă pustiire ca în această regiune. In Sadova procentul sifiliticilor este, pur și simplu, înspăimântător. Imi spunea doctorul echipei: „Ar fi o greșeală să ne oprim aici cu ceeace am făcut pentru sănătatea Sadovenilor". Un cuvânt de binemeritată laudă se cuvine d-rului Emil Locusteanu și medicinistei Cristina Demian, care n'au pregetat de la nicio osteneală, timp de trei luni, diagnosticând, administrând și mângâind zi de zi, la dispensar și în fiecare casă de bolnav.

Doctorandul în medicină veterinară Colomițchi, a cutreerat munții și stânele mergând uneori în afund de munte până la 60 km. sfătuind, cercetând și lecuind vitele bolnave. 126 de vaci cu lapte au primit îngrijirea și tămăduiala științei sale, bucuros de mulțumirea ciobanilor cari nu mai pomeniseră ca un domnișor de oraș să urce în creerul munților, la stâne, cu doftorii și sfaturi de leac.

D-ra Nevel, maestră de menaj, a dus în fiecare casă de sătean o povață de bună ordine gospodărească, un îndemn către lucrul casnic, atât de frumos păstrat pe firul său de tradiție.

Cuvântul bun și cald de predică creștină al echipierului teolog Gheorghe Serghie, s'a auzit necurmat în toate zilele de sărbătoare. Migăloasa cercetare a folklorului și trecutului istoric, făcută cu stăruință și pricepere de studenții Valeria Penescu și Nicolae Şerban, a adus din Sadova adevărate fa-

guri de miere din poezia necunoscută a regiunii. Datorită sfatului de agronom, dedat cu grădina și cu ogorul, al studentului agronom Dumitru Ștefănescu s'a înființat cooperativa de consum a satului. Maestrul de educație fizică, Augustin Lateș, și studentul Ion Scurtu au reînviat străvechile dansuri naționale, cu muzica și cu ritmul lor sprinten, și au făcut ședințe de trageri cu arma, exerciții de gimnastică rațională și estetică, care au câștigat sufletul tineretului.

Prezent la toată lucrarea, prieten și coleg tuturor, a fost șeful echipei, studentul Macarie Gheorghe, păstrător al armoniei și al înțelegerii în echipă.

Muncei echipei în sat, se datorește:

Un dispensar medical, înzestrat cu medicamente și cu instrumente pentru micile intervenții;

Repararea și înșănțuirea șoselei principale, presărată ici și colo cu felinare.

Un cor religios pe patru voci, alcătuit din elementele tinere ale satului și condus cu pricepere de către cantorul bisericii;

Două echipe de jucători cu mingea, al căror șef principal și instructor este însuși primarul satului;

O echipă de buni trăgători cu arma, în care locul de prim trăgaciu îl ține Roman Nițescul;

O cooperativă de consum, cu capital și cu conducere sătească, menită să ușureze viața de obște a satului și să îndepărteze specula;

O societate de ajutor mutual pentru pierderile de vite, alcătuită în formele străvechi și păstrată în aceste forme ca să poată ușura pagubele crescătorilor de vite;

O frumoasă construcție de lemn după tipul caselor de munte, ridicată cu sprijinul bănesc al Fundației, destinată serbărilor sătești, bibliotecei și Sfatului cultural al Căminului.

In ziua de început de Octomvrie echipa regală studențească și-a încheiat lucrările. Pe terenul de sport se adunase satul

întreg. Li s'a vorbit despre lucrul nostru, dar mai ales despre pietenia celor trei luni care ne-au legat de Sadova.

Șeful echipei a spus ultimul cuvânt. Mulțumind satului pentru frățietatea deschisă ce a acordat echipei, el a mărturisit că o fărâmă din fiecare suflet de student s'a topit în pământul și în inima Sadovenilor.

A doua zi echipa a părăsit satul. Un șir nesfârșit de căruțe și o mulțime deasă de călăreți ne-au condus la gara din Câmpulung, care era neîncăpătoare pentru toți sadovenii cari ne însoțeau să ne dea salutul lor de plecare.

A. MARINESCU-NOUR
Inspectorul Echipei Sadova-Bucovinei

ACTIVITATEA ECHIPEI MIRON - COSTIN ROMAN

ECHIPA. Studenţi: Licsandru Stan, academia agricolă, şeful echipei; Diaconescu Barbu, drept; Ursu Nicolae, litere; Ghiţă Ion, ştiinţe; Popescu Teodor Bâcleş, drept; Bădescu Aurel, litere; C. Oroveanu, medicină veterinară.

Tehnicieni: Dr. Claudiu Popovici, medic.

Inspectorul Fundaţiei: Dr. Fr. Popu.

Drumul spre Miron-Costin. Eșind din orașul Roman, așezat la confluența râului Moldova cu Siretul, trebue să treci podul lung — cu aspect arhaic — de peste Moldova pentru a putea apuca pe șoseaua națională ce duce spre Piatra-Neamț. Trebue să străbați, pe vreo 6 km. un șir de terase și văi, adânci de la 1-6 m., rezultate din mutările succesive ale Moldovei în cursul vremurilor, pentruca apucând la stânga, pe drumul pietruit local, să dai de primul deal adevărat și împădurit. Treci apoi peste un rând de văi, cu firul de apă niciodată secat, și de platouri însămânțate, până ce — după un parcurs total de vreo 3 km. pe drumul lateral al șoselei — să dai de ultima terasă, pe care vezi din depărtare primele așezări ale comunei Miron-Costin.

Sunt, în total, vreo două ceasuri de mers pe jos. Mai mult o plimbare, care este plăcută și trece repede în vorba ce se înfiripă la repezeală cu sătenii.

Comuna. Impresii generale. — Conacul unui fost mare pro-

prietar — mai este în mijlocul satului conacul unui al doilea fost mare proprietar — te întâmpină cel dintâi. Din dreptul lui privirea e mai cuprinzătoare asupra terasei din faţă, pe care şi în valea căreia, e aşezat satul Brăniştenii-de-Jos şi, în continuare, satul Brăniştenii-de-Sus, ambele formând, de la anul 1935, comuna Miron-Costin, numire dată în amintirea cronicarului care se odihneşte în biserica din sat.

Pornind din loc, dai întâi la dreapta, apoi şi la stânga, de case tot mai dese şi pe drumul dintre el scoborîm panta. Te opreşte însă, la câţiva zeci de paşi, o melodie străină, care seamănă cu jazzul, ori cu foxtrotul. Priveşti într'acolo, la dreapta, şi vezi cocoţată pe pantă o casă mai acătării, care par'că ar râde de buna îngrijire şi te-ar chema să-ţi odihneşti picioarele. E prima crâşmă din comună, ţinută de un român, localnic (mai sunt alte două crâşme). Se pricepe să atragă muşterii şi să le dea deodată trei feluri de otrăvi: una fizică prin băuturi alcoolice, alta socială prin propaganda politicianistă negativă, a treia etnică prin învăţarea ţăranilor a melodiilor străine, ce se maimuţăresc la repezeală şi alungă din obiceiuri cântecele şi jocurile naţionale şi cari implicit atrag după ele şi schimonosirea portului naţional. Aparatul de radio care înlocueşte muzicanţii localnici, a fost instalat imediat ce crâşmarul a aflat de intenţia Căminului Cultural de a-şi procura un aparat de radio pentru ascultarea conferinţelor şi programului radiofonic sătesc, pentru a atrage tineretul de la băuturile ce-l duc deocamdată la găinării şi bătăi, ce lesne se pot îngroşa în furturi şi omoruri.

Ajunşi în vale, atenţia îţi este atrasă de o clădire, tot în partea dreaptă a drumului, căreia par'că i-a fost frică să se ridice mai îndrăsneaţă, de teama crâşmei care stăpâneşte. Ca format şi mărime pare a fi o cutie mare de reclamă a unei fabrici de chibrituri. Nu are firmă. O uşă şi o ferăstruică se zgâiesc spre drum, par'că le-ar fi frică să nu priveşti sau să nu intri înlăun-

tru. Afli că e cinstitul local al primăriei comunei Miron-Costin din județul Roman. E un fost local de bae din vremea răsboiului, mijloc — pe atunci — de luptă contra tifosului exantematic. Căsuța-primărie e ușurică și fără rădăcini, aşa că mereu ți-e teamă să nu se ișce vreun vântuleț mai şugubăț, să o ridice și să se joace prin aer cu ea și cu tot ce e înlăuntrul ei.

Pitorecul „budăilor". Satul acesta, în care echipa trebuia să muncească vreme de trei luni de zile, să facă în așa de scurtă vreme o muncă de uriaș, are un aspect general foarte plăcut, aspect de prospețime, de verdeață de deal, de coamă de munte, datorită izvorașelor minuscule și multiple ce te întâmpină la fiecare pas, hrănind iarba și întreținând-o totdeauna verde, crudă, tinerească. Aceste izvorașe sunt apoi, foarte multe captate, prinse în aşa zise „budăi", ce par niște știubee scobite dintr'un lemn și așezate pe locul unde firul de apă limpede cum e cristalul își scoate capul afară. Scobitura, săpată în pământ dedesubtul „budăiului", e astupată cu acesta, atfel că înlăuntrul lui apa se ridică și la înălțime de câte o jumătate de metru, pentruca printr'un ochiu făcut în „budăi" să se scurgă mai departe și, mai multe la un loc, să formeze pârâiașe, ce unindu-se dau naștere pârâului Ghirva. Desimea „budăilor" și așezarea lor în toate părțile satului și la îndemâna oricui, fac să nu se simtă lipsa fântânilor. Budăile nu seacă niciodată, nici chiar în cele mai secetoase veri, ceeace e o mare binefacere pentru locuitori și pentru vite. Binefacerea ar fi mai mare și mai multiplă dacă locuitorii s'ar pricepe să folosească rațional apa ce se dă cu atâta dărnicie, în oricare parte a satului. Această dărnicie de sine a apei pare a fi o cauză a așezării satului pe gogoașa de pământ, ce se lățește spre a cuprinde și satul alăturat la un km. Brăniștenii-de-Sus. Ambele sate geograficește au forma unui corn cu capetele mai îngroșate.

Mulțimea budăilor impresionează. In unele locuri sunt cu zecile lângă olaltă. Sunt mai multe decât cer trebuințele. Aceasta

se datorește credinții că facerea unui budăi și prinderea unui izvoraș de apă, aduce cu sine iertarea păcatelor celor morți din familie. Bună credință, creștinească credință, numai că ea trebue întărită și susținută în suflete, întrucât moda nouă a tineretului care nu mai are tăria credinței bătrânilor, face ca budăile să îmbătrânească, să putrezească, fără a fi înlocuite cu altele noi. Apoi această credință ar mai trebui complectată și cu ceva credințe igienice, cari ar putea foarte bine intra în ceata celor de natură curat religioasă. Aci e treaba și chemarea conducătorilor satului — preotul și învățătorii — cari au putut vedea cum echipa s'a străduit cu bune rezultate, să igienizeze budăile, curățindu-le interiorul, prunduind — cu ajutorul proprietarilor lor — împrejurul și împrejmuindu-le cu lemne. Va mai trebui ca fruntașii satului să desăvârșească munca începută de echipă, tot cu bune rezultate, de a se stabili cari trebue să fie budăile destinate pentru folosința numai a omului, cari budăi trebue să servească pentru spălatul rufelor, cari budăi sunt a se rezerva numai la adăpatul vitelor.

Pitorescul așezării acestor budăi e deosebit de atrăgător și specific pentru comuna Miron-Costin. El a fost mărit mult prin curățirea lor, prin împrejmuirea lor, prin prunduirea lor, făcute toate din inițiativa echipei studențești.

Aspecte din interiorul satului. Așezarea locuințelor nu are nimic edilitar. Sub stăpânirea moșierilor, clăcașul și-a făcut căsuța, acolo unde a putut, unde i s'a arătat, unde a fost silit să și-o ridice. Sunt case sărace, case moldovenești, cari nu povestesc altceva decât traiul greu al locuitorilor. Câteva doar, făcute după răsboi, după împroprietărire, dovedesc năzuința săteanului de a se adăposti în locuințe mai încăpătoare, la cari ferestrele să se poată deschide, iar ușile să se potrivească mai bine în ușori. Se vede deslușit în această comună, cum vremea scurtă, dar cu multe parale, ușor împrumutate sau ușor câștigate, din anii de după răsboi, face pe săteanul liberat de stă-

pân să se îngrijească mai de aproape de îmbunătăţirea vieţii sale. S'au cheltuit mulţi bani de către gospodarul moldovean, mai mult decât a trebuit pentru rezultatul mediocru la care a ajuns.

Aspectul general al satului e deosebit de sărăcăcios. E o sărăcie exterioară care impresionează dureros, precum încântă bogăţia sufletească a locuitorilor. Trecutul lor umil, slugarnic şi răbdător până la desnădejde, încă li-e viu în minte, mai ales celor în vârstă, cari au apucat atotputernicia moşierilor şi a celor cari au ştiut să intre în graţiile lor, fiindu-le acestora cu putinţă să anihileze orice încercare de îmbunătăţire materială încercată în cadrul legiuirilor de dinainte de răsboi. Işi dau seamă deosebit de adânc de faptul dureros că împrejurările i-au împiedecat să-şi dea copiii la şcoli mai multe, ca să iasă „domni“ din ei şi să-i ajute apoi. Ei nu pot uita că învăţătorii de dinainte de răsboi, într'o viaţă de om, n'au putut să scoată barămi un intelectual din sat dintre elevii şcoalei primare, printre cari s'au perindat elemente deosebit de promiţătoare. Sunt mulţumiţi însă şi nădăjduesc că învăţătorii tineri de după răsboi, harnici, conştienţi de rolul lor, vor îndrepta lucrurile şi în această privinţă, ca şi în altele lăsate până acum în părăsire.

Sunt conştienţi şi jalnic impresionaţi de faptul că buna lege cooperatistă a lui Spiru Haret, încercată cu succes în sat, a fost la urmă zdrobită în mod necreştinesc, neomenos, prin transformarea şireată în societate pe acţiuni, acaparatoare şi înstăritoare pentru exploatatori. Brăniştenii nu au avut până după răsboi parte decât de conducători cari n'au avut în vedere interesul obştesc.

Siliţi să se obişnuiască cu deagata — atât cât se cuvenea unui clăcaş pe care îl ţii mereu strâns în chingi şi vrei să-l ai mereu la îndemână aşa fel ca să nu poată crâcni — aşteptând totul de la moşierii pe ale căror pământuri lucrau în con-

diţiuni umilitoare, pretind şi acum totul încă de la Stat. Împroprietărirea i-a găsit complect nepregătiţi în toate direcţiile. Rupându-se prea brusc legătura cu marea proprietate, din mila căreia trăiau, văzându-se stăpâni de fapt pe câte un petec de pământ şi neavând nici un sfătuitor sincer şi cu dragoste de ei, au alunecat pe panta datoriilor, luate fără criteriu şi consumate fără control. Azi datoriile se urcă la peste 12 milioane ceeace ar reveni aproximativ 20.000 lei de gospodărie. Când oare se vor putea plăti?

Locuitorii nu ştiu folosi faptul că se află în apropierea unui oraş (Roman), unde şi-ar putea vinde produsele. Nu-şi dau seama că acest avantaj reclamă organizarea lor, aplicarea de noi sisteme de lucru, introducerea şi împământenirea de noi posibilităţi de muncă remuneratorie.

Cu toate că apa li-e la îndemână, am găsit în întreg satul numai o singură grădiniţă de flori, la văduva cu 11 copii (din cari 4 căsătoriţi) Maria Vasile Prisăcaru.

Nu ştiu ce e o grădină de zarzavat (îşi cumpără cele necesare de pe piaţa oraşului Roman). Nu înţeleg însemnătatea unei livezi cu pomi fructiferi, cu toate că în satele răzăşeşti dimprejur pot găsi pilduitoare vrednicii. Nu cunosc foloasele albinăritului, nici ale creşterii gândacilor de mătase, precum nu înţeleg să se ocupe de creşterea păsărilor, cel puţin atât cât să satisfacă bine necesităţile gospodăriei. Şi, ce regiune potrivită pentru toate aceste îndeletniciri aducătoare de mari câştiguri!

Intre alte rele ale comunei evidenţiem:

1) Existenţa a trei crâşme, cari aduc anual trei vagoane vin, plus secărica şi alte băuturi de îndobitocire;

2) Dispariţia complectă a portului naţional la fete şi primejdia dispariţiei şi la flăcăi. Vechiul şi deosebit de frumosul costum naţional nu l-am văzut decât la câţiva bătrâni cari doresc

Expoziția echipelor studențești : Echipa Nereju-Putna

să fie înmormântaţi în strămoşeştile lor podoabe, pe cari tineretul nu le mai îndrăgeşte.

Trecutul lui sărac în conducători cu dragoste de popor, explică totul. Prezentul, inundat de politicianism explică situaţia de azi, starea de spirit actuală şi greutatea ce stă în calea unei acţiuni sincere de ridicare morală şi sufletească, de îndreptare materială.

Populaţia, ocupaţia, instituţii de seamă. Numărul familiilor din comună este în total de 420, fără străini de neam (afară de câteva gospodării ţigăneşti) şi anume:

In satul Brăniştenii-de-Sus:

fam. 249 (b. 265, f. 313, băeţi 351, fete 248. Tot. sufl. 1,213).

In satul Brăniştenii-de-Jos:

fam. 171 (bărb. 183, femei 229, băeţi 249, fete 217. Tot. sufl. 878).

Vatra comunei 4—5 km. pătraţi, cu mult pământ nefolosit în vreun fel. Locuitorii posedă 2400 ha. pământ. Inventar mort argricol: câte un plug şi o grapă. Ocupaţia principală e agricultura (800 ha. porumb, 205 ha. sfeclă de zahăr, restul oz, ovăz, fasole, grâu, etc.). Se îndeletnicesc cu meşteşuguri 94 (cismărie, croitorie, comercianţi, fierari, lăutari, mecanici, morari şi slujbăşii locale).

Fabrica de zahăr din Roman i-a îndemnat să se ocupe şi cu cultura sfeclii de zahăr. Creşterea vitelor şi a oilor e îngreunată de nestabilitatea islazurilor şi de arenda, se zice, prea mare.

Biserica (una singură pentru ambele sate) e veche, din 1520. A fost reparată de mai multe ori în cursul vremurilor. Şi acum e în reparaţie. Merge însă greu din lipsa mijloacelor. Se necăjesc: preotul paroh Teodor Popovici, învăţătorii V. Lefter şi Toma şi îndeamnă enoriaşii la jertfă, cari se lasă greu. Şi e mare păcat, căci biserica este locul de odihnă a

cronicarului Miron Costin, peste care cam picură ploaia. Să probozim pe cineva? Singuri se probozesc cei cari nu înţeleg!

Şcoala: câte una în fiecare din cele două sate. Localuri bune. Frecvenţa şcolară mulţumitoare.

Cooperative: în satul Brăniştenii-de-Sus, datorită harnicului învăţător Gh. Cepoiu, există:

a) O bancă populară, tânără însă viguroasă şi

b) O cooperativă şcolară deosebit de vie. Datorită acesteia mobilierul şcoalei aproape întreg este proprietatea cooperativei care mai are şi aparat de radio. In cadrul acestei cooperative elevii fac lucrări manuale deosebit de meşteşugite cari — expuse în Octomvrie-Noemvrie 1934 cu prilejul Expoziţiei Echipelor în localul Fundaţiei Culturale Regale Principele Carol — au impresionat adânc pe vizitatori.

In satul Brăniştenii-de-Jos o fostă bancă populară cooperatistă a fost transformată în băncuţă comercială pe acţiuni. Durere!

Pe lângă şcoală, din iniţiativa învăţătorului V. Lefter, există o cooperativă şcolară de la care se aşteaptă multe.

Echipa.

Echipa a luat fiinţă din îndemnul d-lui ministru subsecretar de stat, Manolescu-Strunga, care s'a îngrijit de întreţinerea ei materială.

Lipsesc: inginerul-agronom, specialistul în educaţie fizică, maestra de gospodărie, maestru de cor. D. Ministru Manolescu-Strunga s'a îngrijit de transportul echipei de la Bucureşti la Roman, iar de aci la Miron-Costin s'a îngrijt d. prefect I. Bădareu. Echipa a luat contact cu autorităţile, instituţiile şi personalităţile din Roman. In comună a fost primită în ziua de 8 Iulie 1934 de autorităţi şi locuitori fiind recomandată de d. prefect, care a luat măsurile necesare pentru ca ea să se poată instala în localul şcoalei primare, folosind o cameră pentru dormitor, iar a doua pentru şezători, consultaţii, etc.

Prin bunăvoinţa d-sale i s'au dat spre folosinţă paturi, rufărie, veselă de la Seminarul „Sf. Gheorghe", Regimentul 14, Şcoala de arte şi meserii. Mult ajutor a dat echipei d. V. Lefter, directorul şcoalei, care a pus la îndemâna ei, în mod gratuit, zarzavatul necesar în primele două săptămâni, până la aranjarea popotei, cum şi bucătăria, bucătăreasa şi omul de serviciu pe tot timpul şederii echipei în sat. Lemnele de foc au fost dăruite de către d. ministru Stunga şi d. prefect Bădareu, care a mai dăruit şi 200 kg. făină bună de porumb.

Imediat după sosirea în comună, echipa a luat contact cu autorităţile, cu instituţiile şi personalităţile locale, explicând rostul ei în localitate. In zilele următoare, după ce s'au fixat atribuţiile fiecărui echiper, s'a început munca de cunoaştere a satului, a locuitorilor, a condiţiilor lor de viaţă morală şi materială, pentru care scop a vizitat fiecare gospodărie în parte, a stat de vorbă cu fiecare sătean, iar când aceştia erau la câmp, echipierii au plecat acolo.

Felul în care a fost privită echipa. Cu toată recomandarea d-lui prefect al judeţului, echipa, la început şi în tot cursul lunii Iulie, a fost privită cu neîncredere. Credeau că ea va face politică, sau că le va aduce cine ştie ce neplăceri de ordin administrativ ori financiar (impozite, taxe, etc.). Mai apoi s'a înrădăcinat gândul că ea e trimisă şi bine plătită, pentruca să se odihnească şi să petreacă. Dealtcum era în interesul câtorva persoane cu influenţe locale, ca să îngreuneze de la început orice contact sincer între echipă şi săteni, întrucât îşi credeau ameninţate interesele lor politicianiste sau de speculaţie materială. Astfel se explică de ce în fiecare zi circulau în sat păreri contradictorii asupra rostului echipei în sat. Cu vremea însă locuitorii şi-au dat seama de greşeala în care au căzut luând de bune toate vorbele rele şi aţâţătoare şi n'au mai ascultat de răuvoitori. Aceasta se datoreşte în primul

rând purtării corecte și morale a echipierilor și muncii desinteresate ce au depus, care le-a adus încredere și cinstire.

Munca echipei

Cultura Sănătății. Intr'un sat moldovenesc, de foști clăcași necăjiți, fără nici un conducător până după războiu, deci fără curaj, fără inițiative, e explicabil ca îngrijirea sănătății, în toate aspectele ei, să fie mereu în suferință. Ciorile, câinii, porcii și găinile erau agenții igieniști, iar babele lecuitoare erau doftorii. Așa că bieții oameni se lăsau „în voia lui Dumnezeu" și nu mai nădăjduiau vreo îmbunătățire decât de la Cel de Sus, fiindcă — s'au convins — lumea i-a uitat.

Igiena din cărți nu o cunoșteau, cea practică nu le-a arătat-o nimenea. De aceea locuințele aveau ferestre mici țintuite, lumina nu pătrundea, iar aerul din interior pedepsea plămânii: om și animal hălăduiau înțelegător sub acelaș acoperiș, în aceeași încăpere. Trăiau câte 7—10 persoane într'o cameră. Casa (din vălătuci) era un culcuș ideal al tuberculozei, hrana era un perfect mijloc de pelagrizare și anemiere, moralitatea sifiliza junețea, paludismul storcea vlaga tinerilor și bătrânilor, și copiilor, și mamelor, iar băutura alcoolică răsplătea cu vârf și îndesat păcatele trecutului și prezentului.

In fața acestor stări dureroase, echipa s'a găsit la început complect desarmată, prin lipsa echipierului medic, care a fost trimis la echipă numai la 22 August. Până la sosirea lui, echipa privea dureros cum cimitirul primea lunar cam 30 de copii, secerați de epidemiile de dizenterie și pojar, ce bântuiau în comună. Desnădejdea populației era mare, iar cunoștințele echipierilor prea mici pentru a putea stăvili răul.

La vestea că a sosit la echipă și un medic, au început să curgă bolnavii, căci suferințele erau prea dureroase, bolile prea multe și prea adânci pentru un sat așa mic, iar urmările

acestora prea desnădăjduitoare pentruca săteanul să nu se întoarcă spre medic, lipsindu-se de știința babelor, ale căror descântece, burueni și „tras"-uri nu-l satisfăceau.

Bolnavii contagioși au fost izolați, locuințele desinfectate. In felul acesta primul rezultat al muncii medicului a fost stingerea epidemiei de pojar.

Clopotele bisericii nu mai anunțau moartea, poarta bisericii s'a închis, pojarul nu mai omora. Alți bolnavi socotiți ca pierduți se sculau; sifiliticii își vindecau rănile, paludicii nu ardeau și nu zgribuleau. Numai bieții tuberculoși erau de plâns, fiindcă putințele medicale, igienice, apoi cele financiare ale familiei, nu îngăduiau nici tratamente speciale, nici o izolare oarecare, nici o hrană substanțială.

Medicul având atât de mult de lucru, fără personal sanitar la îndemână, echiperii i-au sărit în ajutor cu prilejul consultațiilor, al căror număr total (într'o lună de serviciu) se urcă la 1.261, din cari 261 vizite la domiciliu pentru boli medico-sociale. Dumineca și Miercurea erau destinate injecțiilor cu Neosalvarsan, iodobismutat, chinină (803 injecții antisifilitice cu Neosalvarsan, etc. într'o lună).

Pe lângă medicamente, pelagroșii, în special cei săraci, au primit și slănină adusă de echipă de la Serviciul Sanitar județean care a dăruit-o.

Paludicii au căpătat sistematic chinină și întăritoare.

Dată fiind primejdia epidemiilor de dizenterie și pojar, toate casele au fost la interior și exterior văruite și desinfectate. S'au scos ferestrele din cue și li s'au pus balamale de piele, pentruca locuințele să poată fi aerisite. Sătenii au primit cu încredere această inovație, iar femeile și-au dat seama că lucrul e bun și sănătos, făgăduind că vor fi acultătoare poruncilor sănătății.

S'a curățat interiorul și împrejmuit cu gard cea mai mare parte a „budăilor" destinate numai pentru folosința omului.

S'au prunduit împrejurimile tuturor „budăilor".S'au clasificat în „budăi" a căror apă să fie folosită pentru băut, altele pentru spălatul rufelor, altele pentru adăpatul vitelor, făcându-se la unele jghiaburi. Sătenii s'au arătat înţelegători, mai ales după ce li s'a spus că asta place şi sufletelor pentru a căror mântuire s'au făcut „budăile".

S'au curăţat ogrăzile de bălegar, fiind dus pe ogare. S'au ţinut conferinţe despre: toate bolile medico-sociale din sat, despre îngrijirea copiilor, despre igiena corporală, despre izolarea bolnavilor, despre îngrijirea lor, etc.

Faţă de rezultatele pilduitoare ale medicului uman, sătenii s'au sfătuit şi printr'o cerere colectivă semnată de toţi locuitorii, au rugat Ministerul Sănătăţii să creeze în comună un post de medic de plasă, iar ca medic al acesteia să fie numit medicul echipei, d. dr. Claudiu Popovici.

E cea mai valoroasă şi recunoscătoare dovadă din partea populaţiei satului faţă de munca sanitară şi medicală a echipei şi în special faţă de medicul echipei.

Cultura Muncii. Activitatea agricolă. Primul fapt dureros în cultura cerealelor în comuna Miron-Costin este constatarea că sătenii şi-au pierdut încrederea în cultura grâului. Astfel, pe când porumbul e cultivat pe 800 ha, sfecla de zahăr 205 ha, grâul a fost cultivat anul acesta (1934) pe 50 ha grâu de toamnă, 60 ha grâu de primăvară. Orzoaica este tăciunată din cauză că sămânţa nu a fost tratată. Holdele pline de buruieni. Săteanul face o singură arătură, iar semănatul numai după împrăştiere. Indemnul de a ara de două ori se socotea ca insultă.

Echipa a insistat în munca ei de propagandă să întoarcă pe săteni la cultura grâului, pe care să o facă raţional în toate privinţele. Propaganda a prins, fiindcă numai până la 20 Septemvrie 1934 (câteva zile înainte de plecarea echipei) sătenii au arat peste 200 ha pentru sămânarea grâului de toamnă. Imi

spuneau cu mândrie sătenii că niciodată după răsboi nu s'a arat așa de mult de toamnă, ca sub îndemnurile echipei, în acest an.

De foarte mare folos moral și material au fost triorul, vânturătorul și semănătoarea, pe cari le-a pus la îndemâna echipei Camera de Agricultură a județului Roman, care a dăruit și Neodendrina necesară demonstrațiilor practice pentru distrugerea cuscutei. Lucrul rațional al câmpului a fost demonstrat de echipă nu numai prin sfaturi și conferințe ci cu sapa în mână, pe teren. Asemenea și curățirea islazurilor, a holdelor, a ogoarelor, de buruenile stricătoare agriculturii.

S'a insistat mult asupra cultivării plantelor mai bănoase.

S'a conferențiat despre semănături, despre miriști, despre gunoi, despre cultura zarzavatului, etc.

Sătenii s'au arătat deosebit de dornici în a-și îndruma munca agricolă după rânduială rațională, ceeace a reclamat din partea echipei și în special a studentului agronom, Lixandru Stan, șeful echipei, multă alergătură pe câmp, pe la gospodării și munca cu brațele făcută cu bucurie atât de d-sa cât și de echipieri.

Activitatea veterinară-zootehnică. In comuna Miron-Costin creșterea vitelor nu se bucură de mare cinste. Intreținerea și îngrijirea lasă de dorit, de aceea degenerarea lor este accentuată. Un singur taur de rasă moldovenească se găsește în toată comuna. A fost dat de Camera agricolă. Este rău întreținut, rău îngrijit și întrebuințat în mod irațional, pentru puterile sale; echipa l-a găsit aproape epuizat. Numărul vitelor este: cavaline 182, bovine 906, ovine 2.016, porcine 519, păsări de curte 11.116, stupi primitivi 27. Față de acest număr de vite, pășunile sunt insuficiente, rău întreținute, pline de burueni. Sunt 168 ha pășuni și 240 ha fânețe artificiale.

Indată la sosirea echipei în comună, medicul ei veterinar, a descoperit epizootia de dalac, pesta porcină, luând imediat

măsuri de izolare a vitelor bolnave, de inoculare curativă, de desinfectare a ogrăzilor și grajdurilor.

S'au dat 90 cosultații, s'au făcut 301 injecții contra dalacului și 132 contra pestei porcine.

Au fost vizitate toate gospodăriile, s'a făcut inventarul viu. S'a curățit satul de cadavrele animalelor aruncate la întâmplare și s'au îngropat. S'au inspectat casapii și s'au găsit cazuri când vindeau carnea animalelor moarte de boli molipsitoare pentru om.

Hrănirea insuficientă a vitelor a dus acolo ca echipa să propage facerea nutrețului murat și cu concursul Institutului Național Zootehnic să pună în practică aceasta, făcându-se un siloz de 48 metri cubi umplut cu porumb în lapte. Primarul comunei, a dat cu acest prilej un pilduitor concurs. Când scriu aceste rânduri primim vestea dela dânsul că nutrețul murat a reușit de minune, comunicându-ne că la anul foarte mulți săteni doresc să-și facă silozuri și deabia așteaptă reîntoarcerea în sat a echipei.

Conferințe ținute: despre creșterea vacilor de lapte, hrana oilor, a vitelor, adăpostul vitelor, laptele și hrana săteanului, bolile vitelor, etc.

După îndemnurile și planurile date, 11 săteni și-au făcut și sunt pe cale să-și facă grajduri, cotețe igienice.

Impreună cu sătenii s'a vizitat crescătoria de păsări de rasă și livada Capri, dându-li-se explicații și îndemnuri pentru creșterea rațională a păsărilor și pentru livada de pomi fructiferi. Pentru mai eficace propagandă, echipa cu sătenii doritori, au luat parte la culegerea fructelor în satul Bogzești (vestit în livezi) unde s'au dat îndrumări în: culegere, în sortare și împachetarea fructelor.

Pentru creșterea păsărilor echipa a împărțit la 19 săteni — pentru reproducere — câte un cucoș și 2—3 găini Rhode Island, dăruiți de Ministerul Agriculturii.

Activitatea edilitară: Curățirea șanțurilor dealungul străzilor.
Facerea de noi șanțuri.
Imprăștierea prundișului pe drumurile din comună.
Facerea a 4 poduri de ciment, cu concursul Prefecturii.
Facerea podețelor de lemn înaintea gospodăriilor lor.
Curățirea gospodăriilor, etc., de bălării, burueni.
Imprejmuirea ogrăzilor.

Cultura psihică, morală, religioasă.

Psihicul comunei: indiferentism religios: slujba la biserică se oficiază în prezența a 2—5 gospodari și câteva bătrâne. Cu toate acestea sectele religioase încă n'au prins teren. Este în sat un singur adventist, un pocăit. Biserica (cu mormântul cronicarului Miron-Costin în ea) e dărăpănată, veche, în reparație, care nu se termină. Echipa și-a dat concursul și în această direcție, astfel că reparația a putut fi dusă la sfârșit.

Generozitate viciată: la beție oamenii sunt în stare să-și dea și cămașa de pe ei. De aceea datoriile sunt multe și grele. La trezie sunt sgârciți, negustoroși, speculanți.

Politica de partid e o nenorocire, căci i-a învrăjbit, i-a făcut neîncrezători unii în alții și mai ales în cei străini de comună.

Toată viața curge în cadrul obiceiurilor strămoșești.

A fost multă vrajbă între intelectualii satului, cari au scârbit mult pe săteni, până ce unul luându-și inima în dinți le-a spus:

— „Da bine, iconașilor, în loc să ne certăm noi, prostimea, vă învrăjbiți D-Voastră! Aieste-s sfaturile ce ni le dați?!!"

Echipa a căutat prin toate mijloacele să îmbunătățească stările sufletești dureroase, prin vorbe bune, prin purtare exemplară, prin îndemnuri potrivite. Cele două luni și jumătate de muncă în comună sunt prea puține pentruca sămânța aruncată să poată da roade vizibile și trainice.

Echipierii au aistat regulat la slujbele religioase. Studentul teolog a cântat în strană și a predicat.

Echipa a botezat o fetiță și a cununat o tânără pereche. A organizat cu sătenii un pelerinaj la Sf. icoană făcătoare de minuni din Trifești. Echipa a îndemnat — și cu succes cât ea a fost în sat —, ca nunta să nu se mai facă la crâșmă, ci la o casă de gospodar.

Cultura Minții. In urma propagandei și prin înțelegerea intelectualilor, s'a înființat în comună Căminul Cultural „Regele Carol II“, căreia Fundația i-a donat, pentru început, o bibliotecă. Prin hărnicia învățătorului, președinte al Căminului, s'a înjghebat un cor sătesc, sub conducerea sa. Echipa a organizat șezători duminicale, bine frecventate de săteni. Piesele teatrale jucate de flăcăi și fete, au plăcut în mod deosebit.

A organizat o serbare comemorativă pentru Regele Ferdinand I. Serbarea dela 23 Septembrie 1934 (înainte de plecarea echipei din sat) a fost o expresivă manifestație de iubire față de M. S. Regele Carol II.

Revista *Albina* s'a împărțit de echipă, regulat săptămânal, în 50 exemplare.

S'a conferențiat despre misiunea echipei în sat, despre industria casnică, despre carte și cetit, etc.

La șezători, ca și Duminicile și sărbătorile s'a cetit sătenilor din autorii români, din reviste și ziare.

Echipa a organizat 4 serbări cu intrare plătită (două în sat și două în orașul Roman), pentru a strânge fondurile necesare ridicării unui monument al eroilor din sat. Sumele strânse au fost vărsate Căminului Cultural, în acest scop.

Altă muncă a echipei

a) Activitatea monografică, folkloristică.
b) Cercetări geologice.

c) Diferite intervenţii făcute în interesul comunei, al sătenilor, al neputincioşilor.

Concluzii

In formaţia avută şi în condiţiunile date, echipa şi-a făcut datoria cu prisosinţă.

Dr. FR. I. POPU
Inspector al echipei Miron-Costin - Roman

ACTIVITATEA ECHIPEI NEREJU-PUTNA

ECHIPA Studenţi: Ionescu N. Gheorghe, litere, şeful echipei; Bădiceanu Dem., teologie; Ţilivea Nicolae, naturale; Moşteanu Dumitru, litere. Stamatescu Nataliţa, medicină; Dimitriu Atanasie, medicină; Welter Valer, medicină veterinară; Necula Gheorghe, agronomie; Malschi Boris, şcoala normală; Stăcescu Maria, gospodărie; Becherescu Gh., O. N. E. F.; Boţocan V., O. N. E. F.

Tehnicieni: Dr. Pandelescu Mircea, medicul plăşii Salcia, jud. Teleorman; Dr. Carmelin Leo, medic veterinar Circ. Odobeşti; Popovici Vasile, agronom.

Inspectorii Fundaţiei: Al. Lascarov-Moldovanu şi V. Măgureanu.

Odinioară, satele „republicei Vrancea", multe puţine câte erau (documentele vorbesc de „aruncarea munţilor pe cele 14 hotare ale Vrancei"), duceau o viaţă profund diferită de cea de astăzi. Autonomia în fapt şi organizarea simplă dar admirabilă, care şedeau la temelia vieţii acestui ţinut, sunt pilde vii ce trebuesc ţinute în seamă acum când încercăm să refacem viaţa satelor noastre. Este demnă de amintit această viaţă simplă şi bine organizată a trecutului Vrancei, pentrucă ea a influenţat adânc asupra spiritului săteanului în lungul secolelor, creindu-i o mentalitate specifică, alterată însă astăzi prin inovaţiile statului modern şi mai ales prin contactul cu spoliatorii năvăliţi în Vrancea şi contactul cu superficialitatea vieţii orăşeneşti.

Nici *Nereju,* despre care vom vorbi mai departe, n'a fost scutit de aceste neajunsuri.

Privind din vârful dealului Petigul, spre Apus ţi se deschide o vedere largă, mărginită în zarea îndepărtată de munţii care străjuesc de mii de ani regiunea scufundată a Vrancei. Jos la picioarele dealului, pârâul Zăbala îşi duce apa învolburată printr'o vale extrem de largă. In susul acestei văi desprinzi deoparte şi alta casele risipite ale comunei Nereju. Intr'adevăr, Nereju este poate unul din satele cele mai risipite ale Vrancei. O populaţie numai de 1900 suflete, este răspândită pe o suprafaţă de aproximativ 70 km². Casele sunt risipite în „buchete“ până sub poalele muntelui Lapoşul şi Monteorul. Ele formează nu mai puţin de 12 cătune.

Nereju este unul din satele ocolului Vrancea, a cărui vechime, dupe documente, se poate duce până la jumătatea secolului XVIII, dar care, nu ne îndoim, trebue să aibă un început mult mai îndepărtat. Cea mai de seamă ocupaţie a nerejeanului ca şi a celor mai mulţi vrânceni este astăzi exploatarea pădurilor, după cum odinioară, pare a fi fost creşterea vitelor. Este şi explicabil dacă vom căuta să înţelegem lipsa de debuşeuri imediate pentru lemnul Vrancei, pe când produsele creşterii vitelor erau cu mult mai căutate.

Ori cum ar fi fost, nerejeanul şi-a dus viaţa lui laolaltă cu a celorlalţi vrânceni, legată intim de nevoile şi bucuriile tuturor, contribuind, atunci când „toată Vrancea“ a hotărît, cu o dare pe sat „pentru scoatirea munţilor de suptu stăpânirea dumnealui vistiernicului Iordache Rusătu Rosnoveanu“ [1]) pentruca în 1817, dupăce ocolul tot al Vrancei a fost scos de sub stăpânirea lacomului boer, să capete munţii Lapoşul-de-Jos şi

---

[1]) A. Sava: „Documente putnene“, Vol. I docum. Nr. 222. Alte documente arată clar cum satul Nereju a dat cea mai mare sumă de bani — 6.800 lei — alăturea de satul Spineşti. (H. H. Stahl: Doc. Vrâncene Nr. 59).

Furul [1]). Astăzi Nereju are de exploatat o suprafaţă de cel puţin 3000 ha. în care toporul nemilos al săteanului răstoarnă fără a mai ţine seamă de restricţiunile codului silvic. Pentru ei tradiţia este mai puternică în hotărîrile ce le iau.

Desigur că, pentru un necunoscător al locurilor, 3000 ha. pădure (plus islazurile, fânaţurile, vitele) sunt o bogăţie demnă de invidiat. Probabil că locuitorii duc o viaţă îmbelşugată fără grija zilei de mâine. Cine crede aşa, se înşeală amarnic, deoarece talantul încredinţat de Dumnezeu nerejeanului nu este înmulţit. Bogăţia este aparentă, înşelătoare, iar săteanul astăzi, aproape ca şi odinioară când „ducea butucii la Galaţi" [2]) pentru cisla satului, trăeşte viaţă mizeră, săpat de lipsuri şi boli. Drumul nerejenilor spre Odobeşti-Focşani este lung, greu şi primitiv. Boii degeneraţi se opintesc săptămânal ca să ducă cel mult 1 m^3 scânduri pentru care a muncit cel puţin 2 săptămâni cu toporul în pădure şi la ferăstrău, pentruca să ia, în cele din urmă, după atâta sbucium, ceeace n'ar dori nici duşmanilor. Lucrurile au însă şi o altă latură: nerejeanul este puţin boeros, leneş, poate prin bogăţia naturei pe care mai curând o încredinţează altuia străin, decât s'o exploateze singur. Numai aşa se explică afluenţa şi îndrăsneala andreeşenilor de pe Milcov, cari speculează bunăvoinţa şi indolenţa nerejeanului. (Andreeşenii — după cum o spunea părintele Năstase — sunt slugile nerejenilor şi totuşi primii întrec în multe privinţe pe ultimii). Nerejenilor le lipseşte organizarea muncii lor, ceeace pare curios, când stai să gândeşti că întreaga Vrance, prin fiecare sat, ducea o viaţă organizată devălmaş. Spiritul există. Nu e nevoe decât de o

[1]) Aceasta în urma „aşezării munţilor pe banii cheltuelii" nu pe „banii birului" ca înainte de 1803. (H. Stahl: Docum. Vrâncene, pag. 127).

[2]) H. H. Stahl: Docum. Vrâncene, pag. 103. Doc. No. 63.

mână, forţă care să îndrumeze şi canalizeze o înclinare. Dar aceasta este o latură pe care o vom cerceta mai târziu.

Deocamdată credem că merită o mare atenţie cercetarea stării în care se găsea satul Nereju, pentruca să putem urmări în ansamblu încercările de prefacere pornite din îndemnul echipei.

De la început te aşteptai să întâlneşti în viaţa acestui sat o ordine şi o organizare obştească care să conducă ideal, aşa cum o făceau bătrânii; credeai c'ai să vezi în chipurile lor voioşia, sănătatea, energia şi dârzenia vrânceanului dela începutul sec. XIX care a trimis nu numai odată de „au şezut în giudecată 80 oameni cu caii lor şi 9 preoţi în timp de 25 săptămâni" [1]); te aşteptai să afli un sat curat cu viaţă concentrată şi rodnică.

In schimb am aflat, lucru dureros (par'că te face să crezi cuvintele dure ale emeritului geograf francez Em. de Martonne, de „înapoiate şi murdare", dedicate satelor Vrancei), un sat în care spiritul de organizare este aproape epuizat, unde conducerea administrativă impusă de la centru a înlocuit aproape în întregime vechiul şi utilul sfat al bătrânilor.

Sănătatea nerejeanului? Hrana puţină şi proastă, munca istovitoare şi boalele molipsitoare ce se întind nestânjenite ca pecinginea, sunt cauze care sapă temelia unui sat viguros. Nu numai atât, dar săteanul este forţat de împrejurările nefavorabile să-şi închine munca (cel puţin pentru 3 luni) cămătarilor satului cari speculează lipsurile şi neputinţa lui de a se deplasa la oraş ca să-şi procure hrana necesară.

Instituţiile — ca să începem cu ele — care oglindesc în orice sat viaţa colectivă, interesul pe care fiecare îl are pentru „bunul" tuturor şi a căror stare te face să crezi că „omul sfinţeşte locul", la Nereju numai falä nu aduceau satului.

---

1) H. H. Stahl, Op. cit. Docum. Nr. 54.

Biserica din Nereju-Mic, cu toată frumusețea ei, era începută de 23 ani și nu aștepta decât unele complectări și sfințirea; biserica din Nereju-Mare, cu o vechime de 100 ani, avea nevoe de o reparație radicală; din două școli una singură în stare bună deși din cauza câtorva table, unele grinzi putreziseră în pod) pe când cealaltă începută după războiu, ca în atâtea alte sate, rămăsese ridicată numai din bârne; podul de peste Zăbala (140 m.) aștepta numai o viitură mai puternică a pârâului ca să plece din loc; alte poduri mai mici așteptau peste pârae acelaș lucru; șoseaua — atât cât era — aproape impracticabilă; șanțuri nici pomeneală; cât privește primăria, care întrupa năzuințele administrative, am găsit-o într'o stare vrednică de plâns. Incepută din 1927, a fost stricată și ridicată după alt plan. La venirea noastră, din 5 camere și un antreu, una singură ținea loc de sediu oficial. Toate celelalte neînvelite, numai cu pereții din bârne, supuse ploilor și vântului și cu temelia complect putredă. Să fi fost oare de vină locuitorii satului sau numai conducătorii comunei? Evident că vina însemnată se poate aduce conducătorilor aleși cari n'au întrunit năzuințele sătenilor. O astfel de situație repetată a dus la convingerea că oricine-ar veni în fruntea comunei, tot nimic va face. Politica de tarabă a înăsprit sufletele și înclinările bune, îndepărtând astfel de la amestecul comun al treburilor satului pe oamenii buni. Numai așa se explică desinteresarea aproape colectivă a satului de ce este *al lui* și nu *al primarului.* Lucrul apare și mai clar când s'a văzut cu ce entuziasm au aderat locuitorii atunci când le-am cerut să muncească alăturea de noi pentru schimbarea satului.

In ce privește viața sufletească, se poate spune, ca și pentru alte sate, acelaș lucru. Viața spiritual-religioasă cu toată tradiționala rezistență, părea a fi mult coborîtă. Atitudinea unora din conducătorii bisericii a făcut ca, pentru o bună parte din locuitori, biserica să fie socotită ca o „moșie rodnică" a preo-

tului. Astfel am găsit în sat peste 40 perechi concubini. Cât despre viața spiritual-laică putem spune că este cu mult mai redusă. Invățătorii vremelnici nu aveau timpul să închege o atmosferă de înțelegere spirituală cu locuitorii prin serbări, conferințe, etc. Intr'un cuvânt ogorul era neîntors, înțelenit.

Ce-am înfăptuit?

Numai din această scurtă expunere a realității satului putem trage încheerea că o echipă trimisă din Inalta poruncă, avea o mare și grea datorie: să înțeleagă, să activeze și să convingă. Când soseai într'un sat în care mai pluteau reminiscențele de sbucium și glorie, era și natural să te aștepți la o rezistență. Iar dacă în timpul scurt pe care l-am stat am învins cea mai mare parte a piedicilor, ne putem mândri, fiindcă cei cari au muncit desinteresat în echipă nu aveau experiența vastă a satului și oamenilor. Adaptarea spontană și entuziasmul tineresc au înlocuit totul. Și dacă, în acest timp n'am putut răspunde la toate nevoile satului, în schimb am creat un făgaș nou, clar și rodnic, pe care am căutat să îndrumăm toate nevoile și aspirațiile satului. Căci a schimba mentalitatea, a o urni măcar, e lucru mare, fiindcă prin asta ai schimbat felul de a cugeta și lucra al săteanului.

Activitatea medicală umană conducă de d. dr. M. Pandelescu și asistat de studenții în medicină d. A. Dimitriu și d-ra N. Stamatescu, a fost rodnică.

Cu ajutorul Ministerului Sănătății, care a contribuit într'o largă măsură cu medicamente și instrumente, s'a deschis din primele zile un dispensar medical în localul școalei. El a fost, zilnic, locul de pelerinaj al bolnavilor veniți și din alte sate, nu numai din Nereju. Din datele pe care le vom prezenta se poate desprinde în mod evident cât de răspândite sunt unele din bolile molipsitoare periculoase. In cele 3 luni s'au dat 1270 consultații — administrându-se 343 injecții, din care 202 antisifilitice. Au fost tratate astfel:

98 cazuri de sifilis
22 „ „ tuberculoză
31 „ „ pelagră
69 „ „ guşe
53 „ „ afecţiuni pulmonare
14 „ „ blenoragie
6 „ „ paludism
23 „ „ anemii, limfatism, etc.

In orele libere, mediciniştii porneau prin sat alăturea de ceilalţi membri ai echipei, cercetând gospodăriile şi dând îndrumări. La şezătorile din zilele de sărbătoare s'au ţinut conferinţe cu caracter medical: despre curăţenia corpului, a vestmintelor şi locuinţelor; îngrijirea femeilor însărcinate şi a nouilor-născuţi; primejdia consumării băuturilor alcoolice; despre tuberculoză; despre pelagră; filmul „Circulaţia sângelui".

Activitatea veterinară sub conducerea d-lor Dr. L. Carmelin şi sublt. V. Welter, cu o asistenţă veterinară de 227 (în tratament 127 cazuri şi 5 operaţii); s'au administrat 1200 vaccinuri preventive; s'au înfiinţat două cimitire pentru animale; s'au ţinut conferinţe la şezători, discuţii libere asupra posibilităţilor de realizare a unui sindicat pentru creşterea şi exploatarea vitelor, cum s'ar putea înfiinţa o mică fabrică de brânzeturi şi unt; sfaturi pentru îngrijirea vitelor, igiena grajdurilor; s'au făcut vizite la stâne şi gospodăriile locuitorilor; s'a cerut autorităţilor superioare în drept reproducători pe rase şi specii de animale. Astfel s'au distribuit 48 găini Rodhe-Island Red, construindu-se coteţe sistematice. S'a făcut chiar un studiu al raselor de animale.

Activitatea agronomică. D-nii inginer V. Popovici şi studentul C. Necula au depus o muncă intensă şi sistematică. S'au cercetat nevoile şi posibilităţile locuitorilor, umblând din gospodărie în gospodărie. Atenţia a fost îndreptată asupra urmă-

toarelor probleme: creşterea vitelor, exploatarea pădurilor, apicultura şi pomicultura. Sunt ramurile principale care prezintă posibilităţi de beneficiu mare. Micii industriaşi au fost organizaţi într'o asociaţie denumită „Vrânceanul" pentru apărarea drepturilor lor, — iniţiativa şi alcătuirea statutelor a avut-o d-l Boris Malschi; s'au ţinut conferinţe despre muratul fânului, platforme de gunoi, cultura pomilor fructiferi — regiunea este admirabilă pntru o astfel de cultură, îngrijirea pământului arabil, împădurirea coastelor surpate, curs de apicultură sub conducerea d-lui profesor Atanasiu-Albina — se poate spune că din acest punct de vedere ţinutul este un optimum de condiţii — curs de îngrijirea pomilor fructiferi, lecţii de altoire, demonstraţii pentru distrugerea păduchelui ţestos.

S'au filmat: Albinele şi Transportul lemnelor în munţii Vosgi; s'au întocmit bugete de gospodării, industrii, monografie agricolă, din care se desprinde rentabilitatea, etc.

In activitatea ei, *maestra de gospodărie,* d-ra Maria Stăcescu, a dat îndrumări (alăturea de mediciniştí) pentru îngrijirea copiilor, locuinţelor, etc. Demonstraţii practice: facerea bulionului, conservelor de legume, păstrarea fructelor, prepararea diferitelor mâncăruri simple, a compoturilor; aranjarea murăturilor. O activitate rodnică.

Activitatea în cadrul O. N. E. F. a fost condusă de d-nii G. Becherescu şi V. Boţocan. Cu un grup statornic de flăcăi din sat s'au făcut exerciţii militare: marşuri, trageri la ţintă, sporturi uşoare şi atractive ca Football, Volley, etc. La hora de sărbătoare au introdus frumoase jocuri naţionale.

Activitatea cultural-religioasă. Un prim gând a fost înfiinţarea unui Cămin Cultural — în cadrul programului Fundaţiei Culturale Principele Carol — care să formeze centrul de radiere a activităţii noastre, să fie mijloc de *unire* a oamenilor de bine în folosul obştesc şi, mai cu seamă, să fie un continuu focar de lumină. Căminul a fost înfiinţat la 29 Iulie 1934, strân-

gând în jurul lui tot ce avea mai bun satul Nereju. In cadrul lui s'au ţinut şezătorile cu caracter cultural şi instructiv. In afară de conferinţele amintite, s'au mai ţinut de către d-nii: D. Bădiceanu (în legătură cu viaţa religioasă); B. Malschi (în legătură cu înfiinţarea asociaţiei „Vrânceanul", Şcoala şi Satul); Dem. Moşteanu (drepturile şi datoriile cetăţeanului); G. Ionescu (în legătură cu problemele de cultură şi nevoi locale).

Programele erau complectate cu: radio, recitări, mici scene dramatice, coruri. In răstimp s'au distribuit „Albina" şi 150 icoane. Cu un aparat de cinematograf s'au filmat filmele: Viaţa lui Isus, Vederi din Paris, Vederi din Atena, Comedii uşoare ca: „Cei trei prieteni, Zebra", Inotul sub apă.

Pe teologul echipei l-a preocupat în deosebi problema stilişţilor şi a concubinajului. Şi datorită unei acţiuni intense şi statornice s'au putut cununa 16 perechi concubini cu un sobor de 8 preoţi. Cununia s'a desfăşurat într'un cadru impresionant în ziua de 16 Septemvrie.

Cea mai mare atenţie s'a îndreptat asupra *Instituţiilor*. Cu ajutorul bănesc şi moral dat de prefectura de Putna prin d. V. Ţiroiu — prefectul judeţului, cu cel al autorităţilor locale în frunte cu părintele I. Teodorescu şi primarul I. Macovei şi mai cu seamă cu sprijinul curat dat de locuitorii înşişi, s'a putut, într'un timp relativ scurt — nici o lună — şi cu toată ocupaţia nerejeanului pentru strâns fânul, să se termine tot ce s'a început. Lucrul acesta merită o atenţie deosebită, întrucât va fi statornică pildă pentru toţi locuitorii.

Biserica din Nereju-Mic a fost supusă unor mici reparaţiuni şi adăogiri în interior pentruca apoi să fie sfinţită. A trebuit să depunem multă strădanie, ca la sfârşit să învingem. Astfel în ziua de 23 Septemvrie 1934 s'a oficiat sfinţirea bisericii de către părinţii protoerei Pascu şi Corbea cu un sobor de preoţi în prezenţa d-lui prof. D. Gusti şi a d-lui Insp. V. Măgureanu. Evenimentul va rămâne crestat cu litere de aur pe frontispi-

Evenimentul va rămâne crestat cu litere de aur pe forntispiciul vieţii nerejene, deoarece sfinţirea acestui lăcaş de rugă — făcută în condiţiuni excelente şi într'o atmosferă caldă şi creştinească — era dorită de întreaga populaţie.

Biserica din Nereju-Mare a fost reparată în întregime cu material lemnos procurat gratuit de la enoriaşi. In ziua de 8 Noemvrie 1934 s'a oficiat târnosirea şi s'a sărbătorit centenarul în prezenţa a doi delegaţi trimişi de Fundaţie.

Şcoalei din Nereju-Mic, începută după războiu şi neterminată nici până astăzi, i-am terminat o sală de clasă, cancelaria şi antreul, dând astfel posibilitate copiilor să înveţe carte în satul lor. Până acum erau nevoiţi să străbată 5—6 km. pentru a urma la şcoala din Nereju-Mare.

Prin intervenţia echipei s'a putut înfiinţa un post nou de învăţător în cătunul Siahastru de Nereju.

Căminului Cultural i-am pus temelia pe locul dăruit de comună. Primăvara aceasta se va începe lucrul cu materialul lemnos dăruit şi el aproape în întregime de biserica locală. In aceeaşi zi în care s'a pus piatra fundamentală a acestui Cămin, s'a inaugurat şi localul de primărie, început cu 7 ani în urmă şi desăvârşit în vremea activităţii echipei.

Podul de peste Zăbala — 140 m. lungime — a fost reparat în întregime ca şi alte poduri mai mici de peste pâraele din sat. De asemenea şoseaua şi şanţurile.

Se cuvine însă, înainte de a încheia, să arătăm că, fără concursul autorităţii judeţene mai ales, care a înţeles dintru început rolul echipei regale, n'am fi ajuns poate la rezultate atât de frumoase într'un timp atât de scurt. Intr'adevăr, cele mai multe şi mai mari înfăptuiri s'au desăvârşit exclusiv în luna Septemvrie, deci în vremea când săteanul era intens ocupat să strângă hrana vitelor din fâneţe.

Aceasta ne face să credem că, pentruca o echipă să-şi îndeplinească rolul ei într'un sat, este absolută nevoe de conlucrare cu autorităţile administrative, atât locale cât şi jude-

țene, care pot să dea sprijinul moral și material. In al doilea rând, acțiunea în sat trebue pornită într'o epocă în care să se poată concentra activitatea și atenția locuitorilor în vederea scopurilor propuse.

Și acum, după 3 luni de activitate intensă cu rezultatele arătate schematic, se poate spune că prin aceasta s'a dat o pildă vie de ce se poate face într'un sat atunci când se ia o inițiativă și se stărue, depunând dezinteresat sufletul și munca. Am rupt pe sătean din somnolență, i-am indicat calea, jalonându-i activitatea viitoare. Prin asta n'am organizat însă viața acestui sat, fie ea spirituală sau economică. Săteanul trebue chemat spre o organizare care să-i aducă maximum de folos.

In ce privește comuna Nereju, o spun cu deplină cunoaștere a realității, de abia acum începe adevărata și greaua muncă. Anii ce vin trebue să fie ocupați cu această concentrare a atenției și energiei tuturor sătenilor în cadrul Căminului Cultural, întâi de toate pentru organizarea economică a satului. Posibilitățile de exploatare a bogățiilor existente trebuesc mărite și actualizate rațional pentru a se ridica astfel randamentul vieții locale. Numai așa se poate trezi interesul săteanului. Mirajul unei vieți îmbelșugate (fără a uita însă activitatea spirituală) poate fi punct de plecare. Iată cum rostul *cooperatist* se arată a fi singurul de cel mai mare folos. In cadrul unui organism cooperatist, s'ar putea face minuni în Nereju: exploatarea pădurilor în mod rațional și formarea debușeurilor de vânzare direct prin cooperativă, care va cumpăra și depozita la început de la nerejeni, pentru a duce și vinde numai prin și pentru ei. Cooperativa ar putea să înlocuiască pe cămătarii satului, făcându-l pe nerejean ca, în lunile în care nu se poate deplasa spre oraș, să-și vândă munca lui cooperativei satului care să-i dea în schimb porumbul și grâul necesar. O astfel de instituție va fi chemată să organizeze o fabrică de brânzeturi și unt pentru: prepararea, extragerea și vânzarea produ-

selor apicole — sunt locuitori cari au peste 60 stupi şi cari nu folosesc mierea şi ceara decât pentru ei, — valorificarea fructelor, etc. Cu alte cuvinte, cooperativa este chemată să facă oficiu de distribuire şi valorificare a produselor locale. Regiunea este bogată în păduri şi satul în meseriaşi dibaci. Credem că foarte uşor s'ar putea înjgheba un atelier bine organizat care să lucreze în condiţiuni bune şi artistice, lucruri ce mult mai bine vor putea fi valorificate prin cooperativă. Făcându-i părtaşi la toate aceste beneficii nu atragi interesul locuitorilor şi nu concentrezi viaţa întregului sat?

Cu alte cuvinte, pentru a încheia, chemarea unei echipe în viitor, în ce priveşte satul Nereju, este covârşitoare. In cadrul Căminului Cultural care spiritualizează, am putea spune, orice activitate — şi trebue să fie aşa — prin secţia economică întâi, care atinge direct şi imediat nevoile şi interesul locuitorilor, se poate lucra la ridicarea satului pe o treaptă de organizare social-economică cerută de epoca în care trăim. Diagnosticarea şi aplicarea precisă a tratamentului cerut de o maladie înviorează şi renaşte pe bolnav. Organizarea vieţii satului Nereju pe bazele arătate ridică şi valorifică posibilităţile. Dar lucrul acesta priveşte viitorul pe care-l aşteptăm cu încredere.

G. NIC. IONESCU
Şeful echipei Nereju

ACTIVITATEA ECHIPEI NĂPĂDENI - BĂLŢI

ECHIPA. **Studenţi:** Gheorghe Lăzărescu, teologie, şeful echipei; Timotei Păpuşoi, agronomie; Gheorghe Puţeanu, agornomie; Dumitru Dogaru, litere; Pavel Ungureanu, litere; Anastasie Flocosu, litere; Pavel Linţoiu, drept; Elena Marceva, medicină; Constantin Clapon, medicină veterinară; Ana Cristea, economie casnică; Anatol Erhan, educaţia fizică.

Tehnicieni: Dr. Ion Frăţilă, medic (Cluj); inginer agronom G. Pârlea.

Inspectorul Fundaţiei: C. Ifrim.

MOTTO: „Ceeace a făcut echipa regală, în trei luni de zile, nu s'a făcut în cei 15 ani de la Unire".

(Cuvântul delegatului comunei Năpădeni, la întâmpinarea d-lui Prof. Gusti).

Năpădenii, este situat la 47 km. spre Sud-Est de capitala judeţului Bălţi şi la 12 km. de cea mai apropiată gară Corneştii, pe linia Iaşi-Chişinău. Este unul din cele mai reprezentative sate ale Basarabiei. Intemeiat de mazili, cu veacuri în urmă, este aşezat în regiunea istoricului ţinut al „Codrului", megieşind liniile despărţitoare ale judeţelor Lăpuşna şi Orhei. Intr'un fund de vale, prilejuită de râuleţul Cula, se rânduesc cele 600 case, cea mai mare parte din nuele şi lut, acoperite cu şindrilă. Case mari, luminoase, cele mai mai multe având trei camere. Cu cerdacuri umbrite de viţă, în timpul verei. Inăuntru, pereţii îmbrăcaţi în covoare, cele vechi de o rară frumuseţe.

Mobila orășenească: paturi și scrinuri au înlocuit laițele și lăzile înflorite, păstrătoare de zestre. Doar smocurile de busuioc și flori, de sub grinzi și colțarul dinspre Răsărit, împodobit de numeroase icoane și cărți religioase, mai amintesc de viața de odinioară. In ogrăzile largi, împrejmuite cu garduri înalte de nuele, se înșiră: crama cu beciul dedesubt; sâsâiacul pentru păpușoi; săraiul pentru grâne. Sunt gospodăriile temeinice ale mazililor, astăzi sărăcite de ani neproductivi, rânduite pe marginile ulițelor strimte. Căsuțele țăranilor, veniți după întemeerea satului, se îngrămădesc într'un capăt, numit „Fundătura". Aici sărăcia este și mai mare.

Din înșiruirea locuințelor sătești, se desprind două construcții impunătoare: frumoasa biserică Sf. Nicolae și Școala nouă, cu 8 săli de clasă și una mai mare, pentru serbări, clădire neisprăvită încă.

Valea care adăpostește acest sat, caracteristic moldovenesc, este înconjurată de o cunună de dealuri: unele având-și coastele acoperite cu vii; altele cu păduri de lăstari, amintitoare a străvechilor păduri basarabene. De aici, porneau vestiții codri ai Orheiului, ce se înlănțuiau cu ai Lăpușnei, prelungindu-se cu ai Tigheciului, până în apa Nistrului. Deși ca peria, nestrăbătuți decât de poteci tainice, ei se înfățișau asemeni unei cetăți de nebiruit, ca și cetățile întărite, cu ziduri, ale Nistrului. In satele dosite de acești codri, străjuiau mazilii și răzeșii, „Codrenii", străjeri neadormiți, păzitori de vaduri, de cetăți și de hotar. Răsplătiți, cu pământuri, pentru „dreapta și credincioasa slujbă către Domn". In anul 1816 din 841 sate basarabene, 190 erau răzășești, din care 108 în ținutul Orheiului. La 1.800.000 de țărani, lipsiți de pământ, așezați pe moșii boerești și mânăstirești, erau 51.000 de mazili și 4000 de nobili, boeri.

O, vitează răzășime basarabeană! Zidul de granit, pavăza Moldovei la Nistru. Ea fusese selecționată, din sânul țărănimii,

dealungul veacurilor de lupte, de către voevozii Moldovei, începând cu Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, pe temeiul vredniciei și al vitejiei.

Satul Năpădeni are o populație de 2765 de suflete (1422 bărbați, 1343 femei) din cari: 1817 mazili, 154 țărani, 274 misceni (străini veniți din orașe), 29 țigani, 24 evrei.

Mazilii și țăranii, înfățișează două lumi deosebite, în strâmtul cuprins al acestui sat. Mazilii având conștiința și mândria obârșiei lor, cu dispreț pentru țărani, chiar când le sunt superiori, ca avere sau știință de carte. Deși deposedați, de la Unirea Basarabiei, de privilegiile de odinioară, dobândite din strămoși, de la voevozii Moldovei; privilegii recunoscute și respectate de stăpânirea rusească, totuși ei păstrează conștiința situației de altădată. Privilegiile acestea constau în plata dărilor reduse către stat, prin căpitanul de mazili ales de ei și în alte avantagii și scutiri, precum și dreptul de a ocupa funcții. Mazilii erau un fel de boernași ai satelor. De aici conștiința superiorității lor față de țărani, cu cari nu au nici un fel de relații, nu de rudenie sau de căsătorie, dar nici măcar de tovărășie politică sau de petrecere comună. Dealtminteri oameni de o mare moralitate, care se observă până și în relațiile dintre tineri. Certuri și bătăi între ei rar. Furturi și mai rar. Sunt pedepsite pe loc cu bătaia și purtarea hoțului prin sat, cu lucrul furat. Mazilii sunt impresionați de blândețea justiției, față de răufăcători.

Nu există în sat obiceiul de a bea la cârciumă. Dealtfel nu au decât una singură.

Moșia satului Năpădeni are o întindere de 3100 ha, din care 387 ha vii; 105 ha fânețe; iaz 10 ha; păduri 475 ha; vatra satului 100 ha; pământ arabil 1080 ha. Dintr'un act vechiu, aflător în stăpânirea unuia dintre mazili, datat 24 Iulie 1779, se arată că din porunca Voevodului Constantin Dumitru Moruzi, hotărnicindu-se moșia Năpădeni, a fost împăr-

ţită la 7 capi de familie: Coşcodan, Bărgan, Geantovanu, Hârbu, Buhatu, Ţâra şi Popa. Astăzi stăpânirea pământului se repartizează în felul următor: 436 locuitori cu 1-5 ha; 129 cu 6-10 ha; 51 cu 10-25 ha; iar 3 stăpânesc mai mult de 25 ha.

Din punct de vedere cultural nu e un sat înapoiat, cum s'ar crede fiind vorba de Basarabia. Cu 100 ani în urmă se citia în familii de mazili biblia, psaltirea, ceaslovul şi alte cărţi de rugăciuni. In 70% din casele gospodarilor mazili se găsesc cărţi religioase şi laice. Păstrate şi citite din tată în fiu. Setea de cultură e adânc simţită.

Bugetul comunei e de 237.000 lei. Sătenii plătesc impozite agricole şi vinicole în sumă de 990.000 lei. Datoriile sătenilor se urcă până la 60-70.000 lei, la cei cari posedă 3-4 ha pământ. Banca populară „Unirea" întemeiată în 1923, numără 158 membri, cu un capital de 93.322 lei. Datoreşte la Banca Centrală Cooperativă şi la alte bănci 1.102.725 lei.

Ceeace nu pot pricepe mazilii şi-i amărăşte peste măsură, este faptul de a fi fost înlăturată, de către stăpânirea românească, rânduiala lor mazilească, statornicită de voevozii ţării şi respectată până şi de Ruşi.

Ţăranii din Năpădeni, oarecum deprinşi cu starea lor de inferioritate, se adresează mazililor cu cinstirea de: căpitane, coane, boerule. Şi unii şi alţii, dealtminteri ca întreaga ţărănime basarabeană, sunt bănuitori şi neîncrezători. Veacul de neagră stăpânire rusească, a stins în sufletele acestei ţărănimi, cu minunate însuşiri de bunătate şi cuviinţă, îndrăsneala şi încrederea. Indură cu resemnare, toate nedreptăţile, „obijduirile" cum zic ei, ce le vin adesea, ori pe cale politică ori administrativă şi nu cârtesc de teama de a nu pătimi şi mai rău. Orice necunoscut le vine în sat, ei sunt încredinţaţi că vine numai cu gândul de a le cere, de a le lua.

Intr'un asemenea mediu au poposit Duminecă 7 Iulie 1934, cei 13 trimişi ai Fundaţiei. Sătenii adunaţi dimineaţa, în fru-

mosul locaş al bisericii, ascultând cuvântul cald al preotului Dardan, de recomandare a noilor-veniți, priveau cu curiozitate și neîncredere. Ceeace părea că mângâe totuși orgoliul lor mazilesc, era faptul că singur satul lor fusese ales, din întreaga Basarabie și că Regele „tătucul nostru“, cum îl numesc ei, va afla prin trimișii săi, nevoile și necazurile ce-i biruesc. Neîncrederea sufletelor s'a topit însă cu greu. Noroc că echipa a fost alcătuită din tineri entuziaști, de inimă, de osteneli îndârjite, străruitoare.

In după amiaza primei zile, s'a împărțit munca, alcătuindu-se cele 7 secțiuni de lucru: culturală, medicală, veterinară, agronomică, edilitară, educație fizică și gospodărie. Fiecare secțiune, condusă de un membru al echipei și compusă din 5-12 dintre membri fruntași ai Căminului Cultural „Ștefan-Vodă“.

Șeful echipei, studentul teolog Gheorghe Lăzărescu, suflet străbătut de duh creștinesc, modest și blând, dar stăruitor, a primit însărcinarea secțiunei moral-religioasă. Studentul Anastase Flocosu, de la facultatea de Litere, fire tăcută, însă plin de bunăvoință, însărcinat cu strângerea materialului folkloristic și artă populară. Studentul Dumitru Dogaru, de la Filozofie, spirit organizator și însuflețit, însărcinat cu studiul monografic și organizarea muzeului Căminului. Studentul Pavel Ungureanu, de la aceeaș facultate, fiu de sătean basarabean din Soroca, bine pregătit și conștiincios; cu multă iubire și înțelegere pentru sufletul țărănesc, a fost însărcinat cu întocmirea monografiei satului și organizarea Căminului. Studentul Pavel Lințoiu, de la Drept și Economie, spirit practic, gospodăresc, plin de abnegație. I s'a încredințat conducerea secției edilitare. D-ra Ana Cristea absolventă a școlii de Economie Casnică Copăceni-Turda, pricepută și activă, a luat conducerea secției de gospodărie și industrie casnică. D. Anatol Erhan, absolvent al Institutului de Educație Fizică, de o-

rigină basarabeană, o natură atletică şi o fire entuziastă; cu însuşiri de a apropia şi grupa tineretului. I s'a încredinţat conducerea secţiunii de educaţie fizică.

Secţia agronomică a fost pusă sub conducerea următorilor: studentul Gheorghe Puţeanu, de la Institutul de Agronomie, fire meditativă, închisă, însă stăruitor în acţiune; studentul Timotei Păpuşoi, de la acelaş Institut, fiu de sătean basarabean. Blând şi sfătos, având pasiunea misiunei sale; cu adâncă iubire pentru săteni. S'a distins mult în munca sa. Sufletul acestei secţiuni a fost însă inginerul agronom Grigore Pârlea, de loc din Hotin, detaşat de Ministerul Agriculturii, în scopul coloborării cu membrii echipei. Om de reale însuşiri în specialitatea sa. Bun şi prietenos cu sătenii, muncind în tot timpul, devalma cu ei, pe ogoare ca şi la vii; în livezi ca şi la prisăci.

Secţia veterinară a fost condusă de studentul Constantin Clapon, de la Institutul de Medicină Veterinară, decedat spre marea părere de rău a tuturor celor cari l-au cunoscut şi preţuit, acum câtva timp. Un suflet de misionar fanatic. De o energie şi putere de muncă pilduitoare. Când se lumina de ziuă, înainte ca gospodarii să plece la munca câmpului, Clapon era în cercetarea animalelor şi gospodăriilor. Nu a părăsit Năpădenii până nu a vaccinat toate animalele satului.

Secţia medicală a fost pusă sub conducerea d-rei Elena Marceva, de la facultatea de Medicină şi a d-lui dr. Ion Frăţilă, din Cluj, detaşat de Ministerul Sănătăţii. Cea dintâi de o rară blândeţe şi bunătate cu bolnavii; cel de al doilea de o superioară conştiinţă a misiunii sale; de o rară probitate morală. Amândoi, timp de trei luni, mobilizaţi în serviciul suferinţei obşteşti, nu au avut răgaz, nici sărbătoare.

Aceste şapte secţii, cuprinzând în total 56 de membri, au activat prin Căminul Cultural al Fundaţiei, prezidat de harnicul şi inimosul preot Nicolae Dardan, şi având ca secretar pe entuziastul şi idealistul învăţător Ilie Ţurcanu.

Căminul „Ștefan Vodă“ a fost întemeiat în ziua de 10 Mai 1925, de către subsemnatul, ca reprezentant al Fundației, împreună cu inimosul inspector școlar N. Popovici-Podașcă, harnicul revizor Atanase Necula și regretatul Vasile Todicescu, fost director al școlii normale „Vasile Lupu“, din Iași. Căminul posedă o bibliotecă de 1600 volume (150-200 cetitori anual); o farmacie; un teren pentru construcția Căminului Cultural și a unei băi sătești. Deocamdată își are sediul în localul școlii vechi. Sfatul Căminului este compus din 26 de persoane și anume: un preot, 10 învățători și 15 gospodari fruntași. Atât președintele Căminului, preotul Dardan, cât și secretarul său, învățătorul Ilie Țurcanu au ostenit mult, cu rară bunăvoință și înțelegere, alături de membrii echipei. Activitatea stăruitoare a secțiunilor a câștigat, din primele zile, tineretul satului și numai cu încetul, pe săteni.

Gospodăriile au fost cercetate una câte una, sub toate înfățișările. Apoi, ogoarele, livezile, viile. Multe din bunele deprinderi, din obiceiurile de altădată au dispărut în timpul vitregei stăpâniri rusești: portul, cântecul românesc, până și lăutarii. Nu se mai vede în sat nici hora și nici jocul românesc. Inrâurirea nenorocită a orașului stăpânește, în îmbrăcăminte, în cântec, dans. Totuși, cu toată despărțirea de un veac prin „Prutul blăstămat“, această țărănime, uitată în besna întunericului și a superstițiilor, fără școală, fără biserică, fără justiție, a păstrat ca un depozit sacru: limba, credința și atâtea din obiceiurile și datinele strămoșești. Se mai găsesc urme din frumusețea poeziilor populare, cele mai multe zugrăvind durerea flăcăilor luați la oaste, la „Moscali“ cum spun ei:

Frunzuliță măr domnesc
Rău e traiul muscălesc.
Când e vremea de lucrat
Stai în pușcă răzămat;

Când e vorba de mâncare
Storci cămeşa de sudoare;
Când e vorba de hodină
Tu ştergi puşca de rugină.

Dorul flăcăului, luat la oaste, de satul său:

Stejărel mândru, pletos,
Ia pleacă-ţi vârfu'n jos;
Să mă urc în vârful tău.
Să mă uit în satul meu.

Dragostea de mamă:

Şi-am zis verde şi-un pelin
De la deal de ţintirim
Creşte-un nuc şi-un trandafir.
Nucul creşte şi'nverzeşte
Maica 'n pământ putrezeşte.
Ieşi măicuţă din mormânt,
Şi te plimbă pe pământ,
De la groapă până' la poartă
Să-ţi vezi pruncii cum se poartă.

Dorul iubitei:

Foaie verde măcieş
Un'te duci tu Gieorgieş?
— Ia mă duc pe drum la Ieşi
— Dar pe mine cui mă leşi?
De vei zăbovi o lună
Mi-i găsi pe câmp nebună,
Iar de-i zăbovi un an

Expoziția echipelor studențești : Năpădeni-Bălți

Oi fi moartă pe divan.
Şi de-i zăbovi mai mult
Mi-i găsi moartă'n pământ
Şi-ai să vii tu la mormânt
Să dai ţăr'na la o parte
De doi coţi şi jumătate
Să vezi oasele 'nşirate
Şi sprâncenele 'nchinate.
Şi-ai să strângi tu fir cu fir
Ca să faci un trandafir
Şi să-l coşi la cheutori
Ca să-l porţi până ce mori.

In curgerea celor trei luni echipa Năpădeni a înfăptuit următoarele:

Suflet. Cântări la strană şi predici, în fiece Duminecă, ţinute de studentul teolog Lăzărescu. Curăţirea cimitirului de burueni. Cununarea a 6 din 21 de familii concubine. Botezul a 3 copii. Organizarea unui cor profan. Distribuirea a 70 de icoane, celor mai buni creştini din sat. Impărţirea de cărţi cu caracter religios. Inălţarea unei Troiţi, în amintirea morţilor din răsboi, care a prilejuit satului una din cele mai înălţătoare serbări.

Minte. 4 şezători culturale, cu conferinţe, coruri şi piese de teatru. Conferinţe medicale, agronomice, veterinare, etc., în fiece sărbătoare. Alcătuirea unei monografii a satului prin cercetarea a 312 gospodării, de către studenţii Ungureanu şi Dogaru, foşti elevi ai d-lui Prof. Gusti, monografie care ar merita publicată. Culegere de folklor, privitor la obiceiurile de înmormântare, nunţi, credinţă, superstiţii, descântece şi medicină populară, etc., în număr de peste 100 bucăţi. Crearea unui fond pentru Căminul Cultural. Organizarea unui muzeu sătesc al Căminului. Alcătuirea unei echipe de teatru compusă

din studenți și tineri din sat, cu prezentarea pieselor: „Harță Răzeșul“ și „Piatra din casă“ de Vasile Alexandri, „Isprava” de Serafim Ionescu, etc. Reorganizarea Căminului Cultural.

Munca. 293 consultații de animale. 1254 vaccinări anticarbonoase. 249 tuberculinizări la taurine. 10 operații la animale. Statistica animalelor satului. 400 vizite a gospodăriilor sătești. Inființarea unei stații de montă. Crearea a 5 loturi agronomice demonstrative la 5 săteni. Intemeerea unui punct de închiriere de mașini agricole. 1500 consultații agricole. Săparea a 4 platforme de gunoi. Curățirea islazului de bălării. 400 consultații viticole. Vizitarea a 214 vii și 209 livezi. 25 de stupi de albine deparazitați. 40 stupi transformați în sistematici. 4600 metri șanț curățit și săpat, cu ajutorul echipelor de săteni. 4350 metri îndreptări de drumuri și șosele, prin astuparea gropilor. Construirea a 2 poduri. Așezarea a 10 felinare pentru iluminarea satului. Asanarea băltoacelor. Cursuri zilnice, teoretice și practice de gospodărie casnică cu 30 eleve. 90 vizite la domiciliu cu îndrumări practice: facerea conservelor, prepararea săpunului, a mâncărilor, filatul borangicului, etc.

Sănătate. Amenajarea în ograda școlii a unui teren de Volley-Ball. Amenajarea unui câmp de sport de 1000 mp. Crearea unui poligon de tir, cu 22 ședințe de tragere. Organizarea de echipe de gimnastică, oină, alergări, sărituri, jocuri și dansuri naționale.

4500 consultații la dispensarul echipei, cu medicamente gratuite. 289 consultații la domiciliu. Examinarea a 100 femei gravide. Asistența gratuită la toate nașterile. Indrumări date moașelor empirice și babelor doftorese.

Problema cea mai grozavă, cea mai cutremurătoare de suflet, care s'a pus în decursul acestei acțiuni, a fost problema sănătății sătenilor. Din cei 4500 bolnavi prezentați la dispensarul echipei, 2411 au venit din 35 sate, unele situate la distanță

de la 20—30 km. In Năpădeni, la o populație de 2765 suflete, s'au prezentat 1517 bolnavi. Am înaintea ochilor mei tabloul impresionant al suferinzilor îngrămădiți la ușa dispensarului. Mulți au fost smulși din gura lacomă a morții.

S'a putut constata și aici în Năpădeni, ca pretutindni în satele țării, mortalitatea înspăimântătoare a copiilor: 357 copii bolnavi de diaree infantilă. In timp de 6 ani, în Năpădeni, au murit 681 copii, din cari 369 sub vârsta de 5 ani. Un tablou întocmit de secția sanitară a echipei arată că 30 femei au născut 272 copii, în medie 9 copii de familie. Din aceștia sunt în viață 132, iar morți 140.

Statisticile generale arată că din 630.000 copii câți se nasc în termen mediu, pe an, în țară, mor 352.000, din cari 290.000 la sate; 115.000 în primul an de la naștere. Pierdem 1/3 din băeți până la epoca recrutării. Stăm în fruntea țărilor europene ca natalitate, dar și ca mortalitate.

Boli groaznice ca: sifilisul, oftica, pelagra, secătuesc puterile țărănimii, rezervorul de viață și energie națională. Această țărănime ne-a păstrat neamul dealungul veacurilor, dându-ne comorile ei spirituale, iar noi privim aproape nepăsători, degenerarea și pierderea ei. Apărăm sănătatea celor 14.000.000 de țărani cu 1050 de doctori.

Avem multe Ligi și Asociații. Ne trebuește însă, mai presus de toate, o Ligă a salvării țărănimii. Inaintea oricărei ofensive, ofensiva sanitară a satului. Semnalul l-a dat M. S. Regele. In frumosul cuvânt adresat studenților, în ziua de 16 Noemvrie 1934, la inaugurarea Expoziției Fundației, Suveranul le-a spus:

„Prin chemarea făcută către tineretul studențesc, să vină alături de Mine, ca să încercăm o îndreptare sănătoasă a satelor noastre, am urmărit două scopuri:

Am urmărit mai întâi scopul cel mare de a face ceva pentru satele și pentru țăranii noștri. Dar am mai urmărit și un

alt scop, acela de a arăta tineretului nostru universitar care este calea cea sănătoasă a muncii şi a surplusurilor de energie".

Despărţirea membrilor echipei studenţeşti de obştea satului Năpădeni s'a făcut printr'o duioasă şi înălţătoare serbare, în ziua de 27 Septemvrie 1934, prezidată de dl. Prof. Dim. Gusti. Indrumătorul şi animatorul Fundaţiei „Principele Carol", a ţinut ca, prin grele osteneli, să cerceteze pe rând, pe teren, lucrul săvârşit de cele 12 echipe. A fost primit la Năpădeni, ca şi pretutindeni, cu bucurie şi recunoştinţă, de norodul satelor cercetate. Serbarea a început printr'o mulţumire către Dumnezeu, în biserica satului. A continuat, la câmpul sportiv, prin concursul numeroaselor echipe de: tir, gimnastică, exerciţii şi jocuri. A urmat cercetarea gospodăriilor premiate. După amiază a avut loc, în ograda şcolii, o şezătoare cu coruri, piesă de teatru, distribuirea celor 40 premii acordate de Fundaţie şi cuvântările de mulţumire. Din mijlocul norodului ce participa la această serbare, un glas s'a ridicat, în aprobările întregei obşti, glasul delegatului satului, afirmând: *„Ceeace a făcut echipa regală în 3 luni de zile, nu s'a făcut în cei 15 ani de la Unire"*.

La plecarea echipei, Consiliul Comunal în semn de adâncă mulţămire, într'o şedinţă specială, a proclamat pe toţi membrii echipei „cetăţeni de onoare" ai satului Năpădeni.

Numeroase scrisori, din partea sătenilor, vădesc mulţumirea şi recunoştinţa lor.

Săteanul Gheorghe Gheorghiţă scrie, între altele:

„Nu vom putea uita niciodată despre binele ce ni l-a făcut, acestui sat, domnul student Linţoiu, care tot timpul, în fiecare zi, din zori şi până'n noapte, s'a ocupat de gospodăria acestui sat. Nu vom putea uita pe domnul doctor Fraţilă, care veşnic, în fiecare zi, din zori şi până'n amurgul nopţii, cu blândeţea şi bunăvoinţa sa plină de dragoste către fiecare,

a stat de strajă și a servit mii de bolnavi, dându-le îngrijirea medicală și tot felul de sfaturi contra boalelor, fără nicio plată. Nu vom uita nici pe domnul agronom Pârlea, care tot la fel, n'a avut niciun ceas de odihnă. Cine nu l-a văzut pe domnia-sa în zorii zilei și uneori până seara colindând moșia satului, în lung și'n curmeziș, aproape în fiecare zi, sfătuind și îndemnând pe fiecare gospodar cum să-și are ogorul, cum să samene sământa, cum să-și lucreze via, iar în zilele de Duminecă și sărbătoare, la șezătorile de la școală, dând sfaturi în privința agriculturii și a viilor și a pomilor. La fel nu vom putea uita nici despre binele și dragostea celorlalți membri ai echipei, care deasemenea, cu toții, au lucrat și trudit, cu multă dragoste și râvnă pentru folosul satului Năpădeni".

Săteanul Gheorghe Chieptine scrie:

„Dăm mulțumire bunului Stăpân, Măriei Sale Regelui Carol al II-lea, pentru trimiterea razelor de soare luminate cu învățăturile, care ni le-au adus nouă în satul Năpădeni. Nu suntem vrednici a mulțămi de bunătățile cari le-au vărsat asupra noastră, cu fel de fel de învățături ale țăranului nostru, care sunt pentru folosul nostru al agricultorilor, pentru fel de fel de deșteptări a populației. Tatăl nostru cel milostiv a întins brațele peste noi, cu mare dragoste de copiii săi. Dăm mare mulțămire domnilor studenți, din echipă, pentru pornirea tuturor lucrărilor, care le-au făcut și credem în sprijinul lor și în ajutorul Majestății Sale Regele".

Cine se îndoește de înfăptuirile săvârșite de către echipele studențești, să vie să cerceteze lucrările acestor echipe ca și numeroasele scrisori de mulțumire ale sătenilor, la sediul Fundației. Se vor încredința că pretutindeni, în cele 12 sate, s'a lucrat de către cei 98 de studenți, cu acelaș avânt și cu aceeași râvnă. I-am văzut pe toți acești studenți, în preajma deschiderei acestei expoziții, în așteptarea înfrigurată a exame-

nului. Iar examenul a fost prezidat de însuş Majestatea Sa Regele, în ziua de 16 Noemvrie 1934. Cu o răbdare şi un interes ce-a stârnit admiraţia tuturor, Suveranul a cercetat lucrările acestor echipe, interogând şi ascultând pe studenţi. Cuvintele Majestăţii Sale Regelui au fost pentru studenţi răsplata cea mai satisfăcătoare: „Sunt pe deplin mulţumit de rezultatele care s'au obţinut".

Scepticii se vor îndoi. Cârtitorii vor zice: ce însemnătate are puţinul săvârşit în 12 din cele 15.100 de sate ale ţării. Vom răspunde: Insemnătatea extraordinară stă în prim loc, în semnificaţia iniţiativei regale. Suveranul ţării odată cu chemarea adresată studenţimei, a chemat la lupta de salvare a ţărănimii, toată intelectualitatea, toată românimea conştienă, în frunte cu conducătorii acestui neam.

Cei 98 de studenţi ce-au răspuns, din primul ceas, nu sunt decât cercetaşii marei campanii ce trebue să urmeze.

C. N. IFRIM
Inspector al Echipei Năpădeni-Bălţi

ACTIVITATEA ECHIPEI FERDINAND
(fostă Caramurat) — CONSTANȚA

ECHIPA. **Studenți:** Bratosin Teodor, agronomie, șeful echipei; Novac Victor, drept; Milănescu Ion, științe; Popescu C. Spiridon, teologie; Stan Cornel, litere; Frecea Constantin, doctorand medicină veterinară; Dinu Maria, maestră de gospodărie.

Tehnicieni: Boncotă Dumitru, inginer agronom, Constanța.

Inspectorul Fundației: Dr. Fr. Popu.

Comuna Ferdinand I se află la o depărtare de 25 km. la N. V. de orașul Constanța, pe șoseaua națională Constanța—Carol I. Drumul se parcurge într'o oră cu autobuzul.

Despre trecutul satului, Hogea spune că cele dintâi așezări omenești stabile ar fi fost turcești, întrucât un scriitor arab, Eulia Celebi, care cam pe la 1600 ar fi drumețit prin aceste părți, pretinde într'o descriere a călătoriei sale (pe care Hogea ar fi cetit-o chiar anul acesta; nu ne-a putut da lămuriri asupra ei) că a găsit atunci, chiar pe locul comunei de azi, un orășel cu vreo 200 prăvălii. Peste această așezare turcească ar fi venit tătari mahomedani din sudul Basarabiei, la câțiva ani după răsboiul dela Sebastopol, iar despre Turci nu se știe când, unde și încotro s'au împrăștiat, căci azi nu mai există în comună.

Românii pretind că datează pe aceste meleaguri din vremea Turcilor, nu în așezări stabile, ci ca ciobani migratori.

După încorporarea Dobrogei, cu începere din 1878 (tratatul dela Berlin), au început să fie colonizaţi Românii şi Germanii, câteva familii germane fiind venite înainte de răsboiul ruso-româno-turc dela 1877, grosul Germanilor a venit însă cam pe la 1890.

Comuna, în felul acesta, e o aşezare laolaltă a patru naţionalităţi cu totul deosebite: Tătari mahomedani, Germani catolici, Români ortodoxi şi Polonezi catolici germanizaţi.

In cursul vremurilor comuna a avut totdeauna faima ei. Astfel pe vremea Turcilor ar fi fost vestită prin cămile, mai târziu prin caii tătăreşti, apoi prin bogăţia turmelor de oi mocăneşti şi a produselor lor.

Coloniştii germani şi români au fost dela început împroprietăriţi cu loturi de câte 100 ha. pământ. Cum însă Românii au fost răi platnici ai pământului de colonizare, au pierdut din el cam 75%, pe când Germanii prompţi la plată, au rămas cu loturile întregi (se spune că ar fi fost ajutaţi cu bani din Germania).

Autorităţi şi instituţii:

1) *Primărie*, fără local propriu.

2) *Şcoli.* Două şcoli primare româneşti (băeţi din 1892 şi fete) în două localuri, unul vechiu şi care nu corespunde trebuinţelor; altul foarte bun, e proprietatea primăriei. O şcoală primară germană, unde copiii nemţilor învaţă, cu învăţător plătit de comunitate, secretele limbei materne şi religia predată de pastor, însă numai după isprăvirea cursurilor la şcoala primară românească pe care o frecventează. Tătarii n'au şcoală deosebită; secretele limbei şi religiei materne le învaţă copiii dela Hogea după cursuri şi în localul şcoalei primare româneşti pe care o frecventează copiii lor.

Corpul didactic român e compus din 11 membri.

Cei mai puțini analfabeți îi dau Românii (numai printre bătrâni găsești neștiutori de carte). Cei mai mulți sunt printre Tătari.

In ce privește limba românească, ea e cunoscută de toți locuitorii, cu excepția câtorva Nemți.

Populația totală școlară se urcă la 500 elevi. Foarte mulți (la Români) urmează la școli mai înalte și ajungând în situații sociale deosebite își aduc aminte de locul de naștere pentru a cărui îmbunătățire luptă.

3) *Biserici*. Românii au două biserici. Una veche făcută în 1882 de primii mocani colonizați, azi e în ruină; biserica nouă, impunătoare, începută în 1912, terminată și sfințită abia în toamna anului 1934, cu concursul repetat al d-lui Vasile Sassu, ministru actual. Biserica germană catolică, frumoasă, e ridicată în 1898 (prima biserică catolică în Dobrogea) prin subscripția publică locală, dar mai ales prin spirijinul dat de Regele Carol I cu ocazia vizitării satului. Geamia e mică și neîngrijită, așa cum e și poporul.

4) *Pretura* n'are local propriu.

5) *Judecătorie* a existat odinioară.

6) *Postul de jandarmi* are o clădire proprie deosebit de frumoasă. E singura gospodărie care are bae în sat.

7) *Căminul Cultural „Ferdinand I"*, bine închegat, e adăpostit în localul Băncii populare.

8) *Biblioteci:*

a) a Căminului Cultural cu 1500 cărți potrivite săteanului (800 cetitori);

b) a Centrului Cultural cu 700 volume, nefrecventată.

9) *Gazete* în sat: Universul, Foaia plugarului, Albina, România dela Mare, Drum Nou, Cele trei Crișuri, și cele politice de partid.

Trei naționalități, trei cartiere, trei impresii. Comuna are 655 familii, așezate în trei cartiere deosebite, cartierul central

fiind ocupat de Români, care împreună cu cel nemţesc, sunt călare pe şoseaua naţională, pe când cel tătărăsc stă izolat, mut, trăgând să moară, mai departe de şosea. Tătarii sunt în număr de 87 familii (374 suflete); Românii: 252 familii (1203 suflete); Nemţii: 237 familii (1045 suflete); Polonezi: 3 familii (14 suflete) (înglobaţi în massa germană, încep să-şi piardă naţionalitatea, luând-o pe cea germană).

Fiecare naţionalitate are mentalitatea ei aparte, mândria ei naţională şi de castă. Fiecare se socoate superioară celeilalte şi nu se admit amestecuri sau influenţe reciproce în nicio chestiune din viaţa particulară, de familie, de credinţă, ba nici chiar sugestii de îndrumare, sfaturi de bine în ce priveşte chestiunile de interes obştesc, ce emană dela autorităţi.

Tătarii. Cartierul tătăresc. Caracteristice. Case simple, nevăruite, aruncate la întâmplare, neigienice, făcute din moloz, acoperite cu pământ. Ogrăzi în mare majoritate neîmprejmuite, pline de bălării şi goale de acareturi. Nicăeri nicio floare, nici în ogradă, nici în fereastră. Uliţele murdare, pline de burueni, fără urme de şanţuri. Singura... înfrumuseţare şi ordine o constitue grămezile de tizic pentru foc. Lipsa inventarului agricol, lipsa acareturilor.

Interiorul caselor sărac, murdar, fără obiecte lucrate de mâna femeii.

Hrana principală e fasolea cu carne (mai ales de oaie). Nu mănâncă porcul, consumă însă carnea de cal. Oaia, cu toate produsele ei, e în mare cinste, dându-i hrană, îmbrăcăminte şi combustibil.

Românii. Cartierul românesc. Caracteristice. Ogrăzile deobicei au garduri de lemn, uneori împrejmuite cu chirpici sau piatră. Sunt mult mai curate decât ale tătarilor, nu pot întrece însă pe ale nemţilor. Grădinile buruenoase, rar împodobite cu pomi fructiferi, majoritatea însă sunt arbori pentru umbră şi pentru nevoile gospodăriei. Cumpără zarzavatul. In-

ventar agricol suficient, neorânduit. Animale: oi multe, cai mai puțini ca la nemți, boi doar 2 perechi în tot cartierul.

Casele, la exterior curate, îngrijite, cu interior bogat, înfrumusețat de lucruri de mână și țesături, ceeace nu se găsește nici la tătari, nici la nemți.

Drumurile, cu urme de șanțuri, cu bălării.

Bogați în copii.

Nemții. Cartierul lor. Caracteristice. Drumurile curat întreținute, cu arbori dealungul lor, cu urme de șanțuri. Trotuarul din fața caselor totdeauna măturat. Imprejmuire văruită din chirpici sau piatră. Casele impunătoare la exterior și vopsite. Ogrăzile de o curățenie exemplară. Bogate în inventar agricol, bine îngrijit, fiecare lucru la locul lui. Acareturile bine îngrijite și sistematic construite și aranjate. Animalele bine îngrijite și întreținute. Grădinile de lângă casă au pomi roditori și de umbră, de multe ori flori și uneori și zarzavat.

Interiorul casei e sărac, neîmpodobit, cu aerul stătut, de multe ori înecător, respingător, din cauză că țin ferestrele mereu închise.

Familiile sunt bogate în copii (unele au peste 10—12) însă mortalitatea e mare din cauza lipsei de igienă, neștiinței hrănirii și a îngrijirii, ce lasă foarte mult de dorit.

Drumurile drepte, curat întreținute, cu salcâmi pe margine, fiecare familie fiind obligată de comunitate să planteze cu salcâmi porțiunea de drum din dreptul proprietății sale. Astfel, strada are umbră și nu e niciodată cu murdării.

Nemții sunt foarte prolifici. Sunt familii cu 12 și 15 copii, numai că mor mulți și prezintă semne de degenerescență fizică și mintală, poate din cauza căsătoriei între rude prea apropiate, pentruca să nu se împartă averea.

Ocupația locuitorilor. Ocupația principală a locuitorilor e agricultura. Nemții se mai ocupă și cu creșterea cailor, românii cu a oilor, iar tătarii cresc și cai și oi și sunt giambași

de cai. Influență reciprocă se observă prin faptul că românii încep a da mai mare atenție cailor, iar nemții, oilor. Tătarii nu sunt influențați cu nimic în nicio direcție a vieții. Cei mai buni plugari sunt nemții, vin apoi românii. Totuși nu fac agricultură rațională. Pământul e rodnic, dar nelucrat bine și nici la timp. Curios de reținut: un singur locuitor (Radu Tocitu, 7 clase de liceu) ară și cu boii, restul locuitorilor numai cu caii.

— Există în comună două începuturi de fabricat țiglă din ciment și nisip, capacitatea de producție putând ajunge la 300 țigle pe zi și de cap de muncitor. Proprietarii sunt nemți (tatăl și fiul).

— Un împletitor de coșuri și fotolii, etc., este ungurul Szék, venit din Bucovina. Își procură uneltele din Oradea și desface marfa la Constanța.

— Patru ateliere de fierărie (două, români).

— Sunt apoi trei cafenele în cartierul tătăresc; 5 cârciumi (3 în cartierul român și 2 în cel nemțesc); 6 băcănii (câte 2 de cartier) și 3 brutării (2 la români, una la tătari).

Români: plugari 226, meseriași 20, funcționari 19, argați 14, comercianți 10.

Nemți: plugari 152, meseriași 18, funcționari 5, argați 28, comercianți 4.

Tătari: plugari 73, meseriași 1, funcționari 5, argați 2, comercianți 6.

Polonezi: plugari 3, funcționari 1, comercianți 2.

Obiceiuri și mentalități. Românii: 252 familii (1203 suflete). Se împart în așa zișii cojani (cam 30%) și mocani (cam 70%). Moacă = băț, bâtă de cioban, deci mocan = cioban. Cojan = locuitor de șes, deci cojan = plugar.

Cojanii sunt veniți din județele Brăila, Buzău și Ialomița și mai puțini din Moldova. Mocanii se trag din județele Brașov, Făgăraș, Sibiu. Fiecare cu obiceiurile și modul de a judeca

a ținutului din care se trag. Tineretul însă nu-și cam bate capul cu trecutul, el se îneacă într'un modernism de mahala, stricător de credință, de obiceiuri, de morală.

Până la răsboi se ținea o distanță respectabilă între mocani și cojani, ferindu-se de a intra în legături de familie, căci se disprețuiau reciproc, fiecare socotindu-se mai de sânge decât celălalt.

Mocanul e mai aplecat spre cele sufletești, mai bucuros de cultură și cultivare. Sunt abonați la reviste, gazete și posedă mici biblioteci casnice cu cărți de agricultură, religie, etc. Reacționează însă mai încet și mai moale. Mocanca e mai mult femee de casă decât de câmp. E bună gospodină, bună bucătăreasă și se pricepe minunat să-și înfrumusețeze casa cu lucruri făcute de mâna ei.

Cojanul e înclinat spre cele fizice și materiale, dar e mai isteț și reacționează mai repede. Cojanca e mai mult femee de câmp, ca și nemțoaica.

Căsătoria la români, în special la mocani, nu e lucru pripit, ci îndelung chibzuit, astfel că divorțurile sunt rare.

Prin influența reciprocă, pe neobservate, s'a ajuns ca mocanii, pe lângă buni crescători de oi, să devină și agricultori, iar cojanii să ajungă a fi și crescători de oi. Sunt azi în comună peste 5.000 de oi.

In general, românii sunt mai puțin harnici decât nemții. Ei arendează acestora o mare parte din pământ, căci le cam place să-și petreacă vremea pe la cârciumă, cafenea, jucând jocuri de noroc. Frecventează slab biserica, iar tineretul pare că o disprețuește chiar.

Nemții spun despre români că *„pleacă la câmp numai după răsăritul soarelui"*.

Au vii cu producători direcți. Zarzavaturile le cumpără, pomi fructiferi puțini.

Nemţii:

237 familii (1045 suflete), iar *polonezii* (sunt asimilaţi cu nemţii): 3 familii (14 suflete). Sunt încrezuţi, pătrunşi de excesivă mândrie de neam. Se socotesc în toate direcţiile superiori tuturor celorlalţi locuitori. Dispreţuesc pe toţi cei cari nu sunt de credinţa şi naţia lor. Ascultă orbeşte de pastorul (preot) lor. Frecventează regulat biserica, dar se îmbată des la cârciumă, mai ales iarna. Au frumos cor bisericesc. Răspund mai repede la îndatoririle cetăţeneşti decât românii şi tătarii. Pleacă la câmp cu noaptea în cap şi se spune despre ei că *„ţin la cai mai mult decât la nevastă"*. Primesc, se zice, gratuit vreo 50 gazete germane din Banat. Sunt mulţi cari nu cunosc limba română, cu toate că sunt născuţi în comună.

Nemţoaica e mai mult femee de câmp decât de casă, de aceea interiorul casei e cu mult mai sărac şi mai neigienic decât la români.

Trăesc mai bine ca toţi ceilalţi locuitori, întrucât îşi produc singuri cele necesare hranei. Aproape toţi au grădină de zarzavat, pomi fructiferi şi excelează în producţie de unt, pe care-l vând la Constanţa. Au şi vii cu producători direcţi. Viaţa nemţească e bine organizată în toate manifestările ei, se supun benevol unei severe discipline în interiorul cartierului lor, care are administraţia lui proprie, condusă de un fel de primar numit „Schultz" şi care este ales în fiecare an de comunitate şi are aceleaşi atribuţii ca şi primarul oficial al comunei.

Tătarii:

87 familii (374 suflete). Caracteristica orientalului fatalist. Sunt agricultori, mai învârtesc şi mici negustorii, giambaşi de cai, cafegii. Se spune de ei că *„nu pleacă la lucru până nu-şi beau cafeaua"*. Şi nu şi-o beau prea de dimineaţă. In orice latură a vieţii sunt în urma celorlalţi locuitori. Nu au intelectuali.

Avantajele şi desavantajele comunei. Avantaje: Cea mai ar-

zătoare problemă dobrogeană: apa, aci, în comuna Ferdinand I, nu există, fiindcă apa se găseşte la o adâncime de 3—6 metri şi fiecare gospodărie îşi are fântâna în curte. Cu toate această abondenţă de apă rar găseşti grădină cu flori, nu se cultivă zarzavaturile necesare pentru casă.

Carierele de piatră, ce se află la 3—4 km. de sat, dau material pentru construcţii şi pavaj. Cu toate astea românii şi tătarii nu ştiu să se folosească de ele, pe când nemţii îşi fac şi trotuare cu această piatră, îşi împrejmuesc gospodăria.

Apropierea mării, la 15 km., e un alt avantaj mai ales în ce priveşte aerul şi îngrijirea sănătăţii.

Distanţa de 25 km. — parcursă de autobuze — nu poate fi o piedică în desfacerea produselor ce se cer pe piaţa Constanţei şi a localităţilor balneo-climatice de pe coasta Mării Negre. Nu s'a găsit încă iniţiatorul şi propagandistul pentru a îndruma populaţia la mica industrie alimentară sau de altă natură, ce i-ar putea aduce venituri laterale bogate.

Desavantaje. Politicianism, nepotism, sforării, ură, duşmănii până la cuţite între grupările de partid politic. Toţi se plâng împotriva acestei plăgi, care mistue tot ce e bun în suflete şi în sat. In orice acţiune obştească se cere a se ţine cont de partidul politic din care faci parte.

Jocurile de noroc sunt altă plagă: barbut, poker, biliard, domino, table, etc., tot numai pe bani, pe mize uneori impresionante. Pasiunea e aşa de mare încât pierd zile şi nopţi dearândul. Tineretul e de plâns în această privinţă.

Beţia e a treia plagă, ce ţine toată iarna. Se consumă tot felul de băuturi alcoolice în cele cinci cârciumi, deschise, mai ales iarna, zi şi noapte, nerespectându-se duminicile şi sărbătorile decât prin tragerea obloanelor. Zadarnic aşteaptă preotul pe români la biserică. Ea e goală, crâşma arhiplină, iar acasă se consumă vinul din producători direcţi.

Luxul e a patra plagă. Fata mai ales, apoi şi flăcăul, tre-

bue musai să fie îmbrăcați după modă orășenească, cu toate că în foarte multe familii țesutul e în cinste. Tineretul însă nu vrea să se îmbrace decât la târg. Cinste puținelor excepții.

Raportul dintre cartiere și deci între naționalități. Nimic nu le unește, dimpotrivă, par'că totul face ca să se izoleze fiecare. La asta concurează și politica (și mai ales ea), și trecutul, și credința religioasă, și apoi faptul că primarul e ales numai dintre români, apoi vin ambițiile personale sau de cartier. O punte de legătură între cartiere și deci între naționalități, impusă de lege, este administrația comunală, condusă de regulă de primar român. Dar și aceasta numai la suprafață, numai pentru a fura ochii. Ca dovadă mai bună de separatism este faptul că nemții — pentru cartierul lor — își aleg regulat primarul lor neoficial, a cărui putere, în acest cartier, întrece puterea primarului oficial al comunei.

In istoria vieții de sat sunt multe frecături cari duc la neunire, ce de multe ori se manifestă prin ură și dispreț exteriorizat în fel și fel de chipuri. Să nu amintim de ex. decât faptul că gospodăriile românești au avut foarte mult de suferit din cauza armatei de ocupație, când — ele au fost luate în stăpânire de concetățenii de altă nație. Când s'au înapoiat la vatră oamenii plecați în bătălie au căutat să și le ia înapoi, rezultând de-aci sfezi și bătăi până la cuțite între cartiere. Dar toate încep să se uite cu vremea și multe au fost uitate de locuitorii comunei Ferdinand I.

Izolarea aceasta a cartierelor se vede și din faptul că fiecare cartier aștepta ca echipa să lucreze numai pentru el. Nu era posibil să aduni toate cartierele la un loc de ex. pentru o conferință, etc. Ca dovadă dăm un singur fapt: inginerul agronom, membru al echipei, ține conferințe agronomice la sediul Căminului (care e în cartierul românesc). Tătarii n'au venit niciodată, ci au rugat pe agronom să meargă în cartierul

lor să conferențieze, fiindcă la căminul românesc în cartierul românesc: *n'am fost niciodată și nici nu ne ducem.*

— De ce să fac eu ca la neamț? spune românul.

— Ca la români?! nu-i bun! spune neamțul.

— Alah îngrijește de noi! spune tătarul.

Rezervă peste tot: în vorbă, în purtare, în pilduire. Tinerii, bătrânii, copiii, femeile nu ies din cartierul lor. Trec dintr'un cartier într'altul doar pentru a se duce la câmp, ori la oraș. Sunt însă semne că această izolare, cu toate urmările ei, a locuitorilor și a cartierelor, s'ar putea înlătura. De exemplu: prin aceea ca în fruntea comunei să fie puși numai oameni de valoare, indiferent de cartierul (deci de nația) de care țin, și indiferent de politica de partid pe care o fac.

Alt mijloc ar fi căsătoria între romånce și nemți. Se pare — așa ni se afirmă — că nemții ar dori să se poată căsători cu romånce, fiindcă ele sunt mai mult femei de casă decât de câmp. Neamțul harnic cum e, nu are așa mare nevoe la câmp de brațele nevestei sale. El are totdeauna belșug în casă, care s'ar mări, iar viața familiară s'ar întări dacă romånca ar intra ca soție în casa nemțească. Neamțul simte nevoia să-și înfrumusețeze și organizeze și interiorul casei, cum bine organizată și în desăvârșită rânduială își are gospodăria la exterior. Și i se pare că romånca e mai chemată — și pe drept cuvânt — la această treabă. Apoi el are nevoe de copii, cari să-i trăiască sănătoși, iar romånca e mai bună îngrijitoare de copii decât nemțoaica.

In această celulă administrativă a avut de trăit și de muncit echipa studențească, aprobată de M. S. Regele Carol II în urma cererii d-lui ministru Vasile Sassu, fiu al acestei comune.

S'a simțit enorm lipsa medicului uman, a specialistului în educație fizică (O. N. E. F.), a maestrului de cor și a maestrei de gospodărie, întrucât activitatea acestora, pe lângă cea a

medicului veterinar și a agronomului, are rezultate imediate, pipăibile și atrăgătoare și folositoare pentru sătean.

Incartiruirea membrilor echipei s'a făcut la casele a 5 gospodari români, fiindcă planul echipei de a-și face popotă și a dormi laolaltă, de ex. în localul școalei (cum s'a făcut la alte echipe), nu a fost posibil. De aceea și cheltuiala ei a fost mai mare, iar coheziunea între membri și în lucrări a suferit.

Biroul echipei a fost instalat în localul Căminului Cultural.

Echipa a fost întreținută materialicește de către d. ministru al agriculturii, Vasile Sassu.

Impresii reciproce. Impresia echipei, după ce a vizitat comuna sub conducerea d-lui primpretor Paraschivescu, trecând din cartier în cartier, stând de vorbă cu oamenii, a fost conformă cu aspectul cartierului respectiv și cu mentalitatea locuitorilor lui. Trei cartiere, trei națiuni, trei impresii — cum se exprimă șeful echipei. Și-au dat seama echipierii că aci nu vor avea numai de lucru, ci vor avea și mult de furcă, mai ales după ce au constatat păcatele multe ce se sbat și se exteriorizează în fel și formă în cele trei cartiere și se subliniază în gospodărirea comunei.

Locuitorii, până la sosirea echipei, vorbeau despre acest eveniment, și nu se dumireau.

Numai după ce echipa a luat contact strâns cu sătenii, explicându-le rostul lor în comună, numai atunci s'au mai liniștit, unii bucurându-se de îndrumările ce vor căpăta pentru îmbunătățirea vieții lor, alții rămânând neîncrezători față de putințele echipei de a îmbunătăți — fie și numai într'o direcție — viața satului.

Echipa cu orice jertfe morale și materiale din partea ei, voia liniște și atmosferă prielnică unei activități folositoare pentru sat și săteni.

Concursul autorităților. Mare lucru și bună treabă se face acolo unde autoritățile, instituțiile și personalitățile din loca-

litate înțeleg să dea tot concursul pentru a face un lucru bun pentru obște și pentru săteni.

Menționăm concursul local dat de preotul paroh ortodox, Dumitru Vâlcu, de pastorul catolic, Branislav Walevsky, de hogea Cadâr Bectesnir, de șeful de post Chivu, de agentul veterinar, N. Dragu și de d. Gheorghe Pușcașu, directorul școalei primare. Trecem sub tăcere primăria și primarul (în afară de construirea a două gropi pentru nutrețul murat necesar taurilor comunali).

In ce privește concursul autorităților centrale, mulțumiri recunoscătoare:

1. D-lui ministru al Agriculturii, Vasile Sassu, pentrucă a pus la dispoziția echipei selector cu motor, butoi de prăfuit cerealele contra mălurii.

2. Institutului Național Zootehnic, pentru medicamente, instrumente, etc.

3. Institutului Pasteur (Facultatea de Medicină Veterinară), pentru vaccin și seruri, etc.

Pentru concursul dat de autoritățile județene, mulțumiri:

1. Camerei de Agricultură, jud. Constanța:

a) Pentru aprobarea lotului demonstrativ de 50 ha.,

b) Pentru mașina de tocat cu motor necesară la prepararea nutrețului murat,

c) Pentru darul de 400 pomi altoiți.

2. Direcției miniere pentru piatră.

Programul de lucru dat echipelor e vast și cuprinde toate laturile vieții rurale. Ducerea lui la îndeplinire reclamă personal complect, pe care echipa nu l-a putut avea. De aceea, activitatea ei vizibilă a trebuit să se mărginească mai ales în cadrul programului parțial al agriculturii și al medicinei veterinare. In aceste două direcții echipa se poate lăuda cu cele ce a înfăptuit.

Cultura sănătății. La sosirea echipei în localitate, în co-

mună bântuia epidemia de pojar şi dizenterie. Iar dintre bolile medico-sociale, tuberculoza o găsim mai ales la tătari (n'au însă boli venerice). Agentul sanitar vizitează destul de rar comuna, locuind într'o comună îndepărtată, iar moaşa diplomată, fiind vorba de epidemii, nu le putea combate direct. Medicul circumscripţiei locueşte la 7 km. de comună şi deplasările sunt costisitoare, după cum ne declară locuitorii. In astfel de condiţiuni nu e de mirare că sătenii au recurs la ajutorul medicului veterinar al echipei.

Echipa neavând medic uman, nici student medicinist, medica circumscripţiei nevoind a lucra în cadrul echipei, toate chestiunile în legătură cu cultura sănătăţii au rămas abandonate spre profundul regret al echipei şi spre durerea adâncă şi exteriorizată de nenumărate ori şi de săteni, de autorităţi.

Maestra de gospodărie lucrând numai două săptămâni în echipă, nu a putut activa cu rezultate.

Lipsa specialistului de educaţie fizică a împuţinat unul din principalele mijloace ale echipei de a atrage plăcut tineretul spre o viaţă sănătoasă şi a-l scoate din patima băuturii şi a jocurilor de noroc.

Cultura muncii. In agricultură echipa a excelat.

Activitatea agronomică s'a desfăşurat sub trei forme şi anume: prin studiul economic al satului, prin propagarea cunoştinţelor de agricultură raţională şi prin înfăptuiri practice pe teren.

Studiul economic al satului s'a făcut prin statistica proprietăţilor şi exploatărilor, — prin statistica inventarului mort, — prin cea a plantelor cultivate şi prin cea a pomilor. Comuna Ferdinand I posedă 11.000 ha. teren arabil, cultivat: 50% cu orz, 30% cu porumb şi 20% cu diverse. Agricultura în comuna Ferdinand I e practicată sub formă extensivă. Nu se cunosc asolamentul, plantele selecţionate, tehnica culturii raţionale. Toate se fac după strămoşeşti obiceiuri.

In privința plantațiilor, comuna e norocoasă. Pe când întreaga Dobroge e o înșiruire de ondulații de obicei sterpe de arbori, comuna Ferdinand are norocul să aibe în apropiere 400 ha. plantație de arbori, proprietatea statului. E o mare de salcâmi, printre cari sunt parcele de stejar, mesteacăn, jugastru și altele. E o frumusețe această verdeață și de un folos real încă nebănuit.

Propaganda cunoștințelor de agricultură rațională s'a făcut prin:

a) Conferințe cu subiecte potrivite stărilor agricole din sat. S'a căutat a se evidenția răul existent și s'a arătat imediat mijloacele de îndreptare. Fiecare conferință era urmată și de lucrări practice pe teren. Conferințele au fost însoțite de proecțiuni (lanterna magică), planșe, broșuri de propagandă agricolă, și de piesele justificative necesare. S'a insistat mai ales asupra culturii grâului și porumbului, asupra pomilor roditori, asupra semințelor, asupra nutrețului murat. Conferințele erau urmate totdeauna cu discuții în contradictoriu cu sătenii, al căror dor de a se instrui, îl recunoaștem, destul de avansat, spre cinstea lor. La conferințele prime, veneau numai românii, mai apoi, mai ales după ce s'au făcut lucrări practice pe teren, au început a veni și nemții și tătarii (în număr mai slab). Și aci s'a dovedit că unul dintre puternicele mijloace de a înlătura izolarea cartierelor și naționalităților din sat, este îndrumarea sătenilor spre îmbunătățiri rapide ale vieții lor rurale.

b) Lucrări pe teren, zilnic, cu demonstrații practice. Pot susține că aproape n'a rămas proprietate necercetată, nestudiată din punct de vedere al calității pământului, al posibilității de maxim rendement, al lucrării raționale. Odată cu răsăritul soarelui inginerul agronom, împreună cu proprietarii gospodari respectivi, erau pe teren până la amiazi. După amiaza era destinată — când nu era cazul a se întoarce țarină — lucrărilor statistice în comună, lucrărilor de pomărit. Nu a rămas gos-

podărie în sat care să nu fi fost cercetată de mai multe ori în cursul verii și îndrumată spre muncă rațională și productivă. Acestei munci, desinteresate și deosebit de grea, se datorește faptul că sătenii nu pridideau a alerga după inginerul agronom pentru a-i cere sfatul, pentru a-l ruga să-i viziteze grădina, câmpul, etc.

c) Excursii cu sătenii la stațiunea experimentală agricolă de la Valul lui Traian, unde se făceau demonstrații practice, se conferenția și altele.

d) S'au împărțit sătenilor broșuri și planșe cu instrucțiuni agricole.

Infăptuiri practice

a) *Tratarea mazării cu S_2C contra gărgărițelor.* Un foarte bun curent în popor a luat cultura mazării, din inițiativa înțelegătoare a Camerii de agricultură Constanța și a d-lui Gh. Pușcașu, directorul școalei primare din localitate. Ea are bun și asigurat debușeu cu bun preț la kg. Pe lângă asta mai e și o plantă de seamă în asolament. Nenorocirea ce se ivea și se punea în calea rezultatelor frumoase era gărgărița, contra căreia echipa a deschis focul imediat. Oamenii nu știau cum să o combată și se gândeau la abandonarea cultivării măzării. Echipa, prin specialiștii ei au conferențiat și le-au făcut demonstrații practice. Sătenii s'au convins de eficacitatea tratării și fiecare ruga echipa să-i trateze mazărea. S'a tratat astfel 12 mii kg. mazăre.

b) *S'au pregătit și semănat 35 ha teren cu grâu „A. 15".* Sătenii din Ferdinand I desnădăjduiseră din cauza gândacilor ce distrugeau boabele grâului în lapte. Din cauza aceasta mulți s'au lepădat de cultivarea grâului, alții urmau să-i imite. Era o mare primejdie pentru locuitori. Trebuia grâu selecționat, grâu potrivit locului de stepă. Prin sforțările echipei — înțe-

lese de d. ministru al Agriculturii, Vasile Sassu, — pentru comuna Ferdinand s'a putut căpăta, cu preț de cost, o jumătate de vagon grâu „A. 15" — american 15 — rezistent la rugină și ferit de atacul gândacilor, e mai văratec cu 2 săptămâni decât celelalte soiuri de grâu de la noi. In felul acesta cultura grâului a ajuns iar la cinste, întrucât sătenii, văzând recolta bogată și neatinsă de gângănii și rugină, s'au hotărît ca recolta de pe aceste 35 ha de grâu, să nu fie vândută în piață, ci să fie pusă la îndemâna celorlalți locuitori, astfel ca în anul următor (1935), fiecare gospodar să-și aibe tarlaua lui de grâu rezistent și repede copt. Munca depusă de cei doi specialiști ai echipei și mai ales a d-lui ing. D. Boncotă, nu se poate prețui la reala ei valoare. Totul s'a făcut sub directa supraveghere și îndrumare a lor: facerea ogorului — saramuratul seminței — aranjarea semănătoarelor și cantitatea de sământă la ha. Au muncit deavalma cu sătenii, udați de ploi, arși de soarele dogorîtor, însetați și flămânzi, căci lucrul nu trebuia și nu se putea lăsa după amiază sau pe mâine-poimâine.

c) *Două vagoane cereale date la selector.* Prin bunăvoința d-lui ministru al Agriculturii, Vasile Sassu, s'a pus din vreme la dispoziția echipei un selector acționat de un motor de 3½ H. P. și un butoi prăfuitor de cereale. Pus în mișcare de d-l ing. agr. Boncotă, selectorul a fost folosit de toți cei cari au cerut să dea la selector.

d) *S'a organizat un lot demonstrativ de 50 ha,* la care toată munca se face după cele mai raționale sisteme și sub directa supraveghere și îndrumare a inginerului agronom. Vrea să fie o adevărată școală agricolă pentru săteni, și cu sătenii. In toamna aceasta s'au făcut ogoarele în vederea semănăturilor, toate muncile se vor face la timp și cu sistem, întrucât d-l ing. agronom va rămâne în sat și după plecarea echipei (ca șef al cantonului model).

e) *Nutrețul murat* e o noutate pentru săteni și e explicabilă

neîncrederea lor. Lămuriți amănunțit, s'au putut face încercări cu ei, căci știu și ei că hrana de coceni pentru cornute și de paie pentru cai, face să degenereze rasa. Intrucât în comuna Ferdinand I creșterea cailor e în floare, echipa a pus mare preț pe îndrumarea locuitorilor spre nutrețul substanțial și economicos: nutrețul murat și iarba de Sudan. Echipa a reușit să construiască cu sătenii cinci silozuri, cu o capacitate totală de 84 metri cubi (53.500 kg.) pentru nutreț murat. Mașina de tocat, acționată de un motor, a fost de nebănuit folos. In chestia nutrețului murat colaborarea medicului veterinar și ing. agronom a fost la înălțime.

f) *A distribuit 400 pomi altoiți* la 28 gospodari, cari cei dintâi au înțeles să lucreze după tehnica rațională a pomăritului. Inginerul agronom le-a pichetat grădinile, proprietarii au făcut cele 520 gropi necesare, în cari s'au plantat o parte din pomii primiți, urmând ca în toamnă să se planteze alții, iar în primăvară restul. Pomii altoiți s'au căpătat de la Camera Agricolă Constanța.

g) *S'au tratat pomii fructiferi și florile* contra purecilor verzi și negri cu emulsie de săpun și petrol.

Medicina veterinară. Zootehnie

Munca depusă de specialistul veterinar, nu este mai pe jos decât aceea a agronomilor echipei. Din zori până în seară mereu pe drumuri, de la o gospodărie la alta. Necazurile erau multe și grele. A fost destul ca sătenii să-i vadă priceperea și dragostea de muncă, pentruca apoi să nu i se lase vreme de odihnă. Harnicul spcialist a făcut studiul satului din punct de vedere veterinar-zootehnic: statistici (inventar viu, studiul raselor de animale, studiul boalelor la vite, etc.). A propagat cunoștințele veterinare-zootehnice și a avut frumoase înfăptuiri practice în combaterea epidemiilor și bolilor.

Sunt 100 vaci de rasă Corci, cu predominarea rasei Simental, moldovenească și transilvăneană. Ușurința legăturilor cu orașul Constanța și locurile balneo-climatice dealungul coastei Mării Negre, ar putea aduce o prosperare nebănuită pentru locuitorii comunei Ferdinand I, în cazul când sătenii ar avea un îndrumător sincer, permanent, în cooperatizarea produselor lactifere (vaci și oi).

Comuna are 4 tauri (Simental — basarabean — moldovenesc — transilvănean), 1500 porci (în majoritate porci între rasa țărănească și mangalița, iar la nemți rasa Edelschwein), 17.000 păsări (din cari 90% găini de rasă țărănească), 5000 oi.

Infăptuiri practice:

a) Grajdul strimt, neigienic, al celor 4 tauri a fost schimbat cu unul larg, igienic încăpător, putând fi ușor ținut în bună stare.

b) Combaterea pestei porcine (descoperită de veterinarul echipei). Au fost injectați 194 porci.

c) Combaterea holerei la păsări (descoperită idem): 2.162 vaccinări.

d) Combaterea febrei tifoide la cai (3 cazuri).

e) Maleinizări cal: 10.

f) Consultații date (totdeauna gratuit, ca și medicamentele și injecțiile). Au fost 686, în afară de injecții.

g) Conferințe despre toate boalele curente și epidemice în comună, apoi despre nutrețul murat, importanța inoculării preventive și curative, etc.

h) S'au împărțit gratuit broșuri de propagandă veterinară-zootehnică.

i) Colaborare cu ing. agronom pentru realizările pilduitoare în chestia nutrețului murat (vezi munca agricolă).

j) S'au distribuit sătenilor 55 găini Rhode Island. Criteriile împărțirii, ca premii, bine și cinstit studiate de echipă, au fost

înlăturate de primarul comunei, care, cu de la sine putere, a împrăştiat găinile printre partizanii politici, din cari până seara mulţi le-au şi vândut.

In ce priveşte munca femeii în gospodărie, educaţia economiei casnice, hrana, bucătăria, industria casnică, — aceste laturi importante ale vieţii rurale nu au putut fi îndrumate din lipsa personalului de specialitate. Cele două săptămâni de trebăluire (5 demonstraţii practice şi o conferinţă), a maestrei de gospodărie în cadrul echipei n'au însemnat nici un pas spre vreo îmbunătăţire oarecare a acestor treburi.

Cultura sufletească, morală, religioasă

In direcţia moral religioasă, munca de propagandă a fost făcută în special de studentul în teologie, care în fiecare Duminecă şi sărbătoare a cântat în strană, în biserică şi a ţinut predici frumoase şi cu suflet:

a) Despre omilie (la pilda ospăţului celor poftiţi la nuntă);

b) Puterea rugăciunii;

c) Despre îndoială;

d) Despre icoane (cu acest prilej s'au împărţit şi icoanele dăruite de Fundaţia Pricipele Carol);

e) Despre credinţă.

Pilduitoare a fost participarea echipierilor la toate slujbele bisericeşti. Sătenii mai în vârstă au lăudat această purtare, iar tineretul în majoritate nu a luat-o în seamă, cu toate că echipierii au încercat mereu să-i aducă la biserică, şi pe căile moralei creştine. Erau însă prea ocupaţi cu băutura şi cu jocurile de noroc.

Totuşi, pe când la venirea echipei în comună numărul frecventatorilor statornici ai bisericii de 15—20, la plecarea echipei numărul lor s'a urcat la 50—60.

Cultura minţii (intelectuală)

Cartea. In comună există:

a) Biblioteca Centrului Cultural Ferdinand I cu 700 volume, nefolosite şi

b) a Căminului Cultural „Ferdinand I" cu 1500 înregistrări cu broşuri, cărţi, etc. potrivite pentru sat. E bine cetită (800 cetitori). Ar fi de dorit ca aceste două biblioteci să fuzioneze. Fundaţia Culturală Regală Principele Carol a dăruit o bibliotecă.

Şezători, comemorări, cursuri. Echipa a organizat 6 şezători, ascultate de către 100—200 auditori. Subiectele conferinţelor au fost: rostul venirii echipei în sat (T. Bratosin), Satul de azi şi satul de mâine (ing. D. Boncotă), Drepturile şi datoriile cetăţeanului faţă de stat şi comună (I. V. Racea), Factorii de educaţie a omului (T. Bratosin), Ce trebue să ştie gospodina (M. Dinu), Puterea rugăciunii (Sp. Popescu).

Serbare în stil mai mare a organizat echipa la 5 August la care a participat şi d. V. Bellu, prefectul judeţului Constanţa, care a mulţumit şi felicitat echipa pentru program şi executarea lui.

Radio are Căminul Cultural şi funcţionează spre mulţumirea locuitorilor.

Teatru sătesc. Echipei i-a lipsit maestrul de cor. Echipierii au jucat singuri în piese ajutaţi de tineretul intelectual şi sătesc. După conferinţe, a urmat partea distractivă cu teatru, cor, declamări, etc.

Revista *Albina* a fost împărţită gratuit sătenilor în fiecare Duminecă în câte 50 exemplare.

Icoane bisericeşti s'au împărţit gratuit 90 bucăţi, dăruite de Fundaţie. S'au dat gospodăriilor cari nu au avut icoane, apoi tinerilor însuraţi şi celor cari au frecventat mai des biserica.

Echipa a luat parte la toate momentele de seamă ale vieţii satului, astfel:

a) La conferinţa notarilor din pretură (9 Iulie 1934);

b) La desvelirea plăcii comemorative bătută pentru morţii germani din sat în campaniile 1913 şi 1916—1918;

c) La consfătuirile consiliului comunal;

d) La muncile câmpului, îndrumând cu vorba şi cu fapta;

e) La deschiderea cursurilor şcoalei primare, cu care prilej şeful echipei a vorbit copiilor despre M. S. Regele şi despre echipă.

Activitatea edilitară:

1) Alinierea gardurilor gospodăriilor din o întreagă stradă, prin bunăvoinţa şi înţelegerea locuitorilor.

2) Curăţirea drumurilor de burueni.

3) Văruirea zidurilor ce împrejmuesc gospodăriile şi arborilor din şosea.

Plecarea echipei.

In preajma plecării, echipa a organizat o frumoasă şezătoare pe ziua de Duminecă 23 Septembrie 1934. Dimineaţa întreagă echipa a fost de faţă la biserică la slujba bisericească şi unde cu o bucurie adâncă constată că biserica era — ca niciodată — plină de credincioşi. Frecvenţa regulată a echipei la slujba religioasă, cântările frumoase la strană ale teologului echipei, predicile lui inimoase, purtarea morală, cetăţenească, socială a echipei, totdeauna pilduitoare, şi-au atins scopul. Sătenii veneau să-şi ia rămas bun dela echipă, pe care o îndrăgostiseră sincer şi nu o doreau plecată. Preotul paroh D. Vâlcu anunţă plecarea echipei şi roagă pe credincioşi să ia parte la şezătoarea de rămas bun, ca astfel să dovedească şi mai mult regretul plecării echipierilor, socotiţi ca fraţi vreme de aproape trei luni. Şezătoarea a fost cinstită de prezenţa a câtorva sute de săteni. Ce diferenţă între acum şi prima şezătoare cu 30 de participanţi! Vorbesc din suflet:

șeful echipei, inginerul agronom, medicul veterinar, fiecare rezumând munca depusă de echipă și rezultatele dobândite.

Cu acest prilej s'au împărțit sătenilor icoane bisericești dăruite de Fundația Principele Carol și revista *Albina*.

La 24 Septembrie echipa, în zori, a părăsit satul.

Dr. FR. I. POPU
Inspector al echipei Ferdinand-Constanța

ACTIVITATEA ECHIPEI VĂCĂRENI — TULCEA

ECHIPA. Studenţi: Gavrilescu Virgiliu, agronomie, absolvent drept, şeful echipei; d-ra Radian Elena, litere; d-ra Anastasiu Olga, absolventă litere; Gaftoniuc Ioan, medicină; Boeriu Traian, agronomie, absolvent; Drăgan Ilie, agronomie; Gheorghiu Stelian, student O. N. E. F. (ISEF); Avram Ion, student O. N. E. F. (ISEF); Bako Arpad, student O.N.E.F. (ISEF).

Tehnicieni: Budişteanu D., medic; Loverda Gheorghe, inginer agronom; Melzer V., medic veterinar; d-ra Ciungan M., maestră de gospodărie.

Inspector al Fundaţiei: Emanoil Bucuţa.

Intre satele, alese din diferite provincii geografice şi istorice ale ţării, ca să lucreze în ele echipele regale studenţeşti, nu se putea să lipsească un sat de apă. Sorţul a căzut asupra Văcărenilor din judeţul Tulcea, la marginea bălţilor din cotul brăilean al Dunării.

E drept că la o mai de aproape cercetare a ieşit la iveală că satul era mai mult un sat de lângă apă decât un sat de apă. Din populaţia lui de 2.164 de suflete sau 395 de familii, abia 23 de asemenea familii trăiau din pescuit. Majoritatea celorlalte, adică 311, plugăreau. Cele mai însemnate probleme rămâneau tot cele în legătură cu munca pământului. Ceeace nu înseamnă că viaţa locală nu întâmpina cu semnele ei deosebite, în fiecare din cele patru domenii de activitate, la sănătate de pildă, cu frigurile de baltă şi cu apa de băut din gârlă;

la agricultură, cu terenurile inundabile, cu pășunile pe grinduri și cu grădinile de zarzavaturi; la educația moral religioasă și la organizarea culturală propriu zisă, cu credința mai adâncă și cu sufletul sprinten de răspântie al oamenilor care au toată vremea înainte orizontul nesfârșit al apei.

Cu ajutorul extraselor din rapoartele membrilor echipei, atât problemele satului cât și acțiunea studenților și a tehnicienilor, alipiți lor, apar în plină lumină.

Medicul și medicinistul ne pun înainte această realitate:

„Datorită așezării sale geografice lângă baltă, satul Văcăreni, ca și celelalte sate dealungul Dunării, este endemizat de paludism, una din principalele maladii sociale ce bântue în acest sat. Aici se reunesc toți factorii fizici și climaterici favorabili desvoltării și propagării paludismului. Balta, cu mulțimea ei de ghioluri, cu apă stagnată ce persistă până aproape de sfârșitul verii, este un bun loc de desvoltare a larvelor țânțarilor; deasemeni vegetația bogată a bălții este un bun mediu pentru țânțari. Paludismul e insuficient tratat, fie din cauza lipsei de personal sanitar, dar mai ales a medicamentelor, constitue un veșnic rezervor de malarie pe care o vor propaga noile generații de țânțari, și e menținut de starea mai mult sau mai puțin precară a sătenilor din această regiune care, cu toată aparenta bogăție a ținutului, sunt supuși fluctuațiilor secetei de pe urma căreia nu culeg nici ceeace au semănat.

Măsurile de profilaxie generală ce se pot lua în aceste ținuturi, se reduc aproape la nimic. Căci a seca balta, nu se poate; a turna petrol sau Verde de Paris în bălțile din jurul satului, iarăș nu se poate, căci din aceste bălți oamenii își iau apa de băut, pentrucă în tot satul cu peste 2.000 de suflete sunt numai 9 fântâni cu apă potabilă, dintre care 6 sunt într'un singur colț al satului. O altă măsură este așezarea într'un anumit fel a grajdurilor față de locuința oamenilor și anume grajdul să fie pus spre baltă, așa încât țânțarii să se oprească la vite și să

Echipe studențești la sate : Fibiș

nu mai ajungă la oameni. In sfârşit, tratarea tuturor impaludaţilor.

S'au găsit şi s'au prezentat la consultaţii 139 bolnavi de malarie, toţi din Văcăreni, şi un număr de 6 din satele apropiate, în total 145, dintre cari 74 acuţi, 57 cronici, 12 recidivi şi un larvat.

Numai decât după paludism se înşiră ca număr de cazuri sifilisul. Au fost găsiţi 3 bolnavi cu leziuni deschise; 49 îşi întrerupseseră tratamentul din lipsă de medicamente; între cazuri a fost şi unul de paralizie generală progresivă, care a trebuit internat la Galaţi.

In dispensarul care a fost instalat într'una din camerele primăriei, încă de la începutul campaniei de lucru, s'au dat 772 de consultaţii şi s'au făcut 160 de pansamente şi intervenţii de mică chirurgie, în afară de injecţiile şi de examenele de laborator de tot felul.

Starea igienică lasă foarte mult de dorit. Scabia este foarte răspândită. Locuinţele sunt deobicei bune şi ţinute curat. Alimentaţia e deobicei mulţumitoare, chiar când nu se fac cereale şi aceasta mulţumită bălţii care dă peştele şi vânatul, cât şi faptului că regiunea este viticolă şi pomicolă. Sarcina, naşterea şi lehuzia pun femeea în aceeaşi condiţie de inferioritate întâlnită îndeobşte la sate, muncă până vin durerile facerii, naştere uneori chiar pe ogor, folosire de moaşe netitrate, părăsirea patului şi întoarcerea la muncă la 4 zile după naştere. Copiii sunt alăptaţi ori de câte ori plâng, li se dau înghiţituri frământate în gura mamei, au de la 7-8 luni în mână covrigi uscaţi şi fructe verzi, după care vin gastro-enteritele.

Consultaţiile s'au dat pentru următoarele forme de boală: boli infecţioase şi parazitare 234, dintre cari 100 la bărbaţi şi 134 la femei; cancer şi alte tumori 9; boli generale, 14; boli ale sângelui 11; intoxicaţii 1; boli ale sistemului nervos 67; ale aparatului circulator 29; ale aparatului respirator 47; ale

aparatului digestiv 61; ale aparatului uro-genital 19; boli de piele 140, dintre cari 59 la bărbați și 81 la femei; boli ale sistemului de locomoție 6; violențe și accidente 45". (I. V. Gaftoniuc, stud. med. VI).

Doi studenți ai Oficiului Național de Educație Fizică au izbutit să organizeze încă din întâiele zile un teren mare pentru toate sporturile și un alt teren mai mic pentru volley-ball. „Satul însuș, foarte lung, de peste 3 km., arăta că aceste locuri trebuiau alese la cele două capete ale lui. Pentru o mai bună desfășurare a programului, flăcăii din Văcăreni s'au împărțit în două grupe: mahalaua din deal și cea din vale. Programul s'a dus la îndeplinire într'o săptămână pe un teren, iar în cea următoare pe celălalt. Sătenii au dat la iveală o foarte mare bunăvoință, și aceasta de la copilul de 6 ani, până la omul cel mai în vârstă. Desfășurarea programului se făcuse așa de spectaculoasă, încât femeile se obișnuiseră să vie pe marginea terenului cu lucrul și să petreacă văzând pe flăcăi jucându-se.

Programul zilnic a fost alcătuit astfel: de la orele 7.15—7.30 exerciții de înviorare cu membrii echipei; de la 10—11.30 exerciții de înot și jocuri cu copiii din sat; de la 19—20 program de gimnastică, atletism, înot, jocuri și sporturi cu membrii echipei și cu sătenii.

Sărbătoarea și Dumineca, pentrucă sătenii nu erau la câmp, s'a adăogat: de la 13—15 instrucție preregimentară, atletism și sporturi; de la 19—20 program de gimnastică, jocuri, sporturi și înot cu membrii echipei și cu sătenii.

Echipa de educație fizică a intervenit deopotrivă în răspândirea dansurilor naționale și în programele diferitelor șezători". (Stelian Gheorghiu, absolv. O.N.E.F.).

Inginerul și studenții agronomi au putut, lucrând împreună cu sătenii, să ajungă la următoarele rezultate:

„ Din cauza structurii fizice a solului arabil s'a ajuns la concluzia că în adevăr arăturile de toamnă adânci pulverizează

prea mult solul, micșorând de cele mai multe ori recoltele, și așa se explică de ce se obțin recolte mai mari într'o singură arătură de primăvară și de ce locuitorii nu fac ogoare de toamnă. Totuși arăturile de toamnă și vară sunt indicate contra secetei, dacă primăvara terenul se va lucra numai cu cultivatorul. Arăturile de toamnă, urmate de altele primăvara, din cauza lipsei cultivatorului, pulverizează la maximum solul, producând o pierdere nepermisă de apă din el. Locuitorii cari au lucrat primăvara ogoarele de toamnă, numai cu grapa de fier, confirmă toți rezultate satisfăcătoare.

Odată această chestiune lămurită, între echipă și plugari, cu cari s'au discutat mijloacele de combaterea secetei în cursul lunilor Iulie, August, Septembrie, s'a pornit la lucru pe teren și în timp de 2 jum. luni s'au realizat peste 250 ha. ogoare. In gândul echipei a fost ca aceste terenuri să se însămânțeze cu grâu de toamnă, ceeace nu s'a putut, pentrucă locuitorii au pierdut sămânța.

S'a însămânțat chiar în luna întâia 16 ha. cu dughie, mei și porumb furajer. Au reușit în special semănăturile de dughie, care au fost și cele mai multe, cam 12 ha., pentrucă au avut ploi abundente și la timp, iar căldurile au slăbit.

Secția Agricolă a județului Tulcea a venit în ajutor, dând gratuit 500 kgr. sămânță de dughie, care s'a distribuit la plugarii cari au pregătit terenul. Dacă acțiunea a rămas într'un cadru modest, este din cauză că:

a) Locuitorii nu sperau în ploi în cursul lunilor Iulie-August-Septembrie;

b) Vitele lor de muncă — caii și boii — erau trimise în baltă la pășune, din lipsă de nutreț în gospodării;

c) Din cauza secetei grozave, vitele erau prea mult întrebuințate la cărăușie, care este frecventă în această regiune, apropiată de cele două mari municipii Brăila și Galați.

Deasemenea s'au însămânțat 7 ha. cu grâu de toamnă, care

a răsărit bine, cu excepţia a două ha. care au răsărit rar, din cauza seminţei căreia nu i s'a încercat puterea de încolţire. Pentruca să se evite în viitor acest lucru, cu ocazia şezătorilor ce s'au ţinut la şcoala primară, s'au făcut câteva încercări de încolţire a grâului pe hârtie sugătoare, atât cu tineretul şcolar, cât şi cu maturi.

Aceşti mici plugari nu vor putea niciodată să semene mai mult de 150 ha. grâu de toamnă şi cam tot atâta de primăvară, deoarece ameliorarea situaţiei economice trebue să se facă prin determinarea lor să producă nutreţ mult pe terenurile de la câmp şi pe terenurile joase de la baltă, în vederea organizării creşterii vitelor, iar ca ocupaţie anexă cultura pomilor fructiferi, a zarzavaturilor, a strugurilor de masă, etc.

Apreciem că 30% din locuitori duc gunoiul de grajd la câmp, nici unul însă nu-l păstrează pe un loc anume amenajat, pe platforma de gunoi, şi nimeni nu-l cară la câmp fermentat cum trebue, din care cauză uneori se întâmplă să ardă plantele.

In legătură cu această problemă vitală pentru mărirea producţiei agricole, s'a arătat locuitorilor necesitatea construirii platformelor de gunoi individuale, în apropiere de grajduri sau la câmp, pe cât se poate pe locuri umbroase sau care s'ar putea umbri prin plantaţii de salcâm sau dud, sau acoperişuri primitive de stuf.

Toate platformele s'au înconjurat cu coteţe de stuf, pentruca păsările să nu împrăştie gunoiul, aşa cum se întâmplă acum.

In cursul celor două luni şi jumătate de activitate, s'au construit trei platforme de pământ galben bătut, în suprafaţă totală de 36 m. p. în comună, iar două au fost săpate, urmând să se care pe ele numai pământul galben cu care să se realizeze un pat impermeabil. S'au construit şi două platforme la câmp, în suprafaţă totală de 45 m.p.

Nici în această direcţie n'am reuşit să mobilizăm locuitorii

la muncă; avem însă convingerea că am atras îndestulător atenţia lor, pentru ca să continue această acţiune în viitor.

Cauzele pentru cari n'a reuşit acţiunea ar fi:

a) Lipsa vitelor care trebuiau să trasporte pământul galben, acestea fiind în permanenţă la păşune, în baltă, sau la cărăuşie;

b) Lipsa complectă a gunoiului de grajd, întrucât toate stau goale vara, de la islas întorcându-se seara numai vacile cu lapte;

c) Lipsa de încredere în influenţa gunoiului a 70% din agricultori, cari afirmă că gunoiul de grajd are o acţiune rea asupra semănăturilor, arzându-le.

In Văcăreni, treeratul se face cu caii care poartă un tăvălug de piatră cu muchii longitudinale. Ceeace este isbitor este că locuitorii îşi fac armanele de treer afară din sat, chiar pe locuri accidentate. I-am sfătuit să şi le facă în curtea gospodăriei, dar acest lucru e greu deoarece curţile fiind adăpostite, sunt lipsite de vânt suficient şi în permanenţă.

Nevoia de vânt se poate suplini prin întrebuinţarea vânturătoarei tip basarabean, care trebue introdusă în agricultura satului şi din care în timpul anchetei nu am găsit decât una singură. Pentrucă satul este legat prin Reni cu Cetatea-Albă, am intrat în legătură cu fabrica de maşini agricole „K. Layher" din Sărata, care se oferă să acorde avantagii, dacă se cumpără cel puţin 10 bucăţi. Intrucât transportul se poate face şi cu căruţele, îndată ce plugarii vor avea un an bun, plugarii vor cumpără aceste maşini. O altă acţiune a fost şi sfatul dat de noi şi ascultat în masă de săteni, ca tot orzul obţinut anul acesta, pentrucă are bobul mare şi greu, luciu caracteristic şi culoare normală, să se păstreze pentru sămânţă, fiind un orz furajer de mare producţie cu 6 rânduri, aclimatizat şi rezistent la secetă.

Pentru îmbunătăţirea porumbului de sămânţă, am ales în la-

nuri pe o suprafaţă de 6 ha., cele mai bune tulpine de porumb şi cu ştiuleţii cei mai bine aşezaţi, urmând ca după cules să se procedeze după sfaturile date.

In comună se cultivă porumbul „dinte de cal", corcit, care va trebui înlocuit cu porumbul portocaliu. In propaganda ce am făcut, ne-am servit de o colecţie de ştiuleţi şi borcane cu boabe de porumb, cu bob mic şi bob mare, aşa că locuitorii s'au convins de folosul pentru ei dacă vor înlocui varietatea de porumb pe care o cultivă acum.

Intrucât secetele dese ce bântue regiunea nu permit recoltarea de furajere îndestulătoare pentru hrana vitelor în timpul iernei, iar balta asigură hrana numai în anii secetoşi când nu este inundată şi în orice caz numai vara, locuitorii au fost îndrumaţi să semene pe loturile lor plante de nutreţ. Pentru ajungerea acestui scop, activitatea noastră a fost permanentă şi viu susţinută. S'a adus din altă comună iarbă de Sudan şi s'au cosit mari cantităţi de costrei cu cari s'a făcut fân.

Acţiunea întreprinsă de agricultori la îndemnul echipei de a semăna în cursul lunei Iulie dughie, mei şi porumb furajer, la care s'a adăogat strângerea fânului de costrei în cursul lunei Septemvrie, a avut ca urmare că oamenii n'au mai fost siliţi să-şi vândă vitele cu preţ mic, ele putând să ierneze cu furajul astfel pregătit şi cele de rentă să se desfacă la primăvară, când preţurile vor fi foarte mari.

In general s'au pregătit îndestulător locuitorii pentru mărirea suprafeţii cultivate cu plante furajere.

Pentru întâia oară s'a însămânţat grâu împietrit cu sulfat de cupru procurat de noi şi e păcat că nu s'a avut la dispoziţie nici maşină de semănat.

Inventarul de maşini agricole al satului este cu totul neîndestulător. El a fost îmbogăţit prin echipă cu un trior Marot No. 6 de către Secţia Agricolă judeţeană, la care s'a triorat toată cantitatea de grâu care s'a însămânţat şi se va cu-

răţa sămânţa de orz şi ovăz din actuala recoltă. S'a arătat în schimb locuitorilor de ce unelte şi maşini au nevoe, pe care din pricina secetei din anul acesta nu şi le pot procura.

In pomicultură, foarte înfloritoare în sat, activitatea echipei s'a desfăşurat în direcţia valorificării perelor şi migdalelor. S'a demonstrat modul de culegere şi ambalare a fructelor, sortarea lor. Gospodarii cu pomi mai mulţi au făcut marmelade şi magiunuri de prune. S'a arătat modul de combatere al moliei la meri, felul cum se pune gunoiul la pomi, udarea.

Pentru combaterea plantărilor de vie de producători direcţi, am avut dese convorbiri cu locuitorii, arătându-le că vinul rezultat din această viţă e nesănătos şi nu va mai avea niciodată preţ pe piaţă, iar producţia transformată în spirt, nu prezintă rentabilitate, după cum singuri au recunoscut. S'au îndemnat altoitorii buni dintre tinerii din sat, să înceapă altoirea acestor viţe şi să înceteze plantarea. S'a demonstrat într'o vie cum se face zeama bordeleză şi felul corect cum se stropeşte via. Stropirea s'a făcut cu vermorelul obişnuit şi cu pulverizatoarele „Kalimax" cu presiune, ceeace a interesat foarte mult pe viticultorii mai înstăriţi.

S'a scos în evidenţă rentabilitatea desfacerii varietăţilor de masă pe piaţa Galaţilor, valorificându-se la îndemnul echipei întreaga producţie Chasselas, razachie, napoleon, ţâţa caprei şi coarna albă şi neagră, prin vânzarea strugurilor de bună calitate în ambalaje făcute din coşuleţe de răchită.

S'a întrebuinţat pentru demonstraţii, o doză de fermenţi selecţionaţi, într'o vie îngrijită, care deasemenea a stârnit curiozitate şi interes." (Gh. Loverda, ing. agr.).

Activitatea zotechnică a dus la aceste realizări:

„Intocmirea monografiei zootechnice veterinare a Văcărenilor.

Intocmirea hărţii topografice, care mai necesită o verificare generală.

168 vaccinări anticărbunoase; vaccinul comandat pentru 300 de vite cornute, cu tot prețul redus de cost, 3 lei, n'a găsit amatori.

43 consultații și 3 castrări de armăsari.

Distribuirea a 57 păsări din rasa Rhode Island trimise de Ministerul Agriculturii prin ferma „Puiu" Brașov (55) și 2 cocoși din crescătoria proprie.

Conferințe: Despre creșterea rentabilă; asigurarea vitelor; despre unele neajunsuri la îngrijirea vitelor; despre porumbul murat; procurarea sămânței viermilor de mătase.

Incecarea de a se determina un gospodar să facă o probă de porumb murat. In general se refuză din motive economice, satul având în întâiul rând nevoe de știuleți, adică de boabe pentru hrana oamenilor.

Incercarea de a determina înființarea unei cooperative pentru colectarea și desfacerea laptelui și ouălor. Se refuză pe motivul că „Cooperativa pescarilor" lucrează prost și anume: Statul ia dela pescarii neorganizați 55%, adică munca pescarilor este retribuită cu 45%; pescarii membri ai Cooperativei cedează încă 3—5% din venitul realizat în folosul Cooperativei: salariul casier-contabilului și al președintelui pentru munca de administrație; prin urmare, cei organizați se aleg cu mai puțin. Teama de asemenea întâmplări ar justifica ezitarea". (Dr. med. vet. Victor Melzer).

In ce privește gospodăria propriu zisă, „s'au vizitat 120 de gospodării, mai deaproape, observând mai întâi viața casnică a comunității țărănești și dând apoi sfaturi de îmbunătățiri.

S'a făcut o lucrare de curățenie generală, care a ținut aproape o lună, în casele unde a trebuit să desfășoare activitatea colectivă a echipei, la primărie și la Cămin. Ea a fost făcută cu femeile și fetele din sat. La gospodăriile cele mai bogate s'au făcut împreună cu gospodinele mai multe feluri de mâncare, pregătite din zarzavaturile locului. Femeile

au fost învățate să facă șuncă de gâscă, să gătească peștele cât mai variat, de pildă marinată de pește, crap cu sos la cuptor, când ele nu sunt deprinse decât cu borș, mâncărică cu ceapă și saramură; acelaș lucru cu marmelada de fructe, cu conservele de castraveți, gogoșari și alte zarzavaturi pentru iarnă. Foarte multe femei au făcut până la 50—60 kg. de magiun și au lucrat peltea, dulceață și compoturi de gutui, care sunt cultivate din belșug. La bucătăria Căminului au asistat regulat câte 6—8 fete la pregătirea mâncărurilor și prăjiturilor de fiecare zi.

Alte lecții și sfaturi au privit spălarea vaselor și așezarea lor în bucătărie, facerea leșiei și întrebuințarea în bucătărie sau la fabricarea săpunului, spălatul hainelor, albăstrirea, stropirea, uscarea și călcatul rufelor, învățându-le pe feamei să facă ele-însele scrobeală, din făină de grâu, dacă n'au făină de orez sau de cartofi, pentrucă lipsa scrobelei și nevoia s'o cumpere le împiedecau s'o întrebuințeze. S'a organizat deopotrivă o campanie împotriva ploșnițelor și altor insecte, împotriva moliilor, ca și pentru curățatul și desinfectatul cotețelor.

La Cămin s'au făcut demonstrații de curățat și călcat haine bărbătești în fața mai multor femei din sat, de scos petele de grăsime, cerneală, rugină, de spălat rogojinele. Tot la Cămin s'a instalat un atelier de țesătorie, fetele au tors lână, au vopsit-o și depănat-o după îndrumările maestrei și dupăce au sfârșit urzitul, au țesut regulat în atelier rânduri-rânduri.

In genere maestra a întâmpinat o foarte bună primire din partea locuitorilor". (Maestră Maria Ciungan).

In legătură cu educația moral religioasă și cetățenească „s'a putut organiza la biserica satului un muzeu de odăjdii, de vase și de sfeșnice vechi, de steaguri și de cărți. Biserica ea însăși, având un istoric deosebit, ca un așezământ ivit și desvoltat încă de sub stăpânirea turcească, a arătat nevoia alcătuirii unei mici cronici. Pentrucă președintele Căminului era chiar

parohul satului, la fiecare slujbă bisericească a ţinut sau el însuşi predică strâns legată cu activitatea echipei, sau a lăsat locul diferiţilor membri sau oaspeţi ai ei. Participarea preotului n'a lipsit dela niciuna din acţiunile şi din şezătorile echipei. Ceeace s'a putut realiza, ca iniţiativă locală şi ca participare din afară, a mai multor sate, cu prilejul Sfinţirii Crucii pentru eroi, ridicată în colaborare cu Societatea „Cultul Eroilor", a fost atât de deosebit, încât după mărturisirea oamenilor niciodată Văcărenii n'au mai cunoscut o serbare atât de mare.

S'au pus începuturile unui Cerc de Asistenţă Mutuală, pentrucă în Văcăreni s'au descoperit oameni săraci şi alţii bolnavi, cari n'aveau pe nimeni să le vie în ajutor. Toţi aceşti oameni au fost cercetaţi pe la casele lor, şi de câte ori s'a putut au fost scoşi din situaţia pe care o aveau. De pildă: un bătrân fără nimeni a fost internat, prin intervenţia echipei şi spre marea lui recunoştinţă, în Azilul de bătrâni dela Galata. Un flăcău primejdios cu fenomene de alienaţie mintală progresivă, a fost internat, prin aceeaşi intervenţie, la Ospiciul din Bucureşti. Un copil, care fusese muşcat de un câine turbat şi neglijat de autorităţi, a fost trimes grabnic şi salvat la Institutul Antirabic".

In activitatea culturală propriu zisă, cu caracter mai cu seamă intelectual, „s'a pus la cale şi s'a executat, o statistică îngrijită a ştiutorilor de carte făcându-se o fişe pentru fiecare gospodărie în parte. Pentru aceasta echipa s'a bucurat de conlucrarea activă şi permanentă a directorului şcolii locale. S'a reorganizat şi s'a îmbogăţit biblioteca dela Cămin, precum şi începutul de muzeu, iar şcolii, prin mijlocirea echipei, i s'a acordat de autorităţile locale, material didactic de care ducea mare lipsă şi o bibliotecă şcolară.

Şezătorile şi serbările organizate la Cămin, în fiecare Duminecă şi sărbătoare, au avut acel dublu caracter: ele s'au des-

voltat în parte cu un program obişnuit, numai că de rândul acesta supravegheat şi îmbogăţit de echipă, şi apoi au căutat să desvolte spiritul de iniţiativă, gustul şi participarea deadreptul a sătenilor cari se aflau de faţă. Uneori s'a putut ajunge aşa de departe încât şezătoarea n'a avut nevoe de un program dinainte pregătit, ci el a fost înjghebat pe loc de flăcăii şi de fetele satului cu snoave şi cântece, cu întâmplări din viaţa lor şi a altora şi cu exibiţii ale diferitelor artişti care trăesc în mijlocul satului, săteni între ceilalţi săteni.

Copiii de şcoală au fost puşi să ia parte la curăţirea drumului şi a caselor obşteşti ale satului şi mai cu seamă să împodobească cu flori monumentul eroilor.

S'a adunat un însemnat material de folklor, din care se poate vedea atât creaţia locală dunăreană cât şi migraţia diferitelor motive din alte regiuni ale ţării." (Elena Radian, Litere IV, Olga Anastasiu abs. Litere).

Acestea sunt rezultatele cele mai de seamă ale acţiunii echipei studenţeşti şi tehnice din Văcăreni, în formă de extrase din chiar rapoartele celor care au adus-o la îndeplinire. Multe alte fapte au rămas, fireşte, neamintite; ceeace nu trebue însă uitat şi nu se poate trece în nicio arhivă e atmosfera de voioşie şi de dragoste la muncă a tinerilor trimişi de Fundaţie şi buna primire, încrederea şi dorul de colaborare a sătenilor înşişi. Pe lângă realizările propriu zise, care pot fi inventariate, nu trebue să se piardă nici aceasta, de ordin spiritual, care e însă condiţia oricărei îmbunătăţiri viitoare şi a oricărei reforme temeinice.

EMANOIL BUCUŢA
Inspectorul echipei Văcăreni, Tulcea

SPICUIRI DIN RAPOARTELE ECHIPELOR

CONTRIBUȚII LA MONOGRAFIA SATULUI NĂPĂDENI

Tipul de sat și categoriile sociale

Satul Năpădeni este așezat în sudul județului Bălți, în vecinătatea județelor Orhei și Lăpușna, la 47 km. spre sud-est de Capitala județului și la 12 km. de cea mai apropiată gară, Cornești, de pe linia Iași-Chișinău. Regiunea în care se găsește este a vechiului „codru“ de odinioară din care azi n'a mai rămas decât denumirea, căci ceeace ei numesc acum pădure nu sunt decât câteva dealuri pe cari cresc niște crânguri. Când treci pe valea pârâului Cula, care își are isvoarele în apropiere, nimic nu te face să bănuești că peste dealul numit „Galben“ există un sat de 2.765 de suflete, înconjurat în toate părțile de alte dealuri, parcă s'ar afla în fundul unei căldări. Minunata lui poziție strategică te face să crezi că începuturile acestui sat urcă în trecutul nostru până departe în vremurile când liniștea strămoșilor era turburată neîncetat de năvăiirile neașteptate ale dușmanilor. Această poziție strategică este primul lucru care te isbește. Coborând în sat,

fără să vrei te gândeşti că întemeietorilor lui nu le era străin meşteşugul luptelor. Nu te-ai înşelat, căci primul lucru pe car îl afli este că năpădenenii sunt „mazîli" învestiţi cu hrisoave dela „Ştefan-Vodă".

Dacă aşezarea satului constituie numai o sugestie pentru înţelegerea liniei pe care a trebuit să se desfăşoare viaţa lui, pentru înţelegerea efectivă a prezentului, cercetarea condiţionării istorice este imperioasă. Intr'adevăr, elementul istoric constitue nota dominantă în patrimoniul lor spiritual. Nu este sat în care conştiinţa de mazili oameni cu privilegii acordate de domnii Moldovei şi menţinute de regimul ţarist, să apară cu mai multă intensitate.

Asupra vechimei satului s'au găsit următoarele acte: unul din vremea Domnitorului Constantin Moruzi, cu data de 24 Iunie 1779, şi nişte copii după diferite cărţi de judecată dela diferiţi Domni ai Moldovei (Vasile Lupu 1641, Ilias Alexandru Vodă 1666, Ioan Neculai Voevod 1746 şi Grigore Ghica Voevod). Singurul act care prezintă importanţă pentru istoricul satului este cel dela 1779 pe care îl dăm în traducere. Din el se poate vedea că moşia Năpădenilor a fost împărţită între următorii răzeşi, capi de familii: Coşcodan, Bărgan, Geantovanu, Hârbu, Bahatu şi Târa. Dintre aceste familii, primele patru au şi azi urmaşi în sat. Urmaşii lui Bahatu sunt în Coşcodeni Jud. Bălţi şi mai păstrează încă moşie la Năpădeni iar ai lui Târa sunt plecaţi în satul cu acelaş nume. In act se mai află şi semnătura a doi Popa (Dumitru fiul lui Nistor şi Gavril Popa ambii din Năpădeni), spiţă de neam cea mai numeroasă azi.

La anexarea Basarabiei toţi Mazilii din Năpădeni aveau cărţi de mazilie pe cari ulterior oficialitatea rusă le-a schimbat, dând în locul lor nişte adeverinţe cum că posedă acte de mazilie dela Domnii Moldovei. După 1812 situaţia Mazililor din Năpădeni sub toate raporturile este aceiaşi ca a tuturor

Mazililor din restul provinciei. Datorită nepreciziunei legiuirilor care se refereau la ei s'au ivit între Mazili și Instituțiile stăpânirei ruse o serie întreagă de procese prin cari Mazilii își apărau situația lor de clasă privilegiată, deosebită de a țăranilor. Privilegiile lor ereditare erau:

Dările către Stat erau reduse.

Nu plăteau dări către plasă — cele mai importante — în vederea întreținerii serviciilor administrative de cari și ei se foloseau.

Nu făceau parte din „Obștiile Sătești" pentru organizarea cărora Statul Rus decretase norme deosebite.

Mazilii erau organizați nu în obștii sătești ci pe circumscripții în frunte cu „Căpitani".

Nu li se aplicau pedepse corporale fără sentință judecătorească, pre deosebire de țărani cari erau la dispoziția organelor polițienești.

Erau scutiți de prestațiile personale în natură față de Zemstvă (Administrație Județeană).

Aveau dreptul — pe care nu-l aveau țăranii — să ocupe funcții militare și civile, dar numai în cuprinsul provinciei Basarabiei.

Puteau deveni dvoreni (nobili) prin ocuparea de funcții militare și civile.

Puteau stăpâni pământuri locuite de clăcași.

La 10 Martie 1847 li se ia dreptul de a avea oameni de curte de origină rusă și dreptul de a stăpâni pământuri locuite de clăcași. Cea mai importantă știrbire a privilegiilor lor și contra căreia s'au opus cu cea mai mare îndârjire, a fost impunerea lor la plata impozitelor către Voloste (plasă) prin Decretul Senatului Ocârmuitor din Petersburg, dela 26 Aprilie 1904. Procesul intentat de Mazilii din Basarabia împotriva acestui Decret a fost pierdut în fața Consiliului Gubernial al Basarabiei, în ședința dela 26 Februarie 1907. Sa hotărît în mod

definitiv aducerea la îndeplinire a Decretului amintit. Pentru detalii întregul proces îl dăm în traducere, în copie, de unde se poate vedea întreaga situaţie a Mazililor in toată Basarabia, în special, şi în general a tuturor categoriilor sociale basarabene.

După unire, prin întronarea regimului nostru constituţional democrat, care înlătură orice urmă de privilegii, mazilia deşi ştearsă de drept este viu trăită de fapt, şi fără ea nu se poate înţelege nici cea mai neînsemnată manifestare din viaţa Năpădenilor. Deşi la origină, după toate probabilităţile, satul a fost pur de mazili, astăzi din punctul de vedere al cantităţii, ceeace e drept nu poate constitui un criteriu valabil în precizarea tipului de sat, Năpădenii este un sat mixt.

Din datele statistice anexate, rezultă că după cantitate ar conta două categorii sociale: mazilii şi ţăranii. In realitate, în complexul manifestărilor, nu contează decât mazilii, şi satul poate să fie încă socotit ca tip de sat mazilesc. Este cert, fapt confirmat şi de actul care vorbeşte de ultima împărţire a moşiei, că satul a fost întemeiat de mazili. Ţăranii şi celelalte categorii sociale trebue să se fi aşezat în mijlocul lor mai târziu, la date ce nu se pot preciza. Ceva mai mult, chiar o parte dintre mazili sunt socotiţi ca veniţi (exemplu Popa, spiţa de neam cea mai numeroasă, Iovu, Bocşa, etc.) şi anume toţi cei ce nu sunt menţionaţi în actul dela 1779. Ce raporturi au existat între mazili şi ţărani înainte de 1812, nu se poate şti. Sub regimul ţarist, organizat pe baza principiului de diferenţiere strictă a claselor sociale, mazilii din Basarabia menţinându-şi şi accentuându-li-se privilegiile, diferenţa dintre ei şi ţărani s'a adâncit — raporturile înăsprindu-se până la crearea unei mentalităţi exagerate din partea mazililor. Astfel trăiau alături două lumi: de o parte mazilii, cu dispreţ organic pentru ţărani şi cu aspiraţia permanentă de a se îndepărta şi mai mult de ei,

râvnind să intre în clasa imediat superioară a nobilimei, unde le surâdeau privilegii și mai mari, iar pe de altă parte țăranii, jenați de situația lor, conștienți că nu pot să iasă din ea, cel puțin în fața obligațiilor — la plata impozitelor. Mazilii, având în sprijinul lor autoritatea statului rus interesat în menținerea privilegiilor de clasă, au fost dominatori în toate privințele până la aplicarea forței brutale. Această stare de lucruri a fost atât de adânc înrădăcinată, încât este și azi hotărîtoare, nu numai în ce privește raporturile dintre cele două clase locale, dar influențează și raporturile dintre Năpădeni și satele învecinate precum și atitudinea unui Mazil față de orice persoană, indiferent de cultura și poziția ei socială. Pentru nimic în lume un mazil nu poate concepe, și refuză să admită, că cineva care nu e cel puțin mazil, ar putea prin alte mijloace — prin cultură de exemplu — să-i fie superior. Dacă unul dintre ei dobândește o cultură superioară, se mândrește mai puțin de situația în care este plasat pe baza ei, decât de rangul lui de mazil.

Cultura și în general orice merite personale care nu sunt legate de noțiunea de mazil, nu constitue un obiectiv spre care ei ar râvni și nici nu le socotesc că ar putea mări valoarea personală a unui om. A urma alte școli decât cea primară, aceasta nu o fac pentru dragostea de cultură și de ceeace efectiv școala adaogă la valoarea omului, ci din considerații materiale și mai cu seamă pentru a afirma poziția și puterea lui de mazil față de țărani și de ceilalți mazili cu cari concurează . Nu e lucru de mirare că un student care și-a făcut toate studiile în atmosfera democratică a instituțiilor noastre de cultură, este stăpânit, până și în discuțiile de toate zilele, de reprezentarea categoriei sale sociale. In locul mândriei de a fi student — lucru obișnuit tinerimei studențești — el afișează pe aceia de mazil. Din aceiași supraprețuire de sine derivă și sentimentul suficienței personale, așa de isbitor la ei.

Un mazil, chiar dacă găseşte necesar, nu vrea să se vadă că el are nevoe să se cultive prin ştiinţa altora.

Ceeace caracterizează cu deosebire psihologia mazilului năpădenean, este teama aproape bolnăvicioasă ce-l stăpâneşte în permanenţă ca, în relaţiunile cu semenii să nu dea măcar impresia că demnitatea lui de mazil a fost scoborîtă. Felul îndatoritor cu care te primeşte în gospodăria şi în casa lui porneşte din aceiaşi preocupare: de a dovedi că el şi toate ale lui sunt la înălţimea cerută de categoria căreia aparţine. Cu mare greutate un mazil se oferă să facă un serviciu desinteresat. Susceptibilitatea mazilească merge uneori atât de departe încât a deschide poarta unui oaspe străin, când e cu trăsura, i se pare jenant şi de multe ori n'o face. Dăm un caz autentic din propria noastră experienţă: In curtea şcoalei trebuiau făcute anumite lucrări la latrină. Intr'o seară ne hotărîm ca lucrările să le facem noi, membrii echipei. Fiind însă prea grele, am cerut ajutorul unor băeţi din sat veniţi să joace Volley-Ball. Dar aceştia se codeau, şi fiind aproape întuneric mulţi au şi fugit. La câţiva paşi de noi stătea un grup de bărbaţi adunaţi pentru o consfătuire ce urma să aibă loc. Cu toate că vedeau că avem nevoe de ajutor, n'au venit până ce un coleg, enervat de această stare de lucruri, n'a făcut o aluzie directă, zicând băeţilor: — „Veniţi că n'o să vă cadă mâinile! Nu vedeţi că singuri nu putem?". Directorul şcoalei, care nici nu le-a cerut ajutor, ne-a spus mai pe urmă că acest lucru nu e de mirare. Pentru asemenea lucrări, nu găseşte oameni în sat nici cu plată. E nevoit să angajeze oameni din Cornova. Această susceptibilitate e atât de caracteristică încât e imprimată şi copiilor, la cari se manifestă într'un mod cu totul neaşteptat. In general copiii sunt oricând dispuşi să facă mici servicii celor mai mari şi mai cu seamă străinilor. Aici însă serviabilitatea copiilor nu există. In general nici învăţătorii nu apelează la bunăvoinţa copiilor, nici chiar în interesul

şcoalei: riscă să fie refuzaţi. Ar fi fost de aşteptat ca cel puţin faţă de noi studenţii să se poarte altfel. Am înregistrat o adevărată decepţie când dintr'un grup de peste 30 de copii, majoritatea elevi de şcoală primară, la apelul nostru de a merge să ne ajute să mutăm nişte bănci nu s'a oferit absolut nici unul. Alte refuzuri nu ne-au mai mirat, căci apelurile la serviciile lor le făceam cu titlu de experienţă.

Salutul pe stradă se face după anumite criterii de ierarhii autoritare cucerite de fiecare. Funcţionarii din sat dacă sunt salutaţi, aceasta o fac intenţionat cu oarecare neglijenţă care mai mult jigneşte decât onorează. Tot în legătură cu psihologia mazilului adăogăm rolul covârşitor pe care-l joacă în viaţa lui opinia publică. Opinia altuia, şi în general a satului, îi reglementează întreaga conduită. Simte în permanenţă nevoia ca suprapreţuirea exagerată de sine să-i fie recunoscută şi este foarte sensibil atât la criticile în rău, dar mai cu seamă e peste măsură de măgulit la aprecierile favorabile ori dela cine ar veni. Un mazil îmbrăcat într'un fel pe care nu-l crede compatibil cu situaţia lui, pentru nimic în lume nu iese în public. In aceste vremuri de criză economică, când situaţia mazililor a fost grav compromisă, mazilul năpădănean este tiranizat de două tendinţe: pe de o parte, tendinţa de a se afişa opiniei publice pentru a-i culege aprecierile şi pe de altă parte e terorizat de teama de a nu fi compromis numai pentru simplul motiv că nu e îmbrăcat aşa cum crede el că s'ar cădea unui mazil. Din lipsă de mijloace acest lucru se răsfrânge tragic asupra bătrânilor. Consolarea lor e ca cel puţin copiii să se poată arăta lumii îmbrăcaţi cum trebue. Chiar faptul că nu merg la biserică se explică — după mărturiile multora — tot prin lipsa de îmbrăcăminte corespunzătoare.

Puterea cœrcitivă a opiniei publice în viaţa mazilului năpădănean îşi are origina în prezenţa alături de el a ţăranilor,

de care au tins totdeauna să se depărteze. Mazilul încearcă o adevărată groază la gândul că cineva l-ar putea lua drept țăran. De aceia într'o conversație cu un străin, după câteva minute, acesta trebue să afle numaidecât că are deaface cu un mazil. De aci și interesul deosebit pe care îl prezintă problema relațiilor dintre țăranii și mazilii din Năpădeni. Principial, între mazili și țărani, legăturile de căsătorie sunt excluse. Abaterile excepționale dela această „lege" s'au petrecut *numai după războ*i și în anumite condiții: între o fată de țăran bogat — lucru rar în Năpădeni — și un mazil de familie scăpătată — lucru foarte frecvent. Insă nu există nici un caz în care o fată de mazil, ori cum ar fi ea, să se fi căsătorit cu un țăran. Consecința căsătoriei unui mazil cu o țărancă este blamul și disprețul celorlalți. Urmează excluderea definitivă din „societatea" mazilească (petreceri, nunți, botezuri, etc). Dar nu numai atât: însuși mazilul care s'a scoborît în felul acesta resimte gestul său propriu ca jenant pentru toată viața; excluderea nu vine numai din partea celorlalți dar chiar el se rușinează să apară în lume cu soția sa țărancă. Orgoliul lui de mazil e atât de viu, încât în familie ține ca femeia să știe că ea e de neam prost. Oameni din aceste două clase nu se găsesc laolaltă nici odată. La o adunare generală a Băncii Populare unde erau întruniți pe baza unor interese și a unor legi, când un țăran a luat cuvântul ca să-și expună părerea lui cu privire la mersul băncii, un mazil calificat s'a simțit ofensat și întrerupându-l nu s'a putut abține dela apostrofări: „Dacă am ajuns noi ca să ne învețe un țăran apoi Năpădenii au rămas o cârpă. Te poftesc să ieși!" Și a ieșit. La școală copiii de mazili nu stau niciodată în bănci alături de copiii țăranilor. Disprețul față de țăran merge atât de departe încât cuprinde tot ce aparține acestuia: lucrurile și animale. Nu cumpără, nu împrumută, într'un cuvânt între ei nu există nici un fel de relații. Următorul caz deși neînsemnat

e foarte sugestiv în această privință: pisica unui țăran care se afla în curtea unui mazil a fost alungată cu dispreț — „cât! țărane!“ Sub nici un motiv un mazil nu poate concepe că un țăran e bun de ceva: „țăranul se cunoaște și după mers“. Separatismul dintre aceste două categorii, în Năpădeni, este atât de tranșant, încât nu dispare nici în fața lui Dumnezeu, cu toată religiozitatea lor. Fiecare mazil își are locul lui în biserică neschimbat, ce se transmite din tată în fiu. Este de neînchipuit că un țăran ar putea să-i ocupe locul. Nici mazilii unii altora, căci și între ei există ierarhii și rivalități: cei cari se consideră fruntea stau în față, iar ceilalți în spate până la ieșire. E un lucru hazliu pentru un străin, să vadă cum după ce s'a închinat în fața altarului, mazilul, ocolind locuri libere, se strecoară printre ceilalți căutându-și locul familiei sale. In general în biserică este următoarea stratificație dela altar spre ieșire: bărbații mazili, bărbații țărani, femeile mazililor, femeile țăranilor. Unii mazili, sezizați de faptul că femeile lor stau la spatele țăranilor, au propus alt aranjament: femeile într'o parte și bărbații în alta. De teamă ca nu cumva în noul aranjament unii mazili să ocupe locuri pe care înainte le-au avut alții, socotiți de ei mai prejos, propunerea n'a fost acceptată. De altfel când sunt sărbători mai mari, biserica e ocupată numai de mazili. Țăranii nu-și mai găsesc loc și stau pe scările dela intrare. Satul, privit ca unitate, e socotit de mazili ca un sat pur mazilesc, și ca atare în reprezentarea lor, Năpădenii stă în fruntea satelor vecine, Cornova, Condrătești, Leurdoaia, Rădeni și Cucioaia, în cari mazilii sunt mai puțin numeroși. Aceste sate sunt considerate de ei ca niște suburbii ale Năpădenilor, de unde ei își recrutează lucrători și servitori. Pentru fiecare mazil năpădenean satul său e tabu: reacționează imediat ori de câte ori este pus în joc prestigiul satului. In față ni s'a declarat de către un mazil că el pe alt mazil din sat poate îl urăște, dar la sa-

tul lui ţine mai mult ca la orice şi „se face foc" când îl aude vorbit de rău. Satele din jur cunosc această susceptibilitate a năpădenilor şi pe tema aceasta au creat expresii ironice la adresa lor: că ar fi fudui, că nu muncesc, că sunt luxoşi şi murdari, etc.

In ce priveşte ţăranii, aceştia, astăzi şi cu atât mai puţin sub regimul ţarist, se poate spune că sunt inexistenţi ca element pozitiv în spiritualitatea satului. Ei trăesc încă şi azi intens sentimentul umilirii ce le-a copleşit întreaga existenţă. Se pare că ei au renunţat definitiv la orice speranţă de a mai schimba această stare de lucruri, pe care o resimt într'un mod dureros. In lupta dintre ei şi mazili, cu toate schimbările de drept survenite în situaţia lor social-politică, nu se observă nici urmă de manifestare activă în direcţia modificării raporturilor de fapt. Din punct de vedere al raporturilor dintre ţărani şi mazili, ţăranii — săraci şi în dependenţă economică de mazili — trăesc intens sentimentul umilirii lor de clasă. Ţăranii se ruşinează că sunt ţărani. N'am găsit nici unul care să nu fie jenat de acest lucru. Conştienţi de imposibilitatea vreunei modificări a acestor raporturi, ei caută o consolare în a-i întrece pe mazili economiceşte. Singura lor consolare şi punct de critică este tocmai pauperizarea multor mazili: pe aceştia îi arată totdeauna ca fudui „dar n'au ce să mănânce şi cu ce să se îmbrace". Cu toate acestea în adâncul sufletului lor nu sunt satisfăcuţi. Ei au despre ei înşişi aceiaşi părere pe care o au şi mazilii. Se simt foarte onoraţi dacă mazilii acceptă să le boteze un copil sau să-i cunune. Se bucură de faptul că noul regim constituţional democrat al Statului Român a înlăturat privilegiile mazililor. Această bucurie le e însă întunecată de prea marea diferenţă şi dependenţă economică dintre ei, — căci majoritatea dintre ei trăesc din ceiace câştigă lucrând la mazili. Mazililor de frunte ai satului, a căror cultură nu depăşeşte clasele pri-

mare, țăranii nu li se adresează decât cu: „căpitane“, „coană“ „boerule“, coconașule“, „coniță” sau domnule.

Documente privitoare la starea mazililor

1.

ADEVERINȚĂ

(Traducere din limba rusă de Stud. Ungureanu Pavel).

In baza Inaltului Decret împărătesc, Consiliul Provincial al Basarabiei, certifică precum că mazilul Alexandru Iosif Hârbu locuitor din satul Năpădeni jud. Iași provincia Basarabiei în vârstă de 40 de ani care are ca soție pe Sofia în vârstă de 35 ani și copiii: băeți Teodor în vârstă de 12 ani, Ioan de 10 ani și fiica Sofia în vârstă de 10 ani la cercetarea actelor prezentate asupra titlului său s'a constatat că el într'adevăr este mazil; dovadă despre aceasta, și că el și urmașii lui au dreptul să se folosească de toate drepturile și privilegiile cari aparțin mazililor, i s'a dat această adeverință prin semnătură și aplicarea sigiliului statului în orașul provincial Chișinău, 14 Octombrie 1838.

Guvernatorul Militar al Basarabiei, (ss) Indescifrabil.
Președintele Curții cu Juri, (ss) Indescifrabil.
Președintele Tribunalului Civil, (ss) Indescifrabil.
(L. S..). Secretar (ss) Klodnițchi.

Observație: Przentatorul acestei adeverințe, Hârbu, este recunoscut ca mazil prin decizia dela 6 Iulie 1838. In această decizie el este arătat la No. 28 iar în listele de recensământ la No. 42.

In baza Inaltei întăriri a situației ce a urmat după 10 Martie 1847 referitor la drepturile categoriei de locuitori din Basarabia, cărora li s'a recunoscut în general titlul de mazilie, denumirea de „mazil“ este înlocuită cu aceia de „odnodvorț“

drept care Prefectura de Poliţie (Zemschii Sud) din Iaşi certifică prin semnătură şi aplicarea sigiliului Statului.
11 Februarie 1850.

Urmează o semnătură indescifrabilă.
(L. S.) Secretar (ss) **Indescifrabil.**
pentru Şef de Birou (ss) **Indescifrabil.**

2.

ADEVERINŢĂ

(Traducere din limba rusă de Stud. Ungureanu P.).

In baza Inaltului Decret împărătesc, Consiliul provincial Basarabiei certifică precum că mazilul Ioan Gheorghe Popa locuitor din satul Năpădeni Judeţul Iaşi provincia Basarabiei în vârstă de 27 de ani care are ca soţie pe Anastasia în vârstă de 24 de ani şi fiicele Rebeca în vârstă de 3 ani şi Ecaterina în vârstă de un an, la cercetarea actelor prezentate asupra titlului său, s'a constatat că el într'adevăr este mazil; dovadă despre aceasta şi că el şi urmaşii lui au dreptul să se folosească de toate drepturile şi privilegiile care aparţin mazililor, i s'a dat această adeverinţă prin semnătură şi aplicarea sigiliului Statului în oraşul provincial Chişinău 14 Octombrie 838.

Guvernator Militar al Basarabiei,
(ss) *Indescifrabil*
Preşedintele Curţii cu Juri (ss) *Indescifrabil*
Preşedintele Tribunalului Civil, (ss) *Indescifrabil*
(L. S.) Secretar (ss) *Klodniţchi*

Observaţie: Prezentatorul acestei adeverinţe, Papa, este recunoscut ca mazil prin Decizia dela 14 Iunie 1838. In această Decizie el este arătat la No. 21, iar în listele de recensământ este înscris la No. 4.

In baza Inaltei întăriri a situației ce a urmat după 10 Martie 1847 referitor la drepturile categoriei de locuitori din Basarabia, cărora li s'a recunoscut în general titlul de mazilie, denumirea de mazil este înlocuită cu aceia de *odnodvorț*, drept care Prefectura de Poliție (Zemschii Sud) din Iași certifică prin semnătură și aplicarea sigiliului Statului, 13 Februarie 1850.

O semnătură indescifrabilă.
Secretar (ss) **Indescifrabil.**
Pentru șef de birou (ss) **Indescifrabil.**

3.

Dosar No. 35, anul 1907

JURNALUL
CONSILIULUI GUBERNIAL AL BASARABIEI
(COPIE Tradusă din limba rusă de Stud. Ungureanu Pavel).

In chestiunea administrativă dela 26 Februarie 1907, No. curent 147.

In ședința administrativă, Consiliul Gubernial, compus din:
Președinte: Gubernator, *A. N. Haruzin*
Membri: Vice Gubernator provizoriu (ss) *A. A. Cologrivov*
Administratorul Finanțelor Statului (ss) *C. M. Raevschi*
Șeful Administrației averilor statului
Președintele Zemstei Ad-tive Guberniale (ss) *P. Semigradov*
Procurorul Tribunalului (ss) *B. A. Chenigson*
Inginer de mine al regiunei de munte Sud-Vest
Membri de drept: A. A. Stanghe, B. Grigorie Olișevschi și *V. P. Frunză*, și în asistența Secretarului *A. A. Zolotarev*, a ascultat procesul în chestiunea impunerii mazililor (odnodvorților) din gubernia Basarabiei la plata dărilor către plasă.

Situația mazililor din Gubernia Basarabiei, în sistemul cla-

selor sociale din Imperiul, de care sunt legate anumite drepturi şi privilegii încă de mult a suscitat diferite neînţelegeri datorită nepreciziunei legilor care se referă la ei, tratându-i când ca pe locuitorii săteşti în înţelesul general al cuvântului (ţărani), când determinându-le privilegii, cari îi apropie de nobilime.

Pe de o parte tendinţa mazililor de a păstra aceste privilegii şi de a se sustrage dela greutăţile birurilor şi prestaţiilor ce apăsau numai asupra ţăranilor, iar pe de altă parte tendinţa celorlalte categorii de locuitori ai satelor de a face pe mazilii cari trăiau în mijlocul lor, să participe la întreţinerea instituţiilor săteşti, au dat naştere la diferite neînţelegeri a căror rezolvire ajungea până la Ministerul de Interne şi Senatul Ocârmuitor.

Datele istorice din Decretul Senatului dela 26 Aprilie 1904, arată că mazilii şi ruptaşii din provincia Basarabiei, prin legea dela 10 Martie 1847 (colecţia compl. leg. No. 20987 au fost denumiţi *odnodvorţi;* după Statutul întemeierii provinciei (oblastei) Basarabiei (colecţia compl. a leg. No. 27357 anul 1818), mazilii şi ruptaşii din această provincie deşi se bucurau de oarecari privilegii în ce priveşte obligaţiile faţă de zemstvă (instituţie administrativă judeţeană), precum şi în ce priveşte pedepsele corporale la care nu puteau fi supuşi decât pe bază de sentinţă judecătorească şi nici decum în baza hotărîrii organelor poliţieneşti; şi deşi aveau chiar dreptul de a stăpâni pământuri locuite de clăcaşi, nu aparţineau nobilimei, trebuind astfel să plătească un impozit numit *dajdie.* Ei constituiau astfel, în sistemul claselor sociale din imperiu o clasă mijlocie între ţărani şi nobili. Natural că mazilii tindeau să se apropie cât mai mult de nobilime, clasă în care le surâdeau privilegiile, şi să se îndepărteze cu totul de ţărani, unde îi aşteptau birurile, prestaţiile şi tutela instituţiilor rurale.

Cu toate acestea, provenienţa istorică a mazililor, obiceiurile

lor, viața lor în mijlocul țăranilor și ocupația lor cu gospodăria rurală erau în defavoarea tendinței lor, și toate legiferările ulterioare care se refereau la ei, păstrându-le privilegiile, afirmau totdeauna că ei sunt locuitori sătești, și ca atare în sistemul claselor sociale din Imperiu stau mai aproape de țărani. Astfel după legea din 10 Martie 1847 ei și-au păstrat privilegiile în ce privește aplicarea pedepselor corporale și participarea la îndeplinirea prestațiilor în natură față de zemstvă, dar li se interzice de a mai avea țărani clăcași și oameni de curte de origină rusă. Li se acordă oarecari avantagii în ce privește ocuparea funcțiilor militare și civile, dar după această lege mazilii se împart în trei categorii, după cum erau așezați pe pământurile statului, boerești, sau proprii. Acei dintre ei cari sunt așezați pe pământurile statului sunt introduși în sistemul de organizare a clasei țăranilor. In alcătuirea plasei (volostei) ei formau obștii sătești deosebite — că numărul familiilor era suficient pentru aceasta; când nu, se alăturau obștiilor sătești ale țăranilor statului.

Prin legea specială din 10 Martie 1847 tutela asupra orfanilor, minorilor și moșiilor mazililor și ruptașilor se pune în sarcina căpitanului lor; dar și acesta este obligat să lucreze după regulele impuse primarilor sătești, sub supravegherea administrației de plasă.

După codul din 1857 (art. 614, 616 și 617, vol. IX), mazilii din gubernia Basarabiei sunt trecuți în categoria locuitorilor sătești cu următoarele subîmpărțiri: mazilii așezați pe pământurile statului, boerești și proprii. Despre mazilii așezați pe pământurile statului, codul din 1857 (art. 684 și 685 vol. IX) repetă că ei formează obștii sătești separate sau se alăturează obștiilor țăranilor statului și se supun Administrației Averilor Statului. Această situație este întărită și de art. 2 și 10 din legea dela 20 Dcembrie 1869 referitoare la introducerea reformei agrare în Gubernia Basarabiei.

In Gubernia Basarabiei s'a introdus reforma după legile dela 14 Iulie 1868 și 23 Decembrie 1869. In aceste legi, ca și în Decretul Nominal asupra primei legi, nu se amintește despre mazilii din Gubernia Basarabiei, dar Senatul, în menționatul Decret dela 26 Aprilie 1904, interpretează că prin aceste legi se determină și situația proprietății agricole a mazililor așezați pe pământurile boerești și proprii, deoarece alte legiferări asupra organizării proprietății și situației sociale a acestor categorii de mazili n'au mai urmat. De aci Senatul trage concluzia că ei se supun, în ce privește administrația și organizarea lor socială, hotărârilor generale referitoare la locuitorii sătești cuprinse în *„Situația Generală a Țăranilor"*.

Confirmarea acestei stări de lucruri Senatul o vede în observațiile la art. 700 vol. IX, edit. 1876, după care în categoria locuitorilor sătești obișnuiți, printre altele intră și mazilii din Gubernia Basarabiei, așezați pe pământurile Statului, ale boerilor și proprii, și în observațiile la art. 782 din acelaș volum, edit. 1876, în categoria țăranilor cu obligații temporare sunt trecuți și mazilii din gubernia Basarabiei, însă conf. art. 794 din acelaș volum, edit. 1876, drepturile de proprietate rurală și obligațiile acestor mazili se determină după normele cuprinse într'un adaos special la vol. IX edit. 1876, Situația XVII, în care se cuprinde expunerea legei dela 1868, referitor la situația țăranilor. Art. 671 vol. IX edit. 1899, enumărând categoriile de locuitori cari aparțin locuitorilor sătești cu denumiri diferite, nu amintește nimic despre mazilii din gubernia Basarabiei, ci vorbește despre ei în general, cuprinzând, după câte se pare, în acest înțeles, că toți mazilii existenți în Imperiu și deci și pe mazilii din Gubernia Basarabiei. Dovadă că mazilii din Basarabia nu sunt trecuți cu vederea de această lege este și faptul că despre ei se vorbește atât în observațiile II la art. 681, cât și în art. 696 și 697.

In felul acesta mazilii din Gubernia Basarabiei erau su-

puși judecăților sătești și până la introducerea reformei în această provincie și numai acolo unde nu existau asemenea judecăți ca spre exemplu pe pământurile proprietarilor, ei se supuneau hotărîrilor puterii polițienești.

Odată cu introducerea reformei rurale în Basarabia, toți mazilii din această Gubernie, fără excepție sunt supuși în ce privește organizarea lor socială și administrativă orânduelilor „Situației Generale a Țăranilor". Ei se bucură de oarecari privilegii menționate mai sus, dar în unele acte legislative (obs. la art. 731, 782, vol. IX edit. 1876) ei sunt trecuți drept în categoria țăranilor. Subordonarea mazililor din Basarabia judecăților de plasă, a fost recunoscută de către Senat încă din anul 1871, prin decizia Departamentului Casației Penale, No. 1677, în procesul „Frânză".

Din aceste considerațiuni Senatul, în ședința orânduitoare a Adunării Generale, 1, 2 și a Departamentelor de Casație, dela 26 Aprilie 1904, a recunoscut că procesele mazililor din Gubernia Basarabiei cad în competința Judecătoriilor de plasă.

O atare schimbare în situația judeciară a mazililor, natural s'a răsfrânt asupra sarcinilor judecătoriilor de plasă și a dat naștere tendinței, pe deplin justificată, a obștiilor de plasă de a impune pe mazili la plata dărilor către plasă; de asemenea a înviorat și tendința obștiilor sătești de a impune pe mazili la plata dărilor sătești.

Corespondența ce a luat naștere pe această temă a fost din nou cercetată de către Consiliul Gubernial în ședința dela 28 Septembrie 1904, când s'a hotărît că chestiunea impunerii mazililor din Basarabia la plata dărilor către plasă să fie supusă hotărîrii Ministerului. Ca urmare a acestei propuneri, în referatul dela 11 Octombrie 1905, No. 22038, Ministerul de Interne în baza considerațiunei de mai sus, a Deciziei Senatului dela 26 Aprilie 1904 a recunoscut că mazilii din Gubernia Basarabiei aparțin categoriei locuitorilor sătești, dar

posedă drepturi și privilegii deosebite acordate de lege. Trăind în sate, în mijlocul țăranilor, ei nu constituesc obștii deosebite ci numai din punct de vedere administrativ formează circumscripții aparte, în fruntea cărora stau căpitanii. Mazilii nu sunt trecuți nici la obștiile sătești, nici la cele de plasă în mijlocul cărora trăesc și nici nu iau parte la adunările acestor obștii, dar aparținând categoriei locuitorilor sătești, ei se supun puterii instituțiilor judiciare și administrative stabilite pentru țărani; adică se găsesc în situații asemănătoare celei stabilite prin observația I-a la art. 77, din „Situația Generală referitoare la persoanele categoriilor impozabile". De aceia ministerul de Interne a ajuns la concluzia că mazilii, nefiind membri ai adunărilor sătești, nu pot fi supuși la plata acestor contribuțiuni cari cad numai în sarcina unor atari membri (art. 64 din Situația Generală), adică la plata dărilor către comună, dar ca proprietari de pământuri, cuprinse în limitele plasei care nu aparțin categoriilor privilegiate și organizarea proprietății cărora se determină după cum s'a arătat mai sus, după aceleași norme, ca și a celorlalți locuitori sătești, în baza repetatelor lămuriri ale Senatului ocârmuitor, ei trebue să fie supuși la plata dărilor către plasă, după repartizarea adunărilor locale de plasă, pentru acelea din pământurile lor cari se găsesc în cuprinsul plasei respective. (Decizia Senatului Ocârmuitor 4 Decembrie 1880, No. 9373, 6 Noembrie 1887, No. 4462, 28 Noembrie 1895 No. 3686).

Impotriva unei astfel de interpretări a drepturilor mazililor a protestat Mareșalul Gubernial al Nobilimei, care și-a expus părerea în această chestiune în referatul dela 19 Noembrie 1905 No. 865, adresat șefului Guberniei. Arătând mai întâi că după art. I a Instituției pentru administrarea provinciei Basarabiei dată prin Inaltul Decret dela 29 Februarie 1828 (colecția complectată a legilor No. 1834, vol. II, punct. 2), în

care sunt enumărate toate categoriile sociale din provincie, iar mazilii sunt indicați ca fiind deosebiți de țărani sau locuitorii sătești obișnuiți și care (Instituție) confirmă toate drepturile și privilegiile de care aceste categorii sociale s'au bucurat până atunci, Mareșalul Gubernial al Nobilimei, atrage atenția asupra faptului că mazilii constituind o clasă socială cu totul deosebită, nu s'au confundat niciodată cu țăranii, pentru cari s'a instituit organizarea rurală și asupra cărora s'au extins la 1868 normele pentru țăranii din întregul Imperiu. Recunoscând că odnodvoții din Basarabia, denumiți astfel dintre mazilii și ruptașii fostului principat al Moldovei, fac parte dintre locuitorii sătești, Mareșalul Nobilimei din Basarabia găsește însă că drepturile și datoriile lor sunt cu totul deosebite de acele ale țăranilor (art. 684—698, 741—751, 770—775, vol. IX colecția legilor ediția 1887). Deosebirea aceasta el o vede în aceia că chiar prin așezarea lor pe pământurile statului ei constituesc în cuprinsul plășei obștii sătești deosebite, și se alătură obștiilor sătești ale țăranilor statului numai în cazul extrem când numărul familiilor este insuficient pentru constituirea unei obștii de sine stătătoare (art. 685, vol. IX ediția 1857). Insă prin așezarea lor pe pământurile proprii și boerești, mazilii formează circumscripții în frunte cu căpitanul (starșina) și stau sub ascultarea poliției (art. 770 vol. IX ediția 1857). Deosebirea aceasta constă în aceia că mazilii din Basarabia sunt scutiți de prestația personală către zemstvă plătesc dări deosebite, copiii lor pot fi numiți în funcțiile Guberniei Basarabiei și se bucură de drepturile funcționarilor de birou (art. 775 și 162, vol. IX. edit. 1857).

După ce a amintit de art. 794 vol. IX ediția 1875, după care mazilii din Basarabia sunt asimilați locuitorilor sătești de aceiași categorie cu țăranii și răzeșii, Mareșalul Nobilimei din Basarabia găsește greșită codificarea acestui articol și

consideră că privilegiile ce li s'au păstrat din lege îi scoate din categoria țăranilor. Președintele Nobilimei din Basarabia consideră de asemenea tot atât de greșită interpretarea pe care Senatul o dă în Decretul dela 26 Aprilie 1904, cum că regimul proprietății agricole precum și organizarea socială și administrativă din Basarabia, așezați pe pământurile proprietarilor ca și a celor așezați pe pământurile proprii, se determină prin situația dela 14 Iulie 1868 asupra regimului proprietății agricole a țăranilor.

Combătând părerea Senatului că mazilii cădeau în competința puterii polițienești, numai pentru motivul că ei nefiind clăcași (crepostnâe) nu puteau fi supuși judecății proprietarului, Mareșalul Gubernial al Nobilimei afirmă că în Basarabia judecăți de curte (făcute de proprietari), n'au existat, fiindcă n'a existat niciodată nici dreptul de șerbie (creposnoe pravo), iar pentru locuitorii obișnuiți ai satelor au existat judecățile sătești. Mai departe Mareșalul Nobilimei combate extinderea reformei rurale dela 1868 asupra mazililor așezați pe pământurile proprii și ale proprietarilor deoarece legea dela 14 Iulie 1868, pe mazili nu i-a atins cu nimic. Amintind despre toate cazurile în care mazililor li se acordă diferite drepturi de către Instituțiile Guberniale Superioare, Mareșalul Gubernial al Nobilimei ajunge la concluzia că mazilii din Gubernia Basarabiei atât cei dela orașe cât și cei de pe pământurile proprii și ale proprietarilor, în prezent și după legile în vigoare alcătuesc o clasă socială privilegiată și consideră că, în baza Legei fundamentale Decretul Senatului ocârmuitor dela 26 Aprilie 1904, nu poate fi adus la îndeplinire.

In urma consfătuirii cu administratorul Secției Zemstevei, Camerherul Gurco, și a referatului Subsecretarului de Stat la Ministerul de Interne, Hofmeisterul Vatați, asupra faptului că mazilii alcătuind o parte privilegiată a populației, având în

Echipa Miron Costin:
Oficierea serviciului divin pentru începerea lucrărilor

vedere condiţiile locale şi vremurile tulburi, nu pot fi trecuţi în categoria rurală a ţăranilor, fără o serioasă sdruncinare a echilibrului vieţii satului căci s'ar ameninţa grav ordinea şi liniştea.

Şeful Guberniei a oprit executarea ordinului Ministerului de Interne No. 22038 dela 14 Octombrie 1905, și prin circulara No. 9307, dela 25 Iulie anc. a cerut concluzia Mareşalului Nobilimei și a Judecătorilor administrativi (zemschie nacialnichi), referitor la impunerea mazililor la plata dărilor către plasă.

Dintre persoanele cari au trimis răspunsuri numai Mareșalului Nobilimei din Jud. Chișinău, Ghilievici judecător administrativ Secția I-a Jud. Hotin și Glavce, judecător administrativ S. I-a Jud. Chișinău, s'au pronunţat împotriva impunerii mazililor la plata impozitelor către plasă. Primul pe baza consideraţiei că mazilii nu aparţin clasei ţăranilor, al doilea, din aceleași consideraţiuni ca și Mareșalul Nobilimei din Basarabia și al treilea recunoscând ca de dorit impunerea lor la asemenea dări, referindu-se însă la posibila înăsprire a atitudinei mazililor faţă de ţărani, iar în al doilea rând la faptul că se așteaptă reforma generală a instituțiilor rurale, găsește că această măsură este inoportună. Toţi ceilalţi judecători administrativi în circumscripţiile cărora trăesc mazili, precum și Mareșalii de Nobilime din Judeţele Soroca și Bender (Tighina) s'au pronunţat pentru acea impunere. Judecătorii administrativi (zemschie neacealnichi) atrag atenția asupra călcării prea evidente a dreptăţii în acele locuri în care mazilii, ca număr superior ţăranilor, se folosesc de toate instituţiile acestora din urmă, fără a suporta nici un fel de cheltueli cu întreţinerea lor; că administrațiile sătești și de voloste îndeplinesc pentru mazili în totul aceleași servicii ca și pentru ţărani inclusiv chestiunile în legătură cu serviciul militar, asigurarea caselor, a viilor, animalelor, etc. (Jude-

cător administrativ Manole); că în unele locuri aceste dări deja s'au încasat şi turburarea este produsă nu de hotărîrea impunerii mazililor la plata dărilor către plasă, ci de aceia a scutirii lor de aceste dări (judecătorii administrativi Varzari şi Nucşici); însfârşit căpităniile de mazili sunt numai funcţiuni onorifice şi persoanele care le ocupă nu aduc nici un folos (judecător administrativ Derojinschi).

Consiliul gubernial găseşte: pe baza Statutului înfiinţării provinciei (oblostei) Basarabiei la 29 Aprilie anul 1818, (colecţia Legilor No. 27357, 1818), locuitorii provinciei Basarabiei se împart în următoarele categorii: 1) Preoţimea, 2) Nobilimea, 3) Boerinaşi, 4) Mazili, 5) Negustori şi târgoveţi, 7) ţărani agricultori şi ţigani, 8) ţigani aparţinând regelui şi boerilor, 9) şi evrei.

Prin Inaltul Decret dela 10 Martie 1847 (colecţia Legilor No. 20987 anul 1847) boerinaşii capătă denumirea de *nobili personali,* iar mazilii şi ruptaşii pe aceia de *odnodvorţi.* In felul acesta pentru o temeinică stabilire a adevăratelor drepturi al categoriei actualelor mazili din Gubernia Basarabiei este nevoe de întoarcerea la isvorul iniţial al drepturilor lor — Statutul înfiinţării provinciei Basarabiei 29 Aprilie 1818.

Drepturile acestor categorii sociale, în legea de mai sus amintită, sunt expuse astfel: mazilii locuitorii stării privilegiate, păstrează vecinic, împreună cu moştenitorii lor privilegiile acordate de gospodarii Moldovei. Ei şi urmaşii lor nu pot fi supuşi la pedepse corporale fără şedinţă judecărească. Ei vor plăti către Stat o dare numită *dajdie* şi vor participa la sarcinile către judeţ după vechiul obicei moldovenesc. Goştina (Darea de pe oi), vădrăritul (darea de pe vin), pogonăritul (darea de pe tutun în folosul spitalului), le vor plăti Statului întocmai ca şi ţăranii. In ce priveşte încasarea zeciuelii

mazilii sunt obligaţi pe baza precisă a privilegii corespunzătoare stării lor.

Ruptaşii sunt de asemenea locuitori ai stării privilegiate. dar numai în cazul când succesorii provin din preoţime. Copii de protoerei şi de preoţi capătă titluri de ruptaşi. Clasa aceasta nu este supusă pedepselor corporale fără sentinţă judecătorească. Ruptaşii vor plăti Statului o dare numită dajdie; însă la plata dărilor către zemstvă ruptaşii participă la fel cu ţăranii. Zeciuiala la ei se încasează cu uşurare sau reducere, în baza drepturilor instituite de Stăpânirea Moldovenească; dar în ce priveşte încasarea goştinei, a vădrăritului şi a pogonăritului, ruptaşii sunt obligaţi la aceiaşi contribuţie ca şi ţăranii.

Relativ la drepturile acestor categorii sociale, în legea dela 10 Martie 1847 se mai găsesc următoarele dispoziţiuni complimentare: mazilii nu pierd drepturile situaţiei lor sociale de cât pe bază de sentinţă judecătorească. Drepturile lor ca şi ale ruptaşilor trebuesc să fie dovedite prin procedura arătată în acea lege şi adeverite prin certificatul „Consiliului Provincial".

Mazilii aşezaţi pe pământurile proprietarilor sunt scutiţi de prestaţiile personale către zemstvă dar în caz de nevoe la cererea autorităţilor ei pot fi chemaţi să îndeplinească, potrivit demnităţii lor, diferite însărcinări onorabile ca: însoţirea armatelor, a transporturilor statului, ca şi pentru alte atribuţiuni importante, la îndeplinirea cărora se cere o deosebită promptitudine; mazilii însă aşezaţi pe pământurile Statului satisfac toate prestaţiile în natură şi către zemstvă după repartizarea obştiilor săteşti observând totuşi ca ei să fie întrebuinţaţi cu precădere pentru însărcinările mai sus arătate.

In cazul când mazili ar căuta să se sustragă dela plata impozitelor mai sus indicate, sau vor întârzia cu achitarea lor vor fi trecuţi cu plata lor la categoria ţăranilor sau a locuitorilor săteşti obişnuiţi ai provinciei şi la fel cu aceştia vor fi

supuși acțiunii normelor generale asupra acelora care se sustrag dela plata dărilor către Stat.

După starea lor, aparținând categoriei liberilor locuitori sătești, mazilii formează în cuprinsul volostei, obștii sătești deosebite, numai acolo unde numărul familiilor este suficient pentru înființarea administrației sătești; unde însă numărul familiilor este neîndestulător pentru aceasta acolo se vor alătura obștiilor sătești ale țăranilor statului.

Copiii mazililor pot intra în serviciul militar cu aceleași drepturi ca și ale odnordvorților din Rusia; acelora însă dintre ei care își vor fi terminat studiile în vreuna din școlile județene din provincie (uezdnoe ucilișce = școală medie) li se admite să intre și în funcțiile civile dar numai în cuprinsul provinciei Basarabiei.

Ruptașii proveniți din preoțime se bucură de toate drepturile care sunt stabilite pentru mazili. Acest privilegiu față de țărani în ce privește plata dărilor Statului rezervat pentru acești refugiați străini, rămâne numai acelora dintre ei, care primind dela fosta Stăpânire Moldovenească acte pentru titlul de Rupta-de-visterie sau Rupta-de-cămară, se află actualmente în viață. Aceste persoane se supun la plata dărilor și contribuțiilor bănești întocmai ca și mazilii, dar nu sunt scutiți de prestațiile personale către zemstvă; sub raportul pedepselor însă pentru crime ei se supun acțiunii legiferărilor generale întocmai ca și ceilalți locuitori liberi ai statului.

Copiii ruptașilor-de-visterie sau ruptașilor-de-cameră trebue să treacă, după locul domiciliului, sau în rândul țăranilor, sau în rândul orășenilor și la fel cu unii și cu ceilalți să plătească impozitele către Stat și contribuțiile către zemstvă.

Ruptașii de visterie și ruptașii de cămară în cazul când se așează pe pământurile Statului se încorporează obștiilor sătești ai locuitorilor Statului și se bucură de drepturile comune ale locuitorilor sătești liberi.

In felul acesta urmaşii ruptaşilor, strict vorbind, actualmente nu se bucură de nici un privilegiu, ci conform legii mai sus amintite ei trebue după locul domiciliului lor, să treacă sau în categoria ţăranilor sau în aceia a orăşenilor, deoarece acei dintre ruptaşi cari, fiind în viaţă la data de 10 Martie 1847, aveau acte dela Stăpânirea Moldovenească asupra titlului lor, actualmente, după cum se vede, nu mai sunt în viaţă.

Cât despre urmaşii mazililor, ei au păstrat următoarele privilegii: dreptul de a avea şeful lor de circumscripţie când sunt stabiliţi pe pământurile proprii sau pe ale proprietarilor; scutirea de prestaţiile personale către zemstvă, în afară de însărcinări demne de titlul lor, ca: expedierea armatelor, a transporturilor statului ca şi pentru alte servicii importante, la îndeplinirea cărora se cere o deosebită promptitudine. Tot ca privilegii ale lor au fost şi scutirea de pedepse corporale, de asemenea şi dreptul de a intra în Serviciile Statului dar din acest punct de vedere, astăzi prin legile recente cu ei sunt egalate şi toate categoriile vechilor contribuabili.

Nici unul din aceste privilegii nu este în contradicţie cu obligaţia de a plăti dările către plasă, obligaţie ce decurge din tradiţia mazililor şi din faptul că aparţin locuitorilor săteşti, cu atât mai mult cu cât la apropierea acestei categorii sociale de locuitorii săteşti obişnuiţi, şi în timpurile mai îndepărtate arată şi supunerea căpitanului de mazili Administraţiei de Plasă, în ce priveşte tutoratul orfanilor minori, după legea din 10 Martie 1847.

Tendinţa mazililor din Basarabia de a se elibera de plata dărilor către plasă, acum când şi instituţiile guvernamentale şi cele sociale sunt preocupate de problema egalizării tuturor stărilor sub raportul sarcinelor contribuţiilor, se prezintă cu totul ca inoportună. Guvernul elaborează proectele volostei unice, în ce priveşte categoriile sociale contribuabile, zemstevele transpun prestaţiile în natură a claselor sociale contribua-

bile în contribuţii băneşti egale pentru toate clasele sociale.

Consiliul Gubernial nu trece cu vederea faptul că a fi locuitori săteşti şi a suporta contribuţii către plasă nu este tot una cu pierderea privilegiilor pe cari le posedă după lege, dar nici nu poate fi de acord cu aceia, că privilegiile mazililor din Basarabia îi egalează în drepturi cu nobilimea.

In baza tuturor acestor consideraţiuni, *Consiliul Guvernial hotărăşte:*

Să aducă la îndeplinire propunerea Ministerului de Interne, dela 2 Octombrie 1904, No. 22033, prin care mazilii din Basarabia sunt recunoscuţi că pot fi supuşi la plata dărilor către voloste, despre care să se pună în vedere judecătorilor administrativi în subordine.

Confirm autenticitatea semnăturilor şi semnez:

Locţiitor de Secretar.
Pentru conformitate,
Locţiitor de Secretar (ss) **A. Zolotarev**

4.

1779 IUNIE 24.

„Din luminata poruncă pre înălţatului domnului nostru, Măria Sa Constandin Dumitru Moruz Voevod, dumnelui Constandin Râşcanu biv vel spatar, i dumnelui Şerbănache Balerache biv vel vornic, sardar de Orheiu, neau rânduit pe noi hotarnici la moşia Năpădeni, ce iaste în ţinutul Orheiului, pe Cula, ca să alegem părţile de moşii fiiştecăria răzăş din Năpădeni, ce au moşie în Năpădeni, atât cumpăråturile ce le-au răscumpărat Andrei Coşcodanu şi cu Vlas fet Ioan Geantoanu şi Dumitru sân Popa Nistor împreună cu fraţii lor, nepoţii de fată lui oan Geantoanu ce au cumpărat dela Baronul ce le au fost vândut medelnicerului cât şi baştina, după poruncă am mers la starea locului a numitei moşii Năpădeni şi strân-

gândusâ toţi răzăşii moşiei ce sau întâmplat mai aproape, anume Ioan Geantoanu şi Andrei Coşcodan cumnat lui Ioan Geantoanu şi Gavril sân Popa Nistor şi Palade Berulu tootu răzăş din Năpădeni şi Năstasă Hârbu tootu răzăş din Năpădeni, şi întăiu am cercetat zapisâli de cumpărătură a lui Ion Geantoanu cari au fost vândut lui Baronu macar că şi lui Ioan Geantoanu iau fost de cumpărătură dela Lupul Cujbă .5 pol. părţi din 16 părţi, parte de sus drept 217 lei, din lei 1776, şi a lui Zapis din lei 1774 ci au fostu datu danie Sandul sân Tudosicăi şi fimeia lui Ileana, dumisale polcovnicului Baron şi altu Zapis din lei 1779 ce au vândut Ioniţă, şi Gavril Arteni şi Ioniţă Toma şi Ioniţă Stahie lui Andrei Coşcodan cu răzăşii lui, cari aceste Zapisă de cumpărătură di mai sus arătate după cercetare au cuprins 10 funii şi 25 stânjeni şi 1 palmă aceste părţi cumpărătură, şi făcându funie de 30 stânjeni şi stânjenul de 8 palme gospodăreşti. Am mersu la capul moşiei de sus dinspre Dumbrăviţa din piotoarea Iuncii di gios, undi sâ tâmpină cu Dumbrăviţa şi măsurândusâ moşia în curmeziş până în piotoarea Cornovii di sus şi s'au găsit la gura drumului 44 funii şi 20 stânjeni şi 6 palme, care dândusâ pi părţi sau vinit 10 funii şi 22 de stânjeni şi 6 palme şi sau pus piatră hotar în costişa văii lui Vlad, dinspre apus di vale de drumul ce merge la Dumbrăviţa şi de acolo am măsurat al doile măsură iarăşi din gios din costişa văii Impuţitei, iar în hotarul Cornovii di sus la Vălcica Mazării, şi s'au găsit 41 funii şi 17 stânjeni şi 3 palme, şi dândusă pe părţi sau vinit 10 funii şi 20 stânjeni şi sau pus piatră hotar în costişa Văii de mijloc di la vale di drumul ci merge la Ciufuci, şi de acolo măsurândusâ al treilea măsurătură, am purces iarăşi din hotarul Iuncii a măsura Cula în gios pân la hotaru Cornovii la fântâna Gavriţişoaiei şi sau găsit 43 funii şi 21 stânjeni, şi iarăşi sau socotit cumpărăturile şi sau vinit 10 funii 22 stânjeni şi 2 palme, şi iarăşi au pus piatră hotar di la deal di dru-

mul Culii cel ce merge la Eş, şi de acolo am mers peste Cula di am măsurat di la un hotar a luncii din gios ci este drept fundul văii mari şi iar sau vinit 10 funii 21 stânjeni şi 6 palme şi s'au pu piatră hotar de aupra Rădiului din gios de la vale din drum, şi de acolo iarăşi din hotarul luncii din gios am măsurat pe valea satului până în hotarul Cornovii di sus şi s'au găsit 41 funii şi 16 stânjeni şi 6 palme şi iarăşi socotindusâ cumpărăturile sau vinit 10 funii şi 21 stânjeni şi iarăşi sau pus piatră hotar di la deal di drumul ce merge la Condrăteşti, şi de aice am mersu la capul moşii din gios la Ichel şi sau măsurat iarăşi din hotarul luncii şi pân în hotarul Cornovii din sus şi s'au găsit 241 funii şi 3 stânjeni şi şocotinduşâ iarăşi cumpărăturile sau vinit 6 funii şi 7 stânjeni şi 1 palmă şi sau făcut bouru într'un stejar aproape de apa Ichelului, iar baştina iarăşi cercetândusâ au rămas giumătate de sat şi din partea de sus giumătate de sat, giumătate adică 16 părţi au cuprins cumpărăturile lui Andrei Coşcodan 8 părţi iar 8 părţi au rămas răzăşeşti şi pe care toate acele 8 părţi răzăşeşti au luat Bărgăneştii cu neamul lor şi socotindusă au vinit pe acea parte 39 stânjeni şi 1 palmă care parte Bărgăneştilor sau socotit în 8 părţi şi sau vinit pe parte câte 4 stânjeni şi 4 palme şi un parmac neamului lor, iar 7 părţi din partea de sus au rămas neamului Geantovănesc şi cu a răzăşilor lor, cum şi giumătate de sat partea de gios şi cu 7 părţi din parta de sus sau făcut în 4 părţi, adică o parte a lui Trofim Geantovanu cu neamul lui şi o parte a lui Istrate Bahatul cu neamul lui şi o parte a Hârbeştilor cu neamul lui, şi o parte a lui Toader Ţâra cu neamul lor care li s'au vinit pe parte câte 7 funii şi 19 stânjeni, şi socotindusâ partea lui Trofim Geantovanu în 5 părţi s'au vinit câte o funie şi 16 stânjeni şi o parte din aceste 5 părţi sau socotit în 5 părţi pe feciorii lui Eftimi Giantoanu şi li s'au vinit câte 9 stânjeni de frate, şi o parte din aceste părţi o ia medelnicu Giantoanu din mo-

șie ce o are baștină cari după cercetări după cum sau putut afla și dovedi cu dreptati că au umblat moșie din vechiu și am ales părțile fieștecărui răzăș și sau stâlpit și cu pietre hotară, părțile de cumpărătură, iar partea lui Geantovanu în partea Samsoneștilor și partea lui Ilașcu și partea Guțimăneștilor ci au avut din partea Bărgăneștilor din 8 părți sau luat 3 părți din partea de sus, cari sau vinit pe parte câte 4 stânjeni 7 palme și un parmac, iar 5 părți au rămas să le stăpânească tootu Bârgăneștii și aceste 3 părți di mai sus arătate socotindusâ sau făcut 14 stânjeni și 5 palme și 3 parmacuri numiților răzăși împreună cu 9 stânjeni a lui Ioan Giantovanu, și au mers din capul moșii di sus unde se tâmpină cu Sfintenii din piotoarea moșii Năpădenilor ci o are Coșcodan cumpărătură și am măsurat 23 stânjeni și 5 palme și sau pus și piatră hotar, în costișa văii lui Vlada, și di acolo am măsurat dela un hotar ci este în costișa văii de mijloc și iarăși 23 stânjeni și sau pus și piatră hotar, și di acolo am măsurat din piatră ci este lângă șleahul Culii 23 stânjeni 4 palme și iarăși sau pus piatră hotar di la deal di drum, și di acolo am mersu din piatra ci este diasupra Rădiului și iarăși am măsurat 23 stânjeni și am pus piatră hotar și di acolo am mersu la valea satului, iarăși din piatra moșii lui Coșcodanu și sau vinit 23 stânjeni și am pus piatră hotar, și di acolo am mersu la Ichel și iarăși am măsurat din hotarul lui Coșcodan și sau vinit 12 stânjeni lui Ioan Geantoanu și a lui Ipati Samson și a lui Ilașcu și a lui Guțoman, atâta li sau vinit strămutându-li-se locul și sau făcut bouru într'un stejar, și această cliză de moșii ce am hlizit cu pietre hotar, sau pus tootu piatră dreptu piatră — după măsură — și noi încă am făcut această mărturie pentru încredințare. 1779 Iunie 24.

Gligorașu Vărzar, Lupul Irimia, Gavril Chirică

Problema etico-juridică.

Exceptând cele câteva exemplare — într'adevăr rare — de bunătate și omenie, pe cari le-am întâlnit între mazilii din Năpădeni, bunătatea și atitudinea dezinteresată față de semeni, lipsește. Dar moral nu e numai ceeace cere morala creștină, ci și ceeace este conform cu normele consacrate de opinia publică. Din acest punct de vedere Năpădenii nu numai că se supun opiniei publice, dar această opinie publică e de un rigorism foarte puternic. Ea intervine cu putere de coerciție ori de câte ori cineva se abate dela regulele consacrate. Cele 16 cazuri de concubinaj din sat, analizate în deaproape ne arată că acest fel de trai aproape nu există, ceeace la un sat așa de mare e un lucru destul de semnificativ. Unii erau căsătoriți civil, alții nu aveau rezolvate divorțurile din primele căsătorii, iar patru dintre ei nu se puteau căsători din cauza sărăciei.

Despre adulter și în general despre femei a căror purtare ar fi dubioasă, nici nu se pomenește. Un astfel de caz e probabil că ar fi așa de aspru sancționat cum e și furtul. Există un singur caz în care moralitatea sexuală să fie bănuită. E vorba despre o fată funcționară care nu locuește de obicei în Năpădeni și despre care nimeni nu poate afirma precis fapte dezonorante. Sunt numai simple bănueli. Dar aceasta e de ajuns ca ea să fie evitată de toate cercurile și un simplu schimb de vorbe cu ea, chiar în stradă, atrage discreditul și condamnarea satului. In ce privește relațiunile dintre tineri și tinere se poate spune că sunt ireproșabile. Nu numai că nu există obiceiul de a se întâlni în doi, dar nici în grupuri fetele și băeții nu se plimbă. Ceva mai mult, la seratele pe cari, la intervale destul de rare le dau în locul „jocului" obișnuit în mai toată țara, e amuzant să vezi cum la terminarea dansului tinerele „domnișoare" se despart în grabă

de „cavalerii‘ cu care au dansat, pentru a reface grupul lor separat de al băeţilor. In timpul pauzelor dintre dansuri nu există conversaţii între băeţi şi fete. „Curtea“ nu este admisă decât dacă porneşte din intenţia căsătoriei.

Interesante sunt neînţelegerile dintre părinţii bătrâni şi ultimul copil căsătorit cu care trebue să trăiască în aceiaşi gospodărie. Cu toate că opinia publică a satului e şi aici destul de severă, totuşi cazurile în cari bătrânii şi tinerii să fie în comun cu masa şi cu întreaga avere sunt rare. De obicei bătrânii locuesc în „căsoaie“ iar averea şi masa le au separate. Cu astfel de cazuri sfatul de împăciuire al căminului are foarte mult de lucru.

In general certurile, scandalurile publice, bătăile sunt rare şi sunt provocate numai de anumiţi oameni, de obicei toamna când fierbe vinul. Nu există obiceiul de a bea în cârciumă, în tot satul e numai una singură, poate datorită faptului că regiunea e viticolă.

Cu toate că e aşa de severă în sancţiuni, opinia publică e foarte sgârcită în laude. Există un singur gospodar consacrat de ea ca om cu desăvârşire moral, corect în purtările lui, lipsit de orgoliul aşa de caracteristic mazililor. Acordul satului în această privinţă e unanim, şi multă vreme înainte de înfiinţarea sfatului de împăciuire, acest gospodar a fost luat ca arbitru împăciuitor în toate neînţelegerile de orice natură dintre ei. In general mazilii, dacă sunt aşa de aspri în a critica orice abatere a altora, nu sunt deloc dispuşi să recunoască valoarea semenilor lor. Explicaţia acestui fapt este invidia şi rivalitatea ce domneşte între ei, fiecare crezându-se printre cei dintâi, neacceptând să fie socotit mai prejos decât alţii.

Intr'un cuvânt, la baza tuturor manifestărilor de natură etică stă ca explicaţie aproape unică aceiaşi reprezentare istorică de mazil. E nobleţea categoriei lor sociale, superioară în con-

cepția lor, care nu trebue scoborâtă cu nimic în fața opiniei publice și mai cu seamă în fața țăranilor cu cari conlocuesc. Furtul și în general orice abatere săvârșită de un mazil este condamnată întâi de toate în numele maziliei: „Cum se poate ca un mazil, om de oameni, să facă așa ceva?“ Când în toamna aceasta, s'a întâmplat ca un mazil să fie prins furând niște struguri, ei erau nedumeriți că acest lucru a fost săvârșit de un mazil. Cel care a furat de rușinea și teama de a nu fi purtat prin sat și bătut a oferit păgubașului carul său cu boi, numai să nu-l reclame obștei satului. Faptul că păgubașul s'a mulțumit numai să-l dea în judecata justiției a constituit pentru el o mare concesie. Când abaterile vin din partea țăranilor, mazililor li se pare ceva natural; din partea unor oameni „de neam prost“ mazilii nu se așteaptă la altceva, cu toate că între țărani se găsesc mulți a căror purtare și bunătate poate servi drept îndreptar multor mazili.

Severitatea cu care opinia publică sancționează abaterile de natură pur etică, se transformă în intervenție directă — prin aplicare de sancțiuni materiale de către obștea satului — când e vorba de abaterile cu caracter juridic. Obștea satului nu așteaptă ca furtul să fie pedepsit de autoritățile în drept. Imediat ce cineva a fost prins furând e dus la Primărie în sunet de goarnă, lumea se adună, e bătut pe loc de oricine și apoi purtat prin sat cu obiectele furate și silit să repete formula cunoscută: „Cine-o mai face ca mine ca mine să pățească“. In timpul cât am stat noi în Năpădeni obștea satului a aplicat la două cazuri astfel de sancțiuni: pentru un furt de nuci și altul pentru furtul unui snop de grâu. Acest obicei al obștei satului de a sancționa pe loc, fără judecată, orice delict este rămășița judecăților sătești din timpul stăpânirei rusești, când obștea satului putea, prin hotărîrea ei, să trimită în Siberia pe toți răufăcătorii.

După războì, în cadrul legiuirilor noastre, obștiilor sătești

nu li s'a mai recunoscut dreptul sancțiunilor juridice. Interesându-ne despre motivele care i-au determinat să reia acest vechiu uz, am fost informați că principala cauză este lipsa de severitate și deseori absența totală a sancțiunilor ce sunt de competința autorităților judiciare. Deprinși cu drasticitatea și neîntârzierea cu care legile rusești sancționau orice delict, ei sunt înspăimântați de ușurința cu care cineva poate scăpa de urmărirea justiției românești, chiar în cazuri de crimă.

Acestei neîncrederi în justiție i se datorește eficacitatea sfatului de împăciuire care, după cum am spus, nu e în fond decât supraviețuirea vechilor judecăți sătești din timpul rușilor. Refuzul de a recurge la serviciile justiției este atât de categoric încât dela înființarea acestui sfat, aproape că nu sunt cazuri în cari cineva să se fi adresat judecătoriilor sau tribunalului. Natural o cauză tot așa de importantă este și teama de opinia publică de al cărei verdict, exprimat prin acest sfat, ei țin cont. In trecut această supunere la obligațiile luate în fața satului, trebue să fi fost mult mai strictă. Intr'un act dela 1832 Mai 8, în care e vorba de vânzarea și cumpărarea unor case, cel care vinde spune următoarele: „Spre a se urma întocmai celor mai sus zise, neștiind carte ni s'au scris numele prin darea mâinii în satul Năpădeni".

Problema economică

Ocupația principală a locuitorilor este viticultura, căreia regiunea îi este foarte prielnică. Dealurile ce înconjoară Năpădenii, altă dată împădurite, sunt acoperite cu viță de vie. Pentru agricultură terenurile nu sunt dintre cele mai bune; ori câtă atenție ar da agriculturii ea nu poate fi egală viticulturi din cauza terenului deluros.

Despre regimul proprietății, din actul dela 1779, rezultă că

până la acea dată vatra satului şi cea mai mare parte din moşie a fost stăpânită în devălmăşie de unele familii ca Jantoan, Bargan, Coşcodan, Băhatu, Ţâru, Hârbu. Alţii (Popa, Palade, Berulu etc.) aveau proprietăţi delimitate. La data de mai sus se face ieşirea din devălmăşie prin împărţirea moşiei în „delniţe" date fiecărei spiţe de neam. Din act nu se vede dacă membrii aceleiaşi spiţe îşi stăpâneau pământul în devălmăşie sau individual. Dat fiind că cu trei generaţii în urmă se ştie precis că fraţii după căsătorie îşi aveau partea lor de pământ separată, se poate conchide că dela data actului citat proprietatea în devălmăşie n'a mai existat. După toate probabilităţile nici islazul n'a fost în devălmăşie, ci numai asocieri de proprietăţi vecine în vederea uşurării păscutului. Azi astfel de imaşuri există numai câteva pentru oi; bovinele şi caii sunt păscuţi de copii pe răzoare şi locuri proprii ce nu se pot cultiva. Singur iazul, pe valea Ichelului, azi cu zăgazurile rupte, care are o suprafaţă de 10 ha., a fost proprietate în devălmăşie, dar după război a devenit proprietatea comunei. Azi situaţia proprietăţii este următoarea:

între	1— 5 ha.	sunt	436	locuitori cu proprietate
„	6—10 „	„	129	„ „ „
„	10—25 „	„	51	„ „ „
dela	25 ha. în sus	„	3	„ „ „

Cifra totală a impozitelor către stat este 1.088.000.— lei.

Categoria cu 1—5 ha. trebue înţeleasă nu în sensul că ar poseda 3, 4 sau 5 ha., ci majoritatea au între 0 ha şi 2 ha. Cei cari la data împroprietăririi n'au avut 3 ha. au fost împroprietăriţi cu loturi de 3 ha., la o depărtare de sat cam 40 km. — în apropiere nefiind nici un latifundiar, căci satele sunt mai toate de mazili. Cum pământul nu era prea bun şi cum se găsea la o distanţă care împiedica lucrarea lui, mai

toți l'au vândut. Astăzi această categorie de locuitori își complectează plusul de care are nevoe pentru existență lucrând în parte sau pe bani la mazilii înstăriți. Ei stau în dependență economică de aceștia. Cum numărul lor e mare, e firesc ca mâna de lucru să fie foarte eftină (între 20—25 lei, vara). Deci aceiași stare dinainte de război când țăranii nu aveau pământ decât foarte puțin, se continuă și azi. Ba, datorită diviziunei prin moștenire a pământului, în rândul celor săraci se găsesc în prezent și mulți mazili. Aceasta face ca la mazilii înstăriți să se continue de a-și lucra pământul cu bani sau în parte,obicei care la aceștia a dus la rușinea de muncă la câmp cu brațele (această rușine de muncă a mazililor bogați dă satelor din jur prilejul ca să spună — în mod ironic — că, mazilii din Năpădeni când pleacă și vin dela prășit, fac coada sapei baston iar sapa o ascund în traistă). Intr'adevăr nimeni nu poartă sapa pe umăr. Instrumentele de muncă sunt purtate cu jenă. Femeile mazililor de frunte nu muncesc deloc la câmp.

Desinteresul față de celelalte ramuri ale agriculturii și atențiunea deosebită acordată viticulturei, se datoresc faptului că pentru ei această din urmă ocupație e socotită mai nobilă și deci oarecum mai compatibilă cu demnitatea de mazil. Aproape toți cumpără zarzavat, păsări cresc în număr mic, iar la 2765 de suflete există numai 64 de vaci cu lapte. E drept că pentru creșterea vitelor n'au imașuri, dar nu e mai puțin adevărat că sunt destule locuri improprii agriculturii și cari s'ar putea folosi pentru păscut. Insă pentru aceasta ar trebui cineva. Motivul principal pentru care nu cresc vaci este următorul: „Apăi cine s'o îngrijească“. Animalele pe cari le au sunt în general potrivit îngrijite.

Casele vechi sunt construite din gard de nuele lipit cu pământ așezate pe temelii de grinzi. In ultimul timp casele se construesc și din „dulachi“ (un fel de cărămizi mari nearse

făcute din pământ lutos amestecat cu paie) și pe temelii de piatră. Le acopăr cu șindrilă sau tablă; foarte puține sunt acoperite cu stuf. Planul tipic de case e cu antreu și trei camere largi cu ferestre multe — uneori trei la fiecare cameră — și mari, prin cari pătrunde multă lumină — lucru rar la sate. O cameră e „cuhnia" (bucătăria) de iarnă unde e cuptorul în care coc pâinea odată pe săptămână, și „plita" pe cari gătesc mâncarea. Dorm pe cuptor și în camera de alături despărțită de cuhnie prin peretele sobă care încălzește ambele camere. Cea de a treia cameră e „casa mare" lipsită de sobă, foarte bine amenajată și care e destinată mosafirilor și petrecerilor la zile mari. Multe case sunt pardosite și toate au covoare așternute pe jos. Pereții de asemenea sunt îmbrăcați cu frumoase covoare mari, lucrate în casă, în ultimul timp după modele. Au saltele de lână, se învelesc cu plapome, dorm pe perne. Cearșafurile sunt însă utilizate în mod excepțional. In afara pernelor de dormit în casa mare, la ambele capete ale patului din fund, se găsesc așezate două teancuri de perne mari cu fețe albe. Pe pereți se găsesc multe fotografii de familie, icoane și în special ilustrate aranjate în formă de rozetă deasupra „camodului" (garderobă cu sertare), sau a mesei (acoperită cu o față în patru ițe țesută în casă). Pe masă și pe camod sunt sprijinite de mici obiecte tot fotografii sau ilustrate. Deseori pe camod stă samovarul galben rusesc.

Alături de casă sau în fața ei se găsește „căsoaia", de multe ori tot așa de mare ca și casa, în general cu două camere: cuhnia și cămara (în care țin alimente și unelte casnice). Când sunt bătrâni, căsoaia e locuința lor. Când nu, atunci căsoaia e locuință de vară. In general casa și căsoaia sunt văruite de mai multe ori pe an și sunt ținute în mare curățenie, care e păstrată cu grijă deosebită. Necurățenia și dezordinea în casă se întâlnesc în mod extrem de

rar. Grija pentru curățenie e atât de pronunțată încât nimeni nu intră în casă cu picioarele pline de noroi. Când plouă utilizează încălțăminte uzată sau galoși pe cari îi lasă la intrare. In raport cu satul românesc în genere, din punctul de vedere al curățeniei în casă, năpădenenii merită toate laudele. Curtea împrejmuită cu gard de nuele — numai câteva garduri sunt din scândură — foarte durabile. In curte găsim: cuptorul de vară, un pătul de nuele de corn, grajdul, ocolul, cotețe — unele sistematice — pivnița, saraiul (în care se păstrează butoaele, teascul, etc.) și rare ori hambarul de cereale. Lucru curios, closetele sunt rare. Ordinea și curățenia din ogradă nu lasă prea mult de dorit.

Cu industria casnică stau astfel: din lână se lucrează frumoasele lor covoare — și foarte rar șaiac (aba sau dimie) pentru haine. Din cânepă, care e cultivată de toți, se țes: fețe de mese, prosoape, lăicere, și pânză pe care o utilizează pentru cămăși (cei săraci) iar cei mai de frunte numai pentru indispensabili. Stativele (războaie de țesut) nu lipsesc nici chiar din gospodăriile în cari femeia nu mai țese. Aceasta însemnează că în trecutul apropiat se țesea în fiecare casă. Sub influența orășenească se lucrează: pernițe, panouri, broderie, „tischleifere“ etc. Cusăturile de mână nu există. Totul se coase la mașină; în sat există peste 100 de mașini de cusut — cele mai multe de mână. Aceiași mândrie mazilească face ca raportul dintre femeile bogate și cele sărace să fie acelaș pe care l-am întâlnit la muncile agricole: cele bogate își lucrează pânzeturile și covoarele angajând cu bani pe cele sărace.

In afară de cei cu peste 25 ha. care vând și cereale și a celor săraci cari trăesc mai mult din ce câștigă cu brațele pentru majoritate isvorul unic de venituri îl constitue vinul și strugurii. Faptul acesta face ca în anii de slabă recoltă — cum a și fost în ultimii trei ani — ei să resimtă criza în

mod acut. Mulţi dintre ei n'au cu ce să-şi cumpere cele necesare hranei. Chiar în anii când recolta e bună valorificarea ei nu se face în condiţii favorabile. Sunt departe de centrele de desfacere, drumurile sunt cu totul primitive, iar ei n'au nici un fel de organizaţie pentru desfacerea în comun. Aşteaptă fiecare să-i vină acasă cumpărătorul sau dacă are grija debuşeului o face numai pentru el. Cu toate că problemele economice îi preocupă în aşa măsură încât cele politice sunt reduse deseori la ele, totuşi sunt pasivi în ce priveşte soluţionarea lor. Individualismul, concurenţa şi rivalitatea constituesc viciul fundamental al vieţii lor social-economice, lucru recunoscut de ei înşişi. Acestea îi ţin desbinaţi şi-i împiedică dela solidarizare şi progres în întreprinderile cu caracter comun. Sentimentul de solidaritate socială e total absent şi nimeni nu l-a cultivat. Au avut cândva o cooperativă de consum care a fost lichidată în scurt timp. Banca populară „Unirea" pe care o au din 1932 deşi are o secţie comercială, tocmai aceasta e inexistentă. Singurele operaţii pe care le-a făcut au fost împrumuturile. Au fost foarte miraţi — toţi ne-au povestit — când, în anul acesta, exasperaţi de preţul exagerat al sulfatului de cupru necesar stropirii viilor, energicul preot Nicolaie Dardan, Preşedintele Băncii, venit de curând în sat, a procurat prin bancă sulfatul de cupru direct dela o fabrică din Braşov cu un preţ mai mic decât cel de pe piaţă cu aproape jumătate. E singura încercare de a-i solidariza tocmai pentru satisfacerea mai avantajoasă a intereselor individuale. In această privinţă a solidarizării sunt întrecuţi, cu toată mândria lor, de satul vecin Cornova care, în ce priveşte problemele de interes obştesc, stă cu mult mai bine. E poate şi influenţa pe care a exercitat-o campania monografică din 1931 a Seminarului de Sociologie de sub conducerea D-lui Prof. Dimitrie Gusti.

Faţă de venituri consumul e prea mare. Cumpără: unii

chiar cereale şi zarzavaturi, pânză pentru cămăşi, cămăşi gata, haine de vară şi de iarnă, ciorapi, cravate, galoşi, cisme, pantofi de lac, într'un cuvânt în ce priveşte îmbrăcămintea atât femeile cât şi bărbaţii cumpără totul din târg. Acest lucru explică şi sărăcia multora dintre ei.

Tendinţe de evoluţie

Din consideraţiunea pe care şi-o acordă ca mazili şi din vechea tendinţă de a se îndepărta pe orice cale de tot ce înseamnă viaţă „ţărănească", viaţa mazililor din Năpădeni, atât din punct de vedere al formelor externe (îmbrăcăminte, confort, etc.) cât mai cu seamă din punctul de vedere al mentalităţii, se găseşte pe un punct de trecere pronunţată spre orăşenizare. Aceasta se poate observa uşor, atât în prezenţa elementelor de viaţă orăşenească cât şi în absenţa elementelor caracteristice vieţii rustice a satelor.

Bărbaţii poartă pantaloni şi haine de târg, cămăşi gata, pantofi, iar în zile solemne (sărbători mari, nunţi, baluri, etc.) haină neagră, guler tare, cravată şi pantofi de lac. Iarna se îmbracă cu paltoane sau blănuri cisme sau ghete de box în galoşi, fulare, mănuşi — toate cumpărate. Femeile poartă rochii cusute după jurnalele de modă, pantofi, ciorapi, păr tăiat, etc. Nu mai amintim celelalte articole mai mici care sunt şi în alte sate (pudră, rouge, cremă, etc.). Sub nici un motiv nici bărbaţii şi nici femeile nu poartă îmbrăcămintea obişnuită satelor basarabene. Adăogăm că toată îmbrăcămintea nu e lucrată de mână, ci cusută cu maşina sau cumpărată gata.

In casă, plapoma, covoarele pe jos, şifonierele, colecţiile de fotografii şi ilustrate, serviciu la masă (furculiţe, cuţite, linguri de metal, farfurii, pahare, etc.), mesele înalte, scaunele, toate ilustrează aceiaşi tendinţă spre orăşenizare. Scau-

nele mici şi rustica masă scundă, dacă se mai găsesc, le folosesc numai ei şi sunt ţinute numai în căsoaie.

Arta populară este inexistentă. In ţesături produsul artistic original e dispărut de peste 100 de ani. De atunci încoace covoarele nu se mai lucrează decât după model. Cusăturile de mână cu înflorituri se pare că n'au existat niciodată. Arta crestăturilor în lemn aşa de bogată în alte ţinuturi de asemenea absentă. Folklorul sub toate formele e mort, nu în sensul că n'ar putea fi creiat ci îl înlătură intenţionat ca pe un semn de „ţărănie" demnă de dispreţ. Culegătorii de folklor au dese ori ocazia să-i ofenseze numai prin faptul că-i întreabă dacă nu cumva ştiu vreun cântec, popular, vreun descântec sau vre-o vrajă: „Acestea le poţi D-ta afla numai dela ţărani", este răspunsul lor. Muzica e de asemenea numai modernă. Toată vara n'am auzit decât tangourile la modă în Bucureşti. Jocurile, „horile" din zilele de sărbători nu sunt. In locul lor fac baluri şi serate unde se dansează dansurile moderne şi câteva dansuri ruseşti (polka, cracoveacul, etc.).

Intre ei tinerii îşi spun „domnişoară", „domnule". Cuvintele „băiat", „fată", „flăcău", sunt considerate ca ofense grave la cari reacţionează prin supărare imediată. Celor mai mari nu li se spune niciodată „moş", „nene", „mătuşă", „lele", etc. ci „domnule", „căpitane", „boerule", „cocoane", „doamnă", „cocoană", sau în cei mai onorabili termini — moştenire rusească: Teodor Ivanovici, Vasile Dimitrievici, Maria Nicolaevna, Alexandra Vasilievna (adică numele de botez însoţit de numele tatălui terminat în „vici" la bărbaţi şi în „vna" la femei).

Cea mai importantă şi singura periculoasă, pentru viitorul lor economic, este tendinţa fruntaşilor de a se eschiva dela munca cu braţele. Atât bărbaţii cât şi femeile, bineînţeles numai unii dintre cei înstăriţi, angajează lucrători pentru muncile pe cari ar avea timpul şi posibilitatea să le facă ei. In-

deplinind anumite munci (prășit, îngrijirea vitelor, bătutul cânepei, lipitul casei, spălatul rufelor, etc.) se simt jenați și-ți fac impresia că ei cred că nu sunt născuți pentru asemenea prestații. Dacă pentru ei, munca în interesul lor, este o jenă cu atât mai mult nu înțeleg că ar putea să participe la lucrările de interes general ale satului. Dacă totuși în vara aceasta au ieșit să-și repare drumurile, aceasta se datorește insistenței echipei și mai ales faptului că noi înșine am săpat alături de ei. Prin ieșirea noastră la muncă și în general prin îndeplinirea de către noi a oricăror lucrări, fără cel mai mic semn că nouă ne-ar fi rușine de muncă sub orice formă, deși îi irita la început — totuși numai astfel am putut să le înfrângem prejudecata rușinei de muncă și poate numai pe această cale ne-am apropiat sufletește de ei. Reușita campaniei noastre se datorește exclusiv faptului că n'am apărut în fața lor ca veniți să le dăm lecții sau să-i conducem — lucruri pe cari sub nici un motiv nu le primesc — ci am lucrat în mod natural, fără să părem siliți și fără să le pară că aceste munci ar intra în programul nostru de lucru constituind prin aceasta o obligație pentru noi. Și mai ales am căutat ca în raporturile dintre noi și ei să excludem cu desăvârșire intervenția sau concursul autorităților. Numai cine cunoaște mentalitatea mazililor din Năpădeni își poate da seama cât de lamentabil s'ar fi sfârșit campania noastră dacă am fi adoptat tactica celor cari la fiecare pas dau lecții și se erijează în conducători. Cât privește concursul bănesc al autorităților județene, dacă l-am fi avut, rezultatul ar fi fost acelaș: inutilitatea prezenței noastre în mijlocul lor. Ne-au afirmat dese ori că dacă e vorba de bani, cu bani știu să facă și ei fără noi. Dela început până la sfârșit ne-au urmărit să vadă ce putem realiza noi prin propriile noastre forțe. *Cu entuziasmul, exemplul de inițiativă proprie și sinceritatea noastră de studenți, noi am reușit să sădim în su-*

fletele lor convingerea că numai muncind cu dragoste din propria lor inițiativă și prin propriile lor puteri, pot să propășească individual și colectiv. Căci, într'adevăr, vițiul fundamental al vieții noastre sociale este eschivarea intenționată dela muncă efectivă și tendința lașă de a trăi pe socoteala altora.

CONCLUZII.

După aceste sumare considerațiuni asupra unei unități sociale, tipică pentru viața Basarabiei, considerațiuni din cari am înlăturat orice urmă de subiectivism și în cari am fost călăuziți numai de grija de a reda realitatea așa cum este ea, ne permitem, ca încheere, să formulăm câteva propuneri, pe cari le socotim ca o urmare necesară a campaniei noastre.

In ce privește satul Năpădeni, de care ne-am legat sufletește pentru totdeauna, credem că este absolut necesar să li se satisfacă următoarele nevoi:

a) Dat fiind, că Năpădenii este un sat de centru, depărtat de sediul actualei Circumscripții Medicale, și cum sănătatea locuitorilor săi este periclitată — după cum se poate vedea din memoriul secției medicale — ar trebui să se înființeze o Circumscripție Medicală cu sediul în Năpădeni.

b) Regiunea fiind viticolă și viticultura fiind ocupația lor principală, ar fi bine — și ei au cerut insistent acest lucru — ca, dacă nu se poate înființa în satul lor o școală viticolă de iarnă, cel puțin să li se trimită un specialist în această materie.

c) Pentru reabilitarea ideii de muncă și pentru întărirea și desvoltarea industriei casnice în toate direcțiile, să se înființeze la cursul complimentar un post de maestră de industrie și gospodărie casnică și să se trimită acolo una dintre cele mai bine pregătite și mai cu tragere de inimă absolvente

de școală profesională gradul II. Buna pregătire ca specialistă și entuziasmul nu sunt suficiente. Acestea încă nu-i pot da tactul și ascendentul personal de care are atâta nevoe în lupta cu mentalitatea și tendința de orășenizare a satului. Acesta e motivul pentru care preconizăm o absolventă a unei școli profesionale gradul II și încă dintre cele mai bine pregătite.

In ce ne privește pe noi la sfârșitul acestei campanii, ținem să exprimăm, pe această cale profunda noastră recunoștință M. S. Regelui care prin Inalta Sa inițiativă ne-a prilejuit fericita ocazie de a ne petrece scurta noastră vacanță în mijlocul iubiților noștri consăteni din Năpădeni, cu nevoilor și durerile cărora ne-am identificat și am contribuit cât de puțin cu modestele noastre forțe la ușurarea lor.

Mulțumim de asemenea iubitului nostru profesor de sociologie D-l Dimitrie Gusti Directorul General al Fundației Culturale Regale „Principele Carol", care prin sistemul său de sociologie, prin prelegerile dela catedră, și prin îndrumările insistente ce ni le-a dat în timpul campaniei ne-a făurit convingerea, necesară atât a cercetătorului cât și celui care vrea să lucreze cu spor pe terenul vieții sociale, că realitatea așa cum este ea trebue să costitue obiectivul oricărei încercări de reformă socială.

Credința noastră profundă este că fără o cunoaștere a nevoilor, a aspirațiilor și a tot ce are mai nobil acest popor, nu se poate ajunge la acea mândrie de neam atât de necesară afirmării noastre ca națiune de sine stătătoare. Numai în adâncurile ființei poporului nostru se pot găsi directivele necesare făuririi destinului la care ne dă dreptul trecutul sbuciumat al vieții noastre milenare. Numai dacă este privită la lumina acestor mari porunci ale vremei, ideea regală de a ne trimite în mijlocul masselor dela sate, își capătă adânca ei semnificație: pregătirea spirituală a tinerelor generații prin contactul

nemijlocit cu isvoarele originare ale vieţii neamului. Numai ascultând de glasul instinctului sănătos în care vorbesc frământările şi aspiraţiile şirurilor de generaţii trecute, putem fi siguri că păşim pe drumul adevăratului nostru destin. Numai această cunoaştere de sine a neamului ne poate duce la integrarea noastră într'o unitate desăvârşită.

Odată acest lucru realizat vom fi siguri că valorile noastre spirituale vor cuceri un loc demn în patrimoniul spiritual al omenirei, căci ele vor fi expresia adevăratei noastre originalităţi.

UNGUREANU PAVEL
Student anul IV filosofie

şi

DOGARU DUMITRU
Student anul III filosofie

CARTEA AŞA CUM TRĂEŞTE ŞI E INŢELEASĂ EA IN SATUL LEŞU (NĂSĂUD)

Biblioteci de ale sătenilor

In cercetarea satului întreprinsă vara trecută de Echipa Regală din Leşu, am avut ocazia să întâlnim multe biblioteci. Mai caracteristică este a săteanului *Tănase Borgovan* (cas. 48 ani, 9 copii). Cuprinde în total 44 cărţi: *Pascalie* sau carte de zodii. Ciurcu Braşov 1914; *Ce e cerul* de C. Flamarion; *Isprăvile tâlharului Niculiţă* de Barbu Mătrăgună; *Abecedar* de Dr. Stroia şi D. Lăpădat, Sibiu 1930; *Acaftistul Maicii Domnului,* Gherla 1924; *Visul Maicii Domnului;* Sf. Antonie de Padua, Tip. A. Todoran, Gherla; *Noul Testament; Testamentul vechiu* 1898; *Octoihul* şi cu *Epistolia Domnului nostru Iisus Hristos,* Gherla 1910; *Cărticică de cântări bisericeşti.* Braşov 1912; *Alexandru Macedon* 1926; *Gruia lui Novac; Genoveva* 1921; *Grădina săteanului* de C. Ciulei, Gh. Cojocariu 1933; *Paraclisul Maicii Domnului* 1914; *Pintea Viteazul* 1912; *Istoria Biblică,* Ciurcu Braşov 1897 şi 25 calendare pentru anii 1911—1934.

Majoritatea cărţilor vin din tipografia lui Todoran din Gherla: 9; *Ciurcu* Braşov 4; calendarele din *Tipografia Poporului* din Sibiu; toate cumpărate înainte de răsboiu cu ocazia târgurilor; din editura *Lumea* şi *Ţara* Cluj: 1; *Cartea Românească* Buc.: 1; Unele sunt premii date de Cămin, căci săteanul

Tănase Borgovan e și unul din cei mai buni cetitori ai bibliotecii. După conținut cărțile se repartizează în modul următor: religioase 10; cultură economică 1; (donată de echipa regală); literatură pop.: 5; cărți școlare 1; astronomice 1; Păscălie 1.

Cea mai mare parte din bibliotecile sătenilor din Leșu se înfățișează ca aceea a lui T. Borgovan. Cărțile religioase, ca Acaftistul Maicii Domnului sau Epistolia Domnului Iisus Hristos, preponderează în paguba cărților de istorie, igienă sau cultură economică care sunt inexistente sau întâmplătoare.

Excepție dela această notă comună fac bibliotecile sătenilor Petre Istrate, diacul satului și om de bine al Căminului și ajutorul de primar Grigore Țilea. Cel dintâi are în bibliotecă 115 cărți în 121 volume: religioase 12; istorie 3; literare 29; agricultură 3; cărți didactice 19; calendare 33. Cele mai multe cărți literare și toate cele didactice au aparținut unor membrii din familie care au făcut studii liceale sau universitare. Faptul acesta nu scade însă nimic din meritul acestui sătean cu dragoste de carte. Cele 33 de calendare cumpărate an de an începând dela 1896, le păstrează cu grijă ca și „Istoria Românilor“ de Xenopol (ed. I. 1888) moștenită dela un unchiu al său. Această carte fiind oprită de stăpânirea ungurească a fost împrumutată sătenilor pe furiș, iar în timpul războiului mondial a stat ascunsă sub ieslea vitelor, în grajd. Tot în biblioteca acestui sătean se păstrează un exemplar din „Fire de tort“ de Gh. Coșbuc, donată cu autograf de autor în Septemvrie 1. 1908, cu prilejul vizitei făcute de poet fratelui său Leon, preotul satului.

Interesantă e biblioteca lui Grigore Țilea alcătuită din 66 volume: juridice 22; religioase 15; geometrie 2; istorie 6; agricultură 1; etc. Spirit neastâmpărat și a toate cercetător, acest sătean s'a întors din războiu cu idei baptiste și cu scriptura în buzunar. Ani dearândul a răsfoit-o, a tălmăcit-o și răstăl-

măcit singur sau prin casele oamenilor, în discuții cu pocăiții sau cu bunii creștini din sat, ajungând să o știe pe din afară cu o precizie de teolog. Cele 15 cărți religioase ce le are provin în mare parte din editurile baptiste. S'a convins însă în scurtă vreme, de neștiința și ascunzișurile de gând ale sectarilor și i-a părăsit. Intre timp pierduse un proces și părându-i-se nedreaptă judecata s'a dedicat studiilor juridice. Rezultatul a fost 22 cărți juridice cumpărate cu bani gata: coduri, legi, compendii, proceduri. De atunci își susține singur micile judecăți, cu noroc schimbător, ca orice „afocat". Mai nou îl frământă problemele de astronomie iar Căminul Cultural i-a dat însărcinarea să facă cronica duminicală.

Am prezentat intenționat aceste trei biblioteci sătești, distanțate ca alcătuire și preocupare, deoarce înfățișează întreaga evoluție a înțelesului pe care-l dă cărții, săteanul nostru. Dela Epistolia lui Tănase Borgovan până la cărțile juridice ale lui Grigore Țilea care transformă slova în mijloc de apărare a drepturilor sale și la Petru Istrate care, în urma unei lecturi din Cartea Grădinilor de Ap. D. Culea a propus plantarea de pomi în amintirea morților în răsboiu și lucrează în scopul acesta ca econom al Căminului, este o cale lungă, cu întortocheri și opriri, străbătută cu greu și arareori de slovenitorii satului. Mărginiți, deci, la lecturile ce oferă aceste biliotecuțe cu epistolii, sătenii ar ajunge târziu de tot la alegerea și înțelesul cărții ca dinamic al vieții. Acest adevăr l-a înțeles „Astra" din Sibiu chiar dela început și prin cercurile culturale sătești a organizat încă înainte de război câte o bibliotecă aproape în fiecare sat din Ardeal. Cercul cultural din Leșu a avut și el o asemenea bibliotecă. Găsiai în cele 40 de volume, tipărite cu slovă citeață, tot ce interesa viața celor legați de brazdă. Autoritățile ungurești nu vedeau însă cu ochi buni aceste străduințe de mai bine și nici conducătorii satului nu aveau priceperea cerută în gospodărirea bibliotecii publice.

Cărțile au fost împrumutate fără nici o socoteală și s'au pierdut. La isbucnirea răsboiului mondial nu se mai găsea nici o carte.

Biblioteca Căminului

Odată cu Unirea cea Mare, problema culturii la sate a devenit o preocupare oficială a satului. Pe de altă parte elevii de liceu ajutați de intelectualii din sat au început o muncă culturală reprezentată prin organizarea de șezători. Din venitul acestor „petreceri poporale" oganizate în anii 1921—1925, s'au cumpărat primele cărți, 225 volume, menite să alcătuiască o „Bibliotecă sătească". Sediul bibliotecii a fost la început la primărie, iar cu îngrijirea ei a fost însărcinat un însuflețit sprijinitor al mișcării culturale din sat d-l Dănilă Pop notar, azi pensionar.

Funcționarea bibliotecii a fost însă mult stingherită din lipsa unui local propriu și a unei organizații aparte: în doi ani biblioteca a înregistrat numai 40 împrumuturi.

Din această cauză cum și din nevoia simțită de a concentra și organiza munca culturală din sat, studenții, Dănilă Pop, Alexiu și scriitorul acestor rânduri iau inițiativa înființării unui Cămn cultural ce urma să ia ființă o parte din fostul local al cooperativei sătești.

O colectă lansată printre săteni a acoperit cheltuelile începutului. S'a făcut un dulap și s'au plătit abonamentele la gazetele „Libertatea" și „Unirea Poporului", iar în ziua de 18 Octombrie 1927, biblioteca a fost instalată în noul ei sediu și încredințată bibliotecarilor Petru Gagea și Vasile Bosbici membrii activi ai trupei de diletanți de teatru.

Biblioteca din Leșu a avut deci chiar dela înființare un local aparte și un număr de cărți potrivit cu cerințele de acolo. Publicul cetitor se găsea și el. Căci în orice sat, fie chiar lip-

sit de tradițiile culturale ale Leșenilor, cu școala lor sătească de un veac și cu dascălii vrednici ce s'au perindat în ea, se găsește un număr suficient dintre știutorii de carte care să reprezinte cititorii bibliotecii și să justfice întemeierea ei. Greutatea nu este prin urmare aici. Ea se ivește abea atunci când vrei cu tot dinadinsul să încadrezi biblioteca în viața satului ca un element de prefacere, potrivit nevoilor, împrejurărilor și oamenilor de acolo. De aceea, pe lângă local, cărți bune și un bibliotecar, o bibiotecă trebue să îndeplinească și condițiunile legate de buna gospodărie și funcționare a ei; lucruri mărunte, neînsemnate în aparență, dar tot atât de importante pentru viața bibliotecii ca și achiziționarea de cărți bune și găsirea omului potrivit pentru treaba de bibliotecar.

Prolema cărții organizate în biblioteci sătești prezintă deci două fețe deopotrivă de importante: rânduiala lăuntrică a bibliotecii și legătura ei cu satul. Echipa Regală în vara anului 1934 a cercetat această problemă, având ca punct de plecare biblioteca din Leșu. In credința că aceste cercetări vor servi ca îndrumări căminelor culturale sau activității viitoarelor Echipe Regale, vom arăta în cele ce urmează, organizarea și funcționarea bibliotecei din Leșu, întregirile sau modificările aduse în technica de funcționare, statistica cititului și concluziunile care se desprind din ea.

Inzestrarea bibliotecii cu cărți

Improspătarea cu cărți a bibliotecii a fost grija de fiecare zi a Căminului. In opt ani biblioteca a achiziționat 1357 de volume cumpărate sau donate:

Cumpărări din venitul petrecerilor poporale 1921—1927 .... 225 cărți

Cumpărări din fondul Căminului .... 130 „

Casa Şcoalelor 1928	149	cărţi
Astra Sibiu	40	„
Fundaţia Culturală Principele Carol 1929	5	„
şi câte o colecţie rev. Albina şi Lamura		
Casa Şcoalelor 1933	112	„
Particulari	46	„
Achiziţii Anton Coşbuc cărţi şi reviste dela instituţii şi redacţii Buc. 1933	480	„
F. C. R. Principele Carol 1934	158	„
Echipa Regală Leşu 1934	11	„
Total	1357	„

Din aceste cărţi abea 588 sunt la îndemâna cititorului celelalte aşteaptă putinţa pentru a fi legate.

Dintre cele puse în circulaţie (588) mai căutate sunt cărţile cumpărate.

Explicaţia e uşoară. Când cumperi alegi cartea potrivită cu nevoile satului care sunt multiple. Unele răspund trebuinţelor spirituale, altele celor gospodăreşti, practice. Deaceea o bibliotecă sătească trebue să reprezinte în mod proporţional toate domeniile de preocupare a săteanului, dela cartea de poveşti care înfrăţeşte satul cu biblioteca până la cea de cultură economică şi de grijă a sănătăţii care călăuzeşte pe sătean în lupta lui de fiecare zi. Din donaţii însă greu vei putea înzestra biblioteca potrivit acestui principiu. Intâi pentrucă editura cărţilor potrivite pentru sat nu este în mâna aşezămintelor cu rost de tălmăcire şi încurajare a culturii în masele ţărăneşti şi în locul al doilea, donatorii înşişi, instituţii sau particulari, nu ştiu să aleagă cartea folositoare decât în cazuri foarte rari.

Uneori, donaţiile de cărţi sunt de-adreptul dăunătoare sau în cazul cel mai bun fără nici un folos pentru sat. Din acest motiv căminele culturale înainte de a face comenzi sau de a primi donaţii sunt obligate să înainteze Fundaţiei spre apro-

bare listele de cărți donate sau alese pentru a fi procurate din comerț. In chipul acesta se va înlătura măcar de acum înainte balastul care inăbușă viața celor mai multe biblioteci sătești. In privința aceasta Fundația a făcut un început de îndrumare trimițând fiecărui Cămin unde au lucrat Echipele Regale câte o bibliotecă model. Aceea trimisă Căminului Leșu cuprinde 158 de cărți alese cu desăvârșită pricepere în materie. Asemenea prilejuri sunt însă rare și de aceea un Cămin cultural va trebui să-și asigure prin mijloace locale bugetul necesar pentru cumpărarea de cărți și bunul mers al bibliotecii.

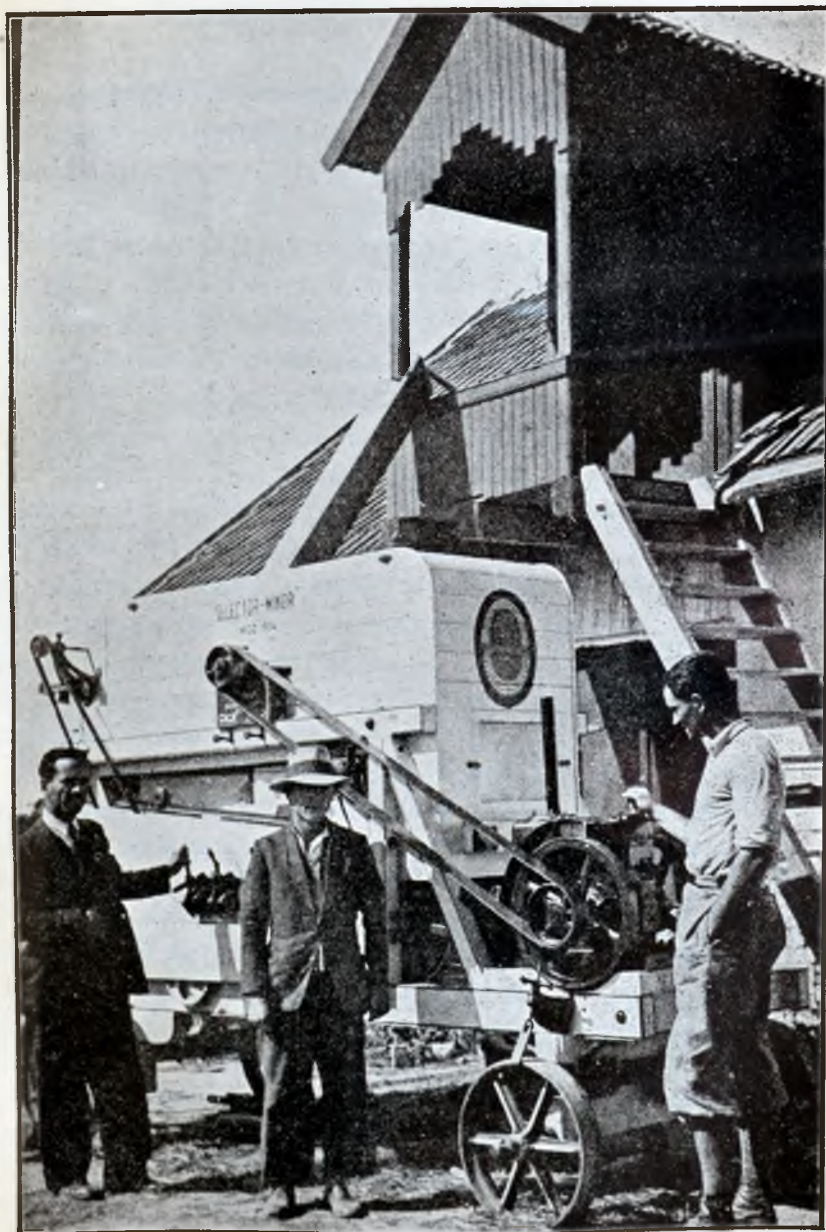
Căminul cultural din Leșu a înțeles dela început acest lucru și s'a străduit pe toate căile să-și asigure fondurile necesare. Din orice venituri o parte trecea pe seama bibliotecii. Primăria comunală n'a întârziat nici ea să vie în ajutorul ei prin subvenții anuale. In chipul acesta s'a cheltuit în cinci ani pentru bibliotecă suma de 17.997 lei. Cu acești bani s'au legat 588 de cărți, s'au cumpărat altele noui și s'au acoperit toate cheltuelile de organizare: dulapuri, registre, ştampile.

Bibliotecarul

O bibliotecă oricât ar fi ea de bine înzestrată și ori unde instalată, nu va reuși să trăiască cu adevărat în sufletul săteanului, dacă va lipsi bibliotecarul. El este chezășia vieții unei biblioteci. Cel mai indicat pentru această treabă este fără îndoială învățătorul. Când acesta nu poate, e bun oricare intelectual sau chiar un țăran cu carte și tragere de inimă dacă e bine înțeles, îndrumat și supraveghiat așa cum s'a încercat și reușit în Leșu. Bibliotecarii de acolo au fost țărani de când a luat ființă biblioteca. Și dacă n'au fost prea învățați au întrunit însă câteva însușiri care au răscumpărat acest neajuns. Au fost în primul rând conștiincioși în slujba lor. Nu era duminică sau sărbătoare ca să nu fie găsiți în fața dulapului

deschis, gata oricând să dea lămuriri și să împrumute cărți. Și numai lucru ușor nu este ca să ghicești gândul omului și să mulțumești pe fiecare: „Caută și d-ta o carte să-mi placă"! Căci săteanul rar consultă catalogul pe materii, chiar expus fiind pe pereți. Bibliotecarii din Leșu, așa cum sunt ei, cu carte puțină, au dat dovadă de mult tact și pricepere în contact cu cetitorii. Mai rău răsbeau cu copiii de școală. Cei mai mulți cereau cartea văzută la vreun coleg și dacă lipsea din bibliotecă trebuia multă răbdare până să-i convingi că poate să împrumute o altă carte, tot așa de bună. Mari meșteri în toată treaba aceasta au fost bibliotecarii Ion Persecă, Al. și Toma Artene junior. Când văd omul — spunea Ion Persecă — știu ce carte-i trebue. Și nu era o laudă goală. Avea omul o putere de cunoaștere a consătenilor săi care i-a ușurat munca și a ridicat simțitor numărul cetitorilor. Marele prieten al școlarilor a fost însă tânărul Toma Artene, abea scăpat de cursul complimentar când luase biblioteca și poate de aceea mai aproape de sufletul lor. In timpul activității acestui tânăr destoinic numărul cetitorilor școlari s'a ridicat la șaptezeci. Toți bibliotecarii de altfel au fost îndrumați să încurajeze pe școlari, sprijinitorii de mâine ai Căminului.

Afară de *conștiinciozitatea*, *priceperea* și *dragostea* pentru munca lui, bibliotecarul trebue să fie și un *bun gospodar* care să-și poată da seama în orice clipă de cărțile încredințate lui. Pentru a ușura această îndoită sarcină a lui, de animator al cărții și gospodar al ei, Căminul a înzestrat biblioteca cu întreg aparatul necesar unei bune funcționări și gospodăriri a ei, iar ca o compensație a muncii și responsabilității bibliotecarului, i s'a fixat o retribuție de 500 lei pe an, iar primăria îl scutește de anumite prestații comunale.

Echipa Ferdinand :
Selectorul pentru cereale adus prin străduințele echipei.

Organizarea şi funcţionarea bibliotecii

Intâia măsură a fost legarea în pânză a cărţilor. Prin aceasta s'a îndeplinit o cerinţă nu atât de estetică cât de trăinicie a cărţii şi de uşurare a bibliotecarului în munca lui. Cărţile au fost apoi aranjate pe categorii de mărimi, ştampilate cu ex libris-ul bibliotecii, numerotate şi trecute într'un registru inventar, în dublu exemplar, cu toate datele cărţii, dela autor până la numărul paginilor şi preţul de cumpărare. Pentru publicul cititor s'a întocmit un catalog pe materii (după împărţirile din „Catalogul bibliotecii poporale" editat de Direcţia Educaţiei poporului 1933, sub îngrijirea d-lui Ap. D. Culea).

Problema cea mai grea era însă tehnica împrumutului, adică găsirea unui sistem simplu şi rapid de înregistrare a cărţii la eliberarea şi înapoierea ei care să înlesnească în acelaş timp şi întocmirea exactă a statisticii cititului. In scopul acesta a fost introdus registrul de împrumut care cuprindea în ordine curentă împrumuturile făcute, cu arătarea amănunţită a datelor cărţii (număr, autor, titlu) şi ale cititorului (numele ocupaţiunea, vârsta sau clasa la şcolari).

Odată cu creşterea bibliotecii, înmulţirea cititorilor şi implicit al împrumuturilor, registrul s'a dovedit impracticabil. Aşa de pildă, confirmarea înapoierii unei cărţi împrumutate cu două săptămâni în urmă, cerea timp şi bătaie de cap, căci cititorul nu ştia data precisă a împrumutării, iar când era aglomeraţie, bibliotecarul nici nu mai avea timp pentru această operaţie. De aici apoi încurcături cu ocazia controlului şi a reclamării cărţilor întâziate. Nu mai vorbesc de întocmirea statistică care cerea o muncă complicată.

Toate aceste neajunsuri au fost definitv înlăturate prin adoptarea *Fişei cititorului,* (de la 1 Iulie 1924) dată de Fundaţie şi introdusă în timpul activităţii Echipei Regale. Această fişă desleagă problema de tehnică a împrumutului şi reduce la

jumătate munca pentru întocmirea statisticei, cu condiţia ca păstrarea lor să se facă într'o anumită ordine. Căminul din Leşu păstrează fişele într'o cartotecă (dulap special construit după indicaţiile echipierului-bibliotecar) în ordinea alfabetică a cititorilor. Dulapul e din lemn, făcut cu puţină cheltuială de un meşter din sat. Are 24 rafturi (fiecare de dimensiunea fişei model dată de Fundaţie) corespunzând literilor din alfabet. Dosarul fiecărui raft cuprinde fişele cititorilor a căror nume începe cu litera respectivă. In dosar se face apoi o clasificare a fişelor pe profesiuni şi sex (şcolari: băieţi, fete; plugari: bărbaţi, femei; meseriaşi etc.).

In modul acesta bibliotecarul găseşte cu uşurinţă fişa cititorului respectiv iar adunarea datelor statistice se face direct fără operaţii intermediare de grupare alfabetică a cititorilor, cum se făcea înainte.

O altă problemă legată de buna gospodărire a bibliotecii este controlul cărţilor. Căminul din Leşu, de trei sau patru ori pe an, verifică prezenţa şi starea cărţilor puse în circulaţie. Procedeul e simplu. Pe o coală de hârtie se notează numărul de inventar al cărţilor ce lipsesc din bibliotecă. Rezultatul se confrunta cu fişele cititorilor unde se găsesc cărţile împrumutate. Cărţile ce nu se găsesc în dulap şi nici în fişe sunt socotite pierdute şi valoarea lor se reţine din leafa bibliotecarului. Cărţile stricate se dau la legat, iar cele cu file lipsă sau complect deteriorate sunt înlocuite cu o ediţie mai nouă. Pentru fiecare control se încheie un proces verbal care serveşte ca orientare la verificarea următoare.

Mai rămâne Căminului să-şi reorganizeze biblioteca pe cele trei secţii, după îndrumările Fundaţiei:

pentru copii
„ săteni
„ intelectuali.

Această lucrare odată îndeplinită, biblioteca Căminului din

Leșu va putea servi ca model de viață trainică a cărții. E ceeace își propune să îndeplinească Echipa Regală din vara viitoare.

Statistica cititului

Statistica cititului nu trebue socotită ca o înșirare de cifre fără nici un rost, în munca unui Cămin cultural. Conștiincios alcătuită și cât mai amănunțit, ea constitue, prin interpretarea justă a datelor, un mijloc de documentare asupra trăirii intime a cărții în contact cu cititorii. Concluziile ce pot fi desprinse din o asemenea lucrare sunt necesare în opera de răspândire a cărții și de îndrumare a cititorului. De aceea nu trebue încheiate de mântuială, cu date aproximative sau fictive, ci având la bază fișa cititorului. Dacă aceasta este completată, culegerea datelor și gruparea lor este o treabă ușoară pe care o poate face orice intelectual din sat.

Ținând seamă de cele arătate mai sus, Echipa din Leșu a întocmit pentru fiecare an statistica cititului, alcătuind tablouri după modelul celor alăturate.

Primul tablou (1933—34) cuprinde repartizarea numerică a cititorilor pe profesiuni, sexe și grupe de vârstă (școlarii pe clase). Repartizarea cărților pe materii a fost făcută după Catalogul bibliotecii poporale. Rubricele următoare arată câte cărți au fost împrumutate și câte nu din totalul celor în funcțiune. Cărțile care n'au înregistrat nici un împrumut constituesc de obicei balastul bibliotecii. Uneori însă pot fi găsite aici cărți bune și care trebuesc recomandate cititorilor. In orice caz cercetarea bibliotecii din acest punct de vedere este foarte utilă. In cursul anului 1933/34 totalul cititorilor se ridică la 141 cu 630 de împrumuturi. Comparând aceste date cu cele din anii precedenți constatăm o scădere a cititorilor. (In 1932/1933 au fost 212 cititori cu 1128 împrumuturi). Faptul

se datorește mai multor cauze. Bibliotecarul susține că pierderea recoltei de pormb în toamna anului 1933, a sustras pe săteni dela orice preocupări culturale. Lipsa de cărți noui în biblotecă pare să fie o altă cauză. Din această pricină mulți cititori nu pot fi satisfăcuți. Măsura luată de sfatul căminului de a împrumuta cărți numai membrilor care au achitat cotizația pare să fie și ea o cauză a scăderii cititorilor.

Cu toate acestea biblioteca și-a păstrat și în acest an cea mai mare parte din bunii cititori. Contingentul cel mai mare l-au dat, ca și în anii trecuți, școlarii: băeți (29) și fete (15). Urmează adulți 70 dintre care 63 de inși până la 50 de ani. Femeile dau un contingent mic de cititori: în anul 1933/34 sunt abea cinci, dar în anul 1932/33 numărul lor s'a ridicat la 19, dintre care 10 fete (16—21) au făcut 21 de împrumuturi.

Concluziile se pot desprinde din repartizarea împrumutului pe materii sunt aproape aceleași pe care le-am văzut în comentarea tabloului statistic 1931/932 (vezi Căminul Cultural No. 1 p. 26). Cartea de povești ține locul întâi. Din totalul de 430 împrumuturi, 176 aparțin cărților de povești, deci 27.09%. In locul al doilea se clasează cartea de istorie cu preferință povestirea, nuvela și romanul istoric: 115 împrumuturi. Interesul pentru istorie este mai pronunțat la adulți și mai mic la școlari, care preferă și ei după povești, istoria, dar într'o proporție mult mai mică: 14 împrum. istorie la 78 împr. povești, în vreme ce adulții înregistrează 85 împr. istorie la 88 povești. După istorie se clasează la școlari cartea religioasă, romanul, nuvela, schița, apoi poezia și teatrul școlar, iar la plugari se așează imediat romanul, cartea de geografie, religioasele, etc. și la urmă de tot se clasează cartea de îndrumare practică: cultura economică, tovărășii sătești, legi, etc.

Deosebit de folositor e să se știe numărul cititorilor cu un singur împrumut și cauzele care i-au făcut să nu mai revie la

bibliotecă. Ancheta întreprinsă de echipieri printre cei 51 cititori cu un singur împrumut a dus la constatări interesante. Cei mai mulţi cititori n'au mai revenit din cauza depărtării de sat, sau a ocupaţiunilor multe etc. Unii însă au arătat că nu le-a plăcut cartea.

Bibliotecarul va trebui deci să dea o atenţie deosebită cititorilor care n'au mai pus mâna pe o carte de când au întrerupt şcoala. Pentru această categorie de cititori rămaşi din şcoala primară cu anumită silă pentru slovă cea dintâi carte e hotărîtoare. De aceea bibliotecarul nu va greşi iscodind pe aceşti cititori asupra preferinţelor ce au. De obicei o carte de poveşti face începutul. Cunosc cazul unui sătean din Leşu, căsătorit şi om în vârstă, care de ani de zile nu mai aruncase ochii într'o carte. Poveştile lui Ion Pop Reteganul l-au făcut prieten statornic al bibliotecii.

Important pentru statistica unei biblioteci poporale este şi stabilirea autorilor şi cărţilor preferate de cetitori. Autorii cei mai căutaţi în 1933/934 pot fi găsiţi în tabloul No. 2. Predomină interesul pentru cartea de poveşti şi în special pentru Ion Pop Reteganul. Această preferinţă se explică prin faptul că acest scriitor fiind ardelean de naştere şi educaţie a imprimat operii sale un caracter regional, atât în ce priveşte limba, cât şi spiritul poveştilor sale, culese, cele mai multe, din ţinutul năsăudean. Pentru acest motiv, reeditarea operilor lui Ion Pop Reteganul ar fi un lucru folositor pentru răspândirea gustului de cetit în păturile ţărănimei din Ardeal şi Banat. Această însărcinare ar reveni pe drept cuvânt Fundaţiei Regale, care şi-au luat asupra-şi marea grijă a cărţii şi a culturii la sate.

Un alt autor preţuit de săteni pentru limba uşoară şi frumuseţea stilului este Petru Dulfu. Cărţile sale au însă inconvenientul de a fi prea scumpe şi deci inaccesibile săteanului sau bibliotecii poporale cu un buget modest. Publicarea

unor ediţii eftine din lucrările lui Dulfu ar fi o binefacere pentru modeştii cărturari ai satului. E o problemă a cărei deslegare revine tot Fundaţiilor Regale.

Premierea cititorilor

Pentru încurajarea cititorului, Căminul cultural din Leşu a acordat premii în cărţi în primul an de activitate. In vara trecută, Echipa Regală a acordat diplome de buni cititori: lui Vasile Persecă, primarul satului, Mălai Pavel 40 ani, Grigore Băloi 20 ani, şcolarii Neculai Ion Avram cl. V şi Dora Coşbuc cl. V-a; Anton Petri, 16 ani, Valeriu Suciu 18 ani. S'au ales deci cei mai buni cititori din fiecare categorie. E singurul criteriu după care trebue distrbuite diplomele sau premiile.

Colportajul de cărţi

Desfacerea cărţii la sate este o problemă strâns legată de munca culturală a unui cămin şi este un auxiliar preţios al bibliotecii în răspândirea cărţii. Căminul din Leşu a desfăcut în fiecare an câte 40—50 de calendare realizând din vânzarea lor un venit apreciabil. In prezent căminul a înfiinţat şi o mică librărie în legătură cu desfacerea „Cărţii Satului" trimisă de Fundaţie. O desvoltare mai mare a librăriei nu va fi posibilă decât atunci când Căminul va avea localul său unde va fi instalată şi cooperativa. In legătură cu aceasta va fi organizată temeinic librăria şi înzetrată cu toate cele necesare.

Până atunci însă Căminul Cultural şi în deosebi Echipa Regală care va lucra în Leşu în vara anului 1935 va trebui să scoată cartea de vânzare la drumul mare şi să o pue sub ochii trecătorului. Un mic târg, o „şatră" de cărţi va trebui să stea în fiecare duminică, lângă pavilionul de joc, înfiptă în drumul săteanului. Librăria care nu ese dintre zidurile Căminului e sortită să tânjească având o viaţă oficială, pe hârtie.

In privința colportajului sectarii pot să servească ca model. La sărbătorile Crăciunului trecut un baptist sosit în Leșu și-a înșirat cărțile și caledarele sub gardul Pavilionului de joc. Am văzut atunci săteni care n'au deschis niciodată ușa Căminului răsfoind și târguind calendare în vreme ce acelea ale Căminului, deși recomandate călduros în biserici, de preotul satului, așteptau cumpărătorii în Cămin.

Am încercat în rândurile de față să arăt câteva din aspectele de viață ale cărței în satul Leșu, începând dela evanghelierul Gălăneștilor, plătit cu gândul în afară de puterea de limpenzire a slovei până la calendarele, gromovnicale și cărțile religioase cumpărate de ocazie și pentru ceeace pot să dea ele, ca să ajungem la biblioteca Căminului, ca o nevoie simțită și cerută de săteni. Intreg acest proces de limpezire și lărgire a rostului ce-l are cartea se găsește încă în faza lui primară. Așa cum am văzut biblioteca lui Tănase Borzovan, cu cărți de început: păscălie și cărți de visuri, sunt alcătuite majoritatea înjghebate de săteni. Cărțile lui Petru Istrate și Grigore Țilea sunt o excepție. Pentru sătean, cartea continuă să fie un tovarăș de sărbătoare și prea puțin un călăuzitor de zi de lucru. Dovadă statistica bibliotecii din Leșu care pentru cartea de cultură economică arată abea 2,9% din totalul împrumuturilor, deși posedă 37 de cărți din acest domeniu față de 86 de cărți de povești, care înregistrează aproape 28% din împrumuturi.

In potriva exclusivității acestei concepții, Căminul Cultural trebue să lupte pe toate căile. Un mijloc sunt conferințele cu subiecte luate din sat, cu pilde din gospodăriile unde s'au adus îmbunătățiri vizibile pe urma celor învățate din cărți. Pildele de aiurea sunt puțin convingătoare. O grădină de pomi, plantată și îngrijită după indicațiile unui manual de pomicultură și arătarea acestui lucru în ședințe demonstrative e calea cea mai bună. Experiențele și pildele se pot repeta pentru toate

domeniile şi trebue făcute cu orice prilej. Paralel cu aceasta trebue înzestrate, organizate şi bine îndrumate bibliotecile săteşti şi librăriile de pe lângă Cămine, organizate cursuri de bibliotecari de cel puţin trei zile, pe judeţe şi în cadrele unui Cămin mai harnic. Numai pe aceste căi va intra cartea în conştiinţa săteanului ca un sfătuitor de fiecare clipă în lupta dârză cu brazda şi greutăţile ei.

ANTON COŞBUC

TABLOURI STATISTICE

privitoare la problema cetitului în satul Leşu

T A B

Statistic: arătând numărul cititorilor, pe categorii şi vârste, şi al împrumuturilor pe materialul

Nr. curent	MATERIILE	Cărţi existente în bibliotecă	Total cărţi împrumutate	Total cărţi neîmprumutate	ŞCOLARI: Băieţi clasa I	II	III	IV	V	VI	VII	Total	Fete clasa I	II	III	IV	V	VI	VII	Total	Total şcolari şi împrumuturi
		1	2	3																	
	Numărul cititorilor { şcolari pe clase / adulţi pe profesiuni şi vârstă	—	—	—	—	2	8	6	8	3	2	29	—	—	9	1	1	4	—	15	44
1	*Poveşti,* anecdote, glume, cimilituri	86	—	—		2	12	6	15	2	4	41	—	—	8	1	1	27	—	27	78
2	*Poezii,* culte şi poporale	22	—	—	—	—	—	1	3	1	—	5	—	—	1	—	—	1	—	2	7
3	*Povestiri morale,* pilde, *proverbe* ..	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	2
4	*Romane, nuvele,* schiţe, povestiri ..	64	—	—	—	—	1	1	—	1	—	3	—	—	2	—	—	3	—	5	8
5	*Istorie,* povestiri, nuvele şi rom. ist.	78	—	—	—	—	—	—	5	2	—	7	—	—	1	—		6	—	7	14
6	*Geografie,* călătorii aventuri	27	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
7	*Religioase,* vieţile sfinţilor, etc. ..	37	—	—	—	—	—	4	3	1	—	8	—	—	2	—	—	—	—	1	10
8	*Legile ţării,* statute, *regulamente* ..	8	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
9	*Cultura economică,* gosp. ind. casn.	37	—	—	—		1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	3
10	*Ştiinţă po ularizată*	18	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	2	3
11	*Calendare*	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	2
12	*Igienă şi medicină,* sfaturi	23	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
13	*Cooperaţie,* tovarăşii săteşti	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	*Teatru* cult, versuri şi proză	8	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2
15	*Teatru şcolar* şi popular	36	—	—	—	1	3	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—	1	6
16	*Cărţi de îndrumare,* în activitatea culturală la sate	16	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1	3
17	*Educaţie,* învăţământ	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	*Istorie şi critică literară*	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Studii economice, pol., sociale, etc.	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1
20	Reviste în colecţii { *Albina* anii 1902, 1922 – 1928	22	—	—	—	—	2	—	1	2	—	5	—	—	—	—	—	3	—	3	8
21	Dicţionare { L. Şăineanu: Dicţionar universal al limbei române.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Diverse	16	—	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
		588	—	—	—	3	22	15	31	8	5	84	—	—	19	1	1	46	—	67	151

L O U No. 1

bibliotecei Căminului Cultural în anul bibliotecar 1933/34 (1 Iulie — 30 Iunie)

PLUGARI – Bărbați – Vârste							Total împrumut.	PLUGARI – Femei – Vârste							Total împrumut.	Total împrumuturi	Meseriași			Elevi școli sec.			Diferiți			Intelectuali			TOTAL GENERAL		Proporția împrumuturilor pe materii în procente
16–21	22–30	31–40	41–50	51–60	61–70	71–80		16–21	22–30	31–40	41–50	51–60	61–70	71–80			Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total	Cititori	Împrumut.	
15	15	19	14	4	3	—	70		2	1	1	1	—	—	5	75	7	1	8	1	—	1	1	1	2	7	4	11	141	—	—
17	13	19	29	5	1	—	84	—	—	3	—	1	—	—	4	88	4	—	4	—	—	—	—	4	4	2	—	2	—	176	27,9
5	1	2	2	—	—	—	10	—	—	—		—	—	—	—	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	3	5	—	23	3,7
3	—	—	1	—	1	—	5	—	—	—	2	—	—	—	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1,4
9	3	11	5	3	—		31	—	—		—	—	—	—	—	31	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	41	6,5
26	5	20	20	7	6	—	84	—	—	1	—	—	—	—	1	85	3	1	4	—	—	—	1	1	2	8	2	10	—	115	18,2
8	3	9	6	2	—	—	28	—	—	1	—	—	—		1	29	2	—	2	—	—	—	—	1	1	1	1	2	—	35	5,6
2	4	5	10	—	2	—	23	—	2	—	—	1	—		3	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	37	5,9
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	4	0,6
2	5	2	3	—	—	—	12	—		—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	18	2,9
3	1	4	2	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	—	3	—	—	—	—	1	1	—	3	3	—	20	3,2
2	1	4	5	2	—	—	14	—	1	—	—	—	—	—	1	15	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	19	3,0
—	—	3	—	1	1	—	5	—	—	1	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	3	—	11	1,7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	6	1,0
4	3	3	5	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	15	3	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	27	4,3
3	2	2	1	—	—	—	8	—	—	—	—	—		—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	13	2,1
1	1	1	1	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	—	3	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	9	1,4
1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—		—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	3	0,5
—	—	—	1	1	—	—	2	—		—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	0,6
5	1	5	9	4	1	—	25	—	—		—	—	—	—	—	25	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	38	6,0
—	—	—	2	—	—		2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	0,5
9	1	5	—	2	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	19	3,0
100	44	96	103	27	12	—	382	—	3	6	2	2	—	—	13	395	25	4	29	3	—	—	1	8	9	23	20	43	141	630	—

BIBLIOTECA CĂMINULUI CULTURAL LOCOTENENT

TABLO

Cărţile cu cel mai mare număr de împrumuturi făcute de

	ŞCOLARI — BĂEŢI	ŞCOLARI — FETE
Poveşti anecdote, glume, etc.	(8) *Creangă*: Poveşti; Steaua copiilor. (7) *Boca Velchereanu*: Ţiganul la mânăstire (6 Steaua copiilor. (5) *Gorovei*: Poveste cu Făt Frumos; *Bârsanu*: Snoave, chiuituri; *Vladimir*: Anecdote militare, *Dulfu*; Cojocul lui Sărăcilă. (2 ex.) Ion Săracul; *Savin*; Snoave din popor; I. *Pop Reteganul*; Poveşti ardeleneşti. (5) *Eminescu*: Povest nd copiilor; *Bălcu*: Din poveştile lui Moş Teodor; *T. Pamfil*: Un tăciune şi un cărbune; *Dragoslav*: Poveştile florilor; *Dumitraşcu*: Vorbe de demult.	(2) A fost odată (Ed. Hertz. *Bârsanu*: Snoave chiuituri *I. P. Reteganul*: Poveşti ardeleneşti; *Catana*: Poveşti poporale din Banat; Alexandria; *Tolstoi*: Povestiri pentru popor; steaua copiilor.
Poezii	(7) *Dulfu*: Visuri împlinite; *Mândru*: Orizonturi. (4) *Coşbuc*: Balade poporale de astăzi. (3) *Iosif*: Cântece. (2) *Cerna* şi *Iosif*: Poezii.	—
Povestiri şi istorioare morale, pilde, sfaturi, proverbe	(4) *Tolstoi*: Povestiri pentru popor (2 ex.); *Pan*; Povestea vorbii. (2) *Mihăileanu*: Mica pravilă; *Kirileanu*: Poveşti morale; Viaţa lui Esop. *Boureanu*; Istorioare pentru copii.	—
Romane, nuvele, schiţe, povestiri din viaţa dela ţară, etc.	(4) *Agârbiceanu*: Povestiri; *I. Pop Reteganu*: Din Ţara Haţegului, (3) *Negruzzi*: Proză.	—
Istorie şi povestiri istorice din răsboiu	(4) *N. D. Popescu*: Viaţa lui Constantin-Vodă Brâncoveanu; (3) *Bădulescu*: Zile de energie; *Vidraşcu*: Flueraş. (2) *Lupaş*: Despre începutul neamului românesc; *Lăpădatu*: Amor şi răzbunare; *Ispirescu*: Istoria lui Ştefan cel Mare.	—
Geografie călătorii, aventuri	(3) *Vlăhuţă*: România pitorească. (2) *Anestin*: Călătorii extraordinare; *Simionescu*: Africa.	—
Religioase doctrină, vieţele sfinţilor	(4) *Terchiţă*: Tâlcuirea sfintei Liturghii. *Septimiu Popa*: Flori din grădina Raiului. *Mihăilescu*: Varlaam şi Ioasaf.	(2) Pildele Mântuitorului.
Legile ţării	—	—
Cultură econ. industr. casn.	—	—
Ştiinţă popularizată	—	—
Calendare	(2) Calendarul gospodarilor 1928; Calendarul Astrei 1925; Calendarul Asociaţiunii din Banat 1928.	—
Igienă şi medicină populară	—	—
Cooperaţie	—	—
Teatru cult	—	—
Teatru şcolar şi cultural	(6) *Th. Speranţă* Neamul nostru, feerie. (2) *Victor I. Popa*: Pufuşor şi mustăcioară. *Sporea*: Isprăvile lui Vânturescu.	—
Cărţi de îndrumare în activitatea culturii la sate	—	—
Educaţie, înv. istorie cult.	—	—
Istorie şi critica literară	(9) *Agârbiceanu*: Marii cântăreţi.	—
Studii	—	—
Diverse	(4) Gromovnic.	—

NOTA: Cifrele ce precedează numele autorilor indică totalul

GEORGE POP DIN LEŞU, JUD. NĂSĂUD

UL No. 2

şcolari şi adulţi (fără intelectuali) în anul bibliotecar 1933/34

ADULŢI — BĂRBAŢI	FETE
(13) *Dulfu*: Ion Săracul. (12) *I. P. Reteganul*: Poveşti ardeleneşti, (11) *Dragoslav*: Poveştile florilor, (10) *Rădulescu Codin*: Cal de Smeu, *Bârsanu*: Snoave, chiuituri; *Savin*: Snoave din popor; *Cătană*: Poveşti poporale din Banat. (9) *Creangă*: Poveşti; *Dumitrescu*: Vorbe de demult (2 exem l.); *Eminescu*: Povestind Copiilor; *Dulfu*: Cojocul lui Sărăcilă (8) *Nicolescu*: Nicovala veselă (7) *Cristescu*: Nepoţii Roade multulesii. *Gârboviceanu*: Poveşti alese; *Vladimir*: Anecdote militare; *Boca Velchereanu*: Ţiganul la Mănăstire; *Cocişiu*: Poveşti şi Legende; *A. Gorovei*: Poveste cu Făt Frumos.	(5) *Gorovei*: Poveste cu Făt Frumos; (3) *Dulfu*: Ion Săracul; (2) *Bârsanu*: Snoave, chinuituri; *Rădulescu Codin*: Cojocul lui Sărăcilă; *Gârboviceanu*: Poveşti alese.
(9) *Dulfu*: Visuri împlinite; (7) *Coşbuc*: Balade poporale de astăzi; (2) *St. O. Iosif*: Poezii; *Coşbuc*: Balade şi idile; *Mândru*: Orizonturi.	—
(9) *Tolstoi*: Povestiri pentru popor; (6) Genoveva de Brabant; (5) *Răureanu*: Istorioare pentru copii; (4) *Mihăileanu*: Mica pravilă; (2) Viaţa lui Esop.	—
(6) *Sadoveanu*: Povestiri; (4) *Negruzzi*: Proză; *Pătrăşcanu*: Candidat fără noroc; (3) *Slavici*: Budulea Taichii; *Agârbiceanu*: Din viaţa preotească; *Petrea Dascălul*: Din popor; *I. P. Reteganul*: Din Ţara Haţegului; (2) *Agârbiceanu*: Povestiri; Clipe de întremare sufletească; *Caraivan*: Doamna Ilina	—
(8) *Bucura Dumbrava*: Pandurul; (7) *Bădulescu*: Zile de energie; (6) *Boureanu*: O istorie din alte vremuri; *Ap. Culea*: Când Moldovenii făcea straja la Nistru: *Tit. Chitul*: O fată de Tabarostos; Colecţia revistei „Arhiva Someşană" 3 vol.; (5) *Coşbuc*: Războiul pentru neatârnare; *R. Rosseti* Cu Paloşul; *V. Serdaru*: Bătălia dela Mărăşeşti-Oituz; *Popescu Băjenaru*: Povestea neamului românesc şi cartea Marilor Români; (4) *Rebreanu*: Crăişorul; (3) *Ciura*: Poveste pe scurt a vieţii lui Avram Iancu; *Vidraşcu*: Flueraş.	(2) *Popescu-Băjenaru*: Povestea neamului românesc şi cartea Marilor Români.
(5) *Simionescu*: Europa; *Sven Hedin*: Dela Polul nord la Polul Sud; (4) *Condeescu*: Peste mări şi Ţări; (3) *Anestin*: Călătorii extraordinare; *Vlahuţă*: România pitorească; (2) *Simionescu*: România, Africa, Spre polul sudic, Ce se poate învăţa dela drum lung, Amundsen şi cucerirea polului sud; *Gherghel*: Prin câmpi şi plaiuri străbune.	—
(6) *Mihăilescu*: Varlam şi Ioasaf; (5) *Kempis*: Pe urmele lui Cristos; (3) *Sept. Popa*: Flori din grădina Raiului; (2) *Ferechilă*: Tâlmăcirea sfintei liturghii.	—
(2) Legea administrativă 1929; *Gorovei*: Legile ţării.	—
(3) *Ştefănescu*: Plantaţi pomii roditori; (2) *Hasca*: Cum s'a întins cultura cartofilor.	—
(2) *Todica*: Zări din Univers; *Simionescu*: Bernard Pallisy.	—
(3) Calendarul „Astrei" 1931. (2) Calendarul gospodarilor 1928.	—
(2) *Dr. Stoichiţă*: Ce trebue să ştim de boalele molipsitoare.	(2) *V. Stanciu*: Plantele de leac.
—	—
—	—
(4) *Th. Speranţia*: Neamul nostru, Ieerie ist. (2) *Hârsu*: Meşterul papac.	—
—	—
(2) *Bobanciu*: Căminul familiar şi căminul neamului; *Iosif*: Tablouri culturale din trecutul Românilor.	—
—	—
(2) *Căţuneanu*: V. Alexandri în luptă cu jidanii.	—
—	—

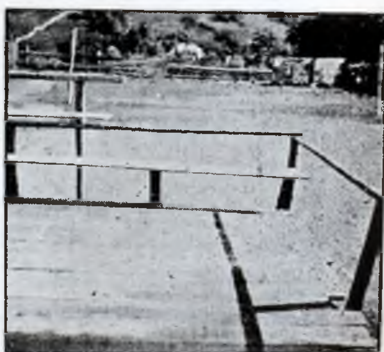
împrumuturilor înregistrate de cartea respectivă în anul bibl. 1933/34.

SADOVA: Instrucţia premilitară a flăcăilor
şi terenul de sport şi tir

UN PROGRAM DE EDUCAȚIE FIZICĂ: SADOVA-BUCOVINA

Subsemnatul Scurtu Ion, student anul IV la I. S. E. F. în intervalul dela 20 Iulie—1 Octombrie, am desfășurat, în comuna Sadova, jud. Câmpulung-Bucovina, următoarea activitate, pentru propagarea Educației Fizice și a pregătirei premilitare.

Am sosit în această comună în ziua de 19 Iulie sub conducerea Domnului Inspector Nour Marinescu, în care zi a urmat și încartiruirea.

Aspectul sub care se prezinta Sadova este umătorul: în privința Educației Fizice, aș putea spune că Sadova era complect lipsită de orice ramură a ei. La școala primară din Gura Sadovei se făceau câteva jocuri de copii și câteva mișcări de brațe, în orele de gimnastică. Din anul 1933, la Școala din Fundul-Sadovei, se începuse să se învețe jocul cu mingea (Foot-ball).

Tinerii între 14—20 ani, nu aveau nici un joc, afară de hora de Duminica. Timpul liber și-l petreceau la crâșma din sat, unde câte odată cei ce veneau din armată, le arătau cum se ia poziția de drepți, cum se ține pușca și făceau o întoarcere la stânga sau la dreapta.

Fizicește sunt destul de desvoltați, grație muncei ce o practică în aer liber, umbletului pe munți și alimentației suficiente,

cu lapte şi produsele lui. Insă sunt greoi, rigizi, neîndemânatici şi nedisciplinaţi.

Inceputul activităţii şi realizări. — Prima zi după sosire, am luat contact cu D-l Primar şi cu D-l Director al Şcoalei Primare, le-am arătat rolul meu şi le-am cerut concursul pentru realizarea unui teren de sport. Cu multă bunăvoinţă m'au ajutat pentru a-mi ajunge acest scop.

Terenul de sport. — Este situat în mijlocul satului lângă Primărie.

Am lucrat timp de două săptămâni până când am putut face:

1) O pistă de alergare.
2) O groapă cu nisip pentru sărituri.
3) Un paravan pentru tir.
4) O platformă pentru dansuri naţionale.
5) Un teren de Wolley-ball.

Tot pentru teren am făcut o placardă cu inscripţia: Terenul de Sport şi Tir.

Pentru înţelegerea rostului şi propagandei Educaţiei Fizice, am ţinut la Terenul de Sport, trei conferinţe:

1. La 22 Iulie.
2. La 29 August.
3. La 2 Septembrie.

Prima dată am vorbit despre: Rostul şi importanţa Educaţiei Fizice.

A doua oară despre: Pregătirea preregimentară.

A treia oară despre: Importanţa exerciţiilor fizice.

A) *Gimnastica suedeză.* — Am făcut programe de gimnastică suedeză, cu copiii dela Şcoala Primară din Gura şi Fundul Sadovei şi cu tinerii satului între 15—20 ani. In total cu copiii am lucrat 70 ore cu un număr în medie de 40. In sat se găsesc 105 copii sănătoşi.

Cu tinerii între 15—20 ani, am lucrat 30 ore de gimnastică, cu un număr în medie de 30 din 105.

B) *Dansurile naționale.* — In total am lucrat 40 ore cu flăcăi și fete, în care timp i-am învățat: Sârba voinicească, Hora nunții, Ciuleandra, Ciobănașul, Resteul, Ca la ușa cortului, Marioara, Sdrobuleaca, Cinimboiul, Hora dela Bălți.

C) *Jocuri de copii.* — Se făceau după ora de gimnastică și i-am învățat 30 de jocuri. Toate au fost scrise de Directorul școalei, pentru a le putea continua după plecarea mea.

D) *Jocuri de Wolley-ball.* — In total s'au exersat 125 ore de către flăcăi și oameni tineri la terenul de sport.

E) *Atletism.* — In total s'au lucrat 35 ore cu tinerii cari veniau și la gimnastică. S'au învățat și antrenat:

a) Alergări.

b) Sărituri în lungime și în înălțime, cu avânt și fără.

c) Aruncarea discului.

F) *Istrucția preregimentară.* — S'au făcut 47 ore în care timp i-am învățat și exersat: Alinieri, numărătoarea, ruperi de rânduri, întoarceri, formări de coloane câte 3, 4, 5, 8.

G) *Tir.* — In total 60 ore. I-am învățat:

a) Pozițiile de tragere.

b) Cunoașterea armei.

c) Ochirea.

d) Triunghiul greșelilor.

e) Tragere dela distanțele: 30 m., 40 m., 50 m.

f) Am întocmit fișe de tragere individuale.

g) Concursuri de tragere.

h) Cum se ține arma în repaos și la tragere.

H) *Serbări sportive.* — In total au fost patru serbări:

1. La 5 August s'au făcut dansuri naționale, punct principal în programul șezătorii.

2. La 19 August după masă la orele 3:

a) Program de gimnastică suedeză.

b) Jocuri de copii.
c) Ștafete.
d) Dansuri naționale.
e) Demonstrații de Wolley-ball.
3. La 29 August după masă la orele 4 a avut loc serbarea cu următorul program:
a) Conferință: Importanța Educației Fizice.
b) Program de gimnastică suedeză.
c) Jocuri cu mingea și jocuri de copii.
d) Demonstrație de Wolley-ball.
e) Ștafete.
f) Concursuri de dansuri naționale.
g) Concursuri de costume locale.
4) Serbarea de încheiere din 23 Septembrie.
a) Program de gimnastică suedeză.
b) Jocuri.
c) Concursuri de tragere la țintă.
d) Concursuri de dansuri naționale.
e) Instrucție preregimentară.
f) Demostrație de Wolley-ball.
g) Concursuri de costume naționale.

Orele de gimnastică suedeză, făcute atât cu copiii cât și cu flăcăii aveau mai mult un rol de decongestionare și recreație. Am insistat mai mult asupra mișcărilor de inspirație, mișcări ușoare de cap, brațe, trunchi, și picioare. Cele mai bune rezultate le-au dat copiii dela școala primară din Gura-Sadovei, foarte ascultători, atenți vioi și foarte buni executanți. Apoi cei dela școala primară din Fundul-Sadovei și în urmă flăcăii cari, erau mai greoi în mișcare, prindeau mai greu mișcarea și erau mai rigizi. Totuși, se observă o mare schimbare în atitudine, în mers, în executarea mișcărilor și atenției, față de cum erau înainte de-a începe programul.

La ridicarea la care au ajuns, au contribuit în mare parte

SADOVA : Ora de educație fizică a copiilor

jocurile mici la copii și Woley-Ball-ul la cei mari, pe cari, le practicau cu multă plăcere și interes.

Un interes deosebit, au arătat dela început, dansurilor naționale, care s'au învățat într'un raport foarte scurt.

Ceiace o să le aducă și un mare folos practic, este instrucția preregimentară și tirul. La aceste ore veneau în număr destul de mare cu toate că munca zilnică, îi ocupa destul. Sunt convins că acești tineri cari au făcut instrucția, o să se remarce dela primele încercări în militărie.

Ei sunt iuți în mișcare și execută corect tot ceeace am descris în aliniatul „I". La tir au dat rezultate foarte bune.

In timpul executării programului și jocurilor învățătorii cu ai căror copii lucram, asistau la program ca să învețe comanda.

Am făcut lecțiuni de gimnastică teoretică cu directorii și învățătorii dela ambele școli primare. Le-am explicat cum se alcătuește un program de gimnastică pentru copii, și importanța fiecărei mișcări din el. Le-am dat peste treizeci de jocuri și 15 programe de gimnastică.

Educația Fizică a trecut ca un punct principal în programul de lucru al Căminului Cultural Regele Carol al II-lea din Sadova.

Plasa, mingiile de joc, discul, aparatele de sărituri în înălțime și îngrijirea terenului de sport le-am trecut pe numele și sub îngrijirea directă a Căminului Cultural.

La dansurile naționale cari, deasemenea țin de cămin, am lăsat pe Victor Țăranu flăcău care cunoaște toate dansurile la perfecție și care va avea grijă să se joace în fiecare Duminică la Horă toate dansurile naționale învățate.

In concluzie ași putea spune că, dacă s'ar introduce și sportul de iarnă, sky-ul, Educația fizică, a dat rezultate foarte

bune atât pentru copii de școală cât și pentru tinerii satului, cari de acum înainte vor ști să-și petreacă timpul liber la teren jucând Wolley-ball sau făcând instrucție preregimentară și atletism, nu să stea în crâșmă, într'un aer stricat, cu băutura înainte.

ION SCURTU

CONTRIBUȚII LA STUDIUL MIȘCĂREI POPULAȚIEI PE UN SECOL, INTR'UN SAT DE MUNTE, NUCȘOARA-JUD. MUSCEL

I. Introducere

Comuna Nucșoara este situată la poalele munților Carpați în partea de Nord-Vest a jud. Muscel, la o depărtare de 36 Km. de orașul Câmpulung-Muscel.

Râul Doamnei străbătând această regiune, udă partea de răsărit a com. Nucșoara, care se află pe malul drept a acestui râu.

Com. Nucșoara este cuprinsă între paralelele 45°40′ latitudine nordică și 25°15′ longitudine estică, altitudinea fiind de 814 m. deasupra nivelului mării, întreaga regiune este socotită ca un ținut muntos.

Culmea cea mai înaltă, a munților Carpați în această regiune, este Moldoveanul cu înălțime de 1528 m. Mai sunt apoi masivele: Nisipuri, Dobroneagul, Malița, Lespezi și Clăbucetul din care coborâm în Nucșoara, ultimul sat de munte până la vechea graniță cu Ardealul.

Com. Nucșoara se mărginește la Nord cu țara Făgărașului, de care se desparte prin lanțul munților Carpați; la Sud com. Corbi; la Vest băile Brădet și hotarul care-o desparte de jud. Argeș, la Est râul Doamnei.

Satele care alcătuesc com. Nucșoara sunt în număr de patru: Slatina, Sboghițești, Secături și Nucșoara. Centrul administrativ și locuințele fruntașilor comunei se află în Nucșoara, unde se mai găsesc: o biserică de zid, construită în anul 1881 din îndemnul Preotului P. Arnăuțoiu, o școală primară cu patru săli încăpătoare și luminoase, o cooperativă, primăria, o bancă populară și un cămin cultural afiliat Fundației Culturale Principele Carol.

Ca așezare com. Nucșoara este situată pe culmea muntelui cu acelaș nume, din înălțimea căruia priveliști de rară frumusețe se desfășoară până în mare depărtare.

In mijlocul satului Nucșoara se găsește un lac, pe care localnicii îl numesc Vârtița; mai sunt două pâraie cu numele de Valea Bradului și Valea Seacă care străbătând partea de miază-zi a satului se varsă apoi, în râul Doamnei.

Vegetația acestei comune este caracteristică regiunilor de munte. Păduri întinse de fag și brad, acopăr toți munții din

vecinătatea comunei. Livezi numeroase de pruni și nuci ocupă cea mai mare parte din grădinile plantate și îngrijite de săteni. Pământul nu-i fertil și nici suficient pentru toți locuitorii. Agricultură nu se poate face, din cauza temperaturei și a solului, toate încercările oamenilor de-a cultiva porumb și grâu au fost neisbutite.

Izlazurile pentru pășune sunt pe mare întindere, ceiace dă posibilitatea de creștere a animalelor domestice. Printre cele mai numeroase sunt oile, păstoritul în această regiune este una din ocupațiile de căpetenie a țăranului și un prim mijloc de trai.

Căile de comunicație ce deservesc această regiune sunt: o șosea județeană care începe din șoseaua națională Câmpulung—Pitești și se termină în satul Nucșoara, având o prelungire peste râul Doamnei, spre fostul parc regal de vânătoare numit Bahna-Rusului.

Mai sunt drumuri comunale și vecinale cari fac comunicația între sate. Pentru urcarea la munte, sunt numeroase poteci, care pot înlesni trecerea munților până în țara Făgărașului.

Ocupațiile locuitorilor în afară de păstorit sunt: pomicultura și fabricarea rachiului de prune în poverne rudimentare, exploatarea și transformarea lemnului în material de construcție. Mori de măcinat porumb și joagăre pentru transformarea lemnului brut, sunt pe tot întinsul râului Doamnei.

Pe-o scară mică, sătenii din Nucșoara se ocupă cu creșterea albinelor.

Femeile lucrează îmbrăcăminte pentru familie, țes velințe și covoare; execută cusături delicate și de-un colorit sobru, predominând roș închis-negru și fir auriu, ceiace dau iilor o distincție rară, care desăvârșește frumusețea portului național din această comună.

Organizarea administrativă şi sanitară

Com. Nucşoara se găseşte în cuprinsul plăşii Domneşti cu reşedinţa în Domneşti. Plasa administrativă este condusă de un pretor, care depinde de prefectura jud. Muscel cu sediul în oraşul Câmpulung.

Din punct de vedere sanitar, com. Nucşoara face parte din circumscripţia Domneşti — condusă de un medic de plasă doctor în medicină şi chirurgie, având sub ordine un personal auxiliar format din moaşe şi agenţi sanitari. Dispensarul circumscripţiei se află în Domneşti, la depărtare de 19 Km. de Nucşoara.

Com. Nucşoara din punct de vedere administrativ este condusă de un consiliu comunal, care alege un primar. In conducerea comunei primarul este ajutat de un notar şi un secretar comunal.

Primarul are atribuţiuni de ofiţer al stării civile, ţine corespondenţa comunei cu autorităţile superioare, semnează actele de naştere, deces şi căsătorii.

Notarul păstrează în ordine actele comunei, trece în registrele stării civile, mişcările populaţiei, mai are în sarcina sa procedura pentru justiţie.

Parohia comunei Nucşoara este condusă de un preot licenţiat în teologie a Universităţii din Bucureşti. Şcoala primară are în frunte, doi învăţători pentru satul Nucşoara, şi câte unul pentru fiecare şcoală primară din cătunele: Slatina, Secături şi Sboghiţeşti.

II. Date demografice

Studiul mişcărei populaţiei pe anii 1832—1932

Anii	Populaţia probabilă	Născuţi vii: Legitimi B.	Născuţi vii: Legitimi F.	Născuţi vii: Nelegitimi B.	Născuţi vii: Nelegitimi F.	Decese: Sex B.	Decese: Sex F.	Decese: sub 1 an	Decese: 1—4	Decese: 5—14	Decese: 15—44	Decese: 45—64	Decese: peste 64	Decese sub 1 an B.	Decese sub 1 an F.	Căsătorii	Total născuţi	Total morţi	Excedent
1832	331	7	6	—	—	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	5	13	10	3
1835	334	7	12	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	4	19	6	13
1836	347	7	10	—	—	3	6	—	—	—	—	—	—	—	—	3	17	9	8
1837	355	10	14	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	5	24	7	17
1838	372	5	6	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	7	11	7	4
1846	376	8	15	—	—	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	6	23	14	9
1847	385	12	17	—	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	7	29	9	20
1848	394	8	11	—	—	3	6	—	—	—	—	—	—	—	—	8	19	9	10
1849	404	9	16	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	5	25	7	18
1850	422	12	20	—	—	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	32	20	12
1851	434	6	6	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	2	12	9	3
1852	437	15	9	4	2	11	15	—	—	—	—	—	—	—	—	6	30	26	4
1853	441	9	19	—	1	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	6	29	26	3
1854	444	14	16	1	2	6	5	—	—	—	—	—	—	—	—	8	33	11	22
1855	466	11	11	2	1	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	8	25	26	1
1856	467	13	11	2	—	16	16	—	—	—	—	—	—	—	—	4	26	32	6
1857	473	12	8	1	3	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	4	23	19	4
1858	477	13	7	2	1	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	5	23	19	4
1859	481	13	10	6	3	13	6	—	—	—	—	—	—	—	—	12	32	19	13
1861	494	13	12	4	—	15	3	5	3	2	4	2	2	—	—	9	29	18	11
1862	505	14	2	16	2	12	20	7	5	6	8	3	3	—	—	6	34	32	2
1863	507	8	16	1	2	13	8	4	—	8	3	1	5	—	—	12	27	21	6
1871	513	11	20	1	2	18	16	7	5	4	6	1	11	—	—	7	31	34	3
1873	516	15	12	2	1	6	6	1	1	—	6	3	1	—	—	3	30	12	18
1874	534	13	16	2	3	10	9	3	2	6	5	3	—	—	—	7	34	19	15
1875	549	36	18	2	5	23	28	7	4	6	9	7	18	4	3	12	31	21	10
1876	559	15	3	7	3	12	5	5	1	—	4	1	6	3	2	7	28	17	11
1877	570	12	13	3	2	17	7	5	1	—	8	3	7	5	—	3	30	24	6

Anii	Populația probabilă	Născuți vii				DECESE								Decese sub 1 an		Căsătorii	Total născuți	Total morți	Excedent
		Ligitimi		Nelegitimi		Sex		sub 1 an	1—4	5—14	15—44	45—64	peste 64						
		B.	F.	B.	F	B.	F.							B.	F.				
1878	576	8	9	4	2	9	10	5	—	—	3	—	4	—	—	6	23	19	4
1879	580	18	3	4	1	10	8	1	1	2	7	4	4	—	—	14	34	18	16
1880	596	9	3	10	3	7	5	4	—	—	3	4	7	—	1	5	22	12	10
1881	570	12	13	8	2	17	7	5	1	—	8	3	7	—	—	3	30	24	6
1882	606	9	3	15	1	10	9	2	2	1	3	3	1	—	—	3	28	19	9
1883	615	12	4	12	3	4	7	3	—	3	4	—	1	—	3	6	31	11	20
1884	635	11	13	4	2	8	10	2	1	1	3	7	4	—	2	7	30	18	12
1885	647	16	10	1	—	6	8	—	2	—	3	4	5	—	—	8	27	14	13
1886	660	10	17	—	2	12	15	10	2	—	4	4	7	5	5	6	29	27	2
1887	662	12	15	2	2	16	9	7	1	5	4	1	7	3	4	9	31	25	6
1888	668	9	11	1	1	10	15	6	4	2	6	4	3	—	6	7	22	25	3
1889	665	12	15	2	4	7	9	2	—	1	4	2	7	1	1	11	33	16	17
1890	682	14	11	3	—	9	12	6	1	1	3	6	4	3	3	12	28	21	7
1891	689	18	13	1	—	9	8	4	—	2	4	1	6	3	1	11	32	17	15
1892	704	16	13	2	5	4	12	7	—	—	3	4	2	3	4	4	36	16	20
1898	724	17	5	3	2	15	19	9	1	3	8	4	9	6	3	4	27	34	7
1894	717	10	14	2	1	13	19	9	3	4	7	3	6	3	6	15	27	32	5
1895	712	19	16	2	6	15	17	13	3	2	2	2	10	5	8	6	43	32	11
1896	723	19	15	4	4	16	11	8	—	2	4	5	8	6	2	13	42	27	15
1897	734	20	18	—	4	14	18	8	3	3	7	4	7	5	3	2	42	32	10
1898	744	14	7	2	2	6	8	3	—	1	1	3	6	3	—	7	25	14	9
1899	753	18	14	1	1	17	12	11	5	—	3	—	10	7	4	6	34	29	5
1900	758	20	13	2	2	15	13	4	3	3	4	4	10	3	1	13	37	28	9
1901	767	18	20	2	2	9	9	5	1	—	6	—	6	3	2	14	42	18	24
1902	778	17	13	2	1	12	12	5	3	—	6	3	7	3	2	4	33	24	9
1903	787	17	18	6	1	11	16	7	—	1	3	4	12	3	4	12	42	27	15
1904	802	19	13	2	1	17	7	9	3	4	2	2	4	6	3	7	35	24	11
1905	813	13	12	1	1	11	6	5	—	1	3	2	6	3	2	5	28	17	11
1906	811	15	14	4	2	21	8	11	3	1	4	3	7	8	3	12	35	29	6
1907	827	11	11	—	2	11	5	2	1	2	1	3	7	2	—	12	24	16	8
1908	855	19	21	2	7	8	13	10	1	1	1	5	3	4	6	12	49	21	28
1909	867	20	23	1	3	16	19	16	4	5	—	2	8	7	9	5	47	35	12

Anii	Populaţia Probabilă	Născuţi vii Legitimi B.	Născuţi vii Legitimi F.	Născuţi vii Nelegitimi B.	Născuţi vii Nelegitimi F.	DECESE Sex B.	DECESE Sex F.	DECESE sub 1 an	DECESE 1—4	DECESE 5—14	DECESE 15—44	DECESE 45—64	DECESE peste 64	Decese sub 1 an B.	Decese sub 1 an F.	Căsătorii	Total născuţi	Total morţi	Excedent
1910	897	20	23	3	4	14	6	7	1	1	4	3	4	—	—	14	50	20	30
1911	917	17	21	1	1	14	6	7	1	1	4	3	4	5	2	14	40	20	20
1912	926	16	24	2	1	10	4	4	1	—	4	2	3	1	3	7	43	14	9
1913	995	25	20	2	1	17	12	8	2	—	6	5	8	6	2	6	48	29	19
1914	961	15	20	3	1	13	10	6	—	—	5	6	6	5	1	11	39	23	16
1915	983	25	21	2	3	17	12	11	1	—	3	6	8	8	3	7	51	29	22
1916	993	20	17	1	3	14	17	13	2	—	8	1	7	7	6	3	41	31	10
1917	972	3	6	2	—	16	16	7	—	4	9	4	8	6	1	2	11	32	21
1918	936	8	10	—	1	41	14	2	6	—	31	8	8	1	1	11	19	55	36
1919	963	21	18	5	1	11	13	9	1	—	7	4	3	5	4	11	41	24	27
1920	964	13	17	2	3	24	12	5	2	4	11	1	13	4	1	18	35	36	1
1921	971	26	17	1	3	18	18	9	2	2	8	8	7	3	5	9	47	36	11
1922	992	25	15	5	3	24	7	6	5	4	2	3	11	5	1	18	48	31	17
1923	1005	19	17	4	2	15	14	8	6	2	5	2	6	4	4	10	42	29	13
1924	1025	27	17	1	2	13	8	4	1	3	1	6	6	2	2	14	47	21	26
1925	1042	16	22	4	3	17	11	4	—	—	11	8	5	3	1	13	45	28	17
1925	1082	27	27	4	2	10	10	2	1	3	4	4	6	1	1	14	60	20	40
1927	1107	19	22	8	3	13	14	9	—	2	10	3	3	5	4	14	52	27	25
1928	1120	24	25	3	2	26	15	14	2	—	12	6	7	7	7	18	54	41	13
1929	1154	31	17	3	2	15	14	7	1	3	4	4	10	4	3	5	53	29	24
1930	1165	24	17	3	2	21	14	4	3	2	4	—	12	1	3	8	46	25	21
1931	1192	26	19	4	3	13	11	4	4	—	6	3	7	3	1	31	52	24	28
1932	1219	35	29	—	2	19	21	14	6	2	4	4	10	8	6	12	66	40	26

Studiul mișcării populației pe anii 1832—1932

Anii	Populația probabilă	Născuți vii	Total morți	Deces sub 1 an	Excedent	Căsătorii	Proporții la 1000 locuitori: Născuți vii	Decese	Excedent natural	Căsătorii	Proporții la 100 născuți vii: Decese sub 1 an	Decese sub 1 an pe sexe: B.	F.
1832	331	13	10	3	3	5	39,4	30,2	9,0	15,1	—	—	—
1835	334	19	6	—	13	4	56,9	18,0	38,9	11,9	—	—	—
1836	347	17	9	—	8	3	49,0	24,9	23,4	8,6	—	—	—
1837	355	24	7	—	17	5	67,6	19,7	47,8	14,0	—	—	—
1838	372	11	7	—	4	7	29,6	18,8	10,7	18,8	—	—	—
1846	376	23	14	—	9	6	61,2	37,2	23,9	15,9	—	—	—
1847	385	29	9	—	9	7	75,3	23,4	23,3	18,1	—	—	—
1848	394	19	9	—	10	8	48,2	22,8	25,3	20,3	—	—	—
1849	404	25	7	—	18	5	61,8	17,3	44,5	12,3	—	—	—
1850	422	32	20	—	12	2	75,8	47,4	28,4	4,7	—	—	—
1851	434	12	9	—	3	2	27,6	20,8	6,9	4,6	—	—	—
1852	437	30	26	—	4	6	68,6	59,5	9,1	13,7	—	—	—
1853	441	29	26	—	3	6	65,7	58,9	6,8	13,6	—	—	—
1854	444	33	11	—	22	8	74,3	24,8	49,4	18,0	—	—	—
1855	446	25	26	—	1	0	53,6	55,7	2,1	17,1	—	—	—
1856	467	26	32	—	6	4	55,7	68,5	12,8	8,5	—	—	—
1857	473	23	19	—	3	4	48,6	40,1	8,4	8,4	—	—	—
1858	477	23	19	—	4	4	48,2	39,8	8,3	10,4	—	—	—
1859	481	32	19	—	13	12	66,5	39,5	27,0	24,9	—	—	—
1861	494	29	18	5	11	9	58,7	36,4	22,2	18,2	17,2	—	—
1862	505	34	32	7	2	1	67,3	63,3	3,9	11,8	20,4	—	—
1863	507	27	21	4	6	12	53,3	41,4	11,8	23,6	14,8	—	—
1871	513	31	34	7	3	7	60,4	66,3	5,8	13,6	22,5	—	—
1873	516	30	12	1	18	3	58,1	23,3	34,8	5,8	3,3	—	—
1874	534	34	19	3	15	7	63,7	35,5	28,1	13,1	8,8	4	3
1875	549	31	21	7	10	12	56,5	38,2	18,8	21,8	2,3	4	3
1876	559	28	17	5	11	7	50,1	30,8	19,5	12,5	17,8	3	2
1877	570	30	24	5	6	3	52,6	42,1	10,6	5,6	16,6	4	1
1879	579	23	19	5	4	6	39,9	32,9	6,4	10,4	21,7	4	1
1880	580	34	18	1	16	14	58,6	31,0	24,1	24,1	2,9	—	1
1881	596	22	12	4	10	5	36,9	20,1	6,4	16,4	18,9	3	1

Anii	Populația probabilă	Născuți vii	Total morți	Deces sub 1 an	Excedent	Căsătorii	Proporții la 1000 locuitori				Proporții la 100 născuți vii	Decese sub 1 an pe sexe	
							Născuți vii	Decese	Excedent natural	Căsătorii	Decese sub 1 an	B.	F.
1882	606	28	19	2	3	3	46,2	31,3	4,9	4,9	7,5	1	1
1883	615	31	21	3	6	6	50,4	17,8	9,8	9,8	9,6	3	—
1884	635	30	18	2	12	7	47,2	28,2	18,8	11,0	6,6	—	2
1885	647	27	14	—	12	8	41,7	21,6	20,0	12,4	—	—	—
1886	660	29	27	10	2	6	43,9	40,9	3,0	9,1	34,4	5	5
1887	662	31	25	7	6	9	46,8	37,7	9,0	13,5	24,1	3	4
1888	668	22	25	6	3	7	32,5	37,4	4,5	10,5	27,2	—	6
1889	665	33	16	2	17	11	49,6	24,0	25,5	16,5	6,6	1	1
1890	682	28	21	6	7	12	41,1	30,7	10,2	17,6	21,4	4	2
1891	689	32	17	4	15	11	46,4	24,6	21,7	15,9	12,5	3	1
1892	704	36	16	7	20	4	51,1	22,7	28,4	5,7	19,4	3	4
1893	724	27	34	9	7	4	37,3	46,9	9,6	5,5	33,3	6	3
1894	717	27	32	9	5	15	37,7	44,6	6,9	20,9	33,3	3	6
1895	712	43	32	13	11	6	60,4	44,9	15,4	8,4	12,0	5	8
1896	723	42	27	8	15	13	58,1	37,3	20,7	17,9	19,0	6	2
1897	734	42	32	8	10	2	57,2	43,5	13,6	2,7	12,0	5	3
1898	744	25	14	3	9	7	33,6	18,8	12,0	9,4	32,4	3	—
1899	753	34	29	11	5	6	45,2	38,5	11,9	6,6	32,4	7	4
1900	758	37	28	4	9	13	48,8	36,9	17,1	11,8	10,8	3	1
1901	767	42	18	5	24	14	54,6	23,1	18,2	31,2	11,9	3	2
1902	778	33	24	5	9	4	42,4	30,8	5,1	11,5	15,6	3	2
1903	787	42	27	7	15	12	53,4	34,3	15,2	19,0	16,7	3	4
1904	802	35	24	9	11	7	43,6	29,9	8,7	13,7	25,7	6	3
1905	813	28	17	5	11	5	34,4	20,9	6,6	13,5	17,9	3	2
1906	811	35	29	11	6	12	43,2	35,7	14,7	7,3	31,4	8	3
1907	817	24	16	2	8	12	29,0	19,3	14,5	9,6	8,3	2	—
1908	855	49	21	10	28	12	57,3	24,5	14,0	32,7	20,4	4	6
1909	867	47	35	16	12	5	54,2	40,3	5,7	13,8	34,0	7	9
1910	897	50	20	7	30	14	55,7	22,2	15,6	33,1	14,0	4	3
1911	917	40	20	7	20	14	43,6	21,8	15,2	21,8	17,5	5	2
1912	926	43	14	4	9	7	46,4	15,1	7,5	9,7	9,3	1	3
1913	995	48	29	8	19	6	48,2	29,1	6,0	19,1	16,7	6	2
1914	961	39	23	6	16	11	40,6	23,7	11,4	16,6	15,4	5	1

Anii	Populaţia probabilă	Născuţi vii	Morţi	Decese sub 1 an	Excedent	Căsătorii	Proporţii la 1000 locuitor: Născuţi vii	Decese	Excedent natural	Căsătorii	Proporţii la 100 născuţi vii: Decese sub 1 an	Decese sub 1 an pe sexe: B.	F.
1915	983	51	29	11	22	7	51,9	29,5	7,1	22,4	21,6	8	4
1916	993	41	31	13	10	3	41,3	31,2	3,0	10,1	31,7	7	1
1917	972	11	32	7	11	2	11,3	32,9	2,5	27,6	63,6	6	5
1918	936	19	55	2	36	11	20,3	58,7	11,7	38,4	10,5	1	1
1919	963	41	24	9	27	11	42,6	24,9	11,4	28,0	21,9	5	4
1920	964	35	36	5	1	18	35,2	37,3	18,6	1,3	14,2	4	2
1921	971	47	36	9	11	9	48,4	37,0	9,3	11,3	19,1	3	1
1922	992	48	31	6	17	18	48,4	31,3	18,1	17,1	12,5	5	1
1923	1005	42	29	8	10	13	41,8	28,8	9,6	12,9	19,0	4	4
1924	1025	47	21	4	14	26	45,6	20,3	13,6	25,2	8,5	2	7
1925	1042	45	28	4	13	17	42,9	26,7	12,4	16,2	8,8	3	3
1926	1082	60	20	2	[illegible]1	40	55,1	18,3	12,9	36,7	3,3	1	3
1927	1107	52	27	9	14	25	46,7	24,2	12,6	22,5	17,3	5	1
1928	1120	54	41	14	18	13	47,9	36,4	15,9	11,5	25,9	7	6
1929	1144	53	29	7	5	24	46,1	25,2	4,3	20,9	13,2	4	3
1930	1165	46	25	4	8	21	39,3	21,3	6,8	17,9	8,7	1	6
1931	1193	52	24	4	31	22	43,6	20,1	26,0	23,5	7,6	3	1
1932	1219	66	40	14	12	26	51,1	32,7	10,7	21,2	21,2	8	1

III. Studiul mişcării populaţiei în perioada 1832—1932

După calculele făcute, numărul populaţiei probabile în comuna Nucşoara a fost de 331 suflete în anul 1832, crescând treptat în decursul secolului şi ajungând la cifra de 1219 suflete în anul 1932.

Astfel, cifra populaţiei a crescut în cei 100 ani cu 888 suflete.

Nu s'au înregistrat emigrări sau imigrări pe teritoriul comunei Nucşoara, deci creşterea populaţiei a fost cea naturală.

Numărul populaţiei ar fi crescut mai mult, dacă mortalitatea în timpul celor 100 ani n'ar fi fost aşa de urcată. Numai copii dela 0—1 ani au murit între ani 1832—1932, în număr de 418, în afară de numărul mare de decese din celelalte grupe de vârstă, care au contribuit astfel, ca tendinţa de creştere a populaţiei să se facă în mod lent.

In unii ani, din cauza numărului exagerat de decese şi a naşterilor puţine, excedentul variază spre minus, de exemplu pentru anul 1894, numărul populaţiei este mai mic decât în anul 1893. Astfel în anul 1894 numărul naşterilor a fost de 27, au decedat un număr de 32 persoane, dintre care 9 copii între 0 şi 1 an; numărul locuitorilor pentru anul 1894 a fost de 717 iar pentru anul precedent 1893 de 724, excedentul fiind de —5.

La fel se întâmplă pentru anii 1916, 1914, 1917, 1918, 1919, 192, 1921 şi 1922, pentru care ani, excedentul variază spre minus şi numărul populaţiei este mai mic decât în anii precedenţi.

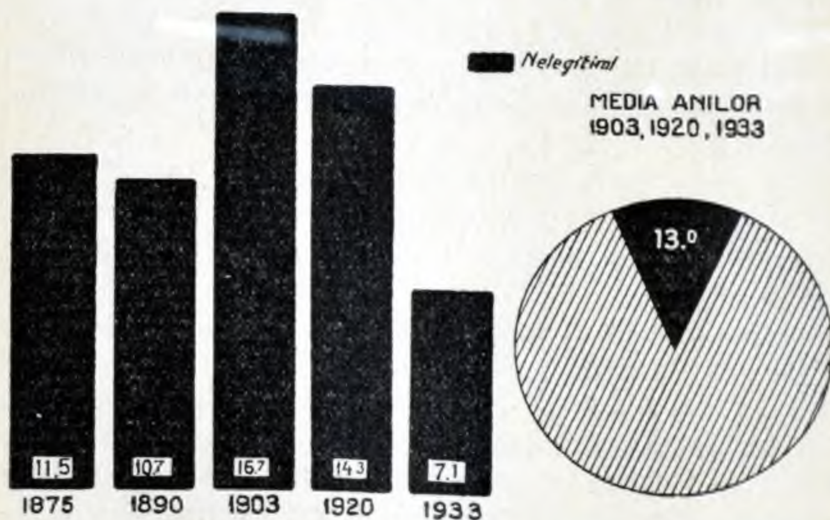
Analizând mişcarea populaţiei în epoca răsboiului, din 1916, observăm că de unde populaţia în acest an este în număr de 993, în anii următori până în anul 1922, cifra populaţiei pentru fiecare an este inferioară, acestei cifre, din anul 1916. Abia în anul 1922 se înregistrează numărul populaţiei la 992, a fost deci nevoe de un interval de 6 ani, pentru ca numărul populaţiei să se poată reface. Natalitatea scăzută şi mortalitatea generală, din timpul răsboiului, au fost cauzele acestei perturbări în creşterea normală a populaţiei la acea epocă.

Persistenţa variabilităţii excedentului spre minus pe o epocă de 6 ani, este unicul în acest secol, de aceia am subliniat acest fapt.

Un alt fapt de remarcat, care ni-l demonstrează la evidenţă tabelele alăturate, este frequenţa deceselor în cele două extremităţi ale vârstei. Citind tabelele, se observă că numărul

cel mare de morţi, îl dau copii dela 0—1 an şi bătrânii peste 64 ani.

In privinţa naşterilor nelegitime, proporţia este ridicată, dat fiind numărul mare de concubinaje din această comună. In anul 1862 s'au născut 18 copii nelegitimi şi 16 copii legitimi,

aceasta fiind cifra maximă din toţi cei 100 ani; în anul 1927 din totalul de născuţi în număr de 52, au fost 41 legitimi şi 11 nelegitimi, pentru fiecare an cifra variază între 5 şi 12 născuţi nelegitimi la un număr de 20—35 copii legitimi.

Natalitatea. — Procentul natalităţii în com. Nucşoara, în timpul anilor 1832—1932, se menţine cu mult ridicat deasupra procentului general pe ţară, în mediul rural.

Inainte de răsboi natalitatea în România era de 40°/₀₀ în mediul rural; iar după răsboi procentul a scăzut la 37,7°/₀₀ [1]).

In privinţa natalităţii com. Nucşoara, are un procent care oscilează în jurul cifrei de 45°/₀₀, cu variaţiuni atingând maximum în anul 1837 având un procent de 67,6°/₀₀, la fel pentru anii 1852, 1862; după această dată, cu toate că numărul populaţiei are tendinţa de creştere, natalitatea scade şi maximum îl găsim în anul 1908 cu procentul de 57,3°/₀₀.

Descreşte mereu, cu oscilaţiuni deasupra cifrei de 40°/₀₀ atingând din nou maximum, în anul 1926 cu un procent de 51,1°/₀₀.

Natalitatea cea mai scăzută a fost înregistrată în anul 1917, dată care coincide cu răsboiul pentru întregire.

O privire atentă asupra graficului alăturat, demonstrează clar, tendinţa de scădere a natalităţii, în ultimele decenii ale secolului 1832—1932, în comparaţie cu primele decenii, ale aceluiaşi secol.

Totuşi procentul natalităţii în com. Nucşoara, dacă nu este aşa de ridicat, ca în primii 50 ani ai secolului, se menţine deasupra mediei generale din România.

Un fapt constatat de toţi demografii, că se nasc mai mulţi băeţi decât fete, este confirmat şi pentru această comună unde cercetările pe-o epocă aşa de îndelungată, înlătură posibilităţile de oscilaţiuni incidentale.

Din totalul de născuţi, în timpul celor 100 ani, care se ridică la cifra de 2710 copii, dintre ei sunt 1490 băeţi şi 1220 fete.

Nupţialitatea. — Din analiza tabelelor rezultă că media anuală a căsătoriilor în decursul celor 100 ani — 1832—1932 variază între 8,6°/₀₀ în anul 1836 şi 26,0°/₀₀ în anul 1931.

---

[1]) Extras din buletinul de mişcare a populaţiei pe 1930.

Variaţiunile între limita maximă şi minimă sunt neobişnuit de mari. Această variaţiune mare este una din caracteristicile fenomenelor demografice din com. Nucşoara, ea se constată nu numai la căsătorii, ci şi la cifrele mortalităţii. Singură proporţia naşterilor păstrează o tendinţă mai fermă cu oscilaţiuni neînsemnate.

Cifra mare a căsătoriilor din anul 1920, în afară de celelalte câteva cifre excepţionale, este explicate prin tendinţa de-a restabili un echilibru viciat de evenimentele răsboiului din anul 1916.

Mortalitatea generală. — In ce priveşte mortalitatea generală, cifra morţilor se menţine la un nivel foarte urcat, deşi se înregistrează oscilaţiuni destul de însemnate. In seria cifrelor absolute de decese, numărul nu trece peste 35 decese anual, iar limita minimă de 20, este cea mai frequentă.

Excepţional pentru anul 1918 sunt înregistrate 55 decese, însă sunt trecute şi cifrele morţilor depe câmpul de luptă, din răsboiul 1916—1917.

In anul 1932 sunt înregistrate 40 decese la o populaţie de 1219 locuitori, dintre care, au murit copii dela 0—1 an în număr de 14.

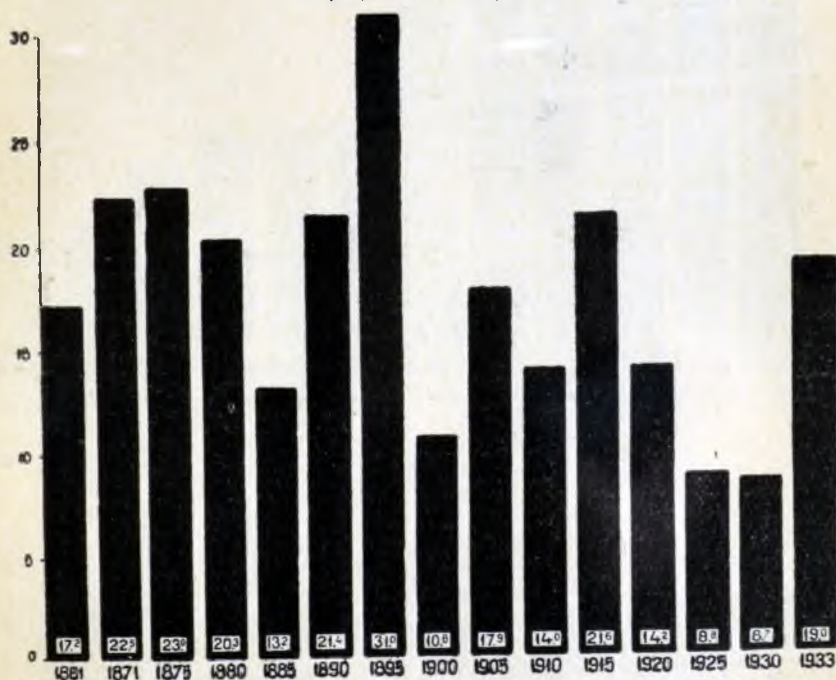
Mortalitatea infantilă. — O problemă dintre cele mai importante în mişcarea populaţiei rurale este mortalitatea infantilă. După cum am arătat mai sus, populaţia com. Nucşoara ar fi avut un număr cu mult mai mare la finele secolului 1832—1932 dacă numărul deceselor la copii numai între 0—1 an, n'ar fi marcat cifra de 418 pentru toţi cei 100 ani; în afară de decesele din celelalte grupe de vârstă ale copilăriei şi adolescenţei, care sunt tot aşa de ridicate.

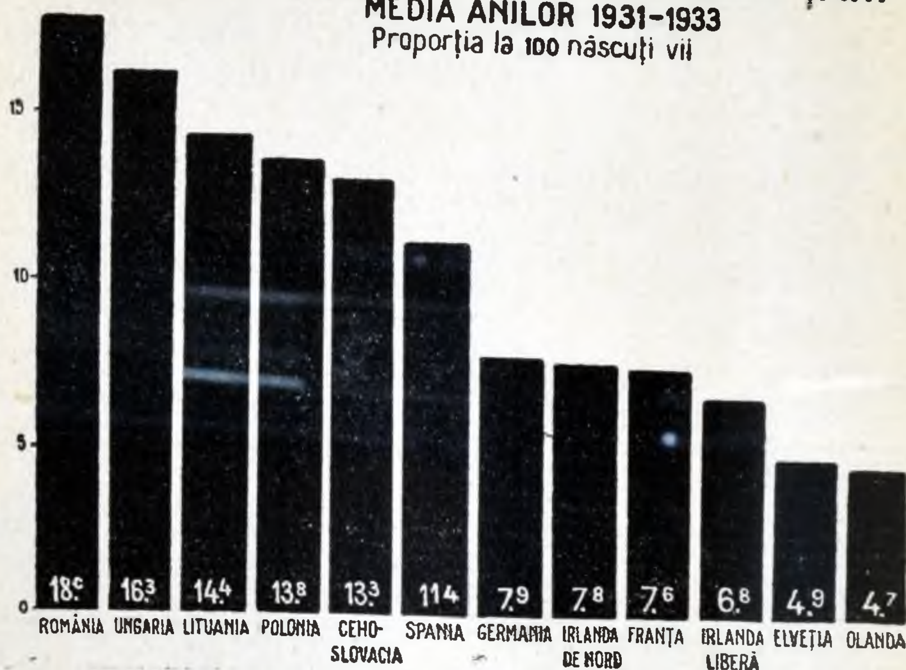
In general, mortalitatea infantilă până la anul 1900 are o

medie de 17,9% oscilaţiunile sunt însemnate şi în mod constant se menţin în jurul aceleiaşi cifre.

După anul 1900, tendinţa mortalităţii infantile este în creştere 18,4%, aşa după cum demonstrează şi graficele alăturate în text. Pe acelaş grafic se observă că natalitatea este în descreştere şi mortalitatea infantilă are tendinţa de creştere. Examenul comparativ, al acestor două capitole fundamentale din evoluţia populaţiei în această comună, ne conving că ele acopăr o realitate îngrijorătoare.

EVOLUŢIA MORTALITĂŢII INFANTILE ÎN COMUNA NUCŞOARA JUD. MUŞCEL
1861 – 1933
Proporţia la 100 născuţi-vii

Concluziuni

1. In cursul anilor 1832—1932, numărul populației din comuna Nucșoara, jud. Muscel a crescut dela 331 locuitori, populația probabilă din 1832, la 1219 locuitori în anul 1932.

2. Natalitatea acestei comuni în decursul secolului 1832—1932, calculată la populația probabilă a fiecărui deceniu a fost:

1832—50	un	procent	de	56,4‰
1851—61	,,	,,	,,	56,7‰
1862—80	,,	,,	,,	56,0‰
1881—90	,,	,,	,,	43,6‰
1891—1900	,,	,,	,,	47,5‰

1901—910	un procent de	46,7‰
1911—920	„ „ „	38,1‰
1921—930	„ „ „	46,2‰

3. Mortalitatea generală calculată în acelaşi mod a fost în deceniile:

1832—50	un procent de	26,0‰
1851—61	„ „ „	44,4‰
1862—80	„ „ „	40,4‰
1881—90	„ „ „	28,9‰
1891—1900	„ „ „	35,8‰
1901—910	„ „ „	28,1‰
1911—920	„ „ „	30,4‰
1921—930	„ „ „	26,3‰

4. Mortalitatea infantilă a fost în medie în deceniile:

1832—50		
1851—61		
1862—80	un procent de	16,7%
1881—90	„ „ „	15,6%
1891—1900	„ „ „	21,4%
1901—910	„ „ „	19,5%
1911—920	„ „ „	22,2%
1921—930	„ „ „	13,5%

5. In rezumat, populaţia comunei Nucşoara în secolul 1832—1932, a crescut lent, cu toate că a avut o natalitate foarte mare; cauza a fost mortalitatea generală şi mortalitatea infantilă foarte ridicate.

EUGENIA LUPESCU
doctor în medicină

O ASOCIAȚIE DE AJUTOR MUTUAL PENTRU ASIGURAREA VITELOR LA SADOVA

Iată cum am ajuns să înfăptuim în com. Sadova o asociație, care astăzi cuprinde peste 60 de membrii, pentru asigurarea vitelor în caz de boală și accident. Din cele 12 echipe trimise de M. S. Regele la sate, una a fost sortită să activeze în com. Sadova, ținutul Câmpulungului Bucovinei.

Am sosit în Sadova în ziua de 19 Iulie, fiind primiți de autorități cu cuvenita ospitalitate oficială și de săteni cu caracteristica rezervă față de orășeni.

Com. Sadova este așezată pe o vale îngustă de munți, care începe depe malul râului Moldova și se întinde la apus spre munții Transilvaniei. Munții sunt acoperiți o parte cu păduri de brad, iar alta despădurită cu voia de locuitori pentru a avea pășuni.

Comuna Sadova are o populație de 1980 suflete cu 513 gospodării bine îngrijite.

Proprietatea de pământ atât a comunei cât și a locuitorilor este de vre'o 6500 ha, pământ din care o mare parte este cu fânaț și pășune pentru vite. Câmp pentru semănat este foarte puțin și sătenii nu cultivă decât cartofi și zarzavat.

Având deci atâta pășune și păduri era și de așteptat ca ocupația de căpetenie a locuitorilor să fie creșterea vitelor și mai puțin exploatarea lemnului. Aproape că nu e sătean

care să nu-şi aibă vaca lui, iar cei mai înstăriţi au până la 20 de vaci.

Vitele sunt de soiu bun, aduse încă de Austriaci, acum vre'o 60 de ani, cari, prin Camerele lor de Agricultură, le-au dat toate instrucţiunile şi posibilităţile, să le întreţină în mod raţional, construind grajduri model în sat şi aducându-le tauri de rasă în fiecare an.

In sat sunt 1157 vaci, 120 boi, 303 cai şi aproape 1000 de oi.

Toate aceste vite sunt întreţinute foarte bine, căci prin sprijinul şi exemplele date de conducerea austriacă, construind grajduri model, a ajuns ca să aibă fiecare sătean grajdul său făcut după cerinţele cârmuirei.

Dacă în privinţa aceasta sătenii s'au deprins să dea o creştere bună vitelor, apoi în ceia ce priveşte asigurările acestor vite nu s'a făcut nimic.

In adevăr din cercetările făcute, ar reeşi că nu s'a făcut nici o încercare de felul acesta, cu toate că în coloniile germane din ţară există asociaţii de ajutor mutual pentru asigurarea vitelor; bine înţeles având o structură cam deosebită de aceia pe care am înjghebat-o în Sadova.

Lipsa aceasta totală de grijă pentru avutul cel mai de preţ al sadovenilor ne-a făcut ca din primele zile să ne gândim la înfiinţarea unei asociaţii pentru asigurarea vitelor.

O simţeau această nevoie şi mulţi săteni cu vite, dar nu ştiau de unde s'o apuce şi unde s'o termine. Căci din discuţiile avute cu ei din primele zile, îmi pare că aud şi acum pe un unchiaş care îmi spunea: „De domnişorule — dacă am putea face treaba asta apoi ar fi mare lucru pentru noi". Săteanul spunea deschis ce-l durea. Şi dacă n'am fi căutat să dăm ascultare durerilor lor care îi ardeau mai mult, orice le-am fi făcut, era bine venit, dar ca aceasta nu. Căci ţăranul, de mers mai merge el şi pe drumuri mai rele, dar dacă

i-a căzut nenorocirea de-i piere o vită și nu i-o despăgubește nimeni, apoi se simte această pagubă un an doi în vistieria lui.

Iată deci că din vorbă în vorbă și din om în om am ajuns ca să-i văd pe toți acei dintre săteni, cari iau parte activă la politica economică, culturală și financiară a satului, să se intereseze de această problemă, neavând nici un fel de rezerve față de constituirea acestei asociații. Și faptul e explicabil. Căci atunci când vrei să înființezi o cooperativă într'un sat — ei știu povestea cooperativelor — fie că au avut cooperativă care a dat faliment, fie că nevoia este mai puțin simțită și trebue și sume mai mari de bani, iar foloasele nu le văd imediat. La fel e și cu un cămin cultural, cu o bibliotecă — și în general cu orice încercare a cărei necesitate nu o simte așa de mult, sau a cărei folos îl vede mai îndepărtat. Atunci însă când e vorba de avutul lui, când știe că nenorocirea poate să-l lovească la fiecare pas, atunci grija lui este pentru acel avut și caută să-l apere îndată ce mijloacele îi sunt puse la dispoziție. Și e știut prea bine că săteanul nostru nu este refractar spiritului de asociere. Știm cum la șes și deal există acele asociații de treerat precum și de arat, apoi claca atât de obicinuită.

După cum spuneam mai sus, buba o găsisem, oamenii nu ne erau protivnici, împrejurările erau favorabile.

S'ar crede că în adevăr lucrul e aproape de sfârșit și că n'ar fi trebuit decât să luăm un proect de lege, din atâtea câte s'au plămădit prin Parlamentul țării și să-l fi dat satului și cu aceasta s'a terminat.

Lucrurile nu stau tocmai așa. Tocmai acuma când veni vorba de un statut — acuma zic — lucrurile încep a se complica. Și sfătuesc pe oricine ar începe să constituiască o astfel de asociație într'un sat, să nu apeleze la proectele de legi ce s'au discutat cu privire la asigurările țărănești și nici la prea multe doctrine economice, ci să studieze îndeaproape și pe

îndelete nevoile satului și să asculte propunerile locuitorilor cât mai multe căci astfel va putea să facă ceva care să trăiască în viața satului.

Am să încerc să redau cât mai amănunțit felul în care au decurs toate discuțiile și consfătuirile ce au avut loc, până la formularea unui statut al acestei asociații.

După reînființarea Căminului Cultural care a avut loc la 15 August, în prima ședință, președintele Căminului propune adunărei generale ca în cadrul activității Căminului să intre și această grijă de a se înființa asociația. După câteva cuvinte explicative se hotărăște de adunare ca să se aleagă un comitet de 6 oameni, cari să discute această problemă și să formuleze în scris propuneri și un proect de statut. Cei șase membri ai acestui comitet s'au ales după cum urmează. Doi dintre gospodarii cei mai de frunte, unul din gospodarii mai de mijloc, unul din cei mai săraci, Directorul școalei din Fundul Sadovei Eugen Olaru și notarul comunei Niculae Rusu, aceștí doi din urmă ca un fel de tehnicieni ai comitetului. S'a hotărât ca să se întrunească în curs de o săptămână mai de multe ori și la prima ședință a adunării generale a Căminului, să vină cu proectul de statut și propunerile făcute.

Sau ales deci în acest comitet săteni din toate categoriile — și mai bogați și mai săraci, pentru ca astfel statutul să fie potrivit pentru toți.

La adunarea generală am prezentat propunerile și proectul de statut care a fost redactat de Directorul școalei din Fundul Sadovei E. Olaru. In adunarea generală au început discuțiuni și noui propuneri. Am avut chiar un sătean, care făcuse atât de multă politică dela unire încoace și a fost la atâtea congrese încât ajunsese și el ca să susțină o mulțime de teorii asupra asigurărilor țărănești cari îi erau desigur intrate în cap dela congresele noastre politice. A cedat și el după ce

l-am convins că noi vrem cu adevărat să facem asociația nu pentru întreaga țară ci pentru Sadova.

S'au făcut apoi propuneri ca să se ia un statut după cele germane din colonii.

S'a ridicat însă un moș care vorbind în numele celorlalți, spune că nu s'ar putea lua în întregime un astfel de statut care să fie aplicat la ei în sat, deoarece la nemți, despăgubirea este bazată și pe obligația ce o are fiecare asociat de a primi o parte proporțională de carne atunci când vita a suferit un accident și trebuie să fie tăiată. Moșul a adus următoarea obiecțiune: Se poate întâmpla ca o vită asigurată să sufere un accident și trebue să fie tăiată tocmai în post, când ei nu mănâncă carne.

Și multe alte observații cari sau făcut la fiecare capitol care erau foarte judicioase și bazate pe experiența lor.

S'a ajuns deci după mai multe discuții să se redacteze, în formă definitivă, statutul care urmează mai jos.

Asociația a început să funcționeze cu membrii mai puțini din cauză că oamenii nu aveau îndată bani pentru cotizație. Incetul cu încetul și cu perseverență din partea conducătorilor va ajunge ca să aibă în sânul ei pe toți sătenii cari au vite. Un prim exemplar de despăgubire n'a fost încă deoarece din fericire nu s'a întâmplat nici un accident. Prima ocazie însă de despăgubire va fi un stimulent pentru fiecare ca să se gândească să-și asigure vitele, singura lor avere.

GH. MACARIE

STATUTUL

Asociației de asigurarea animalelor „Prevederea"

Art. 1. — Se înființează sub auspiciile și controlul căminului cultural „Regele Carol II" din Comuna Sadova Jud. Câmpulung o asociație mutuală de asigurare a animalelor întitulată „Prevederea". Se asigură numai vite bovine și cabaline în vârstă de peste un an.

Art. 2. — Scopurile asociaţiei sunt:

a) Să despăgubească pe membrii asociaţiei în caz de accident sau moarte a animalelor.

b) Deprinderea membrilor cu spiritul de tovărăşie.

c) Incurajarea membrilor de a creşte animale de rasă bună şi de a le îngriji conform cerinţelor moderne.

Art. 3. — Durata asociaţiei e nelimitată.

Art. 4. — Pentru a fi admis în asociaţie, fiecare trebue să facă dovada:

a) Că e membru în căminul cultural fiind la curent cu cotizaţia anuală.

b) Să verse capitalul iniţial prevăzut în prezentul statut sau cel ce se va stabili de adunarea generală a căminului cultural.

c) Ca membrii se pot înscrie şi persoane cari nu sunt proprietari de animale dar doresc să sprijine asociaţia.

Art. 5. — Se consideră exclus din asociaţie, membrul care în termenul fixat nu completează capitalul iniţial, care a încercat să abuzeze în mod necinstit sau să se folosească în mod fraudulos de sprijinul sau asigurarea mutuală a asociaţiei, sau care lucrează în contra intereselor asociaţiei şi cel exclus pentru orice motiv din cămin. Excluderea se comunică înscris de către preşedintele asociaţiei. Cei excluşi au drept de apel la sfatul cultural al căminului care va hotărî în ultimă instanţă.

Art. 6. — Capitalul asociaţiei se compune:

a) Dintr'o cotizaţie de 50 lei de membrii înscrişi cari au mai mult decât două vite bovine sau cabaline peste vârsta de un an şi o cotizaţie de 30 lei de membrii cari au una până la 2 vite bovine sau cabaline.

Fiecare asociat varsă cotizaţia la înscrierea ca membru.

b) Din subvenţii dela Comună, Camera Agricolă, Judeţ sau Stat.

c) Din donaţiuni şi taxe benevole din partea oricărui binevoitor.

Art. 7. — Numai atunci un asociat are dreptul la despăgubire când au trecut cel puţin 10 zile dela vărsarea cotizaţiei sus arătată.

Art. 8. — Asociaţia poate funcţiona dacă întruneşte un număr de 50 membri. Aceasta se va constata de sfatul cultural printr'un proces-verbal.

Art. 9. — Despăgubirea se va plăti asociatului în modul următor: asociatul a cărui animal a suferit un accident sau a pierit în urma unui accident sau a unei boale, va anunţa de urgenţă preşedintele asociaţiei sau secretarul casier. Aceştia vor aviza experţii cari imediat vor pleca la faţa locului spre constatare.

Art. 10. — Experţii vor face un raport comitetului care va cuprinde următoarele puncte:

1. Vârsta, specia, sexul animalului.
2. Cauza accidentului sau morţii.
3. Valoarea reală a animalului înainte de accident sau moarte.
4. Părţile ce se pot utiliza sau comercializa şi valoarea acestor părţi.

Art. 11. — Constatările arătate la art. 10 se vor face de cel puţin doi experţi. In caz de lipsa unuia preşedintele asociaţiei poate numi un alt expert din comitet sau a dispune facerea unei supra expertize aducând cazul la cunoştinţa comitetului care decide.

Art. 12. — După îndeplinirea formalităţilor de expertiză preşedintele convoacă comitetul, care decide asupra sumei ce va primi asiguratul.

Art. 13. — Normele după care se vor calcula despăgubirilt sunt:

Din valoarea reală a animalului stabilită cum se arată la Art. 10 punctul III, se va scade 25 procente. Apoi se mai scade cota ce reprezintă valoarea părților cari s'au putut comercializa. Suma ce rezultă reprezintă despăgubirea.

Art. 14. — Când s'ar dovedi că un asociat a provocat cu intenție accidentul sau moartea animalului, el pierde dreptul la despăgubire.

Art. 15. — Suma de despăgubire odată fixată de comitet, se va plăti imediat asociatului păgubaș.

Art. 16. — Pentru complectarea fondului inițial după plata sumei de despăgubire, asociații sunt obligați, până în termen de 10 zile să verse la casa asociației cotizațiile respective, cum prevede art. 6 și cap. III, ca astfel să fie totdeauna fond disponibil pentru alte cazuri de despăgubire.

Constatându-se că starea materială a asociatului e rea, comitetul poate prelungi la 20 zile termenul pentru achitarea cotizației.

Art. 17. — Dacă asociația are mulți membrii și fondul de despăgubire e mare, atunci adunarea generală a căminului poate reduce cotizațiile.

Art. 18. — Odată cu adunarea generală a căminului cultural se va ține și adunarea generală a asociației „Prevederea".

Ea se va ține cu orice număr de membrii și va fi condusă de președintele căminului. Ordinea de zi va fi înglobată în cea a căminului. Membrii căminului aleg comitetul de secție dintre asociația „Prevederea". Experții se desemnează de comitet. In caz de neînțelegere sfatul cultural decide. Se aleg 2—3 experți ale căror atribuțiuni sunt arătate la art. 10.

Art. 19. — Comitetul de conducere se compune dintr'un președinte, un secretar, un casier și trei membri. Sfatul cul-

tural cu cenzorii pot oricând controla gestiunea secției. Comitetul secției se întrunește ori de câte ori e nevoe, în special la fixarea cotei de despăgubire și la primirea de noi membri.

Art. 20. — Statutul de față se poate modifica numai de adunarea generală a căminului având viza președintelui căminului.

Art. 21. — In caz de desființarea asociației fondul bănesc ce s'ar afla la secție se va vărsa secției „Banul școlar".

ACTIVITATEA EDILITARĂ A ECHIPEI STUDENŢEŞTI DIN NĂPĂDENI-BĂLŢI

MOTTO: *„Echipa Fundaţiei Regale „Principele Carol" a lucrat în 3 luni cât nu s'a lucrat la noi în 16 ani dela unire".*
(Discursul primarului din Năpădeni la 27.IX.934).

Inrolat de bunăvoie într'o echipă care avea să lucreze din Inalta dorinţă a Majestăţii Sale Regelui la ridicarea unui sat, veneam cu entuziasm tineresc şi cu hotărîrea de a face toate sforţările ca această acţiune să fie încununată de succes.

Indreptar în toată acţiunea mea mi-a fost pasagiul din cuvântarea Majestăţii Sale Regelui, la plecarea noastră, relativ la starea satului din punct de vedere edilitar iar ultimă ţintă, către care tindeau toate acţiunile mele era „Schimbarea aspectului exterior al satului".

Măsura în care am reuşit să-mi ating această ţintă, nu se poate vedea decât pe teren.

Ca să încerc să aştern pe hârtie realizările secţiunei edilitare a căminului cultural „Ştefan Vodă" din Năpădeni, înseamnă să renunţ dela început la o bună parte din meritele ce s'ar da acestei secţiuni a căminului de către cineva care ar recunoaşte lucrurile „de visu".

Pentru că prea puţini ar putea face acest lucru şi pentru că făcându-l chiar, ar avea încă nevoie de explicaţii ca să înţe-

leagă mediul şi condiţiunile în care s'a lucrat. Voiu încerca să dau aceste explicaţii, cât de scurt şi să enumăr apoi realizările practice ale secţiunii pe care am condus-o.

Dacă am realizat, spre deziluzia noastră, mai puţin decât credeam la început că vom realiza, aceasta se datoreşte stării deplorabile în care se găsea satul din punct de vedere edilitar, stării de spirit a mazililor cari considerau munca pentru repararea şoselelor ca o muncă înjositoare, demnă numai de clăcaşii ruşi şi lipsei de concurs din partea autorităţilor.

Şoselele comunei Năpădeni erau o înşiruire de gropi, multe din ele pline cu apă, care se păstra dela o ploae la alta. Şanţuri nu existau. Apele curgeau pe mijlocul şoselelor stricându-le.

Spinii şi buruienile crescute nesupărate pe lângă drum şi prin râpe, batjocoreau aspectul străzilor.

Trei râpe aşteptau să fie păşite de grinzile puternice a trei poduri.

Nimeni nu se gândea să ia o lopată de pământ să o arunce în groapa depe şoseaua din dreptul ogrăzei sale. Nimeni nu se îndura să ia o sapă să tae spinii cari făceau un gard viu lângă gardul frumos împletit de nuele.

Ca să inviţi pe cineva la o clacă de lucru pentru repararea şoselelor, dacă acel cineva era mazil şi se întâmpla să mai fie şi dela „centru“, însemna să-l ofensezi.

Cu această mentalitate, a fost mai greu de luptat decât chiar cu tăria solului.

In aceste împrejurări am lucrat. In aceste împrejurări am putut clădi terasament de şosea de 800 m. afară din sat, spre Cula.

Am putut săpa peste 1000 m. şanţuri tot spre Cula. Am astupat gropile depe şosele pe o întindere de 2200 m. între sat şi Cula, am tăiat buruienile depe aceeaş porţiune de şosea. Am făcut un podeţ la 200 m. de sat, spre târgul Vlad.

Munca edilitară în satul Năpădeni

In sat am construit, noi echipa studenţească, un şanţ de vre-o 80 m. şi am îndreptat şoseaua din dreptul ei, lucrând trei dimineţe de-a rândul.

Acest exemplu, foarte diferit interpretat, a servit de imbold la muncă şi de exemplu celor cari considerau lucrul la şosele ca o ruşine.

Am împărţit satul în cinci sectoare conduse fiecare de câte un consiliu de trei; compus dintr'un membru al secţiunei edilitare, un membru al consiliului comunal şi un şef de sector al echipelor de lucru din sectorul respectiv.

Consiliul de trei stabilea lucrările pe şosele, şanţuri şi poduri necesare în sector şi le raporta Sfatului Secţiei, convoca sătenii pentru claca de repararea şoselelor şi de transportarea materialului lemnos pentru poduri şi conducea lucrările.

In acest fel, s'au lucrat în sat, în sectorul I-iu aproximativ 500 m. şosea, în sectorul II-lea 450 m. şosea, 200 m. şanţuri.

In sectorul IIIlea s'a lucrat 400 m. şosea şi 400 m. şanţuri şi un podeţ în dreptul locuitorului Gh. Bărgan.

In sectorul IV, în care participarea sătenilor a fost mai numeroasă şi nevoile mai mari s'au construit circa 1200 m. şosea, 1400 şanţuri şi un podeţ.

La fel în sectorul V s'au construit 1000 m. şosea şi 1600 m. şanţuri.

In total s'au construit în sat 3550 m. şosele, 3600 m. şanţuri care adunaţi cu cei 800 m. şosele, construite afară din sat şi 1000 m. şanţuri tot afară din sat, dau un total general de 4350 m. şosele şi 4600 m. şanţuri.

In afară de acestea, s'au astupat gropile în afară de sat pe distanţa de 2200 m. şi s'au astupat toate gropile depe şoselele din sat, aşa că cu drept cuvânt se spune de locuitorii din Năpădeni că nici-odată n'au fost şoselele mai bune ca acum la Năpădeni.

Incă o mare realizare a secţiunii este construirea a două

poduri. Unul în dreptul locuitorului Leon Lazu, în lungime de 6,50 m., altul în dreptul locuitorului Ilie Boian în lungime de 8,50 m.

Acest din urmă pod a fost rupt de ape încă din anul 1927 şi şoselele pe care le lega şi cari aduceau mari servicii satului, au fost închise 7 ani.

Ambele poduri costă, graţie cinstitei administrări a fondurilor şi graţie ajutorului pe care am ştiut să-l obţinem din partea sătenilor la căratul materialului lemnos şi la construirea podurilor, infima sumă de 9.082 lei.

Am comandat la Bălţi 10 felinare, cari vor costa 1750 lei. Ele vor lumina şoseaua principală a satului.

In aprecierea cantităţii de buruieni şi spini cari s'au tăiat, n'aş putea fi deloc exact, căci s'au mai găsit câţi-va săteni cari să tae buruienile şi spinii fără să le fi spus eu.

Acetea sunt realizările secţiunei edilitare a Sfatului Căminului Cultural „Ştefan-Vodă" din Năpădeni.

Dacă kilometrii de şosele şi şanţuri cari sau făcut, la poduri felinare, se adaugă schimbarea mentalităţii cetăţenilor acestui sat, cari considerau ruşinoasă munca pentru repararea şoselelor, trebue să se recunoască, că s'a făcut mult.

P. LINŢOIU
Student în filosofie şi drept

ACTIVITATEA AGRONOMICĂ-ECONOMICĂ LA VĂCĂRENI-TULCEA

Căi de comunicaţie şi pieţe de desfacere.

Comuna Văcăreni se află la 62 klm. de oraşul Tulcea, care este capitala judeţului, la 17 klm. de oraşul Măcin, reşedinţa pretoratului, a regiunii agricole şi a circumscripţiei veterinare, la 26 klm. de municipiul Brăila şi la 16 klm. de municipiul Galaţi, unde se află şi portul şi gara cea mai apropiată.

De municipiul Brăila şi oraşul Tulcea şi Măcin comuna Văcăreni se leagă prin şoseaua naţională Brăila-Tulcea, în lungime totală de 88 klm., care este o şosea bună şi mult lăudată.

Spre Galaţi, şoseaua naţională care se desparte din cea pomenită mai sus, în comuna Garvăn, este construită numai pe o lungime de 9 km. şi anume până la podul de lemn de pe balta Lăţimea. Această şosea s'a construit în anul 1914 şi a rămas să se mai construiască 7 km. de şosea prin baltă, de la pod şi până în faţa portului Galaţi, în comuna I. C. Brătianu (Azaclău).

Piaţa naturală de desfacere a comunei Văcăreni este portul Galaţi, al treilea oraş din ţară, după Bucureşti şi Chişinău, aşa că este necesară urgentarea terminării construcţiei şoselei naţionale Galaţi-podul Lăţimea. Pe această şosea se scurg zi şi noapte căruţele şi camioanele cu mărfuri din Dobrogea şi co-

muna Văcăreni spre Galați, trecerea Dunării făcându-se cu 2 mari bacuri remorcate de un vapor. Tot pe această șosea se face comunicația între Bucovina-Moldova-Basarabia și Transilvania cu Constanța. Transporturile rapide de pește de la Jurilofca (Tulcea) spre Galați-Brăila se fac de asemenea pe această importantă arteră de comunicație a Dobrogei de nord.

Pentrucă această comună se bucură de marile avantaje că dispune de piețe bune de desfacere apropiate, locuitorii cer insistent terminarea restului de 7 km. de șosea, pentruca produsele lor să poată ajunge repede și pe orice timp la Galați.

Agricultura

A. *Situația proprietății.*

Dacă din suprafața totală de 3779 ha., cât se cuprinde în hotarele comunei noastre, scădem suprafața de 375 ha. care se află în vatra satului, apoi drumurile și apele, rămâne suprafața de 2794 ha., ca teren arătură, vii și livezi de pomi roditori, pășune și locuri sterpe, care se pot îmbunătății cu timpul prin împăduriri.

Mi-am dat osteneala să stabilim drepturile de proprietate asupra loturilor de pământ din hotarul fiecărui sat pe numele acelora care le posedă și le folosesc de fapt fără a plăti cuiva arendă sau dijmă pentru ele fie că sunt sau nu trecute pe numele lor și am întocmit un tablou care se anexează la această lucrare. Totalizând cifrele acestui tablou am obținut următoarele date:

a) Proprietari până la 5 ha. sunt 225 cu 410 loturi în suprafață totală 580 ha.

b) Proprietari dela 5,01 ha. 20 ha. 61 cu 196 loturi în suprafață totală 469 ha.

c) Proprietari dela 20,01 ha. sunt 2 cu 20 loturi în suprafață totală 58 ha.

Afară de acești 288 proprietari, mai posedă școala primară din comună 10 ha., biserica 10 ha., Institutul de educație fizică 2 ha. și Camera de agricultură 2 ha. Aceștia din urmă folosesc loturile lor după cum se vede în tabloul de mai jos:

Nr. crt.	INSTITUŢIA	Sediul	Suprafaţa	Nr. loturilor	Folosinţa
1	Şcoala primară	Văcăreni	10 ha.	1	în dijmă
2	Biserica	"	10 "	1	" "
3	Institutul de Educ. Fizică	Bucureşti	2 "	1	arendă
4	Camera de Agricultură ..	Tulcea	2 "	1	"

Dintre proprietarii particulari, un număr de 267 fac agricultură ca ocupație principală, iar 21 își arendează sau cultivă mai mult în dijmă loturile lor. Aceia cari au făcut în mijlocia anilor 1929-1931 agricultură ca ocupație principală, exploatând ca proprietari, arendași sau în dijmă toate loturile de arătură, de vii, grădini de pomi și fânețele din hotarul comunei noastre și cari sunt deci adevărații agricultori, viticultori, pomicultori și crescători de animale, cari trebuesc a fi cunoscuți și ajutați în meseria lor, fie că sunt sau nu proprietari de pământ, sunt arătați în tablourile anexate.

B. *Folosința pământului.*

1) *Terenul de arătură.* Am arătat că acesta ocupă o suprafață de 2108,75 a., din care 1131 ha. și 2500 m.p. sunt muncite de locuitorii din comuna Văcăreni, după cum se vede din subcapitolul A, iar restul pământului se muncește de către locuitorii din comunele vecine și anume: Jijila, Gărvan și Luncavița.

După statistica aflată la primărie și pe cât a fost cu putință, noi am controlat-o cu membrii din echipă, luând fiecare lot în

parte folosit ca teren de arătură, am stabilit că în mijlocirea anilor 1929—1931 acest teren a fost ocupat cu următoarele culturi pe care le notăm mai jos, în ordinea scoborîtoare a întinderii lor:

Nr. Crt	Specificarea culturilor	Denumirea soiului dominant	Suprafaţa cultivată		Prod. mijl. la ha.
			Ha.	Arii	Kgr.
1	Orz de primăvară	orz cu 6 rânduui	940	—	800
2	Porumb	dinte de cal (corcitură)	560	—	950
3	Grîu de toamnă ..	bălan	200	—	620
4	„ „ primăvară	arnăut	150	—	500
5	Ovăz	comun	50	—	750
6	Secară	Comună de Dobrogea	10	—	700
7	Meiu	—	6	—	500
		Total cereale	1916	—	
8	Dughie	—	112	—	1000
9	Fasole	ouşoară mică corcită şi cerică (ţucără) .. .	21	—	600
10	Pepeni	Galbeni (bacâri) şi verzi (brăileni)	10	—	—
11	Tutun	Iacka originară, aclimatată şi molovată	8	—	—
12	Cartofi	nemţeşti de Ciucurova	6	—	7000
13	Rapiţă de primăvară	—	35	—	540

Cultura grâului de toamnă şi de primăvară

In comună se cultivă grâul de primăvară arnăut. In prezent sămânţa este pierdută, aşa că va trebui reintrodusă cu sprijinul organelor de stat. Sămânţa cuprinde ca corpuri străine orzul într'o proporţie destul de mare şi trebue să se cureţe la

trior. In ultimul an, cei mai mulţi plugari au fost nevoiţi să cumpere sămânţa din comunele: Cerna, Sarighiol-de-Deal, jud. Tulcea, sau Mihai Viteazu, jud. Constanţa. Grâul de toamnă s'a pierdut complet în comună din cauza gândacului Anizoplia şi a secetelor din anii trecuţi. Sămânţa din 1933 este plină de corpuri negre şi secară şi trebue condiţionată prin triorare şi vânturare.

Orzul. Este cereala de bază, care ocupă cea mai mare întindere. Sămânţa trebue condiţionată prin vânturare şi triorare.

Porumbul-. Este pentru plugarii de aici un „rău necesar", fiind prăşitoarea curăţitoare, care se cultivă mai mult în ultimii 2 ani, pentrucă prezintă rentabilitate.

Primeşte o singură prăşilă cu sapa, uneori două. Sămânţa se pune în urma plugului odată cu arătura de primăvară. Se greşeşte punându-se sămânţa prea adânc, mai ales că deobicei se seamănă târziu. Prăşitoarea nu se va putea întrebuinţa prea mult, terenul prezentând pante repezi.

Dughia. Este singura furajeră ce se cultivă obişnuit în comună. Se poate şi trebue înlocuită cu iarba de Sudan şi gaoleanul furajer.

Fasole. Pe unele terenuri de şes şi terenuri nisipoase se cultivă varietatea cerică (ţucără), care din cauza nisipului este precoce şi are preţ bun pe piaţa oraşului Galaţi. Se cultivă mai puţin de locuitorii din această comună şi mai mult de locuitorii din comuna Garvăn.

Cartoful. Se cultivă varietatea nemţeassă de Dobrogea (ciucurovă), care se găseşte răspândită şi în localităţile apropiate Ţiganca, Hamcearca, Balabancea, etc. Pe terenul dinspre pădure la Kitlău se cultivă puţin dând recolte bune. Am văzut cartofi de 200—300 grame unul şi aceştia au făcut obiect de admiraţie la expoziţia ce a avut loc la 23 Septembrie 1734 în comună. Locuitorii din comuna Văcăreni practică sistemul ce-

real pur, cu un asolament bienal, porumb-cereale de primăvară. Pământul se ară numai odată, primăvara, ogorul de toamnă fiind excepţie rară. Arăturile se fac cu plugul Eberhardt Nr. 5 cu atelaj compus di o pereche de boi sau cai. Mai puţin de jumătate din locuitori grăpează arătura, după care seamănă cu mâna cam 120—130 kgr. grâu de toamnă sau 100—120 kgr. orz, sau 100 kgr. ovăz la ha., după care sămânţa este acoperită cu grapa de mărăcini. Semănăturile nu se tăvălugesc, nu se grăpează şi nici nu se pliesc. Nu se face în genere nicio lucrare de întreţinere a semănăturilor, afară de prăşitul cu sapa a porumbului. Gunoirea se practică cu totul redus şi numai cu gunoi nefermentat.

Cerealele se cosesc cu coasa, se adună în căpiţe fără să se lege snopii, după care se transportă pe locul ariei unde se amănesc (se treeră cu caii care trag un tăvălug de piatră cu muchii).

După ce boabele sunt scoase din spice, se ridică paiele cu furci speciale de lemn (laba mare), apoi se înlătură pleava cu iabalele mici, se vântură la vânt cu lopată de lemn, se trage cu plasa până când boabele rămân relativ curate. Nevoia de vânt pentru lopătare se suplineşte acum în alte comune prin întrebuinţarea vânturătoarelor de tip basarabean. In comuna Văcăreni există o singură asemenea vânturătoare.

Cei mai periculoşi duşmani ai semănăturilor sunt: ţiştarii, cărăbuşul, tropinota hirta, anizoplia, austriaca, lema melaponus, rugina şi tăciunele. Locuitorii în general posedă pivniţe bune în care îşi păstrează, unii, în bune condiţiuni vinurile, alţii zarzavaturile, fructele, cartofii, etc.

Pentru păstrarea cerealelor, cei cari au pământ mai mult posedă construcţiuni solide de scândură pe picioare de piatră şi învelite cu tablă sau stuf. Cei cu pământ puţin vând recolta imediat în cuprinsul gospodăriei se valorifică numai cocenii şi paiul, care se dau la boi şi vaci în timpul iernei şi se re-

ţine orzul necesar cailor şi pentru însămânţare. De asemenea se valorifică porumbul pentru întreţinerea păsărilor şi a unui porc la cocină, care se taie de regulă la Crăciun şi se păstrează porumbul necesar hranei familiei atunci când grâul nu se face. Plusul de cereale disponibil se vinde la oborul din Măcin. Rentabilitatea acestor culturi luând de bază preţurile mijlocii ale muncii cât şi acelea de vânzare ale recoltelor pe anii 1931—1934, din care am scăzut arenda mijlocie a terenului, socotită cu 250 de lei de hectar, impozitele cu 96 lei de ha., dobânda la capitalul investit în aceste culturi cu 20 de lei de hectar şi ţinând seama de producţia mijlocie a fiecărei culturi se prezintă astfel:

1) *Cultura orzului.*

Arenda pentru 1 ha. teren	Lei	250
Impozitele	„	96
Dobinzi la capitalul învestit	„	20
Arat odată, grăpat, semănat şi grăpat după semănat	„	320
Sămânţa 120 kg. orz à 1.50 kg.	„	180
Cosit 1 ha. strâns şi clăit	„	260
Cărat la arie	„	80
Treerat cu caii	„	140
Cheltueli total	Lei	1.346
Recolta în medie 750 kg. orz la ha., care s'a vândut cu 1.50 lei kg. şi a rezultat	Lei	1.125
Valoarea à 3 care de paie şi pleavă	„	140
Total venit brut	Lei	1.265

Deficit: 81 lei.

Exemplul este valabil pentru recolte medii şi pentru acei cari fac cultură de orz în bani, fără să aibă unelte, pământ şi vite. Dacă se munceşte cu braţele şi vitele proprii familiei agricultorului, ţinându-se seamă că acestea au plasament permanent

și sigur în exploatarea agricolă proprie, atunci prețurile cu care am evaluat muncile și care sunt cele curente, se micșorează așa că aceștia adevărații agricultori nu înregistrează pierderi în anii mijlocii și câștigă destul de bine în anii buni și foarte buni. Au pierderi, însă, în anii prea secetoși, cum este anul acesta (1934).

2) *Cultura porumbului.*

Arenda- pentru 1 ha. teren	Lei 250
Impozitele	„ 96
Dobinzi la capitalul învestit	„ 30
Arat și pus porumb pe brazdă	„ 340
Sămânța	„ 45
Prășitul I	„ 400
Prășitul II	„ 240
Culesul	„ 300
Cărat dela câmp știuleții	„ 100
Tăiat cocenii și cărat acasă	„ 280
Total	Lei 2.091

Recoltat 1500 kg. porumb à 1.30 lei kg. se obține	Lei 1.950
la care se adaogă	„ 350
valoarea cocenilor rezultați, adică 1 ha. de porumb produce	Lei 2.300

3) *Cultura rapiței de primăvară.*

Arenda pentru 1 ha. teren	Lei 250
Impozitele	„ 96
Dobinzi la capitalul învestit	„ 20
Arat, grăpat, semănat și grăpat	„ 370
Sămânța de rapiță galbenă	„ 42
Cosit și strâns în căpițe	„ 200

Căratul recoltei acasă	„ 160
Treerat cu caii	„ 100
Total cheltueli	Lei 1.238
Recoltat 500 kg. rapiță à 3 lei	Lei 1.500
Valoarea paielor și plevei	„ 50
Total venituri	Lei 1.550

Câștig: 312 lei.

Agricultorii cari au făcut arături mai îngrijite, au semănat o sămânță bine aleasă, au săpat în regulă și la timp porumburile, au obținut următoarele diferențe în plus de recoltă, peste producția mijlocie:

Orz	400 kg.
Porumb	500 kg.
Rapiță	150 kg.

așa că aceste cantități au scăzut paguba la orz și au sporit câștigurile arătate mai sus la porumb și rapiță după cum urmează:

La orz	519 lei
La porumb	650 lei
și la rapiță	450 lei

Din întreaga suprafață de 1535 ha., cultivate în hotarul comunei noastre cu orz, porumb și rapiță, se poate spune că 300 ha. au fost cultivate în bune condițiuni după toate regulile, 6000 ha. au fost cultivate în bune condițiuni după toate regulile, 600 ha. au fost cultivate cu mai puțină îngrijire și 635 ha., adică cam 41.36% au fost cultivate de mântuială.

Cei mai buni agricultori din întreaga comună, care obțin regulat foarte bune recolte, sunt următorii:

Nr. crt.	NUMELE AGRICULTORILOR	Suprafețele cultivate în hectare			Culturile în care s'au specializat
		proprii	arendă	dijmă	
1	Arcuș C. Dumitru	35	—	—	cereale
2	Arcuș Gh. Ghiță	25	—	—	„
3	Tănase R. Manolache ..	11	—	—	„
4	Dudu N. Enache	8	—	—	„
5	Gherghișan I. Ilie	$3^1/_2$	4	—	„
6	Mistreanu Gheorghe ..	$4^1/_2$	$^1/_2$	—	„
7	Moroianu Moise	3	—	—	„
8	Ștefan I. Petrea	2	3	—	„

Menționăm că nicio instituție de stat, județ, comună sau cameră agricolă, sau fermă particulară n'a furnizat semințe de bună calitate pentru această comună în ultimii trei ani, sau chiar și mai înainte, din acest punct de vedere comuna a fost neglijată, deși este o comună curat românească din județul Tulcea, unde Românii reprezintă deabia 35% din populație, iar satul a fost distrus atât în răsboiul de la 1916—1918 cât și la 1877.

Organizarea de asociațiuni, pentru îmbunătățirea agriculturii n'au luat ființă niciodată în comună și nici nu se poate înființa din cauză că în comună nu există un agricultor mai înstărit, cu prestigiu și cultură serioasă, și înzestrat totodată cu putere de convingere. Este nevoe de o lege care să facă obligatorie constituirea în asociațiuni, iar partea socială a membrilor să se încaseze de organele fiscale, locuiorii se acomodează repede la orice inovații, dacă se conving de utilitatea organizației și dacă profitul lor personal și obștesc se poate face vizibil, altfel chiar dacă se înființează devine curând o instituțiune fictivă din lipsă de interes a membrilor.

Cultura viei

Am arătat că în comuna noastră se află 83 ha. 2500 mp. vie pe rod și 2 ha. de vie mai tânără de 3 ani. Dintre acestea 50 ha. sunt plantate mai mult de 10 ani, 30 ha. între 5—10 ani și restul de ha. și 2500 mp. sau plantat în ultimii 5 ani. Rezultă că în comuna noastră avem plantată cu vie suprafața de 85,2500 ha., din care 22,3000 ha. vie altoită, 22,9500 ha. vie indigenă și 40 ha. vie de hibrizi producători direcți. Varietățile cele mai răspândite la noi de vie altoită sunt: galbena de Odobești, chasse la blanc, chasse la dorée, chasse la rose, chasse la Napoléon și varietățile noastre ceoineag, razachie, țâța caprei, căldărușa, coarnă albă și neagră, etc. Ceoineagul a fost varietatea cea mai răspândită în viile bătrânești indigene. Varietățile indigene se cultivă de mult în comună, iar vița altoită s'a introdus de la Galați mai bine de 30 ani precum și din județul Buzău. Altoitul se cunoaște de foarte mulți tineri, așa că pe viitor se vor planta vii bune. Port-altoiul cel mai întrebuințat și răspândit astăzi este Riparia Rupestris. In ultimul timp s'a format un curent favorabil pentru altoirea viilor cu producători direcți, locuitorii vorbind rău de vinul produs de aceste vii pe care îl numesc „motorină". Cea mai mare parte din recolta de producători direcți (peste 70%) se transformă în alcool. Bolile și insectele de cari au suferit aceste vii în ultimul timp au fost:

a) Boli criptogamice: mana și oidium.

b) Boli neparazitare: brunissura.

c) Insecte: Trypis, tropinota hirta și cărăbușul.

Producția lor mijlocie a fost e 500 dal. la ha., iar valorificarea lor prin vânzarea strugurilor și vinurilor s'a făcut astfel:

Strugurii de masă din viță altoită și indigenă s'au vândut la Galați și Măcin, apreciind că 17 ha vie dă un vin bun de masă, iar producția de vin de producători direcți se transformă

în proporție de 80% în rachiu. In comună nu sunt crame, vinul se fabrică primitiv, se găsesc însă butoaie suficiente și pivnițe destul de bune. Numai Gavrilă Gavrilescu dispune de sdrobitoare și presă. Cei mai pricepuți viticultori, cari au și vii mai bune sunt următorii:

Nr. crt.	NUMELE ȘI PRONUMELE VITICULTORULUI	Vie altoită	Vie indigenă
1	Gavrilă Gavrilescu	5 ha.	—
2	Tasica Gh. Bădulescu	5 „	—
3	Farazică I. Vasile	—	1 ha.
4	Mogoș Tanasache	1/2 „	1/2 „
5	Manole I. Dumitru	1/2 „	1/2 „
6	Manole Nicolae	1/2 „	1/2 „
7	Săgărceanu Trandafir	1 1/2 „	—

Rentabilitatea culturii viei. Intrebând pe mai mulți viticultori asupra cheltuelilor ce au avut la ha. de vie în mijlocia ultimilor 3 ani și asupra rezultatului la care au ajuns cu prețurile ce au obținut pe rodul viei, ni s'au dat următoarele relațiuni: Cheltueli ocazionate cu cultura unui ha. de vie altoită.

1 ha. de vie altoită în comuna Văcăreni în timp de un an cere 200 zile de muncă, care socotite cu 40 de lei pe ziua lucrătoare, costă 8,000 lei, la care se adaugă 1,0000 lei valoarea aracilor care trebuesc înlocuiți în fiecare an (1/4 din total) și 1.300 lei materialul de stropit, la care se adaugă și dobânda capitalului învestit, fondul comunal, impozitul, transporturile, etc.

Dacă socotim o producție mijlocie de 450 dal. vin la ha. socotit cu 40 de lei dal., un ha. de vie produce un venit brut de 18.000 lei, din care scăzându-se cheltuelile, rămâne un venit curat de 6.000 lei. Acest venit se mărește pentru viticultorii cari obțin recolte mai mari și au produs un vin de calitate mai

bună și care se poate desface ușor pe piața orașului Galați. Pentru aceștia venitul curat se mărește la 15,000 de lei ha.

Cultura pomilor roditori și a legumelor pentru vânzare

Avem în întreaga comună 3659 pomi roditori și anume:

zarzări	1210	bucăți
cireși și vișini	662	„
pruni	578	„
caiși	408	„
meri	248	„
peri	253	„
nuci	202	„
gutui	68	„
persici	19	„
migdali	11	„
Total	3659	bucăți

Dintre aceștia sunt numai 1,50% bucăți plantați în livezi anume, restul sunt plantați răsleți pe lângă casă, în curtea din dosul casei (grădina casei) și prin vii. Livezile mai bine îngrijite sunt în număr de 2 și ocupă împreună o suprafață de 1/4 ha. cu diverse soiuri de pomi și aparțin domnilor Constandache Zamfir și Iovi Sterea, ambele plantate în anul 1933 cu pomi dați gratuit de Casa Autonomă a Monopolurilor. Se găsesc plantați numeroși duzi și salcâmi ,iar spre malul gârlei satului, sălcii.

Bolile și insectele de care suferă mai mult pomii fructiferi în comuna noastră sunt: Monillia la meri, iar insectele sunt: Carpocapsa pomonella și tropinota hirta. Nu s'au întrebuințat niciodată mijloace de combatere. Recolta mijlocie de fructe, care se obține de la toți pomii plantați în comună, se ridică la 150.000 lei. Fructele se vând proaspete pe piața orașului Ga_

laţi, Brăila şi Măcin. O mare parte din zarzări şi prune se transformă în alcool. Industrializarea fructelor sub formă de magiunuri sau marmelade este inexistentă. In comună nu sunt uscătorii sau cuptoare speciale de uscat fructe. Se usucă însă cantităţi mici de fructe în cuptoarele de pâine nelipsite din gospodării.

Legumele, mai răspândite, care se cultivă pentru vânzare, sunt următoarele:

cartofi la câmp	6 ha.
cartofi în grădini	2 ha.
roşiile în grădini	1 ha.
pepeni	3 ha.
diverse legume	2 ha.
Total	14 ha.

Toate aceste legume se vând la Galaţi. Trei locuitori, printre cari Ion Pilat, cultivă roşiile raţional, producând răsadurile la geam, aşa că acesta apare printe primii pe piaţa oraşului Galaţi cu roşii, pe care obţine preţuri foarte mari.

Alte culturi speciale

Plantele textile şi industriale nu se cultivă în comună, fiindcă locuitorii au pământ puţin şi au nevoie de paie, pleavă şi cereale furajere. Intrucât locuitorii trebue să se ocupe cu creşterea vitelor, nici noi nu înclinăm pentru introducerea acestor culturi, întrucât piaţa — foarte apropiată a Galaţilor — impune producerea de alimente de natură animală precum şi producerea fructelor superioare şi legumelor.

Fâneţe naturale şi artificiale

a) *Fâneţe naturale.* Nu sunt deloc în comună. In anii de secetă mare, când la câmp este compromis orzul, cum s'a în-

tâmplat anul acesta (1934), dacă urmează o vară ploioasă, pe câmp crește iarba în special sorghum halepense (costreiul, iarba roșie), care se cosește în cantități mari și se păstrează ca furaj de iarnă.

b) *Fânețe artificiale*. In tot cuprinsul comunei s'a semănat 4000 mp. de lucernă de către locuitorii Gavrilă Gavrilescu și Tomescu Vasile, semănându-se pe locurile joase lucernă și sfeclă de nutreț și pe cele înalte iarba de Sudan și gaoleanul furajer, sământa acetor furajere trebue distribuită 2—3 ani la rând până câd locuitorii se vor obișnui cu aceste culturi.

Cultura pășunelor

Toată suprafața de 600 ha. folosită ca pășune de baltă în hotarul comunei, este islaz comunal. De fapt în ultimul timp s'a hotărît ca pășunea să rămână de 500 ha., restul de 100 urmând să se exproprieze pentru a se da la împroprietărire celor îndreptățiți din comună. Intreaga pășune este folosită de următoarele animale și administrată astfel: pășunea formează un singur trup, pe grindurile Ciulinețului și este de calitatea a doua, începând chiar de lângă sat, așa că vitele nu sunt nevoite să facă drumuri lungi. Valoarea ei este de 150.000 lei. Pășunea se învecinește la Nord cu islazul Pisica și proprietățile comunei Garvăn, la Sud cu satul Văcăreni, la Est cu balta Statului (Craina) și la Vest cu proprietățile Garvăn și islazul Garvăn. Adăpătoarea vitelor la inslaz este privalul Ciulineț (vezi harta bălții). Islazul poate hrăni satisfăcător 2 vite mari și 10 vite mici la ha. Se pot destina 200 ha. pentru oi și 300 ha. pentru vite cornute și cai. Restul de 100 ha. se cosește vremelnic până la parcelare pentru împroprietăriri. Islazul este curat, pe el nevăzându-se mărăcini, spini sau buruieni. Peste privalul Ciulineț este construit un pod de lemn. Islazul fiind inundabil, nu este posibil să se facă îmbunătățiri. Intreaga pășune

se poate împărţi în două, urmând să se păşuneze alternativ în 15 zile pentru a i se lăsa timp ierbei să otăvească. In cursul acestui an, pe islaz se hrănesc:

316 boi şi vaci;
88 cai;
14 noateni;
122 junci şi junce;
36 mânzaţi
1748 oi şi capre;
85 porci şi scroafe;
46 grăsuni.

Intrucât porcii râmă islazul, se observă mari stricăciuni, care dăunează buna întreţinere a celorlalte specii de animale, motiv pentru care propunem ca pentru porci să se destine o porţiune anumită de islaz.

Maşini, unelte şi accesorii agricole

După felul lor, întreprinderile agricole din comună posedă în stare bună de folosinţă următoarele cantităţi de maşini, unelte şi accesorii:

Plugari	Grape de fier	Batoze de porumb	Vântu-rătoare	Trioare	Maşini de tăiat nutreţ	Tăvălug de lemn
165	56	9	1	1	2	1

Centrifuge pt. extras miere	Stupi f. puet (sistematici)	Vermorele	Zdrobitoare	Cântare zec.	Căruţe	Sănii	Hamuri	Juguri
1	33	12	1	4	218	85	98	118

Mărcile de mașini agricole mai răspândite în comună sunt:

La pluguri: marca Eberhardt No. 5 (monobrăzdar).

La trioare: marca Marot No. 6.

La grapele de fer: marca Reșița fixe cu 2 câmpuri.

Din cifrele de mai sus se constată că din 288 agricultori veritabili, numai 218 au căruțe, din care 100 cu cai și 118 cu boi; numai 165 au câte un plug, adică 57%; numai 56 au grape de fer, adică 19.31%. Se constată deasemenea lipsa batozelor, treeratul făcându-se cu caii. Triorul înregistrat de noi este proprietatea obștei și a fost donat de Secția Agricolă județeană Tulcea. Mașinile de tocat nutreț s'au luat de proprietari în contul despăgubirilor de răsboi și stau nefolosite în magazii, ele fiind descoperite întâmplător în timpul anchetei.

In comuna Văcăreni nu există industrii anexe agricole, viticole, etc. Moara cea mai apropiată este la 1 km. depărtare de sat și face parte din comuna Garvăn.

Ateliere de mică industrie. Lipsite de motoare, ale căror servicii sunt puse la îndemâna populației agricole, funcționează în comună următoarele: 2 fierării, un atelier de rotărie și căruțerie, 2 tâmplării, una cismărie și una olărie.

Meseriași fără ateliere avem: un fierar, un cismar, 2 constructori în lemn și un zidar. De asemenea, se găsește: un zugrav și un constructor de fântâni.

Industria casnică și sericicultura. Sunt în comună un număr de 180 gospodării de producători agricoli, cari în timpul iernei și în lunile mai libere din restul anului își sporesc venitul ocupațiunii lor prin țesături de pânză, 12 prin împletituri de papură (rogojini), una cu trasul borangicului, iar 200 cu tăierea stufului în bălți și 5 cu linguri din salcii.

Cele mai răspândite ocupațiuni de iarnă sunt:

a) pentru femei: țesutul;

b) pentru bărbați: tăiatul stufului și cărăușia, mai ales cu

lemne și rădăcini din pădure.

In comună se află 180 răsboaie de țesut și se cresc 20 grame sămânță de viermi de mătase, din care a rezultat 12 kgr. borangic.

Pentru desvoltarea sericiculturii este nevoe să se răspândească primăvara sămânță de viermi de mătase, sănătoasă, prin Ministerul de Agricultură.

Cursuri complimentare de agricultură și de economie casnică pe lângă școala primară sau în afară de școală, nu s'au făcut. De asemenea nici conferințe agricole.

Cooperația. In comună a funcționat o bancă populară, care și-a încetat activitatea în urma Legii conversiunii. Din constatările noastre am remarcat că de la răsboiu și până în prezent, statul n'a făcut nimic pentru promovarea intereselor sau progresului agriculturii, în mod special pentru comuna Văcăreni. In cursul anului 1934, Direcția Zootechnică din Ministerul Agriculturii a distribuit în sat 54 bucăți păsări și cocoși din rasa Rhode Island Red., din care 18 cocoși, iar Secția Agricolă Tulcea a repartizat un vier din rasa Marele York alb (Large White).

Propuneri

Atât din partea Statului cât și a inițiativei particulare, noi credem, după cele constatate cu prilejul întocmirii acestei monografii, că ar trebui să se ia următoarele măsuri, menite să contribue foarte mult la desvoltarea agriculturii cu toate ramurile ei anexe:

1) Să se împroprietărească definitiv cei 196 de îndreptățiți din comuna Văcăreni pentru cari s'au executat lucrările de parcelare și bornare și s'a achitat suma de 57.200 lei de către cei în drept.

2) Să se construiască şi restul de 7 km. şosea, care trebue să lege comuna cu piaţa principală de desfacere.

3) Să se înlocuiască din actualul stoc de pluguri cel puţin 50%, cu pluguri de coastă, spre a se uşura munca vitelor la arat pe pantele mari, a se grăbi lucrările aratorii şi a se îmbunătăţi calitatea arăturei. Acum un ha. se ară în 3 zile, cu plugul reversibil se va putea ara normal, în 2 zile.

4) Să se mărească actualul stoc de pluguri, proporţia de 65,54% fiind prea mică. Plugul lipseşte mai ales la plugarii tineri căsătoriţi, cari recurg la împrumut tocmai primăvara, când muncile agricole abundă şi trebuesc zorite.

5) Să se complecteze stocul de grape de fier, care trebue să fie egal cu cel al plugurilor. Acum grapele reprezintă numai 21% din stocul necesar comunei. Din lipsa acestora, sămânţa rămâne la suprafaţă neîngropată sau se acoperă insuficient, acest neajuns traducându-se prin scăderea producţiunii sub-mijlocie, chiar în anii favorabili cerealelor.

6) Să se introducă în cultură cât mai multe plante furajere şi anume lucerna şi sfecla de nutreţ, pe locurile de ceair şi văi şi iarba de Sudan, gaolenul furajer pe locurile înalte.

7) Să se reînvieze cultura grâului de toamnă şi primăvară prin aducerea unei seminţe şi să se înlocuiască sămânţa de porumb actuală cu sămânţa de porunmb cu bob mic (varietatea portocaliu).

8) Să se continue îmbunătăţirea calului cu armăsari pur sânge arab.

9) Să se introducă vaca roşie de lapte din Basaabia (rasa Angeln) şi taurii necesari în vederea unei producţiuni mai mari de lapte.

10 Să se continue permanent şi viguros acţiunea de încrucişarea rasei de porci de baltă cu vierii din rasa York mare, spre a se obţine metiş băltăreţi X York, care sunt de bună calitate şi căutaţi pe piaţa oraşului Galaţi. S'ar putea merge şi

mai departe cu încrucişarea, până la obţinerea de York pur, pnin metoda curcirii prin absorbţie.

11) Introducerea rasei Rhode Island Red. şi Plymouth Roock de păsări, pentru alimentarea oraşului Galaţi cu ouă şi carne de pasăre de bună calitate.

12) Intensificarea creşterii gâştelor din rasa Frizată de Dunăre şi valorificarea pufului, a grăsimei şi cărnii de gâscă îndopată.

13) Intensificarea plantării de livezi cu caişi, persici, peri, gutui, nuci şi migdali din varietăţi potrivite regiunei şi mai ales din varietăţile timpurii.

14) Altoirea viilor bune cu varietăţi de struguri de masă.

15) Deprinderea locuitorilor să fabrice marmelade, magiunuri, fructe uscate (caise şi prune), etc. pentru a se evita mărirea cantităţii de alcool ce se fabrică din fructe şi struguri, producători direcţi.

16) Impiedecarea continuă şi statornică a fabricării alcoolului la cele trei cazane autorizate să funcţioneze în comună şi aplicarea strictă a legii pentru oprirea plantării viilor cu hibrizi, producători direcţi.

17) Incurajarea construcţiunii morilor de vânt, cu scopul de a preface cerealele furajere în diferite urueli de cereale, necesare hranei raţionale a animalelor, prin scutirea în acest caz de impozite şi de obligaţia de a încasa de la locuitori cel mult 0.10 lei de kgr. de cereale uruit.

18) Introducerea târşiitoarelor cu cremene (duen) în armane pentru transformarea în pleavă a paielor după sistemul basarabean în vederea hrănirii raţionale a vitelor, precum şi a vânturătoarelor de tip basarabean, pentru urgentarea treerişului cu cai.

19) Introducerea batozelor cu manej, a cultivatoarelor uşoare cu 5-7 picioare şi a tăvălugelor de lemn.

G. LOVERDA

PĂSTORITUL PE VALEA DOAMNEI

MOTTO: *„In amintirea tinerilor lui ani, când creştea prin munţii noştri turmele de oi care l-au făcut chiabur, Românii deşi ştiau că Mircea Voevod, este „os de domn" şi purtat prin Stambul, i-au zis totuşi „Ciobanul".*

C. Gane: Despre Mircea „Ciobanul" (Trecute vieţi de doamne şi domniţe, ed. I, pag. 88).

Descrierea geografică

Se înţelege sub numele de Valea Doamnei toată *albia râului Doamnei,* râu ce ia naştere din unirea a două văi de munte: Valea Rea şi Valea Zârnei, care izvorăsc din partea meridională a munţilor Făgăraş. Direcţia în care curge râul Doamnei este N. E. El brăzdează prelungirea Carpaţilor şi dealurile subcarpatine. Aceste coline, ce se prelungesc şi scad în înălţime cu cât se întind spre Sud, sunt locuri cu o climă mai dulce, cu precipitaţiuni atmosferice mai dese şi ca atare suprafeţele lor sunt acoperite de fâneţe şi pomi fructiferi. Dealurile cu astfel de floră se numesc *muscele,* cuvânt de unde derivă numele judeţului Muscel, numit înainte judeţul Pădureţ, unde se află valea Doamnei.

Valea Doamnei e îngustă, dealurile ridicându-se uneori imediat pe lângă ţărm, aşa că pe alocurea drumul abia are

loc. Dealurile din cauza pantei şi a torenţilor repezi sunt lesne spălate şi locuitorii sunt nevoiţi a le planta. La răsărit de Valea Doamnei se află valea Bratiei şi la apus valea Vâlsanului, astfel încât Valea Doamnei e la marginea vestică a judeţului Muscel, hotar cu judeţul Argeş. Râul Doamnei, cu cât înaintează spre Sud, cu atât îşi lărgeşte valea, vărsându-şi apa în râul Argeş lângă Ploeşti.

Geneza numelui Văii Doamnei

Curtea-de-Argeş fiind la o apropiere de 20 km., valea Doamnei are legende şi tradiţii istorice, cari circulă din gură în gură, diferă dela povestitor la povestitor şi dela carte la carte. Numele de Doamna derivă dela Doamna Clara, care din cauza persecuţiilor a fugit cu copilaşii pe această vale. Povestea spune, că odată Doamna Clara a aşezat copilul pe o piatră mare, iar ea, trecând apa, să culeagă flori, s'a înecat. Piatra se numeşte „Piatra Doamnei“ şi e în comuna Corbi, iar râul a primit numele de râul Doamnei şi pe locul unde se crede că ar fi fost pescuit corpul nefericitei Doamne, este azi satul Domneşti.

Urcarea oilor la munte

Pregătirile anterioare. Există un ciclu închis în viaţa oilor, o veşnică rotaţie corespunzătoare anotimpurilor anului. Pentru a descrie acest ciclu, cred că este bine, să încep cu momentul în care se urcă turmele în munţi, timpul care are cea mai mare influenţă asupra firii omului, primăvara. Odată cu topirea zăpezii oierii se gândesc unde-şi vor păşuna la vară oile. Păşunatul de vară făcându-se numai în munte, noţiunea de păşunat se confundă cu noţiunea de munte. Unele comune sunt mai fericite din acest punct de vedere, căci duc în fiecare an oile în acelaşi munte, fie că

e proprietatea lor, fie că e destinat de Stat comunei respective. Alte comune însă şi chiar mulţi oieri din comunele cu munţii lor, din cauza numărului mare de oi ce se aglomerează în munte, sunt nevoiţi, fie să se asocieze mai mulţi la un loc şi să arendeze în bloc muntele, fie să-l arendeze numai unul din ei, care învoeşte apoi şi pe ceilalţi pentru păşunat. De multe ori se înţeleg direct cu proprietarul muntelui, fără intermediul arendaşului. Iată munţii destinaţi de Stat prin ocolul silvic acestui scop;

Comuna Domneşti are următorii munţi: Şeţu, Oticu, Mezea, Brătila şi Netotu.

Comuna Stăneşti are muntele Plăişoru.

Comuna Corbişori are munţii: Boreţu şi Muşetescu.

Comuna Poinărei are muntele Spinarea.

Comuna Corbi are munţii: Dara, Preotesele şi Brândea.

Comunele Nucşoara, Zboghiţeşti şi Slatina au munţii: Zănoaga, Basa şi Galbena.

In fiecare primăvară, ocolul silvic face contract cu aceste comune. Preţul păşunatului şi numărul oilor ce pot păşuna în munte e fixat de ocolul silvic. Contract face şi proprietarul muntelui cu arendaşul, care la rândul lui face şi el o scrisoare cu stăpânii oilor şi cu ciobanii Astfel încât primăvara, din vreme, toate formalităţile juridice sunt încheiate. De obiceiu oierii duc oile la vărat în acelaş loc unde au păşunat şi în anul trecut. Toată lumea ar vrea să trimite oile în munţii Statului, căci păşunatul e mai ieftin şi se primeşte un număr fix de oi, pe când în munţii particulari, proprietarii interesaţi nu limitează numărul oilor.

Odată fixaţi asupra muntelui se pune a doua problemă, personalul. Alegerea şi instruirea personalului se face cu o săptămână înainte de urcarea la munte. La o dată, asupra căreia cad toţi de acord, se strâng în curtea oierului celui mai bogat, sau la crâşmă şi se sfătuesc. Se alege înainte

baciul. Băcitul e o meserie apreciată în viaţa ciobănească, pentru care trebue pricepere şi practică. De aceea nu poate să candideze la acest post decât un fost baciu sau ajutor de baciu, pe care îl vor face baciu. Alegerea baciului se face după trecutul lui. Dacă sunt mai mulţi candidaţi, cine are mai multe rude, reuşeşte. Baciul odată numit, se aleg şi ciobanii, după numărul oilor. De regulă se numesc aceia, cari au şi ei oi, astfel încât interesul colectivităţii e şi interesul ciobanului. Tocmeala baciului se ştie de către localnici, e zeciuiala din produsele lactice. Expresia de „cum a fost şi până acum", ne duce din generaţie în generaţie până în vremuri îndepărtate. Ciobanii se tocmesc proporţional cu numărul oilor, cu puterea şi vârsta lor, avându-se în vedere şi simbria din anul trecut. Li se dă tuturor arvună şi li se fixează ziua când vor urca la munte.

Ziua plecării nu e aceeaşi în fiecare an; ea variază după cum e vremea, mai caldă sau mai rece. De regulă plecarea se face între 1—15 Mai. Niciodată nu se urcă la munte înainte de 1 Mai. In ziua fixată, fiecare proprietar aduce oile la locul indicat şi le dă în primire ciobanilor după semnele dela urechi. Oile odată strânse la un loc, se procedează la împărţirea si alegerea turmelor. Mioarele, sterpele şi berbecii formează la un loc o singură turmă numită *clăţău*, care odată înjghebată, pleacă imediat ciobanii şi câinii. Pleacă cea dintâi, fiindcă oile sunt mai uşoare şi merg mai repede. Al doilea ciopor sau clăţău, îl formează aplecătorile, oile cu lapte, cărora li s'au vândut mieii sau a murit. Acest ciopor pleacă imediat după sterpe. Oile cu miei din cauza deselor popasuri pleacă ultimele.

Astfel, complect echipaţi cu contractul de arendă în şerpar, cu oile împărţite în clăţae, cu măgarii şi caii încărcaţi cu hârdae, ceaunuri şi cu sarea şi mălaiul indispensabile ciobanului, întovărăşiţi şi de stăpânii cari au mai

multe oi, pleacă fiecare cu turma lui. Această plecare la munte este o adevărată sărbătoare însemnată a oilor, la care participă natura prin covoarele verzi ce le întinde peste dealuri și ciobanii prin trăgănarea de duioase cântece pastorale.

Drumul oilor de azi e șoseaua care trece prin comunele: Domnești, Corbi și cantonul Bahna Rusului, fosta reședință de vară a regelui Ferdinand, când era principe. Calea oilor din bătrâni era dealul dintre râul Doamnei și apa Vâlsanului. Incepe dela Pitești și urcă toată culmea de răsărit a dealului, până la Nucșoara. Drumul oilor de odinioară avea o lărgime de 15 stânjeni, pe care pășteau oile. Din loc în los erau și adăposturi pentru popasuri. Designarea lărgimii drumurilor se făcea prin pietre, înfipte jumătate în pământ și respectate prin obiceiul pământului. Sosite oile la Bahna Rusului, li se deschid trei poteci, numite plaiuri: unul creasta munților dela răsăritul râului Doamnei, care trece prin munții: Șețu, Păpău, Groapele, Roșu, Mezea Bratila și Ludișor; al doilea, cel mai important, e la apus de râul Doamnei, urcând munții: Plăișor, Drăghina mare și mică, Spinarea, Mușetescu și Borețu cu o arteră de comunicație, iar al 3-lea plai urcat de oi, trece prin munții: Protesele, Lespezi, Pojârna până la vârful Moldoveanului. Cel mai bun „plai" e cel care urcă pe muntele Plăișor. Drumul din comuna Domnești până la muntele Borețu se face în 3 zile și 2 nopți de către oile cu miei și în 2 zile și 1 noapte de către cele sterpe. In timpul mersului oile pășunează pe marginea drumului și prin poeni. Aplecătorile se mulg de două ori pe zi, dimineața și seara și pentru acest fapt nu pot să poposească decât în anumite locuri, unde este strungă pentru prinsul și mulsul oilor. Prima noapte o dorm în poiană la Hârtop, sau la „Fagul Iorgului" unde e apă, iar a doua noapte la „Jugul Ursului" unde

este strungă pentru oi și canton pentru adăpostul oamenilor.

Sosirea în munte. Sosiți în munte, cel dintâi lucru ce-l fac, e împărțirea pășunatului între turme. Având în vedere că muntele pe unele locuri e acoperit cu zăpadă și stâna e la mijlocul muntelui, la poalele muntelui se face o stână provizorie, numită *mutătoare*, căci oile nu stau tot timpul aci, ci se mută și în alt loc la altă mutătoare. La mutătoare se face primul popas în munte și aci se înjghebează prima muncă a baciului și a ajutorului de baciu. Stăpânii, care au însoțit ciobanii, se duc la adevărata stână și o repară împreună cu strunga, târla și comarnicul. După reparare, baciul se stabilește definitiv la stână, care de acum înainte va fi centrul activității păstorești, iar mutătoarea, unde este ajutorul de baciu, o simplă sucursală a stânii. Stăpânii, înainte de a coborî înapoi în sat, introduc oile cu miei în strungă, aleg miei într'o singură turmă la care mai adaugă și câțiva batali și-i dau în primire unui cioban, ce se numește *miorar*, care va pășuna mieii departe de stână pe locurile destinate lor.

Ce este stâna

Se înțelege sub numele de stână o locuință din lemn sau piatră, cu una sau mai multe camere, unde se prepară și se depozitează produsele lactice. Stâna trebue considerată ca ceva izolat, cu alți oameni și alte obiceiuri decât populația rurală obicinuită, cu un trecut și o viață proprie, cât mai naturală. Privită din punct de vedere istoric, stâna e o fază, o exteriorizare a vieții umane într'un anumit timp, fază ce a rămas și azi ca un lucru concret pentru viața pastorală din munte. Stâna de azi, deci, e reminiscența unei înjghebări sociale trecute, așa că pentru lumea

INDIGUIREA VĂII LEŞCIOR DIN LEŞU-NĂSĂUD

Valea Leşcior înainte de îndiguire

In cursul lucrului

După îndiguire

oraşelor şi satelor emancipate ea este ceva aparte, ca un bătrân rămas în urmă, desfăcut de actualitate şi care aminteşte din vremurile de altă dată. Dat fiind faptul că în jurul acestor simple şi primitive locuinţe se învârteşte un grup de oameni, cari prin firea lor sunt conservatori, neinteresându-i aproape întru nimic ce-i înafara lor, dar păstrând cu sfinţenie ce au învăţat, putem spune că stâna în ansamblul ei e o familie bărbătească, aşezată departe în munţi, dar o familie cu o individualitate aparte şi continuă, ce se reface în fiecare an.

E lumea superstiţiilor, unde fiecare fenomen din natură îşi are povestea lui, fiecare întâmplare însemnătatea ei, fiecare vis tâlcul lui şi toate aceiaşi explicaţie; „aşa ne-a fost dat".

Din punct de vedere folkloristic, stâna este o comoară lăsată de părinţi copiilor în a cărei diamante, versurile, se citesc pagini de haiducie, timpuri de bărbăţie ale neamului, subtilităţile şi gingăşiile sufletului omenesc cu specificul românesc.

Viaţa stânei, desigur, variază din loc în loc, depinzând de oamenii cari formează membrii acestei familii. Caracteristica stânilor din plasa Râul Doamnei este uniformitatea. Ceeace găsim la una, vom găsi la toate celelalte, dar ascuns sub numele altor ciobani. Prima constatare bătătoare la ochi e lipsa femeilor la aceste stâni. In alte regiuni există şi băciţă, pe Valea Doamnei însă, „nu s'a pomenit, să vie omul cu femeia lui în munte". Acest fapt ne demonstrează un regres în viaţa păstorească, căci vechile stâni, cari erau mocăneşti, aveau şi femei, adică erau aşezăminte omeneşti în toată forma.

Personalul stânei şi gradele ciobăneşti

Personalul stânii are munca divizată. Există o adevărată ierarhie în diferitele servicii care se ascund sub numele

comun de cioban. Insăşi ciobănia e o meserie. Nu poate fi oricine cioban, căci are multe de îndurat şi multe de ştiut. „Cine nu-i bun de cioban, ducă-să la bile (trunchiuri de brad), dacă nu la uluci". După Mara N. Pop).

Baciul e rangul cel mai înalt în ierarhiile ciobăneşti. El este administratorul stânii şi tot el maestrul care face brânza, urda şi untul. Tot ce mişcă în stână şi lângă stână, se face sub ochii şi cu ştirea lui. Baciul de cele mai multe ori e un om bătrân, care şi-a început ucenicia, ca strungar la alţi baci şi care în fiecare an profesează această meserie. E plătit bine, având zeciuială din toate produsele lactice. Primeşte şi are în grija lui toate obiectele dela stână, comandă şi sfătueşte ciobanii unde şi cum să-şi pască oile. El este forul suprem de judecată la stână în caz de ceartă între ciobani. Autoritatea lui constă în bătrâneţe, iscusinţă şi experienţă. Drept chezăşie este cinstea şi omenia lui de om bătrân. Baciul nu merge cu oile la păşune, ci stă toată ziua la stână, ca să nu se fure nimic, face mâncare ciobanilor, trimite după alimente şi prepară brânza. Din cauza lucrului mult, baciul până la Sf. Ilie îşi ţine un ajutor lângă el, cu care împarte zeciuiala, ce o primeşte până atunci.

Paza oilor cu lapte, adică a mânzărilor, o au doi sau trei *ciobani*, după numărul oilor. Ex.: la 450 mânzări sunt trei ciobani.

Vătaful e şeful ciobanilor dela mânzări. Lui i s'a încredinţat turma şi e direct răspunzător. E de regulă un om tare şi bine plătit, cu câte 3.000 lei pe vară. Vătaful are în ajutorul lui doi sau trei ciobani mai tineri şi plătiţi mai ieftin, cu 4.000 lei amândoi.

Mielarul e păzitorul mieilor. E un om mai bătrân şi cu experienţă.

Şeful ciobanilor dela mioare şi sterpe se numeşte *primmiorar* iar ceilalţi ciobani *boiţari*.

Berbecarul e ciobanul dela berbeci şi *văcarul* e băiatul ce paşte vacile.

Strungarii sunt adevăraţii ucenici ai ciobănitului. Ei sunt copiii stânii şi sunt „toţi de o mână", adică sunt plătiţi la fel cu 700—1.000 lei fiecare. Sunt băeţi de vreo 14 ani, cari „dau oile la uşă", făcându-le, să treacă din strungă în comarnic, pentru a le mulge ciobanii şi baciul. Nu păşunează oile ci ajută baciului la spălarea găleţilor, la făcutul mâncării şi la treburile mărunte dela stână.

Pe Valea Doamnei nu există scutar, ci numai la mocani. Acesta e şeful suprem, căruia stăpânii i-au încredinţat conducerea turmei şi care în majoritatea cazurilor e şi el proprietar de oi,

Uu lucru demn de amintit în viaţa stânii e cinstea faţă de bătrîni şi respectul cuvântului dat. Minciuna, sub orice formă, se pedepseşte. Adesea strungarii şi băeţi din celelalte servicii nu se tocmesc primăvara, dar toamna li se plăteşte „omeneşte", iar dacă ciobanii sunt arvuniţi cu puţină simbrie, li se măreşte plata.

Desfăşurarea muncii la stână

La stână, contrar tuturor ideilor preconcepute că există multă odihnă, munca începe în revărsatul zorilor şi se termină cu răsăritul lunii. Ciobanii fac din noapte zi şi din zi noapte, viaţa lor fiind condiţionată de viaţa oilor. Dimineaţa, când se crapă de ziuă, baciul şi cu vătaful trezesc tot personalul. Ciobanii aduc mânzările în faţa stânii, iar strungarii le închid în strungă. Spălaţi sumar pe feţe şi mâini, ciobanii şi baciul „iau găleţile la mână" şi pleacă la muls. Mulsul oilor se execută în comarnic. Strungarii în

strigătul continuu: „La uşe, la uşe!" silesc oile cu o nuia, să intre pe uşile comarnicului, iar mulgătorii aşezaţi pe buturi (segmente din trunchiuri de copaci de circa 40 cm. înălţime), prind oaia şi o mulg în nişte găleţi de lemn. La fiecare uşe mulg doi ciobani, ce în timpul mulsului ţin genunchii în uşe, să nu scape vreo oaie nemulsă. Ugerul oilor nu se spală. Pentru a uşura mulsul, găleţile, în interior, au suspendate prin intermediul unei sfoare legate în diametru o oală de pământ de 1 kg. numită *cupă*, în care se mulge şi în care ciobanii îşi înmoaie degetele pentru a uda ugerul şi a mulge mai uşor. Mulsul ţine aproximativ o oră şi jumătate. Oile mulse se opresc în bătătura din faţa stânii şi se culcă, în care timp, mămăliga fiind gata, ciobanii, cari pleacă la păşune cu oile, mănâncă. Răsăritul soarelui prinde pe ciobani cu oile la păşune şi numai amiaza mare îi readuce la stână. Până la 1 August oile se mulg de trei ori pe zi, dela care dată începând se mulg numai dimineaţa şi seara. Seara oile se mulg mai devreme, astfel încât sfinţitul soarelui luminează cu razele sale strunga şi oile. După mulsul de seara, oile pleacă la păşunat „în cină", adică vreo două ore până se pregăteşte masa şi se răcoreşte bine vremea. Pe la ora 10—11 noaptea oile se culcă în târlă, iar ciobanii fac focurile. In timp ce unul păzeşte oile ceilalţi se duc în stână şi mănâncă. La cină se adună aproape tot personalul stânii. Vin miorarii, berbecarul şi chiar mielarul aşa că dacă mai sunt şi câţiva stăpâni sau vizitatori, fierbătoarea se dovedeşte a fi prea mică. Acum e adevărat viaţă ciobănească în plin. La lumina focului, în interior sau afară lângă ei, cavalul scos dela şerpar dă prilej strungarilor să joace, ciobanilor să-şi verse în cântec durerea despărţirii de draga lor din sat, baciului să-şi aducă aminte de vremea când era tânăr şi cânta şi el, iar vizitatorilor să admire comorile inepuizabile ale vieţii folklori-

stice româneşti. Dela un timp oboseala asociată cu întunericul din afară spune străjerilor somnorosul „noapte bună".

Răvăşitul

Se înţelege prin răvăşit împărţirea derivatelor lactice şi determinarea numărului de oi rămase în viaţă; această operaţie coincide cu stingerea oricărei vieţi dela stână. Răvăşitul se face la o zi fixă (14 Septembrie), ziua Sfintei Cruci. In această sărbătoare toţi proprietarii oilor urcă în munte cu caii şi măgarii pentru transportul brânzei şi urdei. Răvăşitul e serbarea sfârşitului activităţii stânii, e momentul în care ciobanii şi stăpânii se întâlnesc după patru luni, se sfătuesc, îşi încheie socotelile văratului şi-şi predau datoriile. E sărbătoarea în care frunzele şi fluerile execută doinele cele mai frumoase, clipe în care ciobanul îşi cântă bucuria, că a împlinit în pace serviciul la stăpân, dar îl cuprinde regretul pentru vara trecută şi pentru părăsirea locurilor lui dragi.

In dimineaţa de 14 Septembrie stâna nu-i încăpătoare pentru stăpâni, aşa că bătătura stânii le serveşte drept loc de înţelegere şi sfat. Acum baciul e în exerciţiul meseriei şi are mai mult de lucru. Scoate toate burdufurile cu brânză din celar în faţa stânii, aduce toată urda, untul, jintiţa şi laptele de putină arătând stăpânilor, ce cantitate a făcut din fiecare, toată vara. Şi începe cântărirea burdufurilor cu brânză. Fiecare burduf odată cântărit e individualizat printr'o etichetă specială, făcută din lemn şi numită *ţăncuşă.*

Ţăncuşa e marca ce ne arată greutatea burdufurilor, o ţepuşă cu lungimea de 15—20 cm., are două feţe mai înguste, patru muchii, o bază şi un vârf. Zecile de kilograme se marchează pe una din feţele late printr'o crestătură.

Cincile de kilograme se însemnează pe aceeași parte, dar numai printr'o simplă tăietură. Unitățile de kilograme se însemnează printr'un punct, două sau trei corespunzând la 1 kg., 2 kg. sau 3 kg., făcute cu vârful cuțitului, dar pe aceeași față pe care sunt marcate și zecile de kilogram. Sferturile de kilogram se însemnează pe una din fețele mai înguste prin crestături. Greutățile mai mici ca sferturile de kilogram nu se însemnează. Țăncușa odată crestată se introduce în burduf și rămâne afară numai baza, atât cât se poate prinde cu degetele.

Din cauză că burdufii scad în greutate, nu se cântăresc decât toamna. După terminarea brânzei se cântărește urda și untul, iar baciul în fața stăpânilor își ia zeciuiala din toate, restul se împarte pe cap de mânzare.

Terminată această operațiune cariera baciului pentru acel an s'a sfârșit. El dă în primire fiecărui stăpân vasele, ce le-a avut împrumutate, iar pe cele mai greu de coborât în sat : hârdaie, crintă, le ascunde prin tufișuri, ca să le găsească tocmai la primăvara viitoare.

A doua parte a răvășitului e numărarea oilor de către ciobani în fața stăpânilor. Pentru acest scop fiecare turmă e introdusă pe rând în strungă și se scot afară oile una câte una, numărându-se, în timp ce vreo 3—4 stăpâni însemnează pe răboj numai zecile de oi. Iată cum: numărătorul nu zice: „O oaie, două, trei", ci: „O mie, două mii etc." până la zece, când strigă: „Scrie zece". Unul din cei 3—5 cari însemnează îi răspunde: „Iacă zece" și face o crestătură pe răboj. Când au terminat număratul oilor, înmulțesc răvașele cu zece și au numărul total. Ciobanul în dorul lui de a spori oile, nu zice nici odată la numărat una, două, ca pentru oamenii săraci, ci se consideră bogat în oi, numărând miile. Acest obiceiu se păstrează și azi la

toate stânile şi ne aminteşte de vremurile vechi cu multe mii de oi.

Odată oile numărate, stăpânii îşi primesc brànza, urda şi untul, le împachetează în desagi, îi aranjează pe măgari sau cai şi coboară în sat.

După plecarea stăpânitor şi a bacilor, ciobanii mai stau cu oile vreo 10 zile. „Tulirea la vale" se face pe acelaşi plaiu pe care au urcat. Coborîrea se face în 2—3 zile; dacă însă găsesc locuri cu iarbă, stau mai mult. Pot să doarmă, oriunde înserează, căci n'au nevoe de strungă, oile fiind înţărcate.

Sosiţi în sat, ciobanii împart oile proprietarilor după semnele dela urechi. Acum e momentul financiar, în care proprietarii plătesc simbriile ciobanilor Dacă lipseşte vreo oaie, ciobanii răspund de ea şi o plătesc. Aceasta numai în cazul când nu pot să arate semnul dela ureche.

Situaţia rezumativă a văratului

Din tabloul aci alăturat rezultă, că în vara anului 1934 în munţii din cari îşi adună apele Valea Doamnei, au păşunat: 29.961 oi, 1256 taurine şi 259 cai şi au fost păzite de 340 câini. Numărul acestor animale a fost repartizat la 27 stâni, 37 mutători şi 6 bordee.

Având în vedere faptul că veniturile şi cheltuelile văratului se fac pe cap de oaie şi că o vacă sau un cal sunt socotiţi la cheltueli ca 5 oi, am păstrat acelaşi raport şi când am făcut numărătoarea. socotind ca unitate de numărat oaia, iar o vacă sau un cal 5 oi. La distribuirea brânzei, urdei şi untului se primesc produsele conform clasificării vacilor.

Cheltueli;

a) Păşunatul: In munţii Statului păşunatul a fost impus

de Ocolul silvic din Domneşti cu 12 lei de oaie şi 6 lei de miel.

In munţii particulari, media păşunatului atât pentru oaie cât şi pentru miel a fost 18,66 lei.

Media generală a păşunatului în toţi munţii a fost de oaie 16,70 lei, iar de miel 11,78 lei.

b) Plata ciobanilor: Media generală a păzitului în toţi munţii a fost de oaie 10,94 lei, iar de miel tot atât.

c) Văratul în total: In munţii Statului a costat 22,94 lei de oaie, iar de miel 16.94 lei. In munţii particulari a costat atât pentru oaie cât şi pentru miel 29,60 lei.

Media generală a văratului în toţi munţii a costat 27,64 lei de oaie, iar de miel 22,72 lei.

La aceste cifre trebue se mai adăogăm de fiecare cap de oaie sau de miel suma de 5 lei, costul unui kilogram de mălai urcat în munte, ce serveşte de hrană ciobanilor, iar pentru fiecare mânzare mai adaogăm in plus 2,50 lei costul unei jumătăţi de kilogram sare, ce serveşte la prepararea brânzei şi urdei.

Astfel încât văratul unei sterpe sau miel a costat 32,64 lei, iar a unei mânzări 35,14 lei.

Produse obţinute:

De fiecare cap de oaie s'a primit în medie:

a) Brânză 2,51 kg. cu maximum de 4 kg. şi minimum de de 1 kg.

b) Urdă 0,38 kg. cu maximum de 0.60 kg. şi minimum de 0,25 kg.

c) Unt 1 kg. la 20 oi cu maximum la 10 oi şi minimum la 60 oi.

Capacitatea totală a tuturor acestor munţi de a produce preparate lactice a fost:

Brânză 41,467 kg.; urdă 6.134 kg. şi unt 671 kg.

Tomnatul oilor

La 1 Octombrie oile sunt impărţite proprietarilor, datoria de vară a ciobanilor fiind terminată. Deacum încolo fiecare proprietar îngrijeşte singur de oile lui. Dacă are oi puţine (până la 20—30) şi are livezi proprii le păşunează pe moşia lui vre-un băiat sau un om mai bătrân. Adeseori se asociază 2—3 gazde şi le păşunează cu rândul. Toată ziua oile stau la păşune, iar noaptea se închid într-o târlă potrivită. Oile dorm 2—3 nopţi în acelaşi loc, iar dacă timpul e ploios, numai două nopţi. E o metodă foarte bună pentru gonoit livezile şi grădinile. Oierii cu peste 50 de oi neavând ţelinile necesare, iar hotarul comunei fiind neîncăpător, sunt nevoiţi să-şi caute iarbă pentru oi în alte părţi, unde sunt oi mai puţine şi teren mai mult. Ţinta lor în această direcţie e câmpia Dunării şi în special bălţile ei. Pentru acest scop imediat după răvăşit se înţeleg din nou şi formează alte asociaţii, pentru tomnatul oilor. Stabilit odată numărul oilor se procedează la alegerea ciobanilor. De obiceiu se tocmesc tot ciobanii cari au păzit oile vara trecută. Adeseori chiar un stăpân cu oi mai multe se face cioban. Iată cu cât au fost plătiţi ciobanii pentru 500 oi tomnate la câmp în toamna anului 1934:

1) Vătaful plătit cu 2.000 lei.
2) Boiţarul plătit cu 1.800 lei.
3) Un copil plătit cu 800 lei.

Simbriile se plătesc la reîntoarcere, dar pentru garanţie li se dă ciobanilor o arvună, ce reprezintă a zecea parte din simbrie. Vătafului i se dă o sumă de bani, socotit vreo 10 lei de oaie, cu care să plătească păşunatul şi să cumpere mâncare ciobanilor.

Astfel pregătiţi cu mălai şi brânză, împuterniciţi cu arvuna primită şi cu banii pentru păşunat, pleacă să-şi tom-

neze turmele la câmp. „Mergem pe Vlaşca". Sub această expresie se înţelege păşunatul oriunde în câmpie nu numai în judeţul Vlaşca, cu toate că majoritatea tomnează oile în judeţele: Vlaşca şi Teleorman.

Drumul oilor

Calea urmată de ciobani spre câmpie e cursul râului Doamnei până la Piteşti. Aci li se deschide înaintea ochilor câmpia şi reţelele de şosele, care îi conduc în toate părţile Burnasului. Ciobanii de pe Valea Doamnei nu trec şi n'au trecut niciodată Oltul în Oltenia, ci s'au resfirat pe câmpia Munteniei dela Piteşti la Dunăre, dela Olt la Ilfov, trecând foarte deseori şi Dunărea pela Silistra pentru a ierna în Dobrogea. Acestea au fost şi sunt locurile cunoscute de ei şi de care nu se pot despărţi. Iată drumurile umblate ani dearândul de ei:

1) Şoseaua naţională: Piteşti—Găeşti—Bucureşti le deschide porţile înspre Ilfov şi le arată Dobrogea.

2) Şoseaua naţională: Piteşti – Slatina îi îndrumează până la malurile Oltului. Ambele sunt puţin bătătorite.

Majoritatea oierilor se îndreaptă direct spre Dunăre pe următoarele şosele judeţene:

1) Şoseaua care trece prin comunele: Piteşti—Rociu—Mozăceni—Fierbinţi — Glogoveanu — Cartojan — Şadina—Roata – Mârza şi Gloceasca îi lasă în partea de răsărit a judeţului Vlaşca.

2) Şoseaua judeţeană: Piteşti - Costeşti—Cornăţel—Recea —Isvorul de sus şi jos—Slăveşti—Călugăriţa—Cocoşu—Atârnaţi şi Smârdioasa îi conduce până în bălţile Dunării.

3) Şoseaua judeţeană: Piteşti—Costeşti—Stolnici – Martologi – Mândra – Bădeşti—Şerbăneşti şi Văleni îi opreşte în jurul Roşiorilor de Vede.

Adesea şoseaua naţională: Piteşti—Găeşti—Bucureşti e înlocuită cu calea ferată pentru Dobrogea.

Corbişorenii au păşunat oile toamna începând din 1930 în următoarele comune din judeţul Vlaşca:

In 1930 comuna Ruşii lui Asan.

In 1931 comunele: Toporu, Trestenic, Răsmireşti şi Tomuleşti.

In 1932 comunele: Golăşei şi Bucşan.

In 1933 comunele: Mârşa, Sgaia şi Goleasca.

In toamna anului 1934 oile de pe valea Doamnei au păşunat în următoarele comune:

Oierii din comunele Stăneşti şi Corbişori

Jud. Vlaşca: Goleasca, Obedeni, Clujani şi Olasca.

Jud. Teleorman: Balaci şi Zâmbreasca.

Oierii din comuna Corbi

Jud. Ilfov în comunele cu bălţi: Chirnogi, Căşcioarele, Greaca, Prundu şi Pueni toate la apus de Olteniţa.

Jud. Vlaşca: Singureni, Crângurile şi Stănceşti.

Altă grupă în: Călugăreni, Strâmba, Naipu, Pângăleşti, Stoeneşti şi Mirău.

Jud. Argeş: Prundu, Podul-Broşteni, Grui şi Şerboieni.

Jud. Constanţa: Raşova, Caraci, Caraomer, Baiearamdede, Ghiol-Punar, Cealmagea, Mamuslia şi Calfa-Choi.

Jud. Teleorman: Tufeni, Albeşti, Dulceanca, Mariţa, Antoneşti şi Drăneşti toate în apropierea Roşiorilor de Vede.

Oierii din comuna Domneşti.

Jud. Ilfov; Isvoarele, Hotarele şi Câmpurile.

Jud. Teleorman: Seaca, Cioara, Viişoara şi Fântânele.

Jud. Vlaşca: În comunele de baltă: Băneasa, Meletia şi Pietrele.

Oierii din comuna Nucşoara au tomnat în judeţul Argeş.

Timpul necesar a parcurge drumul dela Domneşti până la bălţile Dunării e de 10—12 zile In tot acest timp se păşunează oile pe marginea drumurilor, pe rezervele şoselelor şi pe locurile părăsite. La plecarea din sat n'au un punct unde să ajungă, ci pleacă numai în direcţia amintită de stăpâni. Sosiţi odată în locurile unde au mai fost şi unde îi cunosc oamenii, se duc la marii proprietari şi se învoesc pentru păşunat. Dacă suprafaţa terenului e mare, plătesc fie după numărul oilor, fie după numărul hectarelor, iar dacă locul de păşunat e puţin, se tocmesc după numărul de zile de păşunat sau evaluează iarba în bani. In comunele împroprietărite se înţeleg cu delegaţii satului. Păşunile cele mai căutate sunt ţelinile, dar adeseori păşunează şi pe mirişti şi porumbişti. Transportul alimentelor se face cu măgarii. Pe măgari sunt desagii cu mălai şi legume. Mălaiul se ţine într'un burduf de oaie netuns. Serviciul depe măgar e complectat prin: bota pentru apă, căldăruşa de mămăligă şi trei beţe numite crăcane, ce servesc de suport căldăruşii. Acest echipament nu se desparte niciodată de pe măgar, ci se acoperă numai cu o pătură groasă.

Iernatul oilor

Incepând cu data de 1 Decembrie, când se termină iarba şi câmpul începe a se acoperi cu zăpadă, ciobanii din toate părţile îşi îndreaptă privirile spre satul lor, pentru a ierna acolo. Astfel, într'o bună zi ciobanii pleacă, luându-şi rămas bun dela proprietar şi se întorc pe acelaş drum la casele lor. Uneori numai căderea zăpezii îl sileşte, să părăsească păşunea. Timpul în care fac drumul la în-

toarcere e de 10—15 zile, căci acum nu-i zoreşte nimeni şi nimic, având tot interesul să stea cât mai mult. Sosiţi în sat împart oile fiecăruia. Ciobanii dau raport de ce au păţit, cât i-a costat tomnatul, câte oi s'au îmbolnăvit şi câte au rămas sterpe. Stăpânii plătesc simbriile şi duc oile acasă Abia acum se încheie adevărata viaţă de cioban, frumoasă privită dela distanţă, dar grea în îndeplinirea ei.

Iernatul pe Valea Doamnei

Odată cu căderea zăpezii oile sunt ţinute ziua în târlă sau într'o grădină împrejmuită cu gard, iar noaptea se închid, fie într'un coteţ, dacă sunt mai puţine, fie în şură sau într'o curte, dacă sunt mai multe. Adăposturi amenajate n'au. Adeseori pentru a fi ferite de vânturi, târla o aşează în dosul casei sau a grajdului Raţia alimentară e redusă după puterea de plată a stăpânului, după numărul de oi şi după seceta sau ploile din vara trecută. Gospodarii cari sunt mulţi în casă şi au oi puţine, procură de vara muguri de salcie şi răchită sau frunze de stejar uscate bine. *Acestea sunt furajele omului sărac.* Gospodarii cu ceva dare de mână şi cu un număr mai mare de oi, cumpără toamna, dacă n'au ei, fânul necesar pentru iarnă. Dacă fânul e scump, cumpără şi coceni. Dimineaţa se dă drumul oilor într'o grădină sau în târlă. Hrană li se dă de două ori pe zi: dimineaţa pe la orele 8—9 şi seara pe la orele 4—5. Raţia e simplă şi constă dintr'un singur fel de furaje, numai fân. Când însă fânul e scump, se dă mai puţin şi se substitue prin coceni, mugur de salcie sau frunze uscate de stejar. Furajele se aştern pe jos la o margine a târlei, sau se aşează pe o scară special construită. Mugurii de salcie şi frunzările se aşează pe gard. Cantitatea de furaje necesare o apreciază gospodarii din ochi, având drept criteriu numărul oilor şi cantitate de fân ce o are. „Vreu

să ies din iarnă numai cu fânul meu" este o expresie frecventă la ciobani. In cele mai multe cazuri, din cauza economiei nesocotite, proprietarul scoate oile din iarnă foarte slabe. Incepând dela 1 Februarie, oilor fătătoare li se adaugă în raţie un pumn de boabe de porumb, pe zi, fiecărei oi, până când fată şi după ce fată 2 săptămâni.

Primăvăratul oilor

Primăvara e anotimpul cel mai dorit de ţărani. E momentul când semănătorul împrăştie sămânţa dătătoare de viaţă, iar colţul ierbii creşte pe toate şanţurile şi poenile. Topirea ultimelor pete de zăpadă dă prilej oierilor de pe valea Doamnei să se înţeleagă, ca de atâtea ori, ce vor face şi în anul respectiv cu oile. Cei cu oi puţine le păşunează pe muscelele proprii până la urcarea în munte, iar cei cu oi multe sunt nevoiţi să apuce „drumul spre Vlaşca", aşa cum au făcut şi în toamna trecută. Iarăşi încep tocmelile cu ciobanii, iarăşi se fac aceleaşi pregătiri de plecare ca şi altădată, chiar şi locurile de păşunat vor fi aceleaşi. Data de 1—5 Mai îi forţează, să se reîntoarcă în sat. Acum se tund oile.

Aşa se termină un an din viaţa păstorească.

GH. RADU
doctor în medicina veterinară

COMEMORAREA UNUI CAMARAD

✝ CONSTANTIN CLAPON

Un simbol pentru membrii echipelor de lucru studenţeşti

Studentul Constantin Clapon, unicul fecior al unor bătrâni săteni, din ţinutul Dorohoiului, şi-a curmat firul tinerei sale vieţi, acum două luni, printr'un gest disperat, în ajun de a'şi imprima teza de absolvire a Facultăţii Veterinare.

Cap al promoţiei sale, era cel mai strălucit student al Facultăţii.

Aceleaşi însuşiri excepţionale le-a dovedit studentul Clapon, ca membru al echipei studenţeşti Năpădeni-Bălţi, în vara anului trecut. Frumosul tânăr cu ochii negri, plini de o energie ce contrasta cu modestia şi timiditatea sa, a adus în conducerea secţiei veterinare a echipei Năpădeni, surprinzătoare însuşiri de muncă, cunoaştere, şi iubire de oameni şi animalele lor.

Rar s'a putut vedea un student, punând mai mult suflet, mai multă conştiinţă şi putere de muncă — în împlinirea misiunei sale.

După hotărîrea d-lui prof. Dim. Gusti, amintirea lui Constantin Clapon, a fost cinstită, Miercuri 29 Maiu a. c. ora 11 dim. în localul Fundaţiei, printr'o impresionantă solemnitate. Au participat alături de membrii Fundaţiei în frunte cu d. prof. Gusti, reprezentanţii Facultăţii de Medicină Ve-

terinară, ai institutului Medico Militar; un număr din colegii lui Clapon şi membrii nouilor echipe studenţeşti.

Serviciul religios a fost oficiat de preotul Gr. Popescu, inspector al Fundaţiei.

D. prof. Dim. Gusti, conducătorul Fundaţiei, a făcut un impresionant elogiu al excepţionalului student, care a fost Constantin Clapon, evidenţiind că prin activitatea sa exemplară, în echipa Năpădeni, a înscris o pagină frumoasă în istoria Echipelor Fundaţiei — *rămânând un simbol pentru cei cari lucrează în echipele de lucru studenţeşti.* Au mai cuvântat: Preotul Gr. Popescu, d. C. N. Ifrim, inspector al Fundaţiei — fost îndrumător al echipei studenţeşti Năpădeni şi d. student Radu Gheorghe — în numele promoţiei lui Clapon.

Nu putem mai bine evidenţia sufletul şi sentimentele lui Clapon, decât reproducând această primă pagină din memoriul scris de el şi prezentat Fundaţiei în Octombrie 1934 —, asupra activităţii Secţiei Veterinare — din Echipa Năpădeni-Bălţi.

„Am plecat cu entuziasm la muncă. O muncă nouă, pe teren, timp de o vară, când toată intelectualitatea se reconfortează. Am plecat cu gândul de a muncii, din toate puterile, pentru cuvântul de onoare dat şi pentru faptul că atenţia întregei ţări e îndreptată asupra noastră; ne urmăreşte activitatea. De noi depinde: *Să se continue această activitate, sau să se oprească la o simplă experienţă de tristă amintire*". Cu acest prilej şi programul vieţii studenţeşti se îndeplineşte: a propaga cunoştinţele folositoare, în sate, populaţiei rurale. Numai aşa o facultate e un organ viu, util ţării şi neamului. Profesorii noştri nu pot să meargă în ţară. Sunt puţini la număr şi sunt creatori, cari tot timpul trebue să stee atenţi la munca de laboratoriu.

Noi studenţii, trebue să fim intermediarii între profesorii noştri şi lumea satelor.

Să fim răspânditorii luminei primite de la maeştrii noştri. Entuziasmul nostru tineresc e foarte mare, supleneşte lipsurile noastre. Noi avem mai proaspătă în minte nenorocirea, lipsa de cultură a ţăranului; starea rea în care se sbate, cu mult în urma celor din ţările vecine.

Pe orcare bun român trebue să-l doară inima când vede suferinţele populaţiei ţărăneşti, din pricina nepriceperei muncii raţionale în gospodărie."

„Eu îmi aranjasem programul destul de bine pentru această vară şi instructiv şi distructiv, dar şi recreator.

După o muncă încordată la Facultate, timp de doi ani de zile, fără zi de vacanţă şi fără a vedea familia, către care îmi este îndreptată toată atenţia şi veneraţia de care sunt capabil, îmi făcusem următorul program, o lună la sindicatul de creşterea caracului din Chişinău, cu care ocazie aveam să vizitez judeţele Orheiu şi Lăpuşna, pentru a organiza sindicate. Altă lună stagiu la herghelia de la Rădăuţi, a Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, cu care ocazie făceam excursii în munţii Bucovinei; iar la plecarea, la Bucureşti, o excursie, pe Bistriţa, cu plutele...

Când mi s'a propus însă, *a lucra pe tărâm practic, la ridicarea economică şi la luminarea satelor, toate argumentele contrarii au dispărut şi am văzut cu ochii visul de a lucra pentru binele şi luminarea ţărănimei noastre, ca student.*

Mi-ar fi plăcut să fie şi satul meu între cele 12 sate fericite, din întreaga ţară. Dar dacă nu e trebue să mă ataşez de altul oricare ar fi şi să lucrez din tot sufletul.

Am ales satul Năpădeni pentru că e în Basarabia, pe care nu o cunosc decât foarte puţin, cu toate că sunt din judeţul Dorohoiu şi *pentru faptul că va fi mult mai greu*

la Năpădeni decât în altă parte: E sat de răzeşi, pe cari i-am cunoscut într'un sat vecin, cu al meu Barolea, şi le ştiu concepţiile şi pretenţiile. 2. In Basarabia zoocultura e mult mai înapoiată, şi *deci vom avea mai multe piedici de învins*. 3. Năpădeni este departe de centrul diriguitor. Mai puţini îndrumători vor fi şi deci se va vedea ce *poate realiza pe teren numai echipa studenţească*..."

Iată gândurile luminoase pe cari spiritul lui Constantin Clapon le trimite de dincolo de proaspătul său mormânt, nouilor echipe studenţeşti, ce se pregătesc de lucru. Iată pentru ce amintirea acestui student a binemeritat cinstirea pilduitoare ce i s'a făcut sub cupola Fundaţiei Regale „Principele Carol".

STATUT

PENTRU

FUNCŢIONAREA CĂMINELOR CULTURALE

Aprobat de M. S. REGELE CAROL II şi publicat în Monitorul Oficial No. 108 din 14 Mai 1935.

Art. 1. — Scopul Căminului Cultural este să ajute la: 1) întărirea sănătăţii trupeşti, 2) îndrumarea muncii către o mai bună producţie şi 3) înălţarea sufletului în obştea satului (sau în despărţământul parohial orăşenesc).

Art. 2. — Căminul Cultural îşi împlineşte menirea prin următoarele mijloace:

a) Organizează mica farmacie a Căminului şi ajutorul medical; o bae; îndrumări practice pentru apărarea sănătăţii; sporturi şi întreceri potrivite cu localitatea; jocuri naţionale; exerciţii din programul educaţiei premilitare şi al O. E. T. R., în conlucrare cu aceste aşezăminte.

b) Organizează lecţii cu pilduiri practice de muncă agricolă şi de meşteşuguri casnice bărbăteşti; lecţii cu înfăptuiri de muncă gospodărească femeească; muncă împreună de interes obştesc gospodăresc (ateliere de lucru, plantări, reparaţii sau construcţii de clădiri publice, poduri, şanţuri, fântâni, scurgeri, diguri, etc.); ajută la ridicarea cooperaţiei locale.

c) Organizează şezători religioase, predici la biserică, cântări religioase, fapte de milostenie creştină; ajută la organizarea praznicelor religioase, naţionale şi cetăţeneşti; organizează cântări vocale şi instrumentale; cinematograf, radio,

teatru sătesc; sfaturi de împăciuire pentru înlăturarea proceselor şi dă îndrumări gratuite pentru descurcarea daraverelor de judecată între oameni.

d) Organizează şi administrează biblioteca comunală sau de despărţământ orăşenesc potrivit arătării art. 2 din legea pentru organizarea bibliotecilor (M. O. Nr. 89/14.932), îndrumează cetitul şi organizează răspândirea cărţilor, a tipăriturilor de tot felul; organizează şezători şi petreceri artistice, jurnalul vorbit, lecţii pentru neştiutorii de carte, şcoli ţărăneşti, conferinţe şi lecţii din toate ramurile ştiinţei potrivite cu nevoile culturale ale locului; organizează expoziţii şi muzeul satului, excursii, monografia şi cronica satului.

Art. 3. — Programul Căminului se înfăptueşte cu obştea întreagă, conducători şi membri ai Căminului, cu conlucrarea aşezămintelor de stat şi particulare, locale ori regionale, cu sprijinul „fiilor satului" strămutaţi în altă parte şi cu ajutorul personalului de legătură dintre Fundaţie şi filiale.

Art. 4. — Se pot organiza Cămine Culturale şi la unităţi militare cu conlucrarea Ministerului Apărării Naţionale pentru deprinderea scrisului şi a cetitului, pentru învăţarea limbii române de către soldaţii minoritari, cum şi pentru îndrumarea viitorilor membri ai Căminelor Culturale.

Art. 5. — Căminul Cultural afiliat Fundaţiei capătă fără nicio altă cerere personalitatea juridică cu drepturile şi îndatoririle care se leagă de ea: dreptul să stăpânească şi să administreze averea proprie (patrimoniul), dreptul să primească danii (donaţii şi legate), îndatorirea să se conducă de un consiliu zis „Sfatul Căminului", să-şi întocmească un buget şi însfârşit să trimită în fiece an aşezământului ocrotitor dări de seamă de faptele împlinite şi de starea gospodăriei Căminului.

Art. 6. — Orice Cămin Cultural poartă un nume ales dintre figurile istoriei şi ale culturii naţionale, sau dintre binefăcătorii

Căminului, ori numele unei persoane din localitate care a săvârşit isprăvi vrednice de pomenire, sau cuvinte cari să tâlcuiască rostul Căminului.

Aceste numiri se propun de Sfatul Căminului şi se aprobă de Fundaţie.

Art. 7. — Căminele Culturale se pot federaliza pe judeţe sau pe regiuni, unde Fundaţia are organe de îndrumare descentralizate.

Art. 8. — In fiecare an se organizează consfătuiri şi concursuri între cămine în centre judeţene sau regionale, sau la Bucureşti când Fundaţia crede de cuviinţă.

Art. 9. — Căminele Culturale sunt cercetate şi îndrumate de către inspectorii culturali şi de specialitate (centrali, regionali ori judeţeni) şi de delegaţii Fundaţiei. Filialele judeţene ca şi cele regionale nu pot delega alte persoane să cerceteze căminele în afară de inspectori, fără încuviinţarea Fundaţiei.

Art. 10. — Fundaţia nu afiliază două cămine în aceeaşi localitate sau în acelaş despărţământ parohial orăşenesc; de asemenea nu aprobă înfiinţarea unui cămin cultural acolo unde funcţionează o filială a uneia din aşezămintele pentru cultura poporului: Astra cu Astra Basarabeană, Societatea pentru Cultură din Bucovina, Liga Culturală şi Casa Şcoalelor (Direcţia Educaţiei Poporului).

Art. 11. — Dacă în aceeaşi localitate funcţionează un cămin cultural şi o filială a vreuneia din aşezămintele pomenite, Căminul se îndrumează spre unire prin bunăînţelegere. Consfătuirea conducătorilor celor două filiale locale hotărăşte aşezământul ocrotitor de care se alipeşte.

Art. 12. — Căminul Cultural primeşte între membrii lui pe orice locuitor al satului (al parohiei orăşeneşti) — bărbat sau femee — care declară în scris că doreşte să facă parte din Cămin şi să plătească cotizaţia anuală hotărîtă de consfătuire.

Şcolarii, începând cu cei din clasa IV primară, pot fi înscrişi

între membri, fără drept de vot şi cu o cât de mică cotizaţie. Ei pot fi folosiţi la bibliotecă, la răspândirea cărţilor şi a revistelor, la şezători şi serbări şi la concursuri sportive.

Art. 13. — In comunele rurale pot fi membri de drept toţi funcţionarii publici locali cari iscălesc tabloul membrilor de drept al Căminului. Instructorul premilitar este membru de drept în Sfat.

Art. 14. — Consfătuirea anuală poate proclama membri activi sau de onoare orice persoană care are legături economice, culturale sau de rudenie în localitate, cum şi pe toţi „fiii satului“ aşezaţi în alte localităţi.

Art. 15. — Membrii sunt datori să ia parte la lucrările Căminului, să ajute la bunul mers al aşezământului potrivit statutului, programului de lucru şi potrivit hotărîrilor luate de conducerea Căminului.

Fiecare membru din Cămin primeşte dela Fundaţie o carte de membru, care se retrage odată cu ştergerea lui din rândul membrilor.

Art. 16. — Membrii folosesc gratuit cărţile, revistele şi jurnalele Căminului; au dreptul la reduceri sau gratuităţi la şezători şi serbări cu intrare, la şedinţe de radio, cinematograf, la excursii, la orice fel de informaţii ce s'ar cere prin Cămin; la orice fel de ajutoare ce s'ar da prin Cămin pentru ei şi copiii lor.

Art. 17. — Membrul care n'a luat parte la lucrările Căminului şi n'a plătit cotizaţia pe anul încheiat, se şterge din lista membrilor Căminului.

In împrejurări neobişnuite, pot fi înlăturaţi chiar în timpul anului toţi aceia cari pun cu voe piedici şi lucrează din rea credinţă împotriva Căminului, cari au în sarcină nereguli băneşti şi de administraţie, cari pun la cale aţâţări politice de partid înlăuntrul Căminului, sau aţâţă contra ordinei de Stat, ori cari se fac vinovaţi de purtări nevrednice ca om şi cetă-

ţean. Inlăturarea unui membru din obştea Căminului se pronunţă de Sfatul Căminului şi se întăreşte de Fundaţie.

Conducerea Căminului

Art. 18. — Căminul Cultural se conduce de un Sfat Cultural compus din 7—21 membri, totdeauna în număr nesoţ, aleşi pe timp de trei ani dintre oamenii socotiţi vrednici să înţeleagă şi să slujească nevoile culturale ale obştei.

Două treimi din Sfat sunt aleşi, iar o treime sunt numiţi de Fundaţie după o listă întocmită în consfătuirea membrilor Căminului. Din aceştia cel puţin patru sunt ţărani.

Art. 19. — Intre cei numiţi de Fundaţie sunt socotiţi obligator: directorul, un cenzor şi specialiştii.

Art. 20. — Directorul poate fi numit prin delegaţie, fără termen şi poate primi o leafă în marginile bugetului. Directorul poate fi şi preşedinte al Căminului.

Directorul se îngrijeşte de aducerea la îndeplinire a programului de lucru. El nu poate fi înlocuit decât în cazuri de abateri, de nepricepere şi de lipsă de interes pentru rostul ce i s'a încredinţat. Desărcinarea se face în urma unei constatări a delegatului Fundaţiei.

Art. 21. — Sarcina Sfatului e să administreze Căminul, să ajute la îndeplinirea programului Căminului, alcătuit pe temeiul acestui statut, pe temeiul instrucţiilor date de Fundaţie şi în măsura împrejurărilor prielnice din localitate.

Sfatul Cultural are răspunderea solidară a întregei administraţii şi averi a Căminului.

Art. 22. — Membrii Sfatului aleg dintre ei un preşedinte, vice-preşedinţi, un secretar, un cassier şi un cenzor. Membrii cu sarcini anumite, aleşi ori cooptaţi, se numesc de Fundaţie (conducător muzical, organizator de teatru, de şezători şi cursuri, bibliotecar, conducător al librăriei Căminului, orga-

nizator al muzeului, conducătorul sporturilor, excursiilor, ajutoarelor medicale, al instrucției premilitare, îndrumător agricol, etc.).

Art. 23. — Președinții de onoare și membrii de onoare se proclamă dintre oamenii de cultură, sau dintre cei cu o deosebită grijă și dărnicie pentru Cămin. Alegerea lor se întărește de Fundație.

Art. 24. — Președintele activ înfățișează Căminul înaintea instanțelor judecătorești, administrative, financiare și școlare. In lipsa lui, acest drept se trece asupra directorului, vice-președintelui sau a altui membru delegat anume de Sfat.

Președintele convoacă Sfatul și consfătuirea anuală, prezidează toate adunările Căminului. In lipsa lui, sarcina cade în seama vice-președintelui.

Președintele semnează corespondența împreună cu directorul sau cu secretarul când directorul este și președinte; iar ordonanțele de plată împreună cu cassierul. Președintele aduce la îndeplinire hotărîrile Sfatului și supraveghează ca toți membrii să-și împlinească sarcinile.

Art. 25. — Secretarul ține corespondența, păstrează arhiva și inventarul Căminului, scrie procesele-verbale ale ședințelor și ale consfătuirilor; ajută directorului la întocmirea rapoartelor de activitate cerute de Fundație.

Secretariatul ține următoarele registre: registrul de intrare și eșire, condica de expediție, registrul-inventar de averea Căminului, registrul membrilor și al proceselor-verbale de ședințe, condica de inspecții, dosarul activității culturale a Căminului, registrul ordonanțelor de plată.

Directorul poate păstra pentru sine unele din îndatoririle secretariatului.

Art. 26. — Cassierul încasează cotizațiile, colectele, donațiile, produsul reprezentațiilor, veniturile întreprinderilor și orice sumă de bani cuvenită Căminului. El face plățile ordonate de

președinte. Cassierul ține următoarele registre: registrul de cassă și registrul-chitanțier.

Art. 27. — Ceilalți membri ai Sfatului își împart activitatea potrivit sarcinilor și înțelegerii luate între membri.

Acei dintre membrii Sfatului cari lucrează zilnic pot primi un salar hotărît și aprobat de consfătuirea anuală, dacă veniturile Căminului îngădue aceasta. Tot asemenea se pot angaja și specialiști plătiți în aceleași condiții.

In toate cazurile aceste salarii vor trebui să fie aprobate de Fundație.

Art. 28. — Orice vacanță în Sfat se complectează prin cooptare până la viitoarea alegere.

Art. 29. — Ședințele Sfatului se pot ține și cu două treimi din numărul membrilor, iar hotărîrile se iau cu majoritatea de jumătate plus unul din numărul membrilor cari au luat parte la ședință. In caz când numărul voturilor este acelaș de amândouă părțile, votul președintelui sau al înlocuitorului său se socotește îndoit.

Consfătuirea anuală

Art. 30. — In a doua Duminecă a lunei Martie, membrii Căminului Cultural se întrunesc la consfătuirea convocată de președintele Sfatului, convocare care se face cu cel puțin șapte zile înainte de ziua consfătuirii. Dreptul de vot îl au numai membrii dela vârsta de 18 ani împliniți — bărbați și femei — cari și-au plătit cotizațiile. Consfătuirea anuală, la prima convocare, nu poate avea loc decât cu $\frac{1}{2} + 1$ din membrii Căminului; la a doua convocare ea se va ține, după o săptămână, cu orice număr de membri.

Art. 31. — Consfătuirea generală are dreptul să aleagă, să complecteze prin alegere, membrii Sfatului; să ia cunoștință de raportul de activitate al Căminului; să aprobe gestiunea anului încheiat; să facă propuneri în legătură cu nevoile lo-

cale; să hotărască cotizația anuală a membrilor; să ia cunoștință de donațiile făcute și de orice fel de propuneri pentru bunul mers al așezământului.

Consfătuirea anuală ia cunoștință, discută și votează bugetul întocmit de Sfat.

Art. 32. — Contestațiile pentru alegerile membrilor din Sfat trebuesc iscălite de cel puțin o cincime din numărul membrilor Căminului cari au luat parte la adunarea generală. Ele se înmânează președintelui chiar în ziua alegerii. Președintele este dator să le înainteze cel mult în două zile Fundației, care dă hotărîrea definitivă.

Dacă contestația este primită, se hotărăște o nouă alegere în timpul cel mai scurt. In acest caz convocarea se face cu cel puțin o săptămână înainte de ziua alegerii.

Consfătuirea se poate ține și în ședințe neobișnuite (extraordinare), în cursul anului, când este convocată de Sfat sau de o cincime din numărul membrilor cu drept de vot.

Până la alegerea și aprobarea noului Sfat, Sfatul vechiu lucrează și administrează Căminul.

Averea Căminului și administrarea ei

Art. 33. — Veniturile Căminului se strâng din cotizațiile membrilor, din subvenții, danii, (donații și legate); din produsul serbărilor și al colectelor făcute la zile mari; din câștigurile produse de terenul agricol, din întreprinderi proprii și din orice alte venituri întâmplătoare.

Din aceste venituri, Sfatul Cultural plătește potrivit bugetului, toate cheltuelile pentru întreținerea localului, personalului și pentru răspândirea culturii în popor.

Plata personalului nu poate trece peste o cincime din buget.

Art. 34. — Căminele culturale care stăpânesc prin împroprietărire, prin donații, legate, închirieri, ori prin folosință vremelnică gratuită, terenuri de cultură și imobile, sau își ago-

nisesc mijloace de întreținere prin orice fel de întreprindere, se bucură de întregul venit al lor.

Intreprinderile încep cu aprobarea Fundației și sunt îndrumate și controlate de ea.

Art. 35. — Bugetul de venituri și cheltueli întocmit de Sfat și votat de consfătuirea anuală, se verifică și se aprobă de Fundație.

Art. 36. — Pentru toate sumele cheltuite și pentru care se liberează ordonanțe de plată, se iau acte doveditoare potrivit regulilor contabilicești. Actele justificative și conturile de gestiune, după ce se verifică de cenzori, se supun aprobării consfătuirii anuale. In caz de respingere, Sfatul se adresează Fundației, care are dreptul să hotărască.

Art. 37. — Inventarul averii mobile și imobile se face în două exemplare, din care unul se înaintează Fundației. La fiecare sfârșit de an se trimete Fundației numai tabloul de adause și scăderi la inventarul din anul trecut.

Art. 38. — Gestiunea financiară a Căminului se verifică de către cenzori și de organele delegate de Fundație.

Art. 39. — Bugetele Căminelor se înaintează Fundației spre aprobare în cursul lunei Aprilie, dacă anul financiar începe la 1 Aprilie.

Cenzorii

Art. 40. — Orice Cămin Cultural are doi cenzorì, din cari unul ales de consfătuirea anuală, iar celălalt numit de Fundație pe temeiul propunerii aceleiași consfătuiri.

Dispoziții generale

Art. 41. — Căminele își întocmesc statutele și programul potrivit îndreptărilor cuprinse în acest statut-tip. Atât statutele cât și programul de lucru se aprobă de Fundație.

Art. 42. — Fundația are dreptul să controleze oricând munca ce se împlinește, cum și administrația Căminului Cultural. In

caz de grele abateri şi în urma unei cercetări din partea Fundaţiei, Sfatul Căminului poate fi suspendat, directorul poate fi înlocuit şi ca urmare se convoacă o consfătuire prezidată de un delegat al Fundaţiei pentru alcătuirea unui nou sfat.

Art. 43. — Anul financiar al Căminului începe şi sfârşeşte cu anul financiar al Fundaţiei.

Căminul Cultural are un sediu şi un local al său (propriu, închiriat ori dăruit vremelnic).

Art. 44. — Căminul Cultural are un sigiliu scris jur împrejur: Fundaţia Culturală Regală Principele Carol, Căminul Cultural .... comuna .... Judeţul .... iar la mijloc emblema Fundaţiei.

Hârtia de corespondenţă, plicurile şi registrele, poartă titulatura următoare:

ROMÂNIA

Fundaţia Culturală Regală Principele Carol
Căminul Cultural ....
Comuna .... **Judeţul** ....

Art. 45. — Căminul trimite la fiecare semestru (Aprilie—Septembrie şi Octombrie—Martie) situaţia şi raportul de activitate după formularul dat de Fundaţie.

Art. 46. — In caz de dizolvare, Fundaţia organizează păstrarea şi administrarea averii Căminului în înţelegere cu comitetul şcolar sau parohial, sau cu primăria comunei. Procesul verbal de predare cu dreptul de folosinţă vremelnică sau numai de păstrarea averii Căminului, se face între delegatul Fundaţiei, reprezentanţii Sfatului Căminului, ai comitetului şcolar, parohial şi primarul comunei, după hotărîrea Fundaţiei.

Art. 47. — In cazul când se începe iar lucrul, Căminul intră în stăpânirea averii.

Art. 48. — Toate prevederile din statutul vechiu cari nu se potrivesc cu arătările acestor articole, sunt şi rămân anulate.

TABLOUL SĂTENILOR PREMIAȚI DE ECHIPELE STUDENȚEȘTI

SATUL FIBIȘ-TIMIȘ

CRESCĂTORI DE VITE

Moise Oprea.
Gheorghe Pelea, No. Casei 89.
Moise Şofier, No. Casei 353.

GOSPODĂRII MODEL

Ion Târziu.
Partenie Târziu, No. Casei 436.
Foroș Vlada, Colonie.

GOSPODĂRIE CASNICĂ

Elena Pelea.
Magdalina Birău.
Maria Şofier, No. Casei 355.
Lucreția Cobilaş, No. Casei 294.
Silvia Cotarcă.

CAI BINE INGRIJIȚI

Wuchner Ignat, No. Casei 83 b.
Übner Anton, No. Casei 69.
Ion Velin.

CULTIVATORI DE VII

N. Cădărean, No. Casei 138.
Nicolae Bihl, No. Casei 67.
Gheorghe Pelea, No. Casei 105.

CULTIVATORI DE TUTUN

Muntean Ion, No. Casei 347.
Ana Schmidt.
Covacs Ştefan.

GRĂDINĂRIT ȘI STUPĂRIT

Ion Todor, No. Casei 36.

COVOARE

Sofia Târziu.
Rozalia Dumitrescu.

COSTUME

Cornelia Danciu.
Maria Târziu.
Eva Cincu.

SATUL GOICEA-MARE-DOLJ

GOSPODĂRIE

I. Fl. S. Mitroi.
Ştefan Pârvu.
Nic. Georgescu.
Elena St. I. Purcărea.
Gheorghiță Crăciunescu.
Stan Cioroian.
Ion Preoteasa.
Nic. Şegărceanu.
Nic. C. Neagoe.

JOCURI NAȚIONALE
CÂNTECE

St. Cojocaru.
Gh. Rapai.
Traian Crăciunescu.
Marin St. Preoteasa.
Marin I. M. Bichea.
Gh. P. S. N. Preoteasa.
Al. V. Udrea.
St. Cioroianu.
Florea M. Onu.
St. B. Oncică.
C. Pârvu.
Maria Burnea.
Stana I. Tudoraşcu.

AGRICULTURĂ ŞI INGRIJIREA
VITELOR

Maria Drăgoi.
D-tru M. N. Firu.
I. M. Georgescu.
G. M. Georgescu.
Gr. Simion.
Marin S. Pârvu.
Marin E. V. Sorcughea.
Alexe Segărceanu.
P. Filip.
Marin N. F. Burnea.
St. M. R. Mitroi.
Nichita D. Mitroi.
Marin M. Gh. Iovu.

SATUL LEŞU-NĂSĂUD

GOSPODĂRIE

Victoria Doniză Sidor
Maria Istrate P. Petru.
Ana Mihăilă Avram.

INDUSTRIA CASNICĂ

Ana Valeriu Persecă.
Sabina Alexa Avram
Măriuca Marica.

INGRIJIREA COPILULUI

Ioana Grigore Avram jun.
Palagia Leon Țilea.
Nastasia Leon Marica.

TEATRU SĂTESC

Gagea Petru.
Artene Toma.
Vasile Bosbici.

VITE ŞI PĂSĂRI

Mageruşanu Vasile.
Grigore Pop I. Simion.
Mălai Pavel.

POMI, GRĂDINĂ DE ZARZAVAT ŞI OGOR

Leonte Emil.
Todorca Valeriu.
Pralea Ion a Minei.

STUPINA

Persecă Ion a lui Alexandru.
Borgovan Gh. a lui Grigore.

CONSTRUCŢIUNI

Mureşanu Toader.

T I R

Dărăboiu Grigore.
Vărărean Izachil.
Todica Mafteiu jun.

J O C

Avram Grigore bătrânul.
Băloi Grigore (şi p. folklor).
Artene Toma jun.

CÂNTEC

Pralea Măriuca (cântec şi teatru sătesc).
Andron Domiţian.
Mureşan Iliuţ.

In mod special s'a acordat bătârnei Oarcăş Matroana suma de lei 100 (una sută) pentru deosebita bunăvoinţă cu care a dat toate informaţiunile secţiunei de folklor.

SATUL NĂPĂDENI-BĂLŢI

DRAGOSTEA ARĂTATĂ FAŢĂ DE CULTURĂ

Ion şi Elena St. Popa.
Victor I. Bocşa.
Nicolae Gângureanu.
Nicanor I. Popa.
Teodor Cnegniţky.
Teodor Drehlea.
Vera Jantoan.
Mihail V. Iovu.

ISCUSINŢĂ ŞI HĂRNICIE PE TĂRÂMUL AGRONOMIEI

Vasile T. Bocşa.
Tudorache Iovu.
Dumitru Porcescu.
Petre Porcescu.

INGRIJIREA SĂNĂTĂŢII IN FAMILIE

Ecaterina Popa.
Elisabeta Diaconaş.
Valentina Jantoan.
Teodora T. Leva.

GOSPODĂRIE

Dumitru Malcoci.
Grigore Coşcodan.

GOSPODĂRIE CASNICĂ

Maria Gh. Bocşa.
Vera D. Gh. Popa.
Nadejda D. Gh. Popa.

EDUCAŢIE FIZICĂ

Jantoan Xenofon.
Popa Mihail.
Popa Teodosie.
Stratan Ilie.

INGRIJIREA VITELOR

Andrei Jantoan.
Teodosie Popa.
Vasile Jantoan.
Dumitra Jantoan.

SATUL SADOVA-CÂMPULUNG

INDUSTRIA CASNICĂ

Anghelina şi Ana Nistor.
Maria Lihaci.
Ana Alexandru Sbranca.
Rufina Rahiţa Chiriac.
Maria Roman Nuţescu.
Elisabeta Vasile Ropcean.
Roman Nuţescu.
Emilian Gavrilescu.
Vasile Tudoreanu.

INGRIJIREA COPILULUI

Ana Cotlarciuc.
Spătaru (văduv).
Ana Gh. Sbranca.

INGRIJIREA VITELOR

Ion Lehaci.
Anania Moroşan.
Constantin Cosmaliu.

BUNA INGRIJIRE A VITELOR

Leon Cehoschi, învăţător.
Niculai Rusu, notar.
Ion Cocea.
Elisei Dornean.
Iacob Latiş.

SPORT, TIR, DANSURI

Victor Taran cu Elena Coca.
Laurenţ Ionel.
Maria Lehaci, Viorel Crăciunaş.

DANSURI NAŢIONALE

Gh. Tăran.
Traian Cosmaru.
Gavril Sbranca.
Dumitru Ropcean.
Elisabeta Ropcean.
Elvira Ropcean.
Aurora Ropcean.
Gh. Ursache.

BUNĂ GOSPODĂRIE

Vasile Rusu, primar.
Preotul Gr. Agapie.
Eugen Olaru, învăţător.
Vasile Coca Mercheş.
Ion Cosmariu, învăţător.

COSTUME NAŢIONALE

Veronica Rusu.
Maria Rusu.
Minodora Ropcean.
Rachila Erhan.
Irina Leonte Dornean.
Roman Nuţescu.
Nicolae Rusu.
Roman Lateş.
Vasile Rusu.
Aurel Nuţescu.

SATUL VĂCĂRENI-TULCEA

INGRIJIREA VITELOR

Ion Z. Babuşcă.
Sandu Gherghişan.
Sandu Mirică.
Giovani Anastasiu.

GOSPODĂRIE ŞI INDUSTRIE CASNICĂ

Iordana M. Arcuş.
Ioana G. Arcuş.
Tudora S. Iorguţă.
Tecla M. Mogoş.
Ioana P. Caramarin.
Ileana N. Neagu.
Petrica I. Bădilaş.
Tasica M. Sârghie.
Stana D. Neagu.

AGRICULTURĂ

Ion Pilaf.
Dumitru Manole.
Dumitru Arcuş.
Gh. Niculiţă.

SPORT ŞI JOCURI

Dulgheru Ilie.
Ţopa Sandu.
Marin Manole.
Ţopa Petre.
Dulgheru Ion.

SATUL NEREJU-PUTNA

BUNE GOSPODINE

Voica Ion Chirică.
Clementa Puţoi.
Anica I. Bratu.

INDUSTRIA CASNICĂ

Ioana Cârlioru.
Stanca I. Cofărea.
Surorile C. Râlea.

COPILUL

Suzana L. Ceparu.
Nastasia T. Badiu.
Ioana St. Buloi.
Ioan Chichiur.

VITE ŞI PĂSĂRI

Costică Macovei.
Nică Mihail.
Ioan Hurzui.
Pavel Macovei.

GRĂDINĂ DE ZARZAVAT

Radu I. Bratu.
Ioan Avram.
Nicolae Popa.
Constantin Dobrătoiu.

STUPINĂ

Constantin Neagu
Mereuţă Dudu.
Ioan Chirică.

J O C

Nicolae I. Mereuţă.
Petrea T. Dudu.
Stanca Bulete.

CÂNTEC

Pavel Necula.
Ioan Puţoi.
Nicolae Caloian.

GOSPODĂRIE

Ion P. Macovei.
Radu Postolache.
Radu Creţu.

SATUL STĂNEŞTI-MUSCEL

CETITORI

Sia Ion.
Băşoiu Mihai.
Dogaru Petre.

T I R

Gh. Gh. Dogaru.
Ion Gr. Popescu.
Oprea.

GOSPODĂRIE

Dumitroaia Maria.
Lascu Anida.
Lascu Ileana.
Paraschiva Lache Mărteiu.
Anica I. I. N. Grigore.
Popescu Ion.
Ecaterina V. Comănaşu.
Dogaru Mitică.
Nicolae Băşoiu.
Nicolae I. Ungureanu.
Iosif Comăndaşu.
Ileana P. Stănescu.
Iosif Dogaru.

JOCURI

Jenica Crinu.
Elisaveta Serb.
Ghinea Ion.

SATUL MIRON COSTIN-ROMAN

GOSPODĂRIE ŞI INDUSTRIE CASNICĂ

Gheorghe Lupu.
Văduva Prisăcaru.
Alexandru Ciuştea.
Vasile Mintenaş.
Neculae Ţârlea.
Ion Apostu.
Costică Bonzariu.
Ghiţă Nica.

COSTUME ŞI JOCURI NAŢIONALE

Moş Ciustea.
Ràriţa Cojocea.
Gheorghe Cojocaru.
Costică Ionescu.
Băiatul lui Ion Apostu.
Vasile Nica.
Costică Furdiu.
Ion Furdiu.
Ghiţă Mihăilă.
Gheorghe Butnaru.

STRĂDUINŢĂ PE TĂRÂMUL CULTURII

N. Şulea.
Gheorghiţă P. Lupu.
Gh. Bârsan.
Văduva Nica.
Neculae Alexandru Ciuştea.
Anica Nica.
Anica Dumas.
Gh. Cepoiu.
Vasile Lefter.
Traian Tomescu.

SATUL FERDINAND I - CONSTANŢA

GOSPODĂRIE

Alexandrina Roşu.
Aneta Stoica.
Florica Seitan.
Alexe Munteanu.
Ion Grădină.
Gh. Zlotea.
Milcher Bachmeiger.
Ion Fâşie.
Vasile Teşeleanu.
Frosa Stoica.

DRAGOSTE PENTRU CULTURĂ

Gh. M. Puşcaşu.
Pr. Dumitru Vâlcu.
Nicu Blebea.
Heronim Rujeanski.
Fam. Ion Iorgu.
Dumitru Bundă.
Irimia Rucăreanu.
Niţă Jarnea.
Codar Bectemir.

INGRIJIREA COPIILOR

Radu I. Popa.
Geafer Idait.
Ion I. Iorgu.
Gh. Popa.
Iosif Thernes.
Pius Thernes.
Stela Iorgu.
Maria Urdea.
Aneta Goşman.
Vasilica Toncu.
Aurelia Moroianu.
Maria Gh. Puşcaşu.

CUPRINSUL:

Pag.

ACTIVITATEA ECHIPELOR

Pag.

SPICUIRI DIN RAPOARTELE ECHIPELOR

COMEMORAREA UNUI CAMARAD

ANEXE:

INSTITUTUL DE
ARTE GRAFICE
ŁUCEAFARUL
NUMA POMPILIU 7-9
BUCUREŞTI, II

INSTITUTUL GRAFIC
„LUCEAFĂRUL" S. A.
BUCUREȘTI, II